

49. Keskiviikkona 23 päivänä huhtikuuta 1997

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

Valtioneuvoston selonteko sosiaaliturvasta 1385

Valtioneuvoston selonteko 4/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 7/1997 vp
Palautekeskustelu

Mietintöjen pöydällepano

1) Hallituksen esitys laiksi markkina-
tuomioistuimesta annetun lain muuttami-
sesta 1472

Hallituksen esitys 15/1997 vp
Lakivaliokunnan mietintö 4/1997 vp

2) Hallituksen esitys laiksi valtion rata-
verkosta, radanpidosta ja rataverkon käy-
töstä annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys 24/1997 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 3/1997 vp

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Pesälä.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi
edustajat Ala-Harja, Andersson C., Brax, Drom-
berg, Elo, Halonen, Holopainen, Immonen, Iso-
hookana-Asunmaa, Itälä, Jansson, Juhantalo,

Jääteenmäki, Kalli, Kanerva I., Karjalainen,
Kautto, Koistinen, Komi, Korkea-oja, Koskinen
M., Krohn, Laakso, Lahtela, Laitinen, Luhta-
nen, Metsämäki, Mikkola, Myllyniemi, Mähö-
nen, Mölsä, Norrback, Olin, Partanen, Pehko-
nen, Pekkarinen, Perho, Puhjo, Pulliainen, Raja-
mäki, Rantanen, Rauramo, Rosendahl, Savela,
Taina, Tiuri, Vehkaoja ja Viitamies.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edusta-
jat Puhjo, Savela, Myllyniemi ja Vehkaoja.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päi-
västä sairauden vuoksi ed. Itälä, virkatehtävien
vuoksi edustajat Metsämäki, Myllyniemi, Ran-
tanen, Savela, Taina ja Vehkaoja sekä yksityis-
asioiden vuoksi edustajat Juhantalo, Mikkola,
Olin, Pekkarinen ja Viitamies.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies:
Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemie-
helle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjalli-
siin kysymyksiin n:ot 148, 178, 188, 190, 196, 197,
200, 204, 205, 208, 210, 212, 216, 219, 221, 224,
227, 229, 234, 242, 261, 267 ja 272. Nämä kysy-
mykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Valtioneuvoston selonteko sosiaaliturvasta

Valtioneuvoston selonteko 4/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 7/1997
vp
Palautekeskustelu

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 7, joka sisältää ehdotuksen sosiaaliturvaa koskevasta valtioneuvoston selonteosta (VNS 4/1996 vp) annettavan lausunnon sanamuodoksi.

Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdottama lausunto, jonka lopullisesta sisällöstä eduskunnan on nyt päätettävä, mikä jälkeen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen. Niiden, jotka haluavat tehdä valiokunnan ehdotuksesta poikkeavia ehdotuksia eduskunnan lausunnoksi, on tehtävä ehdotuksensa keskustelun kuluessa. Selonteon käsittelyssä ei voida tehdä ehdotusta eikä päätöstä valtioneuvoston tai sen jäsenen nauttimasta luottamuksesta.

Keskustelu:

Ed. S k i n n a r i : Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta omasta mielestään näki hyvin paljon vaivaa tehdäkseen mahdollisimman hyvän mietinnön siitä sosiaaliturvaselonteosta, jota se oli hallitukselta jo usean vuoden ajan vaatinut ja viimein saanut. Mietinnössä, joka alkaa sosiaaliturvan lähtökohdista, lainataan ensiksi suoraan hallitusmuodosta sen 15 a §:ää, jossa todetaan: ”Jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän myös tarvittamää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.” Lukematta tätä pykälää sen pidemmälle on todettava se, että pykälän käytännön sovellutus viranomaistasoilla ja -tahoilla eri puolilla Suomea tulee olemaan lähivuosina niin kauan, kuin tätä laman seurausta jatkuu, yksi tärkeimpiä asioita ja siinä myös tarvitaan eduskunnan ja eri ministeriöittenkin valvontaa siinä mielessä, miten nämä perusoikeudet käytännössä toteutuvat. Tätä näkökulmaa valiokunta mietinnössään korostaa.

Eräs tärkeä huomio tämän laman ja 90-luvun aikana on se, että sosiaali- ja terveysturvaleikausten aikana helposti tulee kuva siitä, että sosiaaliturvamenot olisivat vähentyneet. Kuitenkin vuosina 1990—94 sosiaaliturvamenot Suomessa nousivat 35 miljardia markkaa. Siis siitä huolimatta, että on leikattu, sosiaaliturvamenot ovat Suomessa suuremmat kuin koskaan maan historiassa eli lähes 200 miljardia. Tämä 200 miljardiaan muodostuu sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta, jossa on lähes 50 miljardia, Kansaneläkelaitoksen lähes 55 miljardin markan menoista, sitten yksityisten työeläkeyhtiöitten menoista kolmisenkymmentä miljardia, ja sitten

ovat kuntien menot, joista yhteensä tulee tämä 200 miljardia markkaa.

Suurin menoerä meillä sosiaaliturvassa on ylivoimaisesti eläkkeet, työeläkkeet ja kansaneläkkeet, joista muodostuu huomattavin osa, ja eläkeläisten määrä kasvaa Suomessa joka kuukausi. Vaikka lakeja ei muuteta ja vaikka hakemuksia hylätään, eläkeläisten määrä kasvaa Suomessa joka kuukausi. Tässä me olemme tulleet siihen sosiaaliturvan rahoittamisen kannalta merkittävään asiaan, että vielä vuosikymmenen alkupuolella yksi palkkatyöhön lähtevä ”elätti” yhtä kotona olevaa, oli hän sitten eläkkeellä tai työttömänä tai sai sairausvakuutuksen päivärahaa. Nyt tämä suhde on yhden suhde puoleentoista henkilöön. Toisin sanoen sen, joka lähtee töihin, vastuulla on puoleentoista henkilön toimeentulo kotona tai missä hän sitten onkin. (Ed. Aittoniemi: Onkohan se ihan näin?) — Se on juuri näin. — Ellei työttömyyttä saada alenemaan, tämä suhdeluku tulee entistä negatiivisemmaksi. Toisin sanoen lamankin aikana tulonsiirroilla on pystytty tasoittamaan sitä hätää, jota hallitusmuodon 15 a § velvoittaa julkisen vallan lievittämäänkin.

Mietinnössä tuodaan esille myös sosiaaliturvajärjestelmän nykytilan heikkoudet, jossa työttömyys todetaan yhdeksi pahimmista ongelmista, mikä nyt ei ole kovin uusi asia täältäkään kerrottuna. Tähän tilanteeseen liittyen sosiaali- ja terveysvaliokunta näki hyvin tärkeänä sen epäkohdan poistamisen, että syyperusteisen työttömyysturvan etuuden saaja saa etuutta, usein juuri 118 markan päivärahaa, josta menee verot, eli 94 markkaa käteen ja sen seurauksena, että tämä on niin alhainen, hän joutuu turvautumaan toimeentulotukeen. Yli 50 prosenttia toimeentulotuen saajista on juuri näitä, jotka ovat työttöminä. Jotta tämä epäkohta poistettaisiin, valiokunnan mietintöön on sisällytetty ponsilaulselma, jonka eduskuntakin nyt todennäköisesti tulee hyväksymään, jossa todetaan: ”Sosiaali- ja terveysvaliokunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin työttömyysturvan peruspäivärahan tason korottamiseksi ja verotuksen muuttamiseksi siten, etteivät peruspäivärahalla elävät työttömät joutuisi turvautumaan toimeentulotukeen kuin poikkeustapauksessa.” (Ed. Aittoniemen välihuuto) — Se on sitten niiden neuvottelujen aika.

Peruspäivärahan tason korottamisessa on se ongelma, että 118 markan tämänhetkinen peruspäiväraha on sidoksissa ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan. Tässä mielessä työmarkkinajär-

jestöjen suuntaan on viestitetty sitä, voitaisiinko tämä irrottaa tästä ja tehdä peruspäivärahaan markkamääräiset korotukset ilman, että se korrottaisi kaikkea työttömyysturvaa, koska työttömien osalta on ihan sama tilanne kuin eläkeläisten ja lapsiperheiden osalta. Kaikilla lapsiperheillä, kaikilla eläkeläisillä ja kaikilla työttömillä ei mene huonosti, vaan siellä työttömien sisällä on muun muassa tämä ryhmä, jolla tällä hetkellä toimeentulon osalta menee huonosti.

Mietinnössä tuodaan esille myös ns. kolmas sektori, josta on hyvin paljon puhuttu, ja yleensä kansalaisjärjestöjen toiminnan tarpeellisuus myös tämän pahan työttömyysongelman yhteydessä. Meillä Suomessahan tämä kolmas sektori on jo pitkään ollut toiminnassa Raha-automaattiyhdistyksen varoilla. Meillä on sosiaali- ja terveysturvassa Raha-automaattiyhdistyksen tällä hetkellä noin 2 miljardin markan tuoton, joka koko ajan on laman aikanaikin kasvanut, turvin pystytty tekemään paljon sellaista, mitä valtion ja kuntien varoilla ei olisi voitu tehdä. Näiden järjestöjen palveluksessa on parikymmentätuhatta ihmistä, jotka tekevät tätä työtä. Heidän työstään maksetaan myös sosiaaliturvamaksut, eli se ei ole sellaista urheiluseuran tai jonkin muun työtä, joka olisi tekemässä näitä töitä ilman, että maksetaan sosiaaliturvamaksuja, koska jos maksuja ei makseta, ei turvaakaan ole.

Sitten koetetaan visioida tulevaisuutta. Aina, kun sosiaali- ja terveystalitiikasta puhutaan, selvää on, että esille nousevat päihteet, alkoholi, joka on edelleenkin Suomen suosituin päihdeaine, ja huumausaineet, jotka ovat vasta tulossa. Tässäkin mietinnössä vanhaa tapaa noudattaen on alkoholi- ja huumausaineongelmat tuotu esille ja korostettu niiden vakavuutta sekä sitä aina toistettua asiaa, että valistus on kaikkein paras keino estää sitä, että ihmiset päihtyisivät, koska mekään emme tiedä sitä, minkä takia he yleensä haluavat päihtyä. Alkoholin kulutuksen ongelma on säilynyt edelleen sellaisena, että noin 10 prosenttia väestöstä kuluttaa puolet alkoholista. Se on tietysti ainakin heidän ongelmansa.

Työelämän osalta on tuotu esiin se, mihin hallituskin on nyt jo puuttunut ja on puuttumassa, että kun pätkätyöt ovat lisääntyneet, myös pätkätöiden osalta pitäisi kertyä sosiaaliturvaa, jotta siinä olisi tältäkin osin selvä tarve tehdä kaikki julkisesti. Nyt, kun myös työttömyysturvan edellytysten osalta lyhyetkin työsuhteet lasketaan mukaan ja kun hallitukselta on tulossa esitys muun muassa työeläketurvan kertymisestä lyhyiden työsuhteiden osalta, ongelma sinänsä on täl-

tä osin poistumassa mutta ei se epävarmuus, joka on selvästi nähtävissä Suomessa ja muualla Euroopassa, että lyhytaikaiset työsuhteet ovat normaali tilanne valitettavasti ja taas pysyvät, vuosikymmeniksi eteenpäin sementoidut työsuhteet ovat tulevaisuudessa entistä harvinaisempia.

Mietinnössä käsitellään pitkäaikaissairaiden ja vammaisten asemaa, jotka molemmat ovat tärkeitä. Ehkä uusi tai ainakin tärkeänä pidetty uudempi näkökulma on se, että slummiutuminen suomalaisissa asutuskeskuksissa on jo sellainen ongelma, johon on kiinnitetty ja pitäisi edelleen kiinnittää huomiota. Eri kaupungeissa on kehittymässä erilaisia ”slummeja”, mutta tilanne saattaa entisestään heikentyä, ellei sitä jollain tavoin yritetä hoitaa.

Samaten koko maata kattavasti on nähty ongelmana se, että meille Suomeen voi syntyä nyt tässä tilanteessa alueita, jotka ruvetaan kokemaan, ja numeroitten valossa ne sitä jo ovatkin, tällaisina muuttotappioalueina samaan aikaan, kun asutuskeskukset tulevat vetämään väestöä entistä enemmän. Sitten näihin asutuskeskuksiin tulee ongelmia niitten ihmisten osalta, jotka ovat Suomen vaikeimmilta alueilta lähteneet pois. 60-luvullahan tämä ongelma ratkesi sillä, että suuri osa suomalaista työväestöä muutti Ruotsiin, mutta tällä hetkellä tämän tyyppistä ratkaisua ei ole mahdollista tehdä, koska Ruotsinkaan tilanne ei ole hyvä. Se, joka näyttää jonkin verran tässä suhteessa poikkeavan muista eurooppalaisista maista, on jälleen kerran Norja. Voi olla, että Norjasta tulee sellainen, joka ainakin erältä osin on kiinnostunut suomalaisesta työvoimasta.

Tässä mietinnössä on tuotu esiin myös pakolaispolitiikka. Siihen valiokunta erään toisen asian yhteydessä erityisesti perehtyi. Ensinnäkin voidaan todeta se tilanne, että meillä tässäkin asiassa viranomaisten ja eri ministeriöitten yhteistyö ei ole paras mahdollinen. Tämähän kuuluu ulkoministeriölle, sosiaali- ja terveystalitiiriölle, työministeriölle ja sitten kehitysyhteistyöministerille, ja kun ministereitten päätökset sitten kohtaavat jossakin Kenian projekteissa, olivat ne sitten terveysprojekteja tai vesiprojekteja, niin päätösten jälki ei aina ole parasta mahdollista.

Valiokunnan mietinnön viesti pakolaispolitiikan osalta on se, että edelleen meidän pitää tukea niitä ihmisiä siellä, missä he ovat eli näillä omilla alueillaan, koska perheiden yhdistäminen siellä on paljon helpompaa kuin täällä Suomessa. Esi-merkkinä voidaan todeta, että Somalian rajalla Keniassa pakolaisleirillä, jossa oli noin 125 000

pakolaista, ilman ruokakustannuksia tämän leirin kustannukset olivat 43 miljoonaa Suomen markkaa, siis 43 miljoonaa ja 125 000 ihmistä ilman ruokakustannuksia. Vaikka miten paljon ruokaan panostettaisiin, niin joka tapauksessa apu on suhteellisesti edullisempaa paikan päällä, ja voidaan todeta, että olosuhteet siellä ovat tyydyttävät.

Sitten lähivuosien haasteista totesinkin jo rahoituksen merkityksen meillä sosiaaliturvassa. Mietinnön sivulla 9 on myös tuotu esiin se, millä tavoin sosiaaliturvamenot yleensä rahoitetaan Euroopassa. Tästä voidaan todeta se, että vaikka meillä Suomessa puhutaan hyvin paljon näistä palkkojen sivukuluista, me olemme eurooppalaista keskitasoa tässä asiassa. Suurimmat työnantajamaksusuudet ovat Espanjassa, 50,3 prosenttia, Ranskassa luku on 49,1, Kreikassa 46,8 ja Saksassakin 38,4. Suomessa tämä luku on 35,7, joten meillä ei keskimääräisesti työnantaja rokoteta sen enempää kuin muissakaan maissa.

Sosiaaliturvamaksujen alentamisesta on erittäin helppo puhua, mutta kuten voidaan todeta näistä kaavioista, joita valiokunnan mietintöön on poikkeuksellisesti laitettu, että jos sosiaaliturvamaksuja alennetaan, silloin sosiaaliturvan rahoitus pitää ottaa verovaroista tai jostain muusta tai sitten sitä pitää leikata. Se on täysin yksi yhteen menevä yhtälö: jos maksuja alennetaan ja rahaa ei tule muualta, silloin pitää leikata. Se on vaihtoehto.

Mietinnössä myös sivulla 10 otetaan esille Emuratkaisu, ja kaaviokuvalla on koetettu asiaan muutoin kantaa ottamatta tuoda esille se, että jos tämä Emu-ratkaisu onnistuisi, se toisi talouteen sitä liikkumavaraa, jota tarvitaan muun muassa sosiaaliturvan rahoitukseen, eli mitä paremmin talous menee ja työllisyys tulee hoidetuksi, niin sitä enemmän se tuo liikkumavaraa. Taas tosinpäin tilanne on tietenkin toinen.

Mutta sosiaalipolitiikkaan Emun myötä, jos se toteutetaan, tulee paineita. Yksi sellainen tekijä on työeläkerahastot, jotka tällä hetkellä yksityisellä sektorilla ovat yhteensä noin 200 miljardia markkaa ja jotka Emu-kriteereissä ovat yksi tärkeä tekijä. Vuoden 2010 paikkeilla, kun näitä rahastoja joudutaan purkamaan suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle, nämä rahoitukset ja sen aikaiset suhtautumiset tähän Emuun ovat tiukoilla.

Arvoisa puhemies! Tähän mietintöön, joka pääosin on ollut aivan yksimielinen, sisältyy keskustalaisten vastalause, jossa on muutamaan asiaan kiinnitetty huomiota. (Ed. Kempainen:

Joka on hyvin perusteltu!) — Yleensä aina vastalauseet perustellaan, niin kuin mietintökin.

Ed. Puhjo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R a s k : Arvoisa herra puhemies! Sosiaaliturvan selonteko on yleiskatsaus sosiaalisen hyvinvoinnin tilasta, ongelmista ja kehittämismahdollisuuksista tämän päivän Suomessa. Sosiaaliturvan kenttä on niin laaja, ettei tällaisen käsittelyn yhteydessä voi puuttua sen yksityiskohtiin.

Olemme viime vuosina joutuneet karsimaan myös sosiaaliturvaa. Olemme joutuneet täällä eduskunnassa koville tehdessämme ihmisten epämieluisiksi kokemia päätöksiä. Tutkimusten mukaan hyvinvointivaltiomme on kuitenkin kestänyt kohtuullisesti syvän laman ja tehdyt leikkaukset. Sosiaaliturvamenojen osuus bruttokansantuotteesta kasvoi merkittävästi pääosin lisääntyneen työttömyyden, mutta myös alentuneen bruttokansantuotteen takia. Nyt kun lama on hellittänyt, on havaittavissa sosiaalimenojen bruttokansantuoteosuuden lasku. Pohjoismaiden hyvinvointijärjestelmä on kestänyt ja taannut koko väestölle toimeentulon. Sosiaaliturvan perustaa ei ole murrettu.

Laman keskeisiin opetuksiin kuuluu entistä vahvemmin työn merkityksen ymmärtäminen. Työ on parasta sosiaaliturvaa. Jokainen työssäkäyvä lisää ja vahvistaa sosiaaliturvan rahoituspohjaa ja vähentää sosiaaliturvan käyttäjien määrää. Tästä syystä työ ja työllistäminen ovat sosiaaliturvajärjestelmän toimintakyvyn ja rahoituksen kannalta ensisijaisia. Työllä on myös omat inhimilliset vaikutuksensa. Tarjoaahan työ usein merkittävän osan elämän sisällöstä ja antaa mahdollisuuden sosiaaliin kontakteihin sekä osallistumiseen yhteiskunnan toimintaan.

Herra puhemies! Työttömyys on edelleen suurin sosiaalinen ongelmamme ja samalla suurin yhteiskunnallinen haasteemme. Työllistymisen lisäksi on löydettävä käyttökelpoisia ratkaisuja niille, joiden työmarkkinakelpoisuus on heikentynyt. Yli 50-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömien työllistymis-, koulutus-, kuntoutus- tai eläkemahdollisuuksien kartoittamiseen on jatkossakin varattava riittävästi voimavaroja.

Tämän vuosikymmenen alun laman ja valtiontalouden tasapainottamisen vaatimat säästöt on näillä näkymin tehty. Ahon ja Lipposen hallitusten tekemien säästöjen ansiosta valtion

menot ovat vuonna 1999 vuositasolla noin 55 miljardia markkaa pienemmät kuin mitä ne muutoin olisivat. Tästä sosiaaliturvan leikkauksia on vajaat 20 miljardia markkaa. Vertailun vuoksi on hyvä palauttaa mieleen, että arvio tämän vuoden tulo- ja varallisuusveron tuotosta on noin 47 miljardia markkaa. Säästokeskustelujen ja laman jäljiltä olemme aiempaa kiinnostuneempia sosiaaliturvan rahoituksesta. Olemme joutuneet kysymään: Mihin meillä todella on varaa ja milaista sosiaaliturvaa tarvitsemme?

Sosiaaliturvajärjestelmämme on osoittanut tällä vuosikymmenellä toimivuutensa. Se on pysynyt tasaamaan laman vaikutuksia niin, etteivät tuloerot ole kasvaneet pelätyllä tavalla. Stakesin ”Leikkausten hinta” -julkaisun mukaan yllättävin tulos oli, etteivät lama ja leikkaukset erityisellä tavalla heikentäneet pienituloisimpien todellista kulutusta. Heidän kulutuksensa rakenne lähentyi lamavuosina keskimääräistä kulutusrakennetta. Tietysti on myönnettävä, että kaikki tulonsaajaryhmät köyhtyivät suhteellisen tasaisesti.

Valiokunnan mietinnössä kiinnitetään perustellusti huomiota huoltosuhteen heikkenemiseen. Huoltosuhde on heikentynyt ensisijaisesti kasvaneen työttömyyden takia. Suurten ikäluokkien eläköityminen lähimmän 15 vuoden kuluessa tulee jatkossakin tätä huoltosuhdetta omalta osaltaan heikentämään. Tärkeää on siis saada työllisyys hoidetuksi. Toinen merkittävä sosiaaliturvan tulevaisuuteen vaikuttava seikka on työelämän luonteen muutos. Lyhytaikaiset työsuhteet heikentävät sekä aktiivijan että vanhuudenajan turvaa. Sosiaaliturvaa on kehitettävä niin, että se on mukana lyhyissäkin palvelusuhteissa ja niin, että sosiaaliturvassa otetaan huomioon työelämän rakenteiden muutokset. Lipposen hallitus on tämän työn aloittanut yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Suotavaa on, että tätä työtä jatketaan.

Arvoisa herra puhemies! Sairaanhoidotyön uranuurtajan Florence Nightingalen periaatteena oli, että potilasta autetaan vain niissä toimissa, joista hän itse ei kykene suoriutumaan. Mielestäni tämän tulee olla myös sosiaalisen turvaverkoston toiminnan periaatteena, eli autamme silloin, kun ihmisen omat keinot eivät riitä. Sosiaalisen turvaverkoston tulee tukea ihmisiä oma-toimisuuteen. Tällaiseen filosofiaan eivät sovi ajatukset kansalaispalkasta, vaan juuri syyperusteinen sosiaaliturvajärjestelmä, jollaista olemme Pohjoismaissa rakentaneet.

Keitä sitten ovat ne ihmiset, joiden omat kei-

not eivät riitä omatoimiseen selviytymiseen tämän päivän yhteiskunnassa? Lisääntyvää tukea tarvitsevat pelkällä työttömyysturvan peruspäivärahalla tai työmarkkinatuella elävät, ylivelkaantuneet sekä pelkkää kansaneläkettä saavat pitkäaikaissairaat.

Työttömyysturvan peruspäivärahan ja työmarkkinatuen taso on liian matala. Peruspäivärahan turvin elävät joutuvat usein hakemaan toimeentulotukea lähinnä asumiskustannuksiin. Peruspäivärahalla elävän toimeentulon ja myös sosiaaliturvan yksinkertaistamisen kannalta peruspäivärahan tason nostaminen on kannatettavaa. Peruspäivärahan tasoon on tehtävä korjaus jo ensi vuonna.

Sosiaali- ja terveystalouden mietinnössä on yksi ainoa ponsi. Siinä edellytetään hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin työttömyysturvan peruspäivärahan tason korottamiseksi ja verotuksen muuttamiseksi siten, etteivät peruspäivärahalla elävät työttömät joutuisi turvautumaan toimeentulotukeen kuin poikkeustapauksessa. Tämä vastaa sosialidemokraattien kantaa. Samalla työttömyysturvan peruspäiväraha ja ansiosidonnainen työttömyysturva on irrotettava toisistaan. Tästä asiasta on sovittava tietysti yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa.

Taloudelliseen ahdinkoon ovat ajautuneet myös pelkkää kansaneläkettä saavat, sairauksien vaivaamat eläkeläiset. Pienituloisten eläkeläisten asemaan vaikutetaan parhaiten palvelumaksukatoilla sekä pienentämällä lääkkeitä aiheuttavia kustannuksia. On selvitettävä myös kotisairaanhoidon ja kotipalvelujen maksikäytäntöä. Lääkekustannusten pienentämistä ajettaessa on huolehdittava siitä, että arvonlisäverojärjestelmän uudistaminen ei johda lääkkeiden arvonlisäveron nostamiseen vaan alentamiseen. Ahon hallituksen aikana korotettua eläkeläisten sairausvakuutusmaksua on pidetty kohtuuttomana, ja sosialidemokraattien mielestä sitä on perusteltua alentaa jatkossakin.

Lama syöksi useita kymmeniätuhansia perheitä ilman omaa syytään ahdinkoon, velka-ahdinkoon. Vaikeimpia ongelmia on pyritty korjaamaan velkajärjestelyillä. Tämä ei kuitenkaan yksin riitä. Ulosottolainsäädäntöä on inhimillistettävä ja tiukennettua velkajärjestelylakia sovellettava maltillisesti ja takaajien asemaa parannettava. Ylivelkaantuneille ihmisille on löydettävä keinoja selviytyä veloistaan inhimillisin keinoin.

Herra puhemies! Sosialidemokraattien lähtökohta perhepolitiikan tukimuodoiksi on suora

veroton tuki ja turvallinen päivähoito. Lapsilisä on erittäin hyvä yleistuki kaikille lapsiperheille. Sisaruskorotusten ansiosta saavat monilapsiset perheet tuntuvammat lapsilisät, mikä täytyisi muistaa päivähoitomaksuista puhuttaessa.

Kaikki alle kouluikäiset saivat päivähoito-oikeuden vuoden 1996 alusta. Ensi elokuussa käyttöön tulevat pienten lasten hoidon tuet täydentävät uudistusta. Uudet maksut poistavat entisen järjestelmän suuria maksuportaita ja yhtenäistävät maksut koko maassa.

Kunnallisen päivähoidon vaihtoehtona tarjoaa nk. palveluseteli. Monilapsisten perheiden päivähoitomaksujen muutoksia tulee seurata tarkoin. Joidenkin monilapsisten perheiden suuret päivähoitomaksujen yhtäkkiset korotukset eivät mielestäni tunnu oikeudenmukaisilta.

Perheiden tukemista on myös vanhemmuuteen tukeminen. Ennalta ehkäisevä sosiaalipolitiikka on myös joutunut säästön kohteeksi. Tosi asia on, että säästöt ennalta ehkäisevässä sosiaalipolitiikassa kostaavat. Kuntien välinen tausrahaosto lastensuojelutoimenpiteiden rahoittamiseksi on saatava aikaan jo ensi vuonna.

Vammaisten asemaan on yhteiskunnassamme pyritty kiinnittämään huomiota. Vammaistöryhmä 96:n vastikään ilmestynyt esitys vammaisten tukien kohdentumisesta ohjaa vammaisia aktiivisuuteen, opiskeluun, työssäkäyntiin ja kuntoutukseen. Vammaisten sosiaaliturvaa ajanmukaistetaan. Vammaisilla on oikeus ja velvollisuus osallistua aktiivisesti oman elämänsä järjestelyyn. Vammaisuus ei välttämättä tarkoita työkyvyttömyyttä, joten myös vammaisten kohdalla keskeinen tavoite on oltava työ- ja toimintakyvyn ylläpito ja parantaminen.

Viime aikojen taikasana työllistämässä ja palveluiden tuottamisessa on ollut kolmas sektori. Kansalaisjärjestöjen pääosin vapaaehtoistyö on arvokasta ja sitä tulee yhteiskunnan taholta edelleenkin tukea. Raha-automaattiyhdistys tuki vuonna 1996 yli 1,6 miljardilla markalla sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toimintaa.

Kolmatta sektoria arvioitaessa on huomattava sen vuosikymmenten aikana tekemä huomattava sosiaalipoliittinen työ. Järjestöt ovat olleet mukana lukuisissa sosiaalipolitiikan kokeiluissa ja uusien palvelumuotojen kehittämisessä. Kun palvelu sitten on saatu toimimaan, se on useissa tapauksissa kunnallistettu. Yleishyödyllisten järjestöjen ja kuntien onkin yhdistettävä voimavaroja eikä ryhdyttävä kilpasille palveluiden tuottamisessa. Päällekkäisyyksiin tai rinnakkaisuuksiin ei meillä ole varaa.

Tällä hetkellä työministeriössä mietitään kolmannen sektorin työllistämismahdollisuuksia. Kolmannen sektorin työllistämistoimet eivät saa olla ammattitaitoisen henkilökunnan ale-palkkatyötä. Kolmannen sektorin työllistämismahdollisuuksien käyttöönotolla ei myöskään pidä hävittää vapaaehtoistyön jaloa aatetta. Vapaaehtoistyötä ja julkista sektoria ei pidä sulauttaa toisiinsa. Monet palkkatyökseen sosiaali- ja terveysalalla työskentelevät haluavat tehdä palkatonta vapaaehtoistyötä.

Herra puhemies! Sosiaali- ja terveystalouden järjestäminen kuuluu kuntien tehtäviin. Sosiaali- ja terveystoimen reiluista 200 000 työntekijästä on jatkuvasti yli 30 000 palkattu työllistämistuella. Luonteeltaan pysyviin töihin pitäisi palkata vakituista henkilökuntaa. Tämä todettiin valtion tämän vuoden budjetin yleisperusteiluissakin. Motivoitunut ja työhön sitoutunut henkilöstö takaa hoiva- ja palvelutyön laadun. Laadukkaat kunnalliset palvelut ehkäisevät paineen kaksien palvelumarkkinoiden luomiseksi.

Kunnallista itsehallintoa lisättäessä kunnat ovat voineet enenevästi päättää palveluiden tuottamisesta. Tämä on aiheuttanut suuria vaihteluita eri kuntien palveluihin. Kuntalaisilla on oikeus peruskouluun, terveydenhuoltoon, lasten päivähoitoon ja eräisiin lastensuojelutoimenpiteisiin liittyviin palveluihin. Heillä on oikeus saada näitä kaikissa kunnissa. Näiden palvelujen lisäksi joudumme varmasti miettimään, olisiko kuntalaisilla oltava subjektiivinen oikeus myös muihin kunnan palveluihin.

Toimeentulotuen normitetun osuuden siirtäminen Kelan maksettavaksi on herättänyt epäilyjä. Loppuisiko sosiaalityö, jos toimeentulotuen maksatus siirtyisi Kelalle vai vapauttaisiko siirto sosiaalityöntekijät lopultakin rutiininomaisesta rahanjaosta todelliseen sosiaalityöhön? Minä uskon, että siirto Kelalle järkevöittäisi sosiaalityötä. Sosiaalisia ongelmia ei kuitenkaan ratkaista pelkästään rahalla. Kuntien sosiaalityöntekijöiden määrää ei tule vähentää rutiinityön siirtyessä Kelalle. Tällä ehdolla toimeentulotuen normiosan siirtäminen Kelan maksettavaksi on perusteltua.

Herra puhemies! Maan sisäinen, kuntien välisen muuttoliike on viime vuosiin saakka pysynyt aika vakaana, noin 200 000 ihmisen muuttamisena vuodessa. Vuonna 1996 muuttoliike oli nousut 230 000 henkeen eli vuosien 66–75 tasolle, jolloin suuret ikäluokat lähtivät liikkeelle. Muuttoliike maan sisällä tuo ongelmia sekä muuttotappio- että muuttovoittokuntiin. Tyhjeneviin

maaseutukuntiin jää vanheneva väestö, joka tarvitsee runsaasti palveluita. Muuttovoittokunnissa kasautuvat asunto- ja muut ongelmat, vaikka työtä muuttajille löytyisikin.

Herra puhemies! Kasvava ongelma kuntien sosiaalitoimissa ovat useita kertoja kohtalaisen lyhyellä aikavälillä kunnasta toiseen muuttavat perheet. Lähtökunnan sosiaalitoimi hoitaa muuttoon liittyvät kustannukset. Olisi syytä selvittää, kuinka yleistä samojen moniongelmaisten perheiden muuttoliike kunnasta toiseen on. Tiheistä muutoista kärsivät ennen kaikkea lapset, joiden koulunkäynti häiriintyy ja juurettomuus lisääntyy.

Tasapainoista alueellista kehitystä tuetaan sekä EU:n rakennerahastojen varoilla että myös valtioneuvoston erillisillä Itä- ja Pohjois-Suomen strategioilla. Me kaikki tunnustamme sen, että elävä maaseutu ja hyvin toimivat kaupungit ovat koko kansakunnan etu.

Euroopan integraatio ja Emu-prosessi muuttavat sosiaaliturvan ympäristöä. Toistaiseksi tutkijat ja poliitikot ovat kyenneet esittämään hyviä kysymyksiä ja arvioita tulevasta kehityksestä. Työvoima, palvelut ja pääoma voivat vapaasti liikkua. Sosiaaliturvan yhdenmukaistumisen paineet kasvavat etenkin, kun paineet verotuksen yhdenmukaistamiseen kasvavat. On arvioitu, että vakuutusmuotoinen sosiaaliturva kestäisi paremmin yhdentymisen paineet kuin uudelleenjakavat tulonsiirrot. Uudelleenjakavia tulonsiirtoja ovat tyypillisimmillään lapsilisiä ja kansaneläke. Tämä arvio sopii hyvin yhteen työvoiman vapaan liikkuvuuden kanssa. Uhkakuvien sijasta painotamme sitä, että Suomi ei ole ajautumassa Emun myötä sosiaaliturvattomaan tilaan. Sekin tosiasia on tunnustettava, että suomalainen sosiaaliturva on eurooppalaista keskitasoa.

Eduskunnalle annetaan joka toinen vuosi kansanterveyskertomus. Siinä eri ministeriöt pohtivat omaa osuuttaan Suomen kansan terveydentilassa. Nopeasti muuttuvissa yhteiskunnallisissa oloissa olisi toivottavaa, että eduskunnalle annettaisiin samalla tavalla koottu sosiaaliturvakertomus kansanterveyskertomuksen väli-vuosina. Nämä kaksi täydentäisivät toisiaan, ja selvitys sosiaaliturvan tilasta tulisi näin säännöllisesti eduskunnan käsittelyyn.

Herra puhemies! Sosiaaliturva pystyy poistamaan nälän ja vilun. Se pystyy tasaamaan tuloeroja ja vähentämään absoluuttista köyhyyttä. Sosiaaliturvalla ei ole mahdollisuuksia vastata kulutusyhteiskunnan houkutuksiin. Köyhydestä puhuttaessa on muistettava, että köyhyden

rajat kulkevat väestöryhmien sisällä. Monet eläkeläiset voivat taloudellisesti varsin hyvin. Useat lapsiperheet, opiskelijat, jopa työttömätkin voivat taloudellisesti kohtuullisen hyvin. Mutta meillä on keskuudessamme ihmisiä, jotka sosiaalisesta turvaverkosta huolimatta ovat taloudellisessa ahdingossa, ja heitä yhteiskunnan on autettava.

Kysymys onnellisuudesta on lopulta sosiaaliturvan ulottumattomissa. Sosialidemokraattisen puolueen kunniajäsen Mooses Piispanen on kiteyttänyt asian seuraavasti: "Ihmisen onni on se osamäärä, joka saadaan, kun olevat olosuhteet jaetaan ihmisen elämälleen asettamilla vaatimuksilla."

Ed. H u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Kun hallitus viime syksynä antoi eduskunnalle sosiaaliturvan selonteon, se kirjasi sosiaali- ja terveyspolitiikan kehittämisen lähtökohdiksi seuraavat neljä periaatetta:

Sosiaaliturvan kattavuus säilytetään hyvänä ja sen taso kohtuullisena.

Järjestelmän on kannustettava omalta osaltaan ihmisiä työllistymään sekä tuettava omatoimisuutta.

Järjestämisen ja rahoituksen vastuutasojen on oltava selkeät ja toimivat.

Rahoituksen on oltava kestäväällä pohjalla.

Periaatteissa ei ole mitään vikaa. Ikävää on se, että hallitus on epäonnistunut periaatteiden toteuttamisessa.

Selonteko antaa ymmärtää, että väestön toimeentulo ei ole ratkaisevasti heikentynyt suurtyöttömyydestä ja sosiaaliturvan leikkauksista huolimatta. Tämä pitää paikkansa vain osittain, nimittäin viime hallituskauden lopulle saakka, mihin selonteon tarkastelujakso pääosin ulottuu.

Valiokuntakäsittelyn aikana on saatu paljon uutta tietoa hallituksen vaihdoksen aiheuttaman linjanmuutoksen seurauksista. Tätä tietoa oli valiokunnassa käytettävissä, mutta siihen sen enemmistö ei reagoanut. Kuitataanko nämäkin ongelmat vain sanomalla, että "eihän tässä näin pitänyt käydä"? Vasemmistossa on korostettu pohjoismaisen universaalin sosiaaliturvamallin säilyttämistä. Nyt siitä on luovuttu. Hallitus on vasemmistojohdoinen, mutta sen linja on oikeistoliberaali.

Stakesin tutkija Virpi Kosunen on tehnyt perusteellisen analyysin 1990-luvulla toteutetuista sosiaaliturvan leikkauksista. Dialogi-lehdessä, siis Stakesin omassa lehdessä, numerossa 2/1997 julkaistussa artikkelissa hän toteaa: "Eniten leik-

kauksia on kohdistettu sellaisiin etuuksiin, joiden menot ovat laman aikana kasvaneet. Tämä näkyy erityisen selvästi työttömyysturvassa ja asumistuksessa. Näissä etuuksissa myös leikkauttavat ovat monipuolisimmat. Lapsilisissä, kotihoidon tuessa, opintotuessa ja toimeentulotuessa on sen sijaan toistaiseksi leikattu vain tukien tasoa. Pohjoismaista mallia on murennettu sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahan, kansaneläkkeen ja työmarkkinatuen osalta. Sosiaaliturva kaikille -periaatteesta on luovuttu rajamalla väestöryhmiä pois tukioikeuden piiristä.”

Tätä tutkijan johtopäätöstä enemmistö ei suvainnut otettavaksi valiokunnan mietintöön. Valiokunnassa kävi samoin kuin Invalidiliitto totesi lausunnossaan hallituksen osalta: ”Selonteosta ei näy, että hallitus olisi käyttänyt hyväkseen yliopistojen, Stakesin ym. tutkimuksia eri väestönsien selviytymisestä laman kourissa.”

Perusturvan murtaminen on ristiriidassa kansalaisten perusoikeuksien kanssa. Hallitusmuodon 15 a §:n mukaan perusoikeudet ovat henkilökohtaisia. Niiden tulee koskea samalla tavalla jokaista kansalaista. Perusoikeuksien kannalta kyseenalaisimmat Lipposen hallituksen päätökset koskevat sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahan poistamista, työmarkkinatukea ja työttömyysturvan perusturvaa sekä kansaneläkkeen pohjaosaa.

Sairausajan vähimmäisturvan poistaminen on päivän selvästi ideologinen valinta. Sitä ei voi mitenkään perustella fiskaalisilla säästöillä. Tuoreessa Sosiaalivakuutus-lehdessä Kansaneläkelaitoksen tutkijat toteavat vuoden 1996 ensimmäisellä puoliskolla noin 5 000 tulottoman tai pienitulaisen henkilön jääneen ilman sairausajan päivärahaa. Säästö oli noin 10 miljoonaa markkaa. Samanaikaisesti yli 200 000 markkaa vuodessa ansaitsevien sairauspäivärahat kasvoivat.

Hallituksen ideologista linjaa ja valintaa osoitti myös päätös, jolla lapsikorotuksia leikattiin 60 prosentilla työmarkkinatuesta eli pienimmästä etuudesta muun työttömyysturvan lapsikorotusten säilyessä ennallaan. Keskustan mielestä lapsikorotuksiin ei olisi saanut puuttua lainkaan. Lapsiperheiltä on muutenkin leikattu liikaa.

Vähäisimmän turvan piirissä olevia työttömiä hallitus kohtelee kaltoin myös veropäätöksillä ja jäädyttämällä työttömyysturvan indeksin mukaiset tarkistukset aina vuoteen 1999 saakka. Jo tähän mennessä toteutuneita päätöksiä koskien oikeuskansleri on todennut hallituksen menettelyn olevan laillisuuden rajamailla. Valiokunta

tunnusti muutostarpeen, mutta oli hallitukselle esittämässään vaatimuksessa ponneton. Jotta asiaan saataisiin pikainen korjaus ja epäselvyys lainmukaisuudesta väistyisi, ehdotan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavan lausuman:

”Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän välittömiin toimenpiteisiin työmarkkinatuen ja työttömyysturvan peruspäivärahan tason korottamiseksi ja verotuksen muuttamiseksi siten, etteivät niiden varassa elävät työttömät joutuisi turvautumaan toimeentulotukeen kuin poikkeustapauksessa.”

Kansaneläkkeen pohjaosan poistaminen heikentää erityisesti monen pientä työeläkettä saavan asemaa ja murentaa kansanvakuutuksen ydinajatuksen.

Kaikissa näissä perusturva- ja perusoikeuskysymyksissä keskusta on ollut heikoimmassa asemassa olevien puolella. Siksi keskusta on leimattu halventavassa tarkoituksessa perusturvapuo-lueeksi. Se leima ei ole häpeällinen. Toivomme, että koko eduskunta julistautuisi perusturvan ja perusoikeuksien puolustajaksi hyväksymällä yksimielisesti seuraavan lausuman, jota ehdotan hyväksyttäväksi:

”Eduskunta edellyttää, että sosiaaliturvalainsäädännön muutosten yhteydessä ei loukata hallitusmuodon takaamia kansalaisten perusoikeuksia.”

Perusturvan korostaminen ei tarkoita luopumista ansiosidonnaisen turvan periaatteesta. Se on olennainen osa toimivaa sosiaaliturvajärjestelmäämme, olipa kysymys eläke-, sairaus- tai työttömyysturvasta. Kolmantena osana on oltava lisäksi mahdollisuus vapaaehtoisen, yksilöllisen lisäturvan hankkimiseen.

Vielä korostan, että perusturvasta huolehtimiseen on tarvetta nimenomaan nykyaikaisessa tietoyhteiskunnassa, jolle on leimallista monimuotoisuus epävakaine työsuhteineen. Tässä valossa on nähtävä myös se, että työttömyysturvajärjestelmäämme on uudistettava yleisen työttömyysvakuutuksen suuntaan.

Hallitus on vannonut kannustavuuden nimiin. Tähän on perusteltu syytä. Myös keskustan eduskuntaryhmä painottaa, että työntekoon ja omatoimisuuteen kannustamisen on oltava keskeinen tavoite. Mutta tässäkin on käynyt niin, että hallitus on ollut keinoissaan kovin valikoiva. Toisia ihmisiä se on valmis kannustamaan muun muassa verohelpotuksin, mutta toisia ei. Kannustinloukkuja puretaan tehottomasti, niitä siirretään tai tehdään uusia loukkuja.

Kannustinloukkujen purkamista ja valtionta-

louden tilaa ajatellen yleiset verohelpotukset eivät ole tehokkain keino. Kevennys on kohdistettava ensisijaisesti pieni- ja keskituloisiin.

Lapsiperheiden kannustinloukkua purettaisiin tehokkaasti tinkimällä hieman päivähoitomaksujen tuottotavoitteesta. Jos periaatteena on kustannusneutraalisuus, loukkujen purkaminen ei voi onnistua. Niinpä nyt toteutettava muutos heikentää tilannetta arviolta jopa 40 prosentilla päivähoitoa tarvitsevista perheistä. Kyse ei siis ole joidenkin perheiden ongelmista, ed. Rask. Te sanoitte ryhmäpuheenvuorossanne asiantilan olevan näin. 40 prosenttia päivähoitoa tarvitsevista perheistä maksaa suurempia maksuja 1.8. alkaen tänä vuonna. Nämä kärsivät perheet ovat pieni- tai keskituloisia, ja käykin niin, että kannustinloukku vain siirtyy suurempaa bruttotuloa saavilta pienempää tuloa saavien lapsiperheiden harmiksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan varapuheenjohtaja, kokoomuksen puoluesihteerin Maija Perho väitti muutama päivä sitten lehtikirjoituksessa, että esimerkit päivähoitomaksujen korotuksista ovat pääosin poikkeustapauksia ja että näissäkin kyse on yleensä pienistä korotuksista. Ed. Perhon väite on kestävä.

Mitä pitempään asia kiistetään, sen pahempi lapsiperheille — ja kokoomukselle. Keskustan viime syksynä jättämässä aloitteessa esitetty malli päivähoitomaksu-uudistuksesta on toimiva ja samalla oikeudenmukainen. Esitämme edelleen sen toteuttamista. Siihen on mahdollisuus hyvin nopeasti, sillä olemme tänään uudistaneet lakialoitteemme.

Työttömyysturvan ja tulojen yhteensovitus muutettiin monin osin myönteiseen suuntaan. Ongelmaksi jäi se, että hyvin lyhyitä työsuhteita ei kannata ottaa vastaan senkään vertaa kuin aikaisemmin. Matalapalkkaisilla palvelualoilla työskentelevien tilanne heikkeni. Tämän välttämiseksi eduskunnassa oli esillä vaihtoehtoinen malli. Se kuitenkin hylättiin.

Hallitus työministeri etunenässä on julkistanut näyttävästi jokaisen pienenkin liikeyrityksen, joka on saatu aikaan muun muassa työvuorotuksessa, työajan jakamiskokeiluissa ja muissa vastaavissa. Samanaikaisesti paljon merkittävämpiä uudistuksia — kuten kotona tapahtuvan työn edistäminen verovähennysoikeuden avulla — on kokonaan vesitetty.

Kaikista mielekkäin ja tehokkain työn jakamisen keino, omien pienten lasten hoitaminen kotona, on kokenut ennennäkemättömän kovan kohtelun. Yli 22 prosentin leikkaus oli aivan kä-

sittämätön. Monien perheiden toimeentulo vaikeutui oleellisesti. Kotihoidon tuen leikkauksen vuoksi on myös todellisen työn vuorottelun piiristä poistunut enemmän työpaikkoja kuin muilla keinoilla on kyetty luomaan. Leikkaushan johti siihen, että yli 20 000 perhettä joutui siirtymään pois tuen piiristä. Kortistoon joutuivat joko kotihoidon tukea saaneet tai sen aikana heidän sijaisuuttaan työssä hoitaneet henkilöt.

Totuuden hetki on esillä kuukausittain, kun kokonaisluvut työttömyydestä julkistetaan: työttömyyden puolittamisuralla on jääty aikoja sitten.

Herra puhemies! Hallitus julistaa, että sosiaaliturvan järjestämisen ja rahoituksen vastuu- tasojen on oltava selkeitä ja toimivat. Lipposen hallituksen johdolla valtio on koko ajan vetäytynyt vastuusta, joka sille kuuluisi. Mainitsin jo, mitä se on merkinnyt perusturvan osalta. Kun valtio on kovin ottein heikentänyt ensisijaista sosiaaliturvaa, kustannuspaineet ovat kasaantuneet kuntien toimeentulotukeen. Sama pätee myös peruspalveluihin. Valtion omat peruspalvelut ovat heikentyneet ja etäytyneet kansalaisista.

Aivan oma lukunsa on kuntien valtionosuuk- sien massiivinen leikkaaminen. Valtionosuudet kattoivat vuonna 1990 kunnallisten sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoituksesta keskimäärin noin 48 prosenttia. Tänä vuonna valtion rahoitusosuus on enää hieman yli 25 prosenttia, ensi vuonna ei sitäkään.

Massiiviset leikkaukset johtavat suuressa osassa maata palvelujen alasajo, henkilöstön irtisanomisiin ja koko alue- ja kuntarakenteen vaarantumiseen ostovoiman rapautuessa. Sisäministeriön ja valtiovarainministeriön arvion mukaan taloudelliseen kriisiin ajautuu parin vuoden kuluessa yli 230 kuntaa. Niissä asuu noin kaksi miljoonaa ihmistä. Ei ihme, että maan sisäinen muuttoliike on jälleen kiihtynyt. Se kuitenkin vain kärjistää ongelmia niin maaseudulla kuin kaupungeissakin.

Leikkauksista huolimatta valtion kunnille antamat velvoitteet ovat yhtä suuret tai vielä suuremmat. Näin on muun muassa päivähoitojärjestämisessä. Viimeinen pisara on se, että valtio on ryhtynyt uhkailemaan kuntia sakkorangaistuksilla, jos velvoitetta ei täytetä. Nyt pääkaupunkiseudun suurissa kaupungeissakin asukkaat ja päättäjät kyselevät valtion ja Lipposen hallituksen oman vastuun ja toimien perään. Ristiriita vaalilupauksiin nähden on räikeä. Kun ministerit nyt peräävät eri asioissa toisiltaan vastuuta

puheistaan, voi koko hallitusta muistuttaa siitä, että se ennen kunnallisvaaleja vain puoli vuotta sitten väkitti kunnilla olevan rahaa niin, että ran-teita pakkotaa.

Rouva puhemies! Hallitus näkee periaateta-solla aivan oikein, että sosiaali- ja terveystalitiikan kehittämiseksi rahoituksen on oltava kestä-vällä pohjalla. Kuvaamani esimerkit osoittavat, että tilanne on nyt retuperällä. Hallitus on kun-nostautunut erilaisissa leikkauksissa, mutta on ollut kyvytön uudistamaan. Suomi on suurtyöt-ömyyden, korkean valtionvelan ja kireän vero-tuksen noidankehässä. Mikä pahinta, hallituk-sen on vallannut antautumismieliala. Tuoreinkin ministeri asettaa jo toiveensa seuraavalla vaali-kaudella tehtäviin päätöksiin.

Keskustan mielestä ei ole aikaa odotella. Siksi tarjosimme hallitukselle kaksivuotislahjaksi oh-jelman, jonka avulla voidaan vapautua ahdistuk-sista uudistuksiin. Yrittäjyydellä ja yhteisvas-tuulla Suomi voi nousta ja kansan kahtiajaosta päästään irti. On otettava välittömästi uusi suun-ta.

Lipposen hallituksen Suomessa valta on luisu-nut markkinavoimille ja korporaatioille. Niiden sanelema kehitys kärjistää rakennemuutoksen ongelmia sekä kasvattaa eriarvoisuutta ja vasta-kohtaisuuksia. Vallalla on saalistamisen ilmapiiri. Väite voi kuulostaa kovalta, mutta keskusta ei ole väitteineen yksin.

Kun Sosiaaliturvan Keskusliitto julkisti äsket-äin sosiaalibarometrin 1997, se kysyi tiedotteen-sa otsikossa: "Valikoituva hyvinvointi — koko kansan kekkereistä kohti harvojen pitopöytää?" Kysymys on osuva ja kuvaa täsmälleen hallituk-sen ajamaa linjaa. Otsikko ei jäänyt ilmaan, vaan tekstissä oli esitetty sille myös perusteet. Hallitus kattaa harvoille pitopöydän, mutta jättää toisille vain murusia.

Vielä rankempaa kuvausta todellisuudesta on esittänyt Porin seurakuntayhtymän diakonia-johtaja Aku Keltto. Hän kertoi asiantuntijana sosiaali- ja terveystalitiokunnalle seurakuntien ruokapankkien toiminnasta ja suurten kaupun-kien syrjäytyneistä väestöryhmistä. Verratessaan kokemuksiinsa hallituksen selontekoon hän pää-tyi toteamaan:

"Selonteko ei tunnista syrjäytymistä eikä huu-meongelmaa. Peruskuviona on se, että köyhyy-den olemassaoloa ei myönnetä. Toivon, että nämä ajatukset saisivat miettimään, miten eh-käistä tuloerojen kasvu, slummiutuminen, lasten turvattomuus, suurperheiden konkurssit, alko-holi- ja huumeongelmat, mielenterveyspotilai-

den avohoidon puute. Kun mietitään sosiaalitur-van rahoitusta, on samalla syytä pitää mielessä myös turva- ja väkivaltakoneiston rahoitusta."

Tämä kannanotto tuo mieleeni maassamme äskettäin käyneen taloustieteilijä Jeremy Rifki-nin toteamuksen, että USA:ssakin on kallis so-siaaliturvajärjestelmä. Sen nimi on vankila.

Saalistamisen ilmapiiristä on päästävä ajoissa irti. On yhteisvastuun ja välittämisen aika.

Päätös suhtautumisesta Euroopan talous- ja rahaliittoon Emuun liittymiseen lähestyy. Halli-tus näyttää tosin jo linjansa valinneen, vaikka selvitykset ovat kesken ja maamme valmius muun muassa suurtyöttömyyden vuoksi on hy-vin puutteellinen. Suomen liittymistä Emuun aja-taan poliittisin ja taloudellisin perustein, vaikka nekin ovat kyseenalaisia. Vielä epäselvempiä ovat Talous- ja rahaliiton sosiaaliset vaikutukset.

Jos hallitus mieltää Talous- ja rahaliiton jäse-nyyden edellyttävän sellaista eriarvoistavaa ta-lous- ja sosiaalipolitiikkaa kuin tällä hallituskau-della on toteutettu, on jäsenyydelle sanottava ei. Eikö mieluummin ole ajateltava niin, että kun integraatio ja teknologinen kehitys lisäävät pai-neita keskittymiseen ja eriarvoisuuden kasvuun, sosiaalipolitiikan on sitä tehokkaammin toimit-tava vastavoimana? Näin olisi toimittava kansal-lisesti ja tällaista linjaa olisi ajettava unionissa.

Dosentti Raija Julkunen kuvaa äskettäin jul-kistetussa raportissa "Suomalainen sosiaalipoli-tiikka Euroopan talous- ja rahaliitossa ja matkal-le sinne" sosiaalipolitiikan asemaa Emu-ajatte-lussa seuraavasti: "Sosiaalinen ulottuvuus on in-tegraatioprosessin ottolapsi tai sisarpuoli. Myös-kään Emuun ei liity sosiaalipoliittista strategiaa. Komissiotasolla Emun tarvitsema sosiaalipoliit-tinen strategia on vaiettu. Tulevaisuudessa Emu on luultavasti sisämarkkinoita voimakkaampi impulssi yhteisötason talous-, työllisyys-, finans-si- ja sosiaalipolitiikkaan."

Sosiaalipoliittinen arviointi ja hyvinvointiyh-teiskunnan tulevaisuuden turvaaminen ovat kes-keisiä perusteita keskustan määrittäessä kanta-ansa Emu-jäsenyyteen. Tätä edellyttämme myös hallitukselta.

Arvoisa puhemies! Hallitus viivytteli eduskun-nan edellyttämän sosiaaliturvan selonteon anta-mista yli viime syksyn kunnallis- ja Euroopan parlamentin vaalien välttämiseksi kansalaisten perusturvaa ja peruspalveluita heikentäneen po-litiikkansa kriittistä arviointia.

Hallituksen selonteko antaa kaunistellun ku-van todellisuudesta ja väheksyy kansalaisten on-gelmia. Hallitus ei tunnusta köyhyyden ja syrjäy-

tymisen lisääntymistä monissa väestöryhmissä. Hallitus jatkaa kansalaisten kahtiajaon voimistamista. Hallitus on haluton korjaamaan tekemiään virheitä ja kyvytön välttämättömiin uudistuksiin kansalaisten hyvinvoinnin ja tasa-arvon turvaamiseksi.

Arvoisa puhemies! Hallituksen olisi aika lähteä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Antvouri: Arvoisa puhemies! Lama osoitti hyvinvointiyhteiskuntamme arvon mutta myös sen väistämättömän uudistamistarpeen. Muutosten pohjaksi tarvitaan nyt luotettavaa tietoa. Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että sosiaaliturvan sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tilaa, kehittämistarpeita sekä jo tehtyjen uudistusten ja säästö päätösten vaikutuksia seurataan kokonaisvaltaisesti.

Suomalaisesta hyvinvointipolitiikasta on jatkettava laaja-alaista keskustelua. On aika arvioida perusteellisesti nykyiset asenteet sekä etsiä uusi suunta kohti aktiivisuuteen kannustavaa ja omaehtoisuutta tukevaa yhteiskuntaa. Selonteko antaa tähän hyvän mahdollisuuden.

Taloudellinen lama ja suurtyöttömyys ovat vähentäneet verotuloja ja lisänneet julkisia menoja. Valtio ja kunnat ovat joutuneet säästämään ja siten sopeuttamaan sekä etuuksia että palvelujen tuottamista. Hyvin toiminut tulonsiirtojärjestelmä, hyvinvointipalvelut ja verotus ovat yhdessä tehokkaasti estäneet sen, ettei köyhyydestä ole tullut laajamittaista ongelmaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuus ja laatu on pääsääntöisesti kyetty turvaamaan. Palvelutuotannon taloudellisuudessa ja tehokkuudessa on edistytty. Palvelurakennetta on kehitetty avopalvelujen suuntaan. Lamasta huolimatta on tehty myös sosiaalipalvelujen uudistuksia, joista merkittävimpiä on kaikkien alle kouluikäisten lasten oikeus päivähoittoon. Suomalaiset ovat yhä ainakin tutkimusten mukaan yhtä terveitä ja jopa terveempiä kuin ennen lamaa.

Palvelujen saatavuudessa, rakenteissa ja kustannuksissa on kuitenkin eroja kuntien välillä. Palveluorganisaatiot ovat vielä osin liian laitospainotteisia. Ongelmia on erityisesti avopalveluiden riittävydessä sekä perus- ja erityispalvelui-

den linkittymisessä. Epäkohtia on erityisryhmien, kuten päihde- ja mielenterveysongelmaisten, lasten psykiatrisen hoidon sekä lastensuojelun palvelujen saannin turvaamisessa.

Suurin osa väestöstä on kyennyt mukautumaan muutokseen. Hyvinvointipalvelujärjestelmä on taannut suhteellisen vakaan turvaverkon, jonka kykyyn auttaa kriisitilanteissa on voinut luottaa. Viesti on kuitenkin ristiriitainen. Samanaikaisesti on tapahtumassa väestöryhmien välistä ja sisäistä polarisoitumista.

Ansioturva takaa varsin hyvin kansalaisten toimeentulon. Tilanne on toinen perustoimeentuloturassa. Ilmeisenä ongelmana voidaan pitää työttömyyspäivärahan ja työmarkkinatuen takaamaa perusturvaa. Pitkittyneen työttömyyden oloissa nämä järjestelmät eivät aina takaa kansalaisille riittävää toimeentuloa.

Ihmisten elämän kirjo, elämäntilanteiden epävakautuminen ja yhteiskunnallisen toimintaympäristön nopeat muutokset näkyvät. Lama, työmarkkinoiden murros ja pitkittynyt työttömyys ovat tuoneet tullessaan haasteita, joihin nykyisen hyvinvointiyhteiskuntamme keinot eivät tunnu riittävän. Sosiaalipolitiikka on aivan uudenlaisten tehtävien edessä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta osui aivan oikeaan todetessaan, että hyvä sosiaalipolitiikka ei ole mahdollisimman runsaiden etujen tarjoamista, vaan yksilöiden aktivoimista omatoimisuuteen ja omavastuuseen. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä tämän on oltava johtava periaate sosiaaliturvamme uudistamisessa. Työnteon ja koulutuksen on oltava aina ensisijainen vaihtoehto.

Hallitusmuodon 15 §:n mukaan julkisen vallan on edistettävä työllisyyttä ja pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön. Hallitusmuodon tämäkin kohta on otettava vakavasti. Jokaisella tulisi perusoikeuksiin pohjautuen olla myös työttömyyden aikana mahdollisuus mielekkääseen ja hyödylliseen tekemiseen. Tämä tavoite on toteutunut huonosti. Vastikkeettoman rahan jakaminen ei ole myöskään kenenkään etu, niin kuin ei ole nykyinen aktiivisuuden estävä tukijärjestelmäkään. Työttömien oikeuksien ja velvollisuuksien uudelleenarviointi on välttämätöntä. Maassamme on paljon tekemätöntä työtä esimerkiksi sosiaali- ja terveyssektorilla ja ympäristön hoidossa.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä yhtyy täysin valiokunnan mielipiteeseen siitä, että nykyinen työttömien koulutusjärjestelmä vaatii erityisesti kehittämistä, jotta se voisi luoda edellytyksiä kes-

tävälle työllisyyskehitykselle. Työllistämistukien ja työvoimakoulutuksen pitää edistää pysyvää työllistymistä eikä olla toimeentulolähde. Keskeisin tavoite on oltava työpaikan löytäminen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan sanoma kolmannesta sektorista jäi epäselväksi. Tuskinpa tarkoituksena oli se, että julkinen sektori kaappaisi vapaaehtoissektorin. Oikeassa valiokunta oli siinä, että passivoinnin sijasta on luotava mahdollisuuksia kansalaisten omaan toimintaan, lähiyhteisöjen ja kolmannen sektorin toiminnan laajentumiseen. Julkisen sektorin on haettava toimivaa kumppanuutta kolmannen sektorin kanssa.

Kansalaisten hyvinvoinnin turvaamiseksi tarvitaan kokonaan uusia muutoksen hallinnan välineitä ja toimintatapoja. Ihmisten toimintamahdollisuuksia ja oman elämän hallintakykyä on lisättävä muuttamalla yhteiskunnalliset rakenteet omaehtoisuutta tukeviksi. Kysymys on myös viranomaisten tulkinnoista ja asennoitumisesta.

Kokoomuksen lähetekeskustelupeheenvuorossa käsiteltiin laajasti hyvinvointipalveluiden uudistamistarpeita ja -tavoitteita, joten en toista niitä puheenvuorossani. Nostan kuitenkin esille muutaman keskeisen seikan, joihin kokoomuksen eduskuntaryhmä haluaa kiinnittää erityistä huomiota.

Sosiaalityö on olennainen osa kunnan tarjoamia peruspalveluja. Kokoomuksen eduskuntaryhmä yhtyy valiokunnan kantaan siitä, että ehkäisevään sosiaalityöhön tarvitaan lisää resursseja. Esimerkiksi erikoissairaanhoidon kulujen kasvua alkoholisairauksien ja lasten psykiatristen sairauksien hoidon lisääntymisen vuoksi voitaisiin vähentää, jos sosiaalityöllä päästäisiin kärsiksi ennalta ehkäisevään työhön nykyistä tehokkaammin. Ennalta ehkäisevän ja harkinnanvaraisen toimeentulotuen säilyttäminen sosiaalityön välineenä on tärkeää riippumatta siitä, mikä taho tulevaisuudessa hoitaa toimeentulotuen normitetun osan maksatuksen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon maksuja sekä lääkekustannuksia miettivien työryhmien työ on kiirehdittävä. Samalla on valittava keinot helpottaa runsaasti sosiaali- ja terveyspalveluja käyttävien tilannetta. Tulosidonnaisten palvelumaksujen aiheuttamat loukut on myös purettava. Tämä on erityisen tärkeää ikääntyvän väestön omaehtoisen selviytymisen kannalta. On myös harkittava, tulisiko kunnille antaa nykyistä suurempi vapaus asiakasmaksuasioissa, jotta ne voisivat joustavammin sopeuttaa maksut omien erityisolosuhteidensa mukaisesti.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta annetaan eduskunnalle vielä tämän kevään aikana. Sosiaalihuollon asiakkaan asema on selkeytettävä ja oikeusturva taattava. Asiakkaan tosiasiallisia mahdollisuuksia osallistua palvelujen suunnitteluun ja toteuttamiseen on lisättävä samoin kuin laissa potilaan asemasta ja oikeuksista on säädetty.

Hyvinvointipalveluiden tuotannossa on paljon mahdollisuuksia, kun vain ohitetaan ennakoluulot. Kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien edistäminen on tästä hyvä esimerkki. Ministeri Alhon olisikin viivytyksettä tuotava kokeilun aloittamiseen liittyvät yksityiskohdat hallituksen käsiteltäväksi.

Työnteon ja yrittämisen esteiden raivaaminen niin verotuksesta, sosiaaliturvasta, koulutuksesta kuin työelämän jähmeistä rakenteistakin on ainoa kestävä tie paremman työllisyyden ja hyvinvoinnin Suomeen. Tällöin on selvää, että kaikkia saavutettuja etuja ei voida ylläpitää ja että nykyisten järjestelmien rakenne sekä toimivuus on arvioitava uudelleen.

Kannustinloukkutyöryhmän esitysten toteuttaminen oli askel eteenpäin työnteon kannattavaksi tekemisen tiellä. Erityisesti kunnallisen päivähoidon maksujen uudistus osui oikeaan. Päivähoidon jyrkät maksuportaat poistuvat. Enää ei voi käydä niin, että perheen tulojen lisäys johtaisi päivähoitomaksujen nousun vuoksi nettotulojen vähenemiseen. Lisäksi useiden lapsiperheiden päivähoitomaksut alenevat. Uudistuksessa kotihoidon tuki säilyy ja samalla perheille luodaan aivan uusi vaihtoehto, yksityisen hoidon tuki.

Sosiaaliturva, asiakasmaksut ja verotus on yhteensovitettava siten, ettei kannustinloukkuja, päällekkäisyyksiä tai välinputoamisia synny. Asumistuen ja toimeentulotuen yhteensovittamisesta on tehtävä päätös jo tämän kevään aikana. Samoin perusturvan uudistamisessa on edettävä ripeästi heti asiaa pohtivan selvitysmiehen luovutettua työnsä. Uudistuksen yhteydessä on etsittävä ratkaisu tilanteeseen, jossa tilapäiseksi kriisivälikkeeksi tarkoitettu yksilökohtainen toimeentulotuki toimii työttömyysturvan takuujärjestelmänä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnitti sinänsä perustellusti huomiota peruspäivärahan tasoon. Esitys on linjassa kokoomuksen aiemman esityksen kanssa. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä on oikeudenmukaista tehdä peruspäivärahan indeksikorotukset ja ottaa tähän tarvitta-

vat varat lisäsäästöillä ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta. Ammattiyhdistysliikkeellä on nyt tilaisuutensa osoittaa, onko se myös käytännössä kaikkein huono-osaisimpien asialla vai onko sille tärkeämpää, kuten tähän saakka, puolustaa peruspäivärahalaisten kustannuksella työttömien sittenkin parempiosaiten asemaa, jotka saavat ansiosidonnaista työttömyysturvaa.

Työmarkkinoiden murros jäi selonteossa aivan liian vähälle huomiolle. Täystyöllisyyteen pohjautuvan hyvinvointipolitiikan uudelleenarviointi on mahdotonta, jos siinä ei oteta huomioon työn tekemisen luonteen uudistumista. Sosiaaliturvan on mahdollistettava joustavaa työssäolon ja työttömyyden välillä. Lyhytaikaistenkin työsuhteiden vastaanottamisen on oltava taloudellisesti kannattavaa, ja niistä on kerryttävä kohtuullinen sosiaaliturva. Tilanne ei saa olla sellainen, että työn kokee toimeentulo-ongelmiensa pahenevan ottaessaan vastaan väliaikaista tai huonosti palkattua työtä.

Sosiaaliturva on selkeytettävä, yksinkertaistettava ja yhtenäistettävä. Johdonmukaisuuden ja ymmärrettävyyden lisääminen parantaa kansalaisten tasa-arvoa ja oikeusturvaa sekä koko hyvinvointipolitiikan hyväksyttävyyttä. Samalla järjestelmien yhteisvaikutusten ja menojen arviointi helpottuu. Yhtenäistäminen ei merkitse sitä, etteivät eri etuudet voisi olla eri suuruisia. Syyperusteisilla etuuksilla on tulevaisuudessakin oltava eri tavoitteet ja tarkoitukset.

Hyvä taloudenpito ja valtiontalouden tasapaino on edellytys sosiaaliturvan rahoituksen kestävyydelle ja siten kaiken hyvinvoinnin perusta. Toimenpiteet valtion velkaantumisen pienentämiseksi ja työllisyyden parantamiseksi edesauttavat sosiaaliturvamme kestävyyttä. Valtiontaloudesta huolehtiminen ei ole kovien arvojen politiikkaa, vaan päinvastoin se on välttämätön edellytys pehmeiden arvojen toteuttamiselle. Sosiaaliturvan taso on tulevaisuudessa suuressa määrin riippuvainen työllisyyden ja talouden kehitymisestä. Ilman vahvaa taloutta ei ole vahvaa ja kestävää sosiaaliturvaa.

Sosiaaliturvan rakenteellisen uudistustyön, 90-luvun alun leikkausten, nykyisen hallituksen säästöpäätösten sekä etenkin eläkejärjestelmiä koskeneiden uudistusten ansiosta sosiaalimenojen pitkän aikavälin kehitys sekä rahoitus on nyt selvästi paremmalla perustalla. Suomen sosiaaliturvajärjestelmän kansantaloudellinen rasitus on yhä kuitenkin muihin EU-maihin verrattuna suuri. Suomen sosiaalimenojen osuus bruttokansantuotteesta oli 35 prosenttia vuon-

na 94, kun se oli muissa EU-maissa keskimäärin 29 prosenttia.

Sosiaalimenojen kasvun hillintä tulee jatkosakin olemaan keskeinen kysymys varsinkin, kun väestömme ikääntyy vauhdilla. Vuonna 2020 joka kolmas suomalainen on yli 60-vuotias. Elatusuhdetta alentaa tällä hetkellä eniten työttömyys. Ongelma on myös suomalaisten kansainvälisesti poikkeuksellisen alhainen tosiasiallinen eläkkeellesiirtymisikä.

Elatussuhteen heikkenemisen tuomien vaarojen välttäminen edellyttää pitkäjänteistä toimintaa, jonka osana tarvitaan myös toimenpiteitä syntyvyyden turvaamiseksi muun muassa perhepoliittisin ratkaisuin. Perheiden ja erityisesti lasten hyvinvointiin liittyvien asioiden keskittämistä yhden ministerin vastuulle on harkittava.

Suomen korkea työhön kohdistuva verotus nostaa työvoimakustannuksia heikentäen osaltaan yritysten työllistämismahdollisuuksia ja sitä kautta sosiaaliturvan rahoituspohjaa. Osana sosiaaliturvan uudistusta ja työnteon kannustavuuden lisäämistä on jatkettava hallituksen vuoden 97 talousarvioesityksessä aloittamaa tuloverotuksen keventämistä. Tuloverotusta tulee keventää kautta linjan. Jatkossa on myös perusteltua harkita eläkeläisten savamaksun asteittaista alennusta.

Kansalaisten luottamus EU:hun on sen kehittämisen ja hyväksyttävyyden elinehto. Tällöin on keskeistä korostaa läheisyysperiaatetta, jonka mukaisesti sosiaalipolitiikkaa koskevat päätökset on tehtävä mahdollisuuksien mukaan kansallisella tasolla mahdollisimman lähellä ihmistä. Kokoomuksen eduskuntaryhmä kannattaa sosiaalisen ulottuvuuden kehittämistä läheisyysperiaatteen pohjalta ja kansallista toimivaltaa sosiaaliturvan järjestämisessä sekä EU-lainsäädännön kehittämisessä.

Euroopan talous- ja rahaliiton tavoitteena on lisätä Euroopassa taloudellista vakautta ja sitä kautta myös talouden tehokkuutta ja vakautta. Parhaimmillaan Emu voisi siis tukea myös sosiaalipoliittisesti kestävä kehitystä, työllisyyden kohenemista ja resursseja myös julkiselle taloudelle.

On Suomi mukana EU:ssa tai sen ulkopuolella, sosiaaliturvamme on väistämättä uudistusten edessä. Emun ja varsinkin sen siirtymävaiheen mahdollisiin ongelmiin tulee kiinnittää vakavaa huomiota talouden ja sosiaalipolitiikan keskinäisten suhteiden ja sosiaalipolitiikan rahoituksen osalta. Läheisyysperiaate pitää huolen siitä, että myös jatkossa kansallisista poliittisista ar-

voista ja tavoitteista käsin päätetään sosiaalipoliitiikan suunnasta, tasosta ja kattavuudesta.

Arvoisa puhemies! Selonteon arvio suomalaisen hyvinvointipoliitiikan lähtökohdista ja nykytilasta antaa hyvän pohjan lähivuosien sosiaalipoliitiikan tavoitteiden asettamiseen. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä selonteon painotuksilla on mahdollista taata riittävä sosiaaliturva ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut myös tulevinä vuosina.

Selonteon tarkastelutapa on kuitenkin yleisluontoinen, ja yksittäisen ihmisen näkökulma jäi liian vähälle huomiolle. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyrkinyt mietinnössään paikkaamaan näitä aukkoja. Tänään käytävälle keskustelulle jäi kuitenkin aika vaativa rooli.

Selonteon perusviesti on varsin selkeä. Ratkaisua hyvinvoinnin kriisiin on etsittävä pohtimalla, mitä aineellisia ja henkisiä voimavaroja Suomessa on ja miten ne saadaan parhaalla mahdollisella tavalla käyttöön. Tästä lähtökohdasta lähtien on arvioitava, mitkä nykyisen järjestelmän piirteet on syytä säilyttää ja mitä on syytä uudistaa. Selvää on, että ilman toimivaa ja kilpailukykyistä taloutta ei ole varaa hyvinvointiin. Mutta yhtä selvää on, että ilman osaa-vaat ja tervettä kansaa ei ole pohjaa yrittämiselle ja taloudelliselle menestykselle. Hyvä ja korkeatasoinen sosiaaliturvamme samoin kuin siitä seuraava kansalaisten turvallisuudentunne on Suomelle ensiarvoisen tärkeä kansallinen voimavara.

Arvoisa puhemies! Eduskunnalla on lainsäädäntövalta, joten sen on otettava myös valta ja vastuu, joka sille kuuluu. Eduskunnan on nähtävä kansakuntamme tulevaisuus, kuten viisas vanhempi näkee lapsensa koko elämänsäkaaren tulevaisuuden. Yhteiskuntamme suurimman ongelman työttömyyden voittaminen ja hyvinvointiyhteiskunnan turvaaminen vaatii rohkeutta radikaaleihinkin toimenpiteisiin ja lyhytnäköisen eturyhmäajattelun sivuuttamiseen. Eduskunnalla on vastuu siitä, että äänensä eivät saa kuuluvuutta vain vahvat ja ahneet vaan myös heikot ja syrjäytyneet.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies!

"Meillä on kaikkea paljon: on ruokaa, vuoteet maailman parhaiten rakennetut talot ja turvat kirjoja enemmän kuin viitsimme lukea pohjolan kesän heleä hiljaisuus lauhkeasti hymisevät loputtomat metsät. Talvi-iltoina viihdyttävät uutiset maailman joka kulmalta.

'Onneksi meillä ei ole sellaista' ajattelemme kääriydymme levolle ja näemme unta ei mitään suurta unelmaa pieniä mainospaloja vain. Niin tyydymme elämään ilman muuta.

Meillä on kaikkea paljon ja aina ikään kuin monta mahdollisuutta.

Puhumme ihmisyydestä mutta missä se on? Onko sitä? Vai onko se jo surkastunut käytön puutteessa?"

Näistä Liisa Laukkarisen sanoista löytyy käsiteltävänä olevaan sosiaaliturvan selontekoon monta näkökulmaa. Runosta näkyy ehkä myös se, että se on kirjoitettu vuonna 1985, silloin kun Suomea koettelevasta lamasta ei ollut tietoa-kaan.

Tämä selonteko on virallinen asiakirja siitä, miten hyvin Suomessa kaikki on, vaikka vähän huonosti meneekin. Selonteko ilmentää sosiaaliministeriön arvomaailmaa. Mutta kohtaako se ajatusmaailman, jolla todella vaikutetaan Suomen sosiaaliturvajärjestelmään ja hyvinvointiyhteiskuntaan? Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä sosiaalipoliittinen keskustelu on jäänyt talouspolitiikan jalkoihin. Toki talouden tulee olla aina mukana päätöksenteossa, mutta jos se saa hallitsevan otteen kaikessa keskustelussa, voi käydä niin, ettei inhimillisyydelle jää enää tilaa.

Tarkastelen puheenvuorossani ensin muutamia yksittäisiä asioita, jotka nousevat mielestämme ajankohtaisina voimakkaimmin esiin sosiaaliturvakeskustelussa, ja lopuksi tutkailen usko-tyttöä ja hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuutta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta kuuli huomattavan määrän asiantuntijoita, ja viime syksynä toisessa yhteydessä paneuduimme köyhyysteemaan syvemmin. Tutkijoiden tapaan voin todeta, että suomalainen hyvinvointiyhteiskunta on selvinnyt suhteellisen hyvin rajusta lamasta. Tai paremminkin niin päin, että juuri hyvinvointiyhteiskunnan ansiosta Suomi on selvinnyt. Ongelmia ei tule kuitenkaan unohtaa tai vähätellä. On syytä pitää mielessä hallitusmuodon 15 a §, jota mietinnössäkkin on siteerattu sanasta sanaan.

Valiokunnan mietinnössä on vain yksi ponsi ja siksi sen merkityksen pitää korostua tulevassa lakien valmistelussa. Ponsi kuuluu näin: "Sosiaali- ja terveysvaliokunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin työttömyysturvan peruspäivärahan tason korottamiseksi ja verotuksen muuttamiseksi siten, etteivät peruspäivära-

halla elävät työttömät joutuisi turvautumaan toimeentulotukeen kuin poikkeustapauksessa.”

Valiokunta on siis yksimielisesti halunnut kertoa eduskunnalle ja hallitukselle, että työttömyysturvan peruspäivärahan ja työmarkkinatuen taso on liian alhainen. Jo yksistään etuuden suhteellisen kova verotus vie kohtuuhintaisessa vuokra-asunnossa asuvan yksinäisen henkilön automaattisesti toimeentulotuen piiriin. Ponsi ei kuitenkaan mielestäni sulje pois muidenkaan ratkaisujen käyttämistä. Esimerkiksi asumistuen korotus voisi olla yksi hyvin kohdentuva ja suhteellisen edullinen mahdollisuus. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää välttämättömänä, että hallitus ryhtyy pikaisesti valmistelemaan malleja, joilla valiokunnan yksimielinen tahto toteutetaan jo ensi vuoden budjetissa.

Ahon hallituksen aikana työttömyys riistäytyi käsistä ja toimeentulotukimenot kasvoivat hurjaa vauhtia. Vaikka työttömyys on saatu Lipposen hallituksen toimin ja talouskasvun myötä alenevaan suuntaan, on työttömiä vieläkin yli 400 000 eikä pitkäaikaistyöttömien suuri määrä ole riittävästi alentunut. Lähes 200 000 ihmistä joutuu elämään peruspäivärahatasoisien etuuksien varassa. Sen vuoksi toimeentulotukimenot ovat yhä korkeat ja rasittavat kuntien talouksia.

Kansaneläkelaitoksessa on usean vuoden ajan ollut toimeentulotuen maksamisesta kokeilu, johon osallistuu 32 kuntaa. Kokeilussa toimeentulotuen normitettu osa maksetaan Kelan toimesta määrätyn ajan ja harkinnanvarainen toimeentulotuki maksetaan kunnan sosiaalitoimistosta. Kokeilusta on tullut myönteisiä kokemuksia. Kokeilu on nyt päättymässä, ja joka tapauksessa pitäisi tehdä ratkaisu, siirretäänkö normiosan maksatus kokonaan Kelalle vai ei. Sekä asiantuntijoiden että poliitikkojen mielipiteet menevät pahasti ristiin. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on tullut asiaa selviteltyään siihen tulokseen, että toimeentulotuen normiosan siirtäminen Kelalle toisi merkittäviä parannuksia järjestelmään. Samanaikaisesti on kuitenkin huolehdittava lainsäädännöllä siitä, että varsinaiseen kuntien sosiaalityöhön jää riittävästi resursseja.

Nykyisin myös eläkeläisiä on joutunut enemmän toimeentulotuen piiriin. Suurin yksittäinen syy on sairastaminen, joka Ahon hallituksen aikana kallistui huomattavasti. Hallituksen tulisi etsiä keinot, miten asiat ratkaistaan. Yksi mahdollisuus mielestämmi olisi pääministerinkin julkisuudessa harkitsema eläkeläisten koro-

tetun sairausvakuutusmaksun alentaminen. Sitähän korotettiin Ahon hallituksen aikana.

Lähitulevaisuuden suuria kysymyksiä tulevat olemaan Euroopan talous- ja rahaliiton Emun kolmannen vaiheen vaikutukset Suomen talouteen ja varsinkin suomalaiseen sosiaaliturvaan. Siihen liittyy myös kysymys, mikä on Suomen reuna-alueiden kohtalo Emun sisällä tai jos jäämme ulkopuolelle.

Selonteko samoin kuin valiokunnan mietintökin pohtii aivan liian vähän kysymystä, voidaan-ko Suomi pitää kokonaisuudessaan asuttuna. Onko reuna-alueiden ihmisillä samanlaiset mahdollisuudet palveluihin, jos työikäinen, koulutettu väestö muuttaa kasvukeskuksiin? Ikärakenteen ja huoltosuhteen huononemisen myötä kuntien verotulot vähenevät ja niiden on yhä vaikeampi tuottaa edes peruspalveluja. Sama ongelma on kasvukeskuksissa, mutta toisin päin. Muuttovirran tuomaa lisäpalveluiden tarvetta, muun muassa päivähoitoa, ei ole kaikissa paikoissa kyetty hoitamaan lainmukaisesti. Tarvitaan tarkempaa analyysia siitä, mitä vaikutuksia tällaisella kehityksellä on ja miten siihen voitaisiin parhaiten vaikuttaa. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä hallituksen on selvitettävä edellä esitettyjä ongelmia kokonaisuutena.

Tutkija Raija Julkusen selvitys Emun vaikutuksista Suomen sosiaaliturvaan on mielenkiintoinen. Siinä todetaan suoraan, että on vaikeaa arvioida, mitkä muutokset olisivat Emun vaikutuksia, mitkä muutoinkin tapahtuvia. Sama toteamus on havaittavissa lähes kaikissa kysymyksissä Emun vaikutuksista. En käy tässä asiaan syvemmälle, heitän keskusteluun vain yhden mielenkiintoisen näkökulman Julkusen selvityksestä. ”Jos EU haluaa säilyttää kansallisia hyvinvointivaltioita, niin sen tulisi ei ainoastaan harmonisoida veroja vaan luoda yhteinen verostrategia.”

Verotuksen minimitason määrittäminen sekä pääoma- että tuloverotuksen puolella ehkäisisi maiden välistä verokilpailua. Tästä kysymyksestä soisin syntyvän enemmänkin keskustelua. Sillä voi olla tulevaisuudessa suurikin merkitys sosiaaliturvan rahoitukseen.

Suomessa luokkajako ei ole ollut kovin merkittävä. Se on ollut pääosin tulontasauksen ansiota. On olemassa kuitenkin selviä merkkejä muutoksesta. Tämän päivän köyhyys on erilaista kuin se köyhyys, jota Suomessa oli vielä 50-luvulla, jolloin köyhyydestä oli tie vain ylöspäin. Nyt siihen liittyy näköalattomuus, tulevaisuudenuskon puute, koska hyvät ajat näyttävät jääneen

taakse ja edessä on vain epävarmuutta ja turvatomuutta muun muassa töiden ja sosiaaliturvan suhteen.

Suomalaisen köyhyyden kasvot eivät näy pelkästään pakenemisena alkoholismiin vaan myös aikuisten turhautumisena ja syrjäytymisenä sekä lasten ja nuorten pahoinvointina ja psykiatrisina ongelmina. Köyhyyttä paetaan myös helpon rahan maailmaan, huumeiden välittämiseen, pimeisiin töihin ja markkinoihin sekä muuhun rikollisuuteen. Kun köyhyys lisääntyy, on yhä enemmän ihmisiä, jotka eivät välitä siitä, mitä itselle, toisille tai ympäristölle tapahtuu, ja väkivaltainen käyttäytyminen ja välinpitämättömyys lisääntyvät myös hyväosaisten keskuuteen.

Uusköyhyys näyttää yhdistyvän uusliberalistiseen talousajatteluun. Se näkyy selvästi USA:ssa, Isossa-Britanniassa ja Uudessa-Seelannissa, joissa köyhien määrä on lisääntynyt. Talouspoliittiset ratkaisut ja työelämän kehittäminen eivät ole pyrkineetkään poistamaan köyhyyttä toisin kuin pohjoismaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa. Uusliberalistit valistavat, että Suomenkin ainoa tie selvitä ja säilyttää hyvinvointivaltio on leikata sosiaaliturvaa, kasvattaa tuloeroja ja murtaa työelämän säännökset. Kannustinajattelu ohjaa päätöksiä myös samaan suuntaan.

Pohdiskelu hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuudesta aiheuttaa joukon kysymyksiä. Onko todellakin niin, että ahkerasta, sisukkaasta suomalaisesta tulikin yhtäkkiä 90-luvulla laiskotteleva, keppikannustusta tarvitseva sosiaalietuuskien hyväksikäyttäjä? Tai jopa väärinkäyttäjä? Vai onko niin, että tulevaisuuden ja toimeentulon epävarmuus sekä väliinpuotoamisimerkit aiheuttavat sen, että kansalainen laskee tarkemmin, mitä ja milloin hänen kannattaa tehdä? Pitäisikö järjestelmämuutoksia hakea positiivisen kannustamisen kautta? Eivätkö verokapinaan yllyttävät palkansaaajat näe, että hajota ja hallitse sekä kadehdi ja kannusta -taktiikalla ajetaan hyvinvointivaltiota alas? Pystytäänkö järjestelmää sovittamaan joustavaksi, päätkyömaailmaan sopivaksi? Onko turvallisuudelle ja yhteiskunnan vakaudelle annettu riittävän suurta arvoa?

Arvoisa puhemies! Meiltä näyttää puuttuvan se kuuluisa suomalainen sisu ja Jukolan Jussin tahto. Jussi kaivoi kivet suosta, koska hän uskoi parempaan huomiseen. Nyt meillä on pellot paketissa ja kaikki valmiina. Kauppojen hyllyt notkuvat muovipakkauksia, joissa on valmiiksi paloiteltuja kinkkusiivuja pizzaan ja esipaistettuja

patonkeja ja valmiita eineksiä vaikka millä mitalla. Samanaikaisesti leipäjono kiemurtelee pituuttaan, järjestöt jakelevat EU:n ruokapaketteja ja ruokapankit antavat peruselintarvikkeita puidonille, uusköyhille ihmisille.

Sisukaan ei auta velkataakan alla työttömäksi tai pienipalkkaiseen työhön joutunutta perhettä, sillä muille apua löytyy vielä toimeentulotukiluulta. Luottotietorekisterit pitävät huolen siitä, että maksurästtit vaikuttavat pitkälle tulevaisuuteen. Jopa perustarpeet, kuten vuokra-asunto tai puhelin, saattavat jäädä saamatta, jos henkilöllä on ollut maksuhäiriöitä. Tulevaisuuttaan ajatteleva suomalainen haluaa siis hoitaa viimeiseen sakka maksut ja velat, ja siksi hän yleensä säästää muista menoista, muun muassa ruoasta. Tästä loukusta on puhuttu aivan liian vähän ja siinä toimeentulotuki ei tule avuksi. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä ylivelkaantuneelle tulee kehittää nopeasti uusia selviytymiskeinoja.

Köyhyyttä ja myös kannustimia ovat mielenkiintoisella tavalla tutkineet professori Olli Kangas ja dosentti Veli-Matti Ritakallio. On päättäjien arvovalinta, mihin suuntaan Suomea vietään. Pohjoismainen hyvinvointimalli on pelastettavissa muutoinkin kuin uusliberalistien keinoin, jos siihen riittää poliittista tahtoa. Eduskunnan tehtävä on ohjata päätöksentekoa ja tehdä tulevaisuutta. Toivon todella, että meillä riittää siihen rohkeutta.

Ed. M. Pietikäinen: Fru talman! En analys och en lägesbedömning av den sociala tryggheten i vårt land är en nödvändighet. Statsrådets redogörelse har varit en välkommen utgångspunkt för detta. Utredningar visar att åtgärder måste vidtas på många punkter för att den sociala tryggheten också i framtiden vid behov skall kunna tjäna som ett skyddsnät och stöd för människor i olika livsskeden.

Under tidsperioden 1992—1996 har socialskyddet genomgått kännbara nedskärningar. De sammanlagda socialutgifterna för år 1996 var cirka 196 miljarder mark och beräknas detta år uppgå till 200 miljarder mark. Cirka en fjärdedel av de totala socialutgifterna dirigeras via statsbudgeten. Social- och hälsovårdsministeriets utgiftsramar, som fastställts av statsrådet för 1997—1999, sjunker årligen. Under åren 1992—95 har förmåner och service skurits ned med över 10 miljarder mark.

Betydande finansieringsarrangemang samt höjningar av avgifter har genomförts. Inbesparingar i socialskyddet har utgjort ungefär 10 pro-

cent av totalutgifterna, dvs. omkring 20 miljarder mark. Antalet förmånstagare har ökat med över 300 000 personer under 1990-talet.

Arvoisa puhemies! Stakesin raportin ”Leikkausten hinta” mukaan sosiaaliturvan leikkaukset ovat koskeneet kaikkia järjestelmiä. Mitään erityisen selvää linjaa on vaikea erottaa. Säästöt on erityisesti kohdistettu voimakkaasti kasvaneisiin etuuksiin. Säästöjä on haettu sieltä ja toteutettu siellä, missä esteet niiden toteuttamiselle ovat olleet vähäisimmät. Suhteellisesti suurimmat leikkaukset on tehty työttömyys- ja perheturvaan.

Kyseisen raportin mukaan toimeentuloerot eivät sen sijaan ole kasvaneet lamavuosina sen vuoksi, että verotus ja tulonsiirrot tasasivat yhdessä tulojen alentumista. Kaikki tulonsaajaryhmät köyhtyivät suhteellisen tasaisesti. Vuodesta 1991 vuoteen 1994 käytettävissä olevat tulot pienivät keskimäärin 7,6 prosenttia. Tutkijoiden mukaan suhteellinen köyhyysaste on pysynyt jokseenkin muuttumattomana. Tämän tutkijat selittävät muun muassa suhteellisen köyhyysrajan alenemisella.

Näiden tilastotietojen valossa meidän on lähdettävä eteenpäin ja nähtävä ihminen numeroiden takana. Meidän on nähtävä, missä tarvitaan nopeita toimenpiteitä ja missä selvää kurssin muutosta pidemmällä aikavälillä. Ruotsalainen eduskuntaryhmä korostaa, että vaikka olemmekin keskimäärin selvinneet leikkauksista suhteellisen hyvin, meillä on kuitenkin ryhmiä, joihin leikkaukset ovat kohdistuneet erityisen raskaasti. Toistammekin aikaisemmat varoituksemme alueellisten erojen lisääntymisestä.

Hallituksen aluekehitysselonteon yhteydessä totesimme muun muassa, että maamme tarvitsee aktiivista aluepolitiikkaa ja alueellista tasapainoa. Maassamme käynnissä oleva laaja muuttoliike merkitsee valmiiden rakenteiden jättämistä oman onnensa nojaan ääreisaalueilla, kun samanaikaisesti joudutaan rakentamaan uusia taajamia. Juuri tällä hetkellä esimerkiksi pääkaupunkiseutu kasvaa poikkeuksellisen voimakkaasti asettaen vaatimuksia infrastruktuurille, jota on vaikea luoda samassa tahdissa.

Värderade talman! För den enskilda individen kan tvånget att bryta upp från sin hemort och sina rötter innebära att han eller hon går miste om det viktiga sociala nätverk släkt, familj och grannar har utgjort och att anpassningen till den nya omgivningen blir smärtsam och svår.

I en utvecklingsrapport som getts ut av Centralförbundet för Barnskydd konstateras att den ekonomiska depressionen särskilt hårt drabbat små marginalgrupper, som själva saknar påverkningsmöjligheter, dvs. barn, mentalvårdspatienter, alkoholister och handikappade. Statsandelsreformen, som ökade kommunernas beslutanderätt, har i kombination med den ekonomiska krisen lett till ökad ojämlikhet. De olika tillämpningarna av lagen om handikappservice i kommunerna hotar de handikappades subjektiva rättigheter.

Svenska riksdagsgruppen och dess företrädare har i olika sammanhang betonat att inrättandet av en handikappombudsmannatjänst på riksnivå borde tas upp till allvarligt övervägande. Ett annat alternativ som också kunde utredas är om riksdagens justitieombudsman eller biträdande justitieombudsman kunde få som särskild uppgift att bevaka de handikappades rättigheter.

Arbetslösheten kan betraktas som vår tids största sociala problem. Inga lösningar, som kan underlätta sysselsättningen, får lämnas oprövade.

Puhemies! Sosiaalivaliokunta vaatii työttömyysturvan peruspäivärahan korottamista. Tämä on oikeutettu vaatimus, jos se samalla alentaa muita sosiaalimenoja ja jos se toteutetaan siten, että valtion ja kuntien välinen kustannusjako säilyy. Peruspäiväraha on niin alhainen, että toimeentulotuesta on tullut välttämättömyys aivan liian monelle. Näin ei saisi olla. Toimeentulotuen tulisi olla poikkeus eikä sääntö.

Tuoreen selvityksen mukaan yli 45-vuotiaiden työelämään sijoittuminen näyttää olevan yhä vaikeampaa. Nykyisistä työttömistä yli 45-vuotiaita on 38,7 prosenttia. Monet merkit viittaavat siihen, että heidän mahdollisuutensa ylipäänsä palata työelämään ovat hyvin vähäiset. Työntekijät palkkaavat mieluummin juuri tutkinnon hankkineita nuoria. On tietenkin ilahduttavaa, että nuorten työllisyystilanne on parantunut, mutta ikärasismia emme kuitenkaan tarvitse. Aikuiskoulutus ja aikuisten täydentävät opinnot ovatkin tarpeen.

Ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä laki ehdotus pitkäaikaistyöttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta on askel oikeaan suuntaan. Ehdotus tarjoaa työttömille mahdollisuuden juuri heille sopivan opintosuunnan valitsemiseen, ilman että he menettäisivät taloudellista tukea. Pitkäaikaistyöttömien tulee esimerkiksi voida suorittaa peruskoulun tai lukion oppimää-

rä, jatkaa aiemmin keskeytyneitä opintoja esimerkiksi korkeakoulussa tai hankkia itselleen ammattikoulutus päiväsaikaan ja kokopäiväopintoina oman valintansa mukaan.

Järjestelmän edelleenkehittäminen riippuu toisaalta lainmuutoksen toteutumisesta, toisaalta siitä, pystytäänkö rahoitus järjestämään. Ainoastaan käsittelyssä olevalla osalla on laaja poliittinen tuki, ja pelkästään tämä osuus on suoraan luettavissa työmarkkinasopimuksesta. Muita osia koskevaa poliittista blankovaltakirjaa ei siis ole.

Arbetslösheten kan vara en bidragande orsak till utslagning i samhället. Det är inte bara den arbetslösa själv som drabbas utan också hela hans eller hennes familj. Alkoholism, narkotikamissbruk, våld och mental ohälsa är stora problem i vårt samhälle.

Familjeväldet ökar. I medeltal dör två finländska kvinnor i månaden som följd av våld i hemmet. Man räknar med att 40 000 till 60 000 kvinnor per år råkar ut för familjevåld. Risken att också barn och unga slås ut har ökat. Ungefär vart femte barn bor i en familj där åtminstone den ena föräldern är arbetslös. En allt större andel av de minderåriga lever i hushåll som hör till den femtedel som har de lägsta inkomsterna i landet. Ungefär vart tionde barn under skolåldern lever i en familj med tydliga problem: mentala problem, stor alkoholkonsumtion eller familjevåld.

Svenska riksdagsgruppen vill betona behovet av att tillräckliga resurser anslås för förebyggande vård och krisvård för barn och unga. När det gäller krisvården är speciellt situationen för barn i behov av akut psykiatrisk vård djupt otillfredsställande. Barnköerna till vården är ett beklagligt faktum och väntetiderna orimligt långa.

Överhuvudtaget är mentalvården fortsättningsvis ett problem, trots att vissa förbättringar kan noteras, bl.a. när det gäller vårdavgifter.

Maahamme pakolaisina tulleet lapset ja nuoret ovat erityishuomion ansaitseva ryhmä. On tärkeää, että he saavat kokea kuuluvansa täysivertaisina yhteiskuntaamme, kouluympäristöön ja myöhemmässä vaiheessa työelämään.

Pitkäaikaishoito eräissä kunnissa antaa pelottavan kuvan siitä, miten vanhustenhoito voi toimia. Vuodeosastojen liian vähäinen henkilökunta ehtii huolehtia vain kaikkein välttämättömmästä. Potilaiden syöttämisen on tapahduttava nopeasti, ja vaippojen vaihtaminen ei tapahdu tarpeen vaan kellon mukaan.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä korostaa oikeutta ihmisarvoiseen elämään ja hoitoon omalla äidinkielellä myös elämän loppuvaiheessa. Hoidon antamiseen tarvitaan riittävästi henkilökuntaa. Nykyinen tilanne on monella taholla maassamme kovin epätydyttävä. Taakka käy alimitoitettulle henkilöstölle liian raskaaksi ja johtaa myös hoitajien loppuunpalamiseen ja terveysongelmiin.

Ryhmämme aloitteesta valtiosuusuudistusta koskevaan mietintöön otettiin sitova vaatimus, jonka mukaan hallituksen on vuoden 1997 aikana annettava esitys siitä, miten poikkeuksellisen suuret kuntien väliset erot tasataan lastensuojelun ja vammaishuollon osalta. Myös mielenterveyshuollon osalta olemme tehneet ehdotuksen muun muassa tasausrahaston perustamisen selvittämisestä. Edellytämme eduskunnan tahdon toteuttamista mahdollisimman pian.

Ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä sosiaalilainsäädäntömme on monin tavoin tarkistuksen tarpeessa. Selvitysmies Pentti Arajärven johdolla käynnissä oleva selvitystyö onkin välttämätöntä. Lainsäädäntöä olisi selkeytettävä ja suoranaiset päällekkäisyydet poistettava. Yksittäinen kansalainen tuntee aivan liian usein juutuvansa byrokraattiseen järjestelmään, joka ei toimi yksittäisen avuntarvitsijan tilanteesta käsin, vaan jossa vaellus luukulta luukulle on hankalaa, vaikeaa ja rasittavaa.

Fru talman! Frågan om den sociala tryggheten och Emu debatteras i riksdagen ännu denna vår. Svenska riksdagsgruppen konstaterar att det inte är skäl att förknippa några speciella faror för socialpolitiken med Emu. Ett av målen med Emu är att öka den ekonomiska stabiliteten i Europa. Det är ställt utom allt tvivel att ekonomisk stabilitet och en sund ekonomi är en grundförutsättning för att den nordiska välfärdsmodellen skall leva och må bra. Vi kan inte bibehålla och vidareutveckla en social trygghet utan en stabil ekonomi.

On helppo allekirjoittaa Raija Julkusen analyysi Emua koskevassa raportissa: "Suhteessa niihin moniin prosesseihin, jotka muovaavat eurooppalaisten hyvinvointivaltioiden tulevaisuutta — globalisaatioon, ikääntymiseen — Emun merkitystä ei pidä liioitella suuntaan eikä toiseen. Ehkä Emu ei ole ongelma, mutta ei se ole ratkaisukaan Eurooppaa kalvaviin työttömyyden, köyhyyden, syrjäytymisen ja eriarvoisuuden ongelmiin. Emu-prosessi edustaa monetaarista

maailmankuvaa ja on asettanut sosiaalipolitiikan sopeutujan asemaan." Totean vielä, että jääminen Emun ulkopuolellekaan ei ole hyvinvoinnin tae.

Talman! Ett ja eller nej till Emu ger inte svaret på våra problem. Ansvar och lösningarna måste vi stå för själva.

Avslutningsvis vill svenska riksdagsgruppen förena sig med socialutskottets ställningstagande om socialpolitiken och individen: "När socialpolitiken är bra sporrar den människorna att vara aktiva och ta eget ansvar. Det är också socialpolitikens uppgift att motverka passivitet. Socialpolitik kan inte vara någon allriskförsäkring för ett gott liv som ensam eliminerar alla svårigheter och lindrar följderna av den enskildes handlingar".

Också vårt personliga ansvar för våra medmänniskor måste öka. Både enskilda initiativ och en fortsatt utveckling av den s.k. tredje sektorn och frivilligorganisationerna behövs.

Edustajat Savela ja Myllyniemi merkitään läs-nä oleviksi.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Pohjoismaista sosiaaliturvaa on pidetty kalliina, kun sitä vertaa monen muun maan sosiaalimeinonihin. Tällöin tarkastelun kohteena on kuitenkin vain julkisen talouden sosiaalimenot. Siellä, missä sosiaalisesta turvallisuudesta ei huolehdi valtiovalta, siitä joutuvat yksityisten vakuutusmaksujen ja hoitomaksujen muodossa huolehtimaan kotitaloudet suoraan. Esimerkiksi Yhdysvalloissa kotitalouden bruttotuloista menee hyvinvointimenoihin suunnilleen saman verran kuin Suomessa. Suomessa hyvinvointimenot rahoitetaan valtaosin verotuksen ja pakollisten sosiaaliturvamaksujen kautta, Yhdysvalloissa pääosin yksityisinä vakuutusmaksuina ja käyttäjämaksuina. Itse kukin voi tämän jälkeen vertailla, kummat saavat rahoilleen paremman vastineen parempana terveydenhuoltona ja suurempana sosiaalisena turvallisuutena.

Se sosiaalipolitiikka, jota Pekka Kuusi hahmotteli kirjassaan 60-luvun sosiaalipolitiikka, luotiin tukemaan talouden toimintaa. Se ei siis ollut talouden riippakivi, vaan olennainen edellytys sille taloudelliselle menestykselle, jota suomalainen yhteiskunta viime vuosikymmeninä on kokenut.

Viime aikoina tämä talouden ja sosiaalipolitiikan symbioottinen suhde vaikuttaisi hajonneen. Tämän käsityksen ainakin saa, kun kuuntelee talousoppineiden asiasta käyttämiä puheenvuoroja. Tämä voi tosin johtua siitä, että liian avokätisenä pitämänsä sosiaaliturvaa kritisoivat eivät tule ajatelleeksi, mikä olisi sen vaihtoehto.

Sosiaalipolitiikka on räätälöity työelämän tarpeista lähteväksi. Sosiaaliturvan tarkoituksena on tulla apuun, kun henkilö jostakin syystä ei saa riittäviä ansiotuloja. Sosiaaliturva on näin eräänlainen työelämän varjokuva. Millaiset ovat ihanteelliset sosiaaliturvan pelisäännöt, riippuu siitä, millaista on työelämä.

Suomen sosiaalipolitiikka on tehty teollisen yhteiskunnan tarpeisiin. Se pohjautuu oletuksiin, että työsuhteet ovat yleensä turvallisia ja pitkäaikaisia, että työttömyysjaksot ovat yleensä lyhyitä ja että työstä saatava ansio riittää toimeentuloon. Nämä oletukset pitivät riittävän hyvin paikkansa vielä 80-luvulla, mutta ne eivät pidä paikkaansa enää.

Sosiaalipolitiikan arkkitehteiltä olisi vaadittu yliluonnollisia ennustajanlahjoja, jotta he olisivat onnistuneet luomaan teollisuusyhteiskunnan sosiaalipolitiikasta sellaisen, että se ilman rakenteen muutoksia toimisi moitteettomasti vielä nykyisinkin, kun olot työelämässä ovat perusteellisesti muuttuneet. Kuitenkaan sosiaalipolitiikan rakenteiden uudelleenarviointiin ei ole ryhdytty, vaan tuo rakenne on työelämän myllerrysten keskellä pysynyt lähes muuttumattomana. Onpahan tätä rakenteiden reagoimattomuutta olosuhteiden muutoksiin pidetty jopa arvona sinänsä, on kerskuttu sillä, että sosiaalipolitiikan perusrakenteisiin ei ole kajottu rajuista menoleikkauksista huolimatta.

Niinpä sosiaaliturvajärjestelmämme soveltuu huonosti pätkätöiden yhteiskuntaan. Se pakottaa melkoisten tulojen menetyksen uhalla konsikkaaseen sosiaaliturvasuunnitteluun, koska pelisääntöjä ei ole laadittu sellaisia elämäntilanteita ajatellen, joiden eteen pätkätöitä tekevä tuon tuosta joutuu. Sosiaalipolitiikan sääntöjen huono yhteensopivuus työelämän muuttuneiden olosuhteiden kanssa tuottaa sekä taloudellista tehottomuutta työelämän puolella että kasvavia menoja sosiaalipolitiikan puolella.

Epätyypillisiä työsuhteita tekevät yleisimmin alle 35-vuotiaat, mutta joka vuosi työelämään tulee yksi epätyypillisiin työsuhteisiin mukautunut ikäluokka lisää. Siksi ne hankaluudet, joita sosiaaliturvan ja työolojen yhteensopimattomuudesta aiheutuu, kärjistyvät vuosi vuodelta.

Sekä niiden, jotka pelkäävät sosiaalimenojen paisuvan liikaa, että erityisesti niiden, jotka toivovat hyvinvointivaltion säilymistä, tulisi ryhtyä ennakkoluulottomasti etsimään sosiaaliturvalle uusia rakenteita, sellaisia, jotka nykyistä paremmin soveltuvat epätyypillisten työsuhteiden yhteiskuntaan. Valitettavasti tämän eduskunnan taival on osoittanut, että vaikka radikaalejakin markkamääräisiä leikkauksia etuihin voidaan tehdä, itse järjestelmän muuttamiseen ei näytä olevan henkisiä eikä poliittisia edellytyksiä. Tämä on hyvin valitettavaa, sillä nykyinen talouden ja sosiaaliturvan ristiriita koituu molempien tappioksi.

Tällaisen uuden järjestelmän, jota siis pitäisi ryhtyä etsimään, olisi oltava sellainen, että se esimerkiksi

a) kohtelee erilaisissa työsuhteissa olevia heidän koko elinkaartaan ajatellen tasapuolisesti,

b) merkitsee, että työn tekeminen todella aina on kannattavampaa kuin sen tekemättä jättäminen,

c) ei houkuttele pätkätoita tekeviä aiheettomasti venyttämään työrupeamiensa väliaikoja,

d) kannustaa työelämää nykyistä paremmin käyttämään sekä nuorten että ikääntyneiden työpanosta hyväksi,

e) tekee mahdolliseksi myös huonosti tuottavan työpanoksen vastaanottamisen; ja

f) on niin yksinkertainen, että edes asiantuntijat voisivat sen muodostaman kokonaisuuden ymmärtää.

Vihreät ovat ehdottaneet sosiaaliturvan uudistamista perustulon suuntaan. Tämä ei tarkoita, että järjestelmästä poistettaisiin ansiosidonnainen turva. Perustulo ja ansioturva ovat varsin helposti nivellettävissä toisiinsa. Perustulo ei myöskään merkitse, että joutenolosta maksettaisiin nykyistä enemmän. Sen sijaan perustulo ei missään oloissa pakota joutenoloon. Perustulo on siis työhönkannustavampi järjestelmä kuin nykyinen. Tästä seikasta vallitsee ilmeisesti melko suuria väärinkäsityksiä. Perustulo ei myöskään tarkoita, että tervettä ja rampaa tuettaisiin yhtä lailla ja että he näin olisivat samalla lähtöviivalla. Perustulojärjestelmään on erittäin yksinkertaista lisätä henkilökohtaisia syyperusteisia lisä.

Viime vuonna tehty sovitellun päivärahan muutos on aimo askel kohti perustulon kaltaista järjestelmää. Peruspäivärahaa saavien osalta se on jopa kohtalaisen puhdasoppinen perustulo. Ansiosidonnaisella päivärähalla oleville soviteltu päiväraha muodostaa eräissä tapauksissa jopa

kohtuuttoman hyvän perustulon. Lisäksi heidän osaltaan järjestelmä poikkeaa perustulon ominaisuuksista siinä, että on jatkuvasti tarkkailtava, ettei tee työtä väärää määrää vääränä aikana, jotta ei menettäisi vanhoihin ansioihin perustuvaa hyvää päivärahaa lopullisesti.

Käytännön ongelmaksi sovitellussa päivärähassa on kuitenkin muodostunut se, että pienten ansiotulojen suojaisuus poistettiin kokonaan, jolloin jokainen ansaittu markka ensimmäisestä alkaen alentaa työttömyyspäivärahaa. Vaikka tätä ratkaisua voikin hyvin perustella teoreettisesti, käytännössä se on asettanut työttömyyspäivärähalla olevien pitkämielisyyden ja/tai rehellisyyden melkoiselle koetukselle.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietinnössä korostetaan oikein ponnella, että työttömyysturvan peruspäiväraha ja työmarkkinatuki ovat laskeneet liian alas ja tämä hankaloittaa koko järjestelmän toimintaa. Käytännössä peruspäivärähalla olevat joutuvat hakemaan puuttuvat rahat toimeentulotuesta. Tällainen luukuttaminen on turhaa ja alentavaa ja se merkitsee myös kuntien ja valtion välisen työnjaon vääristymistä, sillä nyt kunnat joutuvat maksamaan osan työttömyysturvasta toimeentulotukena.

Arvoisa puhemies! Haluan tässä yhteydessä huomauttaa, että ilmeisesti valiokunnan pöytäkirjassa on sellainen lipsahdus, että siinä puhutaan vain peruspäivärahasta, mutta tarkoitus oli puhua peruspäivärahan tasoisista etuuksista eli myös työmarkkinatuesta.

Toimeentulotuki joutuu nyt aivan väärään rooliin. Sen pitäisi olla viimesijainen tuki yllättävissä elämäntilanteissa eikä rakenteeltaan epäonnistunut, pysyvä kansalaispalkka. Työttömyysturvaan liittyvä soviteltu päiväraha yritettiin laittaa sellaiseksi, että työn vastaanottaminen kannattaa aina, mutta toimeentulotuen tuleminen mukaan kuvaan romuttaa tämän periaatteen. Niin kauan kuin perhe joka tapauksessa saa toimeentulotukea, kaikki ansiotulot menevät perheen kannalta hukkaan eikä työn vastaanottaminen sen takia kannata. Sen takia liian matala peruspäiväraha on myös merkittävä järjestelmävirhe, joka nostaa merkittävästi tilapäisen työn vastaanottokynnystä ja siten pahentaa työttömyyttä.

Peruspäivärahaa on nostettava ensi vuonna hallituksen säästöpäätösten vastaisesti. Peruspäivärahan nostaminen ei todellisuudessa maksa julkiselle taloudelle paljonkaan, koska niin moni peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea saava joka tapauksessa saisi toimeentulotukea. Kal-

liiksi peruspäivärahan noston tekee se, että nykyisen lain mukaan peruspäivärahan nostaminen nostaa automaattisesti myös ansiosidonnaisia päivärahoja. Tämä kytkentä on purettava, jotta riittävän suuri peruspäivärahan korotus olisi taloudellisesti realistista toteuttaa.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa tässä yhteydessä sanottiin, että tämä nosto rahoitettaisiin alentamalla ansiosidonnaisia päivärahoja. Minusta on kohtuullista vain pitää ansiosidonnaiset päivärahat tämän muutoksen ulkopuolella niin, että ne eivät nouse eivätkä laske tämän takia.

Niin korkeaksi ei peruspäivärahaa kuitenkaan voi nostaa, että tämä sellaisenaan nostaisi myös kalliita asumiskuluja kaupungeissa maksavat työttömät toimeentulotukirajan yläpuolelle. Sen takia tarvitaan myös asumistuen korotusta, sitä, jota tuloloukkutyöryhmä ehdotti, mutta joka viime syksyn kädenväännössä jäi toteuttamatta.

Arvoisa puhemies! Puutun sen jälkeen asiaan, josta ed. Anne Huotari jo puhui.

Suomen sosiaaliturvan pitäisi periaatteessa taata jokaiselle riittävä toimeentulo kaikissa olosuhteissa. Kuitenkin leipäjonot ovat ilmestyneet kaupunkeihimme. Varsin usein rahojen riittämättömyys johtuu velkaantumisesta. Vaikka sosiaaliturva takaa periaatteessa kaikille riittävän tulotason, se ei riitä jokapäiväisiin menoihin, jos velat vievät tuloista suuren osan.

90-luvun lama oli koko kansan yhteinen taloudellinen katastrofi. Joihinkin tämä katastrofi vain osui pahemmin kuin toisiin. Jos olemme sitä mieltä, että 90-luvun talouden myllerrykset olivat yhteinen onnettomuus, pitäisi meidän yhteisvastuullisesti myös kantaa tappiot. Ylivelkaantuneiden joukossa on runsaasti täysin ilman omaa syytään ahdinkoon joutuneita. Nämä kotitaloudet ovat taloudellisesti toimintakyvyttömiä velkojensa takia. Joukossa on runsaasti yrittäjiä, joiden työpanos ja kyvyt jäävät nyt kansantaloudelta käyttämättä. Yrittävä kansalainen on niukka luonnonvara, jota ei pitäisi haaskata.

90-luvun lamassa oli toivottavasti kyse ainutkertaisesta tapahtumasarjasta. Emmekö siis voisi ajatella, että säätäisimme eräänlaisen velkarmahdulain, joka koskisi tuona aikana ilman omaa syytään velkaantuneita? Kyse olisi kerta-luonteisesta laista, joka ei siis koskisi niitä, jotka tästä eteenpäin joutuvat velkojensa kanssa vaikeuksiin, eikä se siten edistäisi vastuutonta lainanottoa. Käytännössä tämä merkitsisi tilapäistä muutosta velkasaneerauslakiin. Se pitäisi kui-

tenkin tehdä niin, että vastuun kantaisi nimenomaisesti valtio eikä taakkaa siirrettäisi velkaantuneelta henkilöltä yleensä aivan yhtä syyttömille takaajille.

Arvoisa puhemies! 90-luvun talousmyllerryks on tuonut vaikean työttömyyden myös suuriin kaupunkeihin. Koska elämä kaupungeissa on kalliimpaa kuin maaseudulla eikä toimeentuloa voi venyttää hankkimalla osaa elannostaan luontaistaloudesta, työttömyys merkitsee kaupungeissa suurempaa aineellista köyhyyttä kuin muualla. Suurissa kaupungeissa työttömyys näyttää olevan nopeasti johtamassa suoranaisten kaupunkiköyhälistön syntyyn. Samalla asuinalueiden sosiaalinen eriytyminen näyttää olevan kiihtymässä. Esimerkiksi Helsingissä toimeentulotukea saavien kotitalouksien osuus kasvaa niillä alueilla, joilla näitä ennestään on paljon, ja vähenee niillä alueilla, joilla toimeentulotukea ennestäänkin haetaan vähän. Tämän tien päässä on hyvin ikäviä asioita.

Sosiaalipolitiikkamme on täysin hampaaton hoitamaan uhkaavaa slummiutumista. Olemme juuri ja juuri päässeet siihen, että järjestelmä tunnustaa, että moni sosiaalinen ongelma ei olekaan yksilön vaan perheen ongelma, mutta emme pysty käsittelemään tilannetta, jossa kokonainen talo, kortteli tai kaupunginosa sairastaa.

Valtion harjoittama asuntopolitiikka vaikeuttaa huomattavasti slummiutumisongelman hallitsemista. Valtion asuntopoliittista rahaa saa käytännössä vain uustuotantoon, ei vuokra-asuntojen ostoon vanhasta asuntokannasta. Toisaalta valtion tuella rakennetut asunnot on osoitettava kiireellisimmässä asunnon tarpeessa oleville. Helsingin asuntopulan oloissa tämä merkitsee yleensä elämässään vakaviin vaikeuksiin joutuneita perheitä. Uustuotanto sijoittuu käytännön pakosta suuriin kaupunginosiin, joihin siis keskitetään elämässään vaikeuksiin joutuneet henkilöt. Jos haluaa oikein suunnitella slummien synnyttämistä, voiko tehokkaampaa järjestelmää enää kuvitella?

Yhteiskunnan harjoittamalla asuntopolitiikalla on kaksi tehtävää. Sen pitää toisaalta pitää asuntotuotanto riittävän korkeana ja tasaisena ja toisaalta tukea heikoimmassa asemassa olevia asuntomarkkinoilla. Näitä kahta tehtävää ei pitäisi sotkea keskenään. Asuntojen tuotantotukea tarvitaan vain laskukausina, jolloin asuntojen markkinahinta laskee alle rakennuskustannusten eikä rakentaminen kannata. Tällöin yhteiskunnan tulee tavalla tai toisella maksaa rakennuskustannusten ja markkinahinnan erotus.

Näin uustuotannosta saadaan markkinahintaisia. Koska markkinahintaisen asunnon ostamiseen ei sisälly mitään tukea, ei näitä asuntoja mitenkään tarvitse osoittaa sosiaalisin perustein.

Asuntotuotantoa olisi pitänyt viime vuosina tukea huomattavasti enemmän, jotta se ei olisi laskenut niin alas kuin se laski ja jotta rakentamiskapasiteetti ei olisi haaskautunut joutilaisuudessa. Nyt näyttää siltä, ettei ainakaan pääkaupunkiseudulla enää asuntojen rakentamiseen tarvita mitään tukea, vaan tuotanto käynnistyy tukemattakin.

Yhteiskunnan on hankittava myös asunnot heikommassa asemassa oleville, mutta miksi ne pitäisi hankkia uusista taloista? Hankittakoon nämä asunnot tasaisesti joka puolelta, jolloin ei tietoisesti rakenneta slummeja.

Arvoisa puhemies! Suomalaisissa kaupungeissa on onnistuttu pysäyttämään kurjuuden periytyksen kierre, joka niin selvästi näkyy monen muun maan suurkaupungeissa. Merkittävää osaa tässä näyttelee tasa-arvoinen koululaitos sekä päivähoito, joka takaa turvallisen ja virikkeisen ympäristön myös niille lapsille, joille koti ei näitä turvaa. Tämä oli vihreiden perusteena, kun hallitusneuvotteluissa vaadimme päivähoitoon subjektiivista oikeutta kaikille, myös työttömien lapsille, vaikka tämä julkiselle taloudelle tuleekin aika kalliiksi.

Lopuksi haluan kiinnittää huomiota erääseen järjestelmävirheeseen, joka johtaa kaupunkiseutujen kuntia suorastaan kilpailemaan epäsosiaalisuudesta keskenään.

Perinteisesti tiedetään, että kunnat kilpailevat hyvistä veronmaksajista. Valtionapujärjestelmään liittyvä verotulojen jyrkähkö tasaus kuitenkin kohtuullistaa tätä kilpailua. Nyt valtio on sälyttänyt köyhistä huolehtimisen esimerkiksi tuolla liian matalalla peruspäivärahalla kuntien murheeksi. Tilanne on suunnilleen sen kaltainen, että kunta, joka huolehtii omista köyhistään hyvin, saa huolehdittavakseen myös naapurikuntien köyhät. Nykyisten pelisääntöjen vallitessa esimerkiksi tonttien varaaminen sosiaalisien asuntotuotantoon on kunnan talouden kannalta aivan hölmöläisen hommaa.

Kuntien välillä sosiaalitoimen pelisäännöt on laadittu sellaisiksi, että ne edellyttävät kuntien viranhaltijoilta ja päättäjiltä sokeaa sosiaalisen omantunnon noudattamista. Vaikka kunnan sosiaalitoimen virkailijoita tällainen sokea oikeudentunto usein johdattaakin, kuntien taloushallinnosta vastaavat eivät toimi aivan yhtä sokeasti. Suomessa kaupunkiseudut koostuvat useista

keskenään kilpailevista kunnista. Tilanne on jo käytännössä johtanut näiden välillä eräänlaiseen epäsosiaalisuuskilpailuun.

Arvoisa puhemies! Tämä kilpailu on kerta-kaikkisesti vihellettävä poikki. Sääntöjä on muutettava niin, ettei kuntaa palkita sen epäsosiaalisuudesta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa rouva puhemies! Maamme sosiaalipolitiikka nousee pitkälti kristillisen lähimmäisenrakkauden perinteestä. Yhteiskunnan on taattava turvalliset elinolosuhteet kaikille, jotka iän, sairauden, vammaisuuden, työttömyyden tai muun vastaavan syyn vuoksi eivät voi itse turvata elämäänsä. Sosiaaliturvan tavoitteena tulee olla yksilöiden ja perheiden luonnollisten lähiyhteisöjen tukeminen omatoimisuuteen ja itsestään huolehtimiseen. Sosiaalipolitiikan ensisijainen tehtävä on tukea näiden yhteisöjen myönteisiä mahdollisuuksia, ei astua niiden sijaan. Todellinen hyvinvointi ei mahdollistu holhousyhteiskunnassa, mutta ei myöskään ilman yhteiskunnan osuutta oikeudenmukaisuuden ja vähimmäisturvan takaajana.

Sosiaaliturvassa tapahtuneet leikkaukset ovat sattuneet erityisen kipeästi muiden muassa vammaisten hyvinvointiin. Invalidiliiton tietojen mukaan jo vuonna 91 yli kolmasosalla sen jäsenistöstä kuukausitulot jäivät alle 3 000 markkaan. Palvelu- ja hoidontarpeen kasautumisen vuoksi vammaisille aiheutuvat sosiaali- ja terveystalveluiden kustannukset voivat olla huomattavan suuret. Osalla vammaisista tämä on johtanut jopa ylivelkaantumiseen. Kasautumisen rajoittamiseksi olisikin harkittava järjestelmää, jolla suurimman rasituksen kohteeksi joutuvien asemaa voitaisiin helpottaa. Kohtuulliset tulot tulisi taata kaikille maksujen jälkeenkin. Jonkin muotoisen maksukatto, jota vammaisjärjestöt ovat itse esittäneet, voisi olla hyvä ratkaisu.

Vammaisten työllisyysongelmiin on myös otettava entistä selkeämmin kantaa. Tilanne, jossa työntekeä tyypillisesti pienellä palkalla aiheuttaa tulojen laskua eläkkeen ja muiden sosiaalimuotojen lakatessa, ei ole mielekäs. Rajatunkin työkyvyn hyödyntämisestä on tehtävä entistä kannattavampaa. Vaikeavammaisten pienyritysten arvonlisäverovapaus on yksi esimerkki siitä, minkä suuntaisia keinoja voidaan käyttää.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman vammaisten sosiaaliturvaa selvittäneen työryhmän mietintöä tulee tarkastella kriittisesti. Siinä arvokas ansiotulojen ja eläkkeen yhteensovittamisjärjestelmä ja sen aikaansaaminen niille vammaisille, joilla on mahdollisuus tehdä töitä, ei saisi kuitenkaan sivuuttaa sitä tosiseikkaa, että hoito-, palvelu- ja lääkemaksujen rasitukset voivat olla kohtuuttomat niille vammaisille, jotka ovat toimeentuloltaan täysin yhteiskunnan tuen varassa. Vammaisten henkilöiden kannustaminen työhön on tärkeää, mutta samalla ei saa heikentää työkyvyttömiä vaikeavammaisten asemaa. Jokainen ihminen on arvokas ja jokaisen tulee saada elää ihmisarvoista elämää riippumatta siitä, miten hän pystyy ansiotyöllä hyödyttämään yhteiskuntaa.

Vammaista henkilöä kotona hoitavan omaishoitajan asema vaatii myös selkeää parannusta. Tämänhetkisessä käytännössä kotihoidon esteeksi tulevat useissa tapauksissa riittämättömät mahdollisuudet kunnan järjestämiin leppäpäiviin.

Tampereen yliopiston tutkimus vuodelta 95 osoitti, etteivät perusoikeudet Suomessa toteudu kaikkein heikoimpien väestöryhmien kohdalla. Vammaiset ovat tyypillisesti yksi näistä ryhmistä, jotka lisäksi ovat riippuvaisimpia julkisista palveluista. Tällaisia tutkimuksia ei ilmeisesti kuitenkaan ole otettu huomioon leikkauksista päätettäessä. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä edellyttää voimakkaita toimia vammaisten oikeuksien turvaamiseksi ja tukien ja maksujen järjestelmän järjeistämiseksi heidän kohdallaan.

Sairaala- ja muissa laitospalveluissa on eletty rajujen muutosten aikaa. Hoitotoimenpiteet ovat lisääntyneet, mutta hoitajaksot ovat lyhentyneet. Muutos on ollut kaikkein suurin nimenomaan vanhusten ja psykiatrisen sairaanhoidon kohdalla, mikä on luonut kasvavia paineita avohoidon suuntaan. Kotisairaanhoidon ja kotipalveluihin ei ole kuitenkaan kohdistettu riittävästi voimavaroja. Siksi kotihoidon asiakasmääriä on jouduttu supistamaan eniten apua tarvitsevien hoitamiseksi.

Selonteossa kiinnitetään liian vähän huomiota maksupolitiikkaan, joka on erityisesti vanhusten avohuollon puolella aiheuttanut toimeentulokiongelmia. Vanhusten ja vammaisten tuloloukku on tilanne, jossa esimerkiksi työeläkkeen kasvassa tulosisidonnaiset maksut nousevat ja asumistuki pienenee. Tuloksena on, että vaikkapa 5 000 markan eläkettä saavan henkilön käyttövarat palvelumaksujen ja asumismenojen jäl-

keen voivat jäädä pienemmiksi kuin pelkkää kansaneläkettä saavan käyttövarat.

Jatkuvassa kotipalvelussa ja kotisairaanhoidossa kuntien maksuperusteet vaihtelevat suuresti, koska asetus asettaa vain maksujen ylärajat kotitalouden koon mukaan. Kunnat voivat hinnoitella ns. tukipalvelut täysin vapaasti lukuun ottamatta rajoitusta, että niiden hinta ei saa ylittää palvelun tuotantokustannuksia.

Selonteossa ei otettu huomioon työelämän muutoksen aiheuttamia ongelmia sosiaaliturvan piiriin pääsemisessä. Tämä ongelma kohdistuu erityisesti työttömiin. Pitimmällä aikavälillä työttömyyden ja lyhytaikaisten työsuhteiden vuorottelu aiheuttaa merkittäviä työeläketurvan menetyksiä.

Eriarvoistumiseen ja yhteiskunnallisten luokkaerojen kasvuun on puututtava selkein toimenpitein. Työttömyyden vaikutukset, kuten syrjäytyminen ja päihdeongelmien lisääntyminen, on otettava vakavasti. Syrjäytyminen työttömyyden vuoksi uhkaa pahiten vajaakuntoisia, vähän koulutusta saaneita ja yli 50-vuotiaita työttömäksi joutuneita.

Vähimmäisetuja määriteltäessä ongelmana on se, että eri elämäntilanteissa ja olosuhteissa elävien perheiden tarpeet voivat poiketa hyvin huomattavastikin toisistaan. Merkittävimmiksi eroja aiheuttaviksi tekijöiksi voidaan nimetä asu-
miskustannukset ja perheen koko.

Köyhyyden kasvusta Suomessa kertoo se, että vaikka yleisesti talouskehitys on ollut myönteinen, pienituloisten käytettävissä olevat tulot ovat edelleen pienentyneet, vaikka näin ei pitänyt käydä. Myös toimeentulotuen ja ns. kolmannen sektorin tuen tarve ovat kasvaneet. 90-luvulla toimeentulotuen saajien määrä on kaksinkertaistunut. Entistä useammin toimeentulotuki täydentää riittämättömää työttömyysturvaa. Vuoden 96 alussa täydentävää toimeentulotukea haki jo lähes kolmannes työmarkkinatuen tai peruspäivärahan saajista. Toimeentulotuen tarve on lisääntynyt myös nuorten lapsiperheiden joukossa, joiden asema työmarkkinoilla on heikentynyt.

Toimeentulotukijärjestelmää uudistettaessa tulisi kiinnittää voimakkaasti huomiota vähimmäisturvan, kuten työmarkkinatuen ja peruspäivärahan riittämättömyyteen. Olen täysin samaa mieltä kuin aiemmissa puheenvuoroissa on oltu vaatimuksesta nimenomaan perusturvan korottamisen tarpeesta.

Työttömiäkin enemmän toimeentulo on alenunut sairauspäivärahan saajilta. Menetykset ovat olleet jopa 17 prosenttia. Viime vuosina

tehdyt leikkaukset sairauspäivärahaan ovat kohdistuneet pienituloisiin voimakkaammin kuin suurituloisiin, sillä ilman ansiotuloja olevien lisäksi myös alle 30 000 markkaa ansaitsevien päivärahat ovat olleet selvästi alempia. Voidaan hyvin kysyä, miten nämä hallituksen päätökset ovat olleet linjassa hallitusohjelman kanssa. Hallitusohjelmassahan luvattiin, ettei kaikkein heikoimmassa asemassa olevien sosiaaliturvaa heikennettäisi. Kuitenkin nyt on painotettu leikkaukset nimenomaan tähän ryhmään.

Hallituksen sosiaaliturvalinjaus on käytännössä kiteytynyt pitkälti sanoihin työ on parasta sosiaaliturvaa, minkä olemme useita kertoja eri ministerien suusta kuulleet tässä salissa. Valitettavasti ministerit ovat vain tätä lausumaa käyttäneet väärässä yhteydessä. Sehän kävisi hyvin perusteluksi vahvoille työllistämis- ja työnjakamistoimenpiteille, mutta se saa vaarallisen sisällön silloin, kun sitä käytetään perusteluna niiden henkilöiden sosiaaliturvan leikkauksille, jotka eivät pysty tekemään työtä tai jotka eivät saa työtä eivätkä siten voi työllä korvata sosiaaliturvaa. Esimerkiksi tulottomien ja pienituloisten henkilöiden sairauspäivärahan leikkauksen perusteluna tämä lause oli varsin onttu.

Hallitus ei ole mielestäni riittävän vakavasti ottanut työn jakamisen mahdollisuutta helpottaa nykyistä työllisyystilannetta. Kuitenkin työsäkävien keskuudessa näyttää olevan varsin paljon valmiuksia työn jakamiseen ja työaikojen järjestelyihin. Esimerkiksi tämä kävi ilmi Suomen Gallupin kyselytutkimuksesta, joka tehtiin SAK:n tilauksesta kuukausi sitten. Kyselyn mukaan suomalaisista peräti 74 prosenttia olisi valmiita lyhentämään työaikaansa työllisyystilanteen helpottamiseksi, vaikka se merkitsisi palkan alentamista.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä on pitkään vaatinut rohkeita toimia niin työllistämisen helpottamiseksi kuin työn jakamiseksi. Vaadimme, että hallitus lisäisi toimenpiteitä, joilla edistettäisiin työn jakamista.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä on myös vaatinut hallitusta tarkastelemaan työttömyyttä perhekohtaisena ongelmana. Työllistämistoimenpiteissä tulisikin asettaa etusijalle ne perheet, joissa molemmat huoltajat ovat työttöminä ja joihin työttömyyden aiheuttamat ongelmat kasaantuvat.

Hallituksen perhepolitiikka on perheiden näkökulmasta katsottuna ollut varsin poukkoilevaa ja arvaamatonta. Lapsilisiä ja kotihoidontukea leikattiin yllättävästi ja varsin rajusti, koti-

hoidontukea jopa lähes neljänneksellä. Kun sitten kaikki kipeät leikkaukset piti olla jo tehty, päivähoitomaksun perusteita muutettiin niin, että etenkin monilapsiset ja pienituloiset perheet saivatkin jälleen lisälaskun.

Yhteiskunnan suhtautuminen lapsiperheisiin ei ole merkittävää vain tällä hetkellä, vaan tehdyt ratkaisut vaikuttavat pitkälle tulevaisuuteen väestörakenteen kehittymistä myöten. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä korostaa, että perhepolitiikan tulisi olla pitkäjänteistä. Perheiden elämänhallintakykyä tuetaan parhaiten sellaisella talouspolitiikalla ja sellaisilla perhepoliittisilla ratkaisuilla, jotka luovat pohjan perheiden taloudellisen tilan ennustettavuudelle.

Esimerkiksi tehtäessä päätös perheen lisäyksestä tai ratkaisusta palata äitiyslomalta työelämään vanhemmilla tulisi olla mahdollisuus arvioida ratkaisujen taloudellisia vaikutuksia pitkällä tähtäimellä. Päivähoitomaksujen merkittävästä noususta eräiden perheiden kohdalla ei varoitettu ennakkoon eikä sitä suostuttu myöntämään edes asian käsittelyn yhteydessä. Eräs itseäni yhteyden ottanut korotettuja päivähoitomaksuja tuskailut neljän lapsen äiti totesikin, että milläpä enää pienennät lasten lukumäärää, kun tästä ei ollut tietoa.

Hallituksen budjettipolitiikka onkin laskenut voimakkaimmin juuri lapsiperheiden tulokehitystä ja lasten köyhyys monien ratkaisujen vauhdittamana keskittyy erityisesti monilapsisiin perheisiin ja yksinhuoltajaperheisiin.

Suomessa päätettiin vuonna 75 siirtymisestä puolisoiden yhteisverotuksesta nykyiseen verotuskäytäntöön, jossa kaikkia verovelvollisia verotetaan erikseen. Tuolloin, yli 20 vuotta sitten, jolloin elettiin aivan erilaisessa yhteiskunnallisessa tilanteessa kuin nyt, ei voitu aavistaa niitä perhe-, tasa-arvo-, työvoima- ja sosiaalipoliittisia vaikutuksia, joita tällä päätöksellä tulisi myöhemmin olemaan. Olemmekin nyt tilanteessa, jossa verotuksen perusteita tulisi harkita uudelleen, sillä suuria hyötyjä voitaisiin saavuttaa siirtymällä verottamiseen, jossa huomioitaisiin perheet yhteiskunnan perusyksikköinä, taloudellisesti yksikköinä.

Erillisverotuksen on huomattu johtavan suoranaisiin tuloloukkuihin niissä tapauksissa, joissa vain toisella perheen huoltajista on tuloja. Nyky-yhteiskunnassa tällaisia perheitä on tyypillisesti kahta lajia: Toisaalta sellaiset perheet, joissa on pieniä lapsia, joita hoidetaan kotona, ja toisaalta sellaiset perheet, joissa vain toisella huoltajista on säilynyt työpaikka toisen joudut-

tua työttömäksi tai esimerkiksi sairastuttua. Kuten viimeaikaisessa keskustelussa on todettu, töissä olijan pitää olla todella hyvätuloinen, ennen kuin perheen toimeentulo on edes samalla tasolla kuin se on molempien ollessa työttömänä, etenkin mikäli puhutaan lapsiperheestä. Progressio kun määräytyy yhden ihmisen tuloille, oli elätettäviä sitten miten monta tahansa.

Erillisverotuksen suurin ongelma on ilman muuta sen yhteensopimattomuus sosiaaliturvajärjestelmämme kanssa. Sosiaaliturvan määrittelyperusteissa pyritään ottamaan huomioon todellisen avuntarvitsijan eli kotitalouden tulot. Verojärjestelmä puolestaan ikään kuin olettaa jokaisen verovelvollisen, perheen elättäjänkin, muodostavan oman taloudellisen yksikkönsä ja määrittää progression tältä pohjalta. Käytäntö kuitenkin osoittaa sen, että todellisessa elämässä kotitalous on taloudellisen toiminnan ja toimeentulon perusyksikkö, ja verotuksessa tulisi tämä huomioida.

Näemme verouudistuksen sosiaalipoliittiset vaikutukset kahtalaisina. Ensinnäkin yhdenkin huoltajan työnteon kannattavuuden koheneminen ja lapsiperheiden aseman parantuminen johtanevat säästöihin sosiaalimenoissa nykyiselläkin tukijärjestelmällä. Toisaalta järjestelmä, jossa kotitalouden tulot mielletään kaikkien viranomaistahojen puolelta siksi lähtökohdaksi, jolta maksukykyä ja vastaavasti tuen tarvetta tarkastellaan, antaisi loistavan mahdollisuuden sosiaaliturvajärjestelmän selkeyttävään kokonaisreformiin.

Perheverotukseen siirtyminen olisi myös omiaan parantamaan kotityön asemaa yhteiskunnassamme. Yhden kodin ulkopuolella työssäkäyvän palkalla elävien perheiden, tyypillisesti lapsiperheiden, verorasitus pienenis. Tämä antaisi nykyistä useammalle vanhemmalle tilaisuuden jäädä halutessaan ainakin joksikin aikaa kotiin tekemään arvokasta hoito- ja kasvatustyötä.

Kristillisen liiton taholta on useaan otteeseen esitetty siirtymistä järjestelmään, jossa veroasteen progressio laskettaisiin perheen tuloille perheenjäsenten lukumäärä huomioiden. Tällä tavoin verouudistus ottaisi huomioon juuri ne, joiden taloudellinen asema on tällä hetkellä vaikein. Euroopan maista esimerkkejä erilaisten verotaulukkojen käytöstä löytyy useampia. Monet erillisverotuksen ongelmista hoituisivat jo yksinkertaisella puoliso vähennyksen palauttamisella.

Siirtyminen perheverotukseen on siis todellisen mahdollisuus. Kristillisen liiton eduskunta-

ryhmä pitää tärkeänä perheverotusuudistuksen vaikutusten perinpohjaista selvittämistä ja tältä pohjalta käytävää keskustelua ja päätöksentekoa asiasta.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmän nimissä ehdotan hyväksyttäväksi edellisten perustelujen nojalla seuraavat lausumat:

1) "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla kannustetaan vammaisia henkilöitä työhön yhteensovittamalla ansiotuloja ja sosiaaliturvaa kuitenkin samalla huolehtien siitä, että työkyvyttömiä vaikeavammaisten henkilöiden asemaa ei heikennetä."

2) "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin ansiotuloverotuksen keventämiseksi niiden perheiden osalta, joissa toinen puolisoista on tuloton tai saa pientä työttömyysturvaa tai muuta pientä sosiaalietuutta tai tekee hoivatyötä kotona."

Ed. Penttilä: Arvoisa puhemies! Siirtymien jälkiteolliseen tietoyhteiskuntaan on siirtymistä epävarmaan yhteiskuntaan. Ihmiset ovat epävarmoja, koska vanhat työhön tai yhteiskunnalliseen luokkaan sidotut identiteetit eivät enää päde. Ihmisten oman elämän suunnittelu on vaikeaa, kun työsuhteet ovat epäsuorallisia. Poliittisten ratkaisujen hakeminen on vaikeaa, koska valtion ja julkisen sektorin rooli jatkuvasti muuttuu.

Postmodernin yhteiskunnan kriitikko tohtori Juha Siltala kirjoittaa: "Ollakseen avoin, joustava ja yhteistyökykyinen ihminen tarvitsee suhteellisen vakaata minuutta. Vain vakaalta pohjalta ihminen uskaltaa luopua rajoistaan. Vakaa minuutta ei synny, jos ei koe jatkuvuutta ja ennakoitavuutta millään elämän alueella edes lapsena. Hyvä itsetunto ei ole synnynnäinen eikä kansallinen ominaisuus, vaan sarja selviytymiskokemuksia. Aikuinenkin järkkyy, kun tarpeeksi järkytetään. Todella pirstoutuneet ihmiset eivät juhli minän hajoamista aivan niin vapautuneesti kuin postmodernistit."

Olemme siis perustavaa laatua olevan ongelman edessä. Nykyiset yhteiskunnalliset ratkaisut eivät vastaa ihmisten perusturvallisuusvaatimuksia. Ongelmaa voi lähestyä kahdesta eri näkökulmasta: Voi puolustaa ja paikkailla vanhaa sosiaaliturvaa, kuten hallitus ja valiokunta tekevät, tai voi lähteä rakentamaan uutta sosiaaliturvaa, kuten nuorsuomalaisten mielestä pitäisi tehdä. Uuden sosiaaliturvan rakentaminen ei onnistu hetkessä, mutta jos ei ole näkemystä siitä mihin pyritään, se ei onnistu koskaan.

Tässä salissa kuulee tavan takaa viitteitä Pekka Kuusen sosiaalipolitiikkaan, viimeksi tänään ed. Osmo Soininvaaran suusta. Minä väitän, että kokonaan uuden sosiaaliturvajärjestelmän rakentaminen on lähempänä Kuusen perinnettä kuin vanhan, teollisen yhteiskunnan tarpeisiin suunnitellun sosiaaliturvajärjestelmän puolustaminen. Perustelen väitettä Kuusen keskeisellä idealla, jonka mukaan sosiaaliturvan tulee olla suunniteltu vallitsevaa taloudellista ja teknologista todellisuutta silmällä pitäen. Kun taloudellinen ja teknologinen todellisuus muuttuu, on sosiaaliturvankin muututtava. Tässä mielessä nuorsuomalaiset ovat lähempänä Kuusen perinnettä kuin nykyiset demarit.

Kun hallituksen selonteko oli tässä salissa, totesin siitä puuttuvan rohkean vision. Sama ongelma vaivaa myös sosiaali- ja terveystalouden mietintöä. Tämä ei tarkoita sitä, että mietinnössä ei olisi hyviä huomioita. Näkemys, jonka mukaan vaihtoehtoiset tulevaisuuden näkymät sekä yksilön näkökulma olisi pitänyt ottaa hallituksen paperissa selkeämmin esille, on tervetullut. Myönteinen on myös kannanotto, jonka mukaan hallituksen tulee ryhtyä toimenpiteisiin työttömän peruspäivärahan tason korottamiseksi ja verotuksen muuttamiseksi siten, että peruspäivärahalla elävien ei tarvitse turvautua toimeentulotukeen.

Mutta pääpaino mietinnössä on kuitenkin vanhan järjestelmän viilaamisessa. Tällainen asenteittaisen korjaamisen lähestymistapa näyttää perustuvan siihen uskoon, että talouskasvu kyllä hoitaa sosiaaliturvan uudelleen kuntoon. Luulisi, että tästä mantrasta voisi pikkuhiljaa jo luopua.

Nuorsuomalaiset ovat väsymättömästi puhuneet perusturvan puolesta. Jos me olisimme hallituksessa, ei olisi mahdollista, että hallitus antaisi selonteon, jossa perustulota ei edes mainita. Tämä on kuitenkin mahdollista siinä hallituksessa, jossa vihreät ja vasemmistoliitto ovat mukana. (Ed. Aittoniemi: Vaalien jälkeenhän te olette päähallituspuolue!) — Se on mahdollista. — Kun kuuntelee ed. Osmo Soininvaaraa salissa ja lukee hallituksen selontekoa, huomaa valtavan eron. Onkin kysyttävä, eivätkö vihreät saa ääntään kuuluville hallituksessa vai ovatko he todellisuudessa luopuneet suuren muutoksen vaatimuksesta ja siirtyneet viilauslinjalle.

Arvoisa puhemies! Suomalainen sosiaaliturva on tienhaarassa. Voimme jatkaa nykyisen etuusuusviidakon loputonta paikkailua tai ryhtyä rakentamaan uutta, itsenäisten ihmisten sosiaali-

turvaa. Itsenäisten ihmisten sosiaaliturvaa voi parhaiten rakentaa perustulon varaan.

Arto Malava on esittänyt mielenkiintoisen konkreettisen mallin perustulomallien paljouteen. Näitä mallejahan ovat esittäneet aika monet, muun muassa Kati Peltola, Osmo Soininvaara jne. Arto Malavan malli on mielenkiintoinen siksi, että sen esittäjä ei ole teoreetikko, hän on osa-aikainen vahtimestari ja koti-isä Lohjalta. Malavan mallissa palkka ja muu tulonmuodostus alkaa siitä, mihin sosiaaliturva loppuu. Tähän päästäisiin esimerkiksi yhdistämällä Kuntaliiton ja myös eduskunnan verokoplan ehdottama veromalli uudlaiseen tulotukeen. Tämä tarkoittaa sitä, että asetetaan tuloraja, jonka ylitävää osaa verotetaan ja jonka alittava tulotaso oikeuttaa automaattisesti tulotukeen eli negatiiviseen veroon. Malava ehdottaa lukuina, että 5 000 markkaa olisi verovapaata tuloa ja tulotuki olisi suuruudeltaan 2 000 markkaa kuukaudessa, jos palkkatuloja ei olisi lainkaan. Summat vaikuttavat korkeilta, mutta ne paljastavat periaatteen melko hyvin.

Mitä tällainen perustulo sitten tarkoittaisi käytännössä, jos sellaiseen siirryttäisiin? Se tarkoittaisi sitä, että perustulo korvaisi työttömyysturvan, opinto- ja kotihoidon tuen. Työttömyysturvana perustulo ei olisi työnteon vaihtoehto. Se olisi pikemminkin luotettava perusta ja kannustin. Mitään estettä sille, että mitä tahansa työtä voisi ottaa vastaan, ei olisi. Työttömyys muuttaisi radikaalisti muotoaan, koska työsuhteen päättyessä työntekijän ei tarvitsisi kortistoitua, vaan ainoastaan muuttaa veroprosenttinsa negatiiviseksi. Ei tulisi työttömän epämieluisaa statusta ja ihmisen itsenäisyys säilyisi. Tuloloukkua ja kynnysansiotasoa ei olisi. Kaikki työt kannattaisi ottaa vastaan, mutta mitään ei olisi esimerkiksi karenssin uhatessa pakko tehdä.

Epätyypilliset työsuhteet ovat tulleet jäädäkseen, joten niiden vastustamiseen ei kannata uhrata voimavaroja. Osa-aika- ja keikkatyöntekijät kuuluisivat eittämättä perustulorajajärjestelmän voittajiin. Heidän ei tarvitsisi maksaa veroja pienistä tai vaihtelevista ansioista ja osallistua näin suurempaa ansioturvaa nauttivien elättämiseen. Uutta palvelutyötä syntyisi varmasti, jos negatiivinen tulovero mahdollistaisi töihin menon pienelläkin palkalla. Nettotulojen kasvu kaikissa tuloluokissa takaisi palveluiden kysynnän.

Palvelutyöntekijöiden lisäksi opiskelijat kuuluisivat uudistuksen voittajiin. Perustulo poistaisi tukien erot eri oppilaitoksissa opiskelevien väliltä ja olisi tasoltaan suurempi kuin nykyiset

opintotuet. Opiskelijan tuloloukku, tukien takaisinperintä ja muut älyttömyydet loppuisivat. Kohtelu olisi sama kuin työnhakijoilla; tulotomuuden tai pienten tulojen syitä ei eroteltaisi. Opiskelumahdollisuuksien parantuminen mahdollistaisi tasapuolisesti siirtymisen ammatista toiseen.

Koulutustason yleisen kehityksen voisi olettaa estävän myös palkkadumppauksen, mutta sen estämiseksi ilmeisesti tarvittaisiin kuitenkin perustulomallissa lakiin säädös tuntikohtaisesta minimipalkasta, jotta voitaisiin estää poskettoman halvan työn teettäminen. Tässä on tietysti paljon sellaisia näkemyksiä, että minimipalkka, jota Suomessa tällä hetkellä ei ole, kuten tiedetään, on itse asiassa este työllistämislle. Näkisin, että tällaiseen malliin yhdistettynä se olisi pikemminkin este sille, että poskettoman halpoja töitä teetetäisiin.

Lapsiperheille perustulo palauttaisi valinnanvapauden. Toimiessaan kotihoidon tukena se jatkuisi myös sen jälkeen, kun lapsi on täyttänyt kolme vuotta. Alempien tuloluokkien nettotulojen lisäys mahdollistaisi tasamaksut, jos kunnan tai yksityisen tarjoamaa hoitopalvelua tarvittaisiin. Moninkertainen tulontasaus ja tuloloukut poistuisivat. Osa-aikatyön yleistyessä ja työaikojen monipuolistuessa molempien vanhempien työssäkäynti ei välttämättä tarkoittaisi päivähoidon tarvetta.

Arvoisa puhemies! Perustulo vaikuttaisi työnjakoon ilman nykyistä korvausviidakkoa. Moni voisi valita osa-aikatyön pysyväksi vaihtoehdoksi, jos esimerkiksi asunto olisi maksettu ja näin peruskustannukset kuukaudessa pienemmät. Työtä jakaisivat tällaisessa maailmassa ne, jotka pystyvät ja haluavat, eli sellaiset, joiden kulutustaso ei ole riippuvainen senhetkistä tuloista.

Myös työnantajan kannalta perustulo olisi hyvä asia. Palvelutyönantajat saisivat työntekijöitä kohtuuhintaan silloin, kun heitä tarvitaan. Keikka-, osa-aika- ja määräaikaistyöt tulisivat monelle kannattavaksi työskentelytavaksi, joten ylinoitettuun irtisanomissuojaan ei olisi enää nykyisenlaista tarvetta. Jäykkää säännöksiä määräaikaisten töiden ketjutuksesta ei tarvittaisi. Näin yrittäjien työllistämispelon tulisi poistua.

Kaiken kaikkiaan tätä listaa voi jatkaa, ja mitä enemmän sitä jatkaa, sitä vakuuttuneemmaksi tulee siitä, että perustulon tapainen malli on tulevaisuutta. Kysymys onkin vain siitä, milloin hallitus tämän ymmärtää.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Nykyinen hallitus on ensimmäinen Suomen hallitus, jonka ohjelmassa on määritelty yksityiskohtaisia tavoitteita sosiaaliturvan tason alentamiseksi, Emu-kriteereiden saavuttamiseksi. Hallitusohjelman lisäpöytäkirjassa määriteltyt tavoitteet on toteutettu ja eräin osin ylitettykin. Kyse on yli 20 miljardin markan leikkauksista valtion menoihin.

Se, etteivät leikkaukset ainakaan vielä näy virallisissa tilastoissa henkilökohtaisten tuloerojen selvänä kasvuna tai suhteellisen köyhyyden lisääntymisenä, näyttää synnyttävän hallituspuoleiden johdossa ja ministeriöiden kabineteissa jonkinlaista itsetyytyväisyyttä. Poliittikan arvelaan olevan oikeaan osunutta, kun kansa ei olekaan kadulla mellakoimassa.

Ei pitäisi kuitenkaan sulkea silmiä sosiaalisen tilanteen monilta huolestuttavilta piirteiltä. Työttömiä on kortistoissa edelleen yli 420 000. Toimeentulotukea saavien henkilöiden määrä kohoa tänäkin vuonna yli 600 000:n. Alueellinen epätasa-arvo on selvästi lisääntymässä. Muun muassa Sosiaaliturvan Keskusliiton tuoreimmassa sosiaalibarometrissa monien väestöryhmien aseman heikentymistä ja syrjäytymistä kuvataan synkin sävyin. Pelastusarmeijan leipäjonot eivät ole hävinneet minnekään. Nyt on EU:n ruoka-apua ryhdytty jakamaan opiskelijoillekin.

Monet leikkaukset vaikuttavat sitä paitsi tuloeroihin vasta pidemmän ajan kuluessa. Työttömyysturvan uusimmat leikkaukset ovat olleet voimassa runsaat kolme kuukautta, joten niistäkään ei vielä ole olemassa tilastotietoja. Uusimmat tulonjakotilastot ovat vuodelta 1995, jolloin nykyinen hallitus vasta astui virkaansa.

Leikkauksia ja monien uudistusten hautaamista on perusteltu valtion velalla ja varojen puutteella. Hallituksen omat toimet ovat alkaneet kuitenkin syödä uskottavuutta tältä perustelulta. Nyt on ollut varaa antaa verohelpotuksia suuripalkkaisille. Samalla on kuitenkin kiristetty pitkäaikaistyöttömien verotusta. Hallituksen päättämät menokehykset lähivuosille eivät kohtele eri ministeriöitä tasapuolisesti. Suurimmat, noin 4 miljardin markan menojen vähennykset on ohjelmoitu sosiaali- ja terveysministeriölle, kun esimerkiksi puolustusministeriötä kohdellaan silkkihansikkain. Puolustuspoliittisessa selonteossa puolustusministeriölle luvattiin vielä lisää rahaa vuosikymmenen lopulla. Tästä on syytä muistuttaa, kun hallitus on pitänyt kiinni jopa vammaisiin ja pitkäaikaissairaisiin kohdis-

tuvista muutamien kymmenien miljoonien markkojen säästöistä.

Toisena leikkausten perusteluna on ollut työttömien kannustaminen työnhakuun. Koko ajatusrakennelma on sinänsä varsin outo. Keinot työttömyyden vähentämiseen on yritetty löytää työvoiman tarjonnan aktivoimisesta, vaikka ilmiselvästi ongelma on työvoiman kysynnän puolella. Työttömät on yritetty itse tehdä vastuullisiksi työttömyydestään.

Niin sanotun kannustinloukkupaketin tulokset ovat melko ristiriitaiset. Joitakin sosiaaliturvan ongelmia korjattiin, mutta samalla aiheutettiin myös uusia. On esimerkiksi oikean suuntainen ratkaisu, että ansiotulot leikkaavat sovitua päivärahaa enää vain 50-prosenttisesti eikä 80-prosenttisesti kuten ennen. Lisää ongelmia aiheutettiin kuitenkin sillä, että samalla poistettiin 750 markan suojaosuus kokonaan. Lasten päivähoitomaksujen kohtalo on saman tapainen. Joitakin osin maksuja lievennettiin ja alennettiin, mutta samalla korotettiin monilapsisten perheiden ja yleensä myös kaksilapsisten perheiden päivähoitomaksuja.

Hallituksella oli myös aikomus poistaa täysikäisiltä alle 21-vuotiailta nuorilta itsenäinen oikeus itsenäiseen toimeentulotukeen ja tehdä heidän sosiaaliturvansa täysin vanhemmista riippuvaiseksi. Tästä hankkeesta hallitus onneksi luopui, mutta hallitus siirsi jatkoselvittelyyn toimeentulotuen yleisen leikkauksen, joka oli puettu toimeentulotuen ja asumistuen yhteensovittamisen muotoon.

Puhumalla yhteensovittamisesta ja esittämällä harhaanjohtaviakin laskelmia yritettiin peittää se, että kyse olisi ollut vähimmäisturvan yleisestä heikentämisestä. Kaikkein pienituloisimmalla olisi viety jopa useita satoja markkoja kuukaudessa. Ilmeisesti hankkeen myöhemmin viime syksynä saama julkisuus sekä sosiaalialan järjestöjen ja asiantuntijoiden kannanotot saivat hallituksen silloin perääntymään.

Kun asia on nyt jatkoselvittelyssä, eduskunnan täytyisi pitää huoli siitä, ettei vähimmäisturvan heikentämistä toteuteta jatkossakaan. Vähimmäisturvassa ei ole heikentämisen varaa. Erityisesti työttömien perusturva vaatii parantamista, kuten myös sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää mietinnössään hallituksen selonteosta. Valiokunta tunnustaa, että hallitusohjelman työttömyysturvan indeksijääditys koko vaalikaudeksi oli kohtuuton ja virheellinen päätös. Myös tässä salissa, kun tänään on kuunnellut keskustelua, on yleisesti todettu, että vähimmäisturvaa työt-

tömien osalta tulee korjata. Toivottavasti samaa mieltä ollaan myös silloin, kun esitys salissa on, ja se myös tulee tämän eduskunnan päätökseksi.

Sosiaaliturvan Keskusliiton uusimmassa sosiaalibarometrissä valtaosa vastanneista sosiaali-, työvoima- ja Kelan toimistojen johtajista pitää työttömien perusturvan ja työmarkkinatuen riittävyttä huonona. Myös kansalaisten keskuudessa tehdyt mielipidetutkimukset osoittavat, että vähimmäisturvan tasoa pitäisi korottaa. Eräässä tiedustelussa vuonna 1995 yksinäisen henkilön vähimmäistulonormiksi asumiskustannusten jälkeen laskettiin 2 500 markkaa kuukaudessa, kun toimeentulotuen nykyinen normi on noin 500 markkaa alempi. Olisi myös lähdettävä siitä, että indeksitarkistukset toteutetaan takautuvasti työttömien peruspäivärahoihin, työmarkkinatukeen, toimeentulotukeen, kansaneläkkeen hoitotukeen ja muihin tulonsiirtoihin, joista nykyinen hallitus ne on jäädyttänyt.

Sosiaaliturvan selonteossa ja sen käsittelyn yhteydessä ei ole mielestäni riittävästi paneuduttu tilanteeseen sosiaali- ja terveyspalveluissa. Monet tiedot ja lähteet kertovat jatkuvasti palvelujen ruuhkautumisesta, henkilökunnan ylirasituksesta sekä liian hätäisestä laitospalvelujen alasajosta. Kuntien valtionosuuksien leikkaukset, jotka tänäkin vuonna ovat noin 2,5 miljardia markkaa, pitävät tilanteen kireänä monissa kunnissa tai kiristävät sitä edelleen.

Arvoisa puhemies! Päivähoitomaksuista vielä hiukan. Hallituksen esitys uusiksi päivähoitomaksuiksi oli erittäin huono, ja eduskunta korjasi esitystä merkittävällä tavalla palauttamalla muun muassa nollamaksuluokan, eli pienituloisimmat saavat jatkossakin maksutta pitää lapsiansa päivähoitossa. Samoin myös työttömien lapsilla on oikeus päivähoitoon.

Päivähoitomaksuihin jäi kuitenkin muutamia epäkohtia. Erityisesti monilapsisten perheiden päivähoitomaksut, siis pieni- ja keskituloisten monilapsisten perheiden päivähoitomaksut, uhkaavat nousta merkittävästi. Epäkohtaan on kiinnittänyt huomiota muun muassa sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja Jouko Skinnari, joka totesi, että eihän siinä niin pitänyt käydä. Tästä osittain tiedettiin myös valiokuntakäsittelyssä, mutta enemmistö silloin halusi ajaa nykyisen kaltaisen lakiesityksen läpi. Kun on todettu, että tällainen epäkohta on olemassa ja se tunnustetaan, niin mielestäni eduskunnan tulisi se korjata, jotta tältä epäkohdalta välttyttäisiin.

Tämän johdosta ehdotan, että eduskunta hyväksyisi seuraavan lausuman: "Eduskunta edel-

lyttää, että elokuussa 1997 voimaan astuvassa lasten päivähoidon uudessa maksujärjestelmässä olevat puutteet korjataan, jotta monilapsisten perheiden maksujen kohtuuttomat korotukset estettäisiin.”

Ed. Viistbacka: Arvoisa puhemies! Suomessa on jo muutaman vuoden ajan ollut käynnissä kansalaisten suurjako, jota vielä edelleen kärjistää maamme eri alueiden tuntuva eriarvoistuminen. Tämä kehitys ei ole suinkaan hidastumassa laman otteen höllentyessä, päinvastoin kansantalouden kohentuminen näyttää edelleen kärjistävän hyvinvointikuilua kansalaisten välillä. Perinteisestä pohjoismaisesta kansankotimalisesta, kaikista huolehtivasta sosiaalipolitiikasta ollaan pitkin harppauksin siirtymässä itsestään vastaamisen amerikkalaismalliseen kovaan piittaamattomuuden yhteiskuntaan.

Hallituksen selonteossa väitettiin, ettei Suomessa jo nyt yli viisi vuotta kestänyt syvä lama olisi merkittävästi lisännyt kansalaisten välistä eriarvoisuutta ja että sosiaalipoliittiset säästöleikkaukset olisivat kohdistuneet kaikkiin kansalaisryhmiin tasapuolisesti. Valiokunta ei ole mietinnössään uskaltanut sentään täysin yhtyä tähän väittämään vaan on löytänyt sentään pientä huomauttamista asiassa. Sanon suoraan, että hallituksen selonteossaan esittämä väite on silkkää hämäystä ja tilaustyönä tehtyä tilastonikkarointia. Todellisuudessa Ahon ja Lipposen hallitusten sosiaalipoliittisten etuuskien leikkaukset ovat erittäin jyrkästi lisänneet eriarvoisuutta maassamme. Jokainen ymmärtää jo pelkän maalaisjärkensä avulla, ettei sosiaalisia leikkauksia voida kohdistaa kaikkiin suomalaisiin tasapuolisesti, sillä hyväosaiset käyttävät sosiaalisia etuuksia rajoitetusti, kun taas heikosti toimeentulevien toimeentulo on niistä täysin riippuvainen.

Kun köyhän kaikkia etuuksia leikataan muutamassa vuodessa jopa kolmanneksella ja rikkaan, esimerkiksi yhden lapsen perheen lapsilisä alenee sataasella, ei voida puhua mitään leikkausten tasaisesta kohdentumisesta. Toisena esimerkkinä voidaan laskea yhteen pitkäaikaistyöttömyydestä kärsivän lapsiperheen menetykset verrattuna osinko- ja omaisuustuloja saavan ja jatkuvasti työssä olevien vanhempien perheeseen. Nettotulos Viinasen ja Niinistön kaudesta näiden perheiden välillä on todella huikea.

Kun edellä mainittu pitkäaikaistyöttömän perhe on menettänyt työttömyysturvan, indeksikorotukset, osan asuntotuestaan ja lapsilisis-

tään sekä kotihoidon tuestaan sekä vielä niiden yhteensovituksen takia osan työttömyysturva- taankin, on toinen, eliittiperhe, hyötynyt sekä tulo- että ennen kaikkea omaisuusveroalesta tuhansia, jopa kymmeniä tuhansia markkoja vuodessa. Kun se on lisäksi saanut uuden hinnoittelun ansiosta alennusta päivähoitomaksuihinsa ja ainoana menetyksenä heillä on ollut jo mainitsemani heille merkityksetön lapsilisien aleneminen, on loppusaldo kaikkea muuta kuin tasapuolinen.

Tasapuolisuus koskee siis vain kunkin sosiaalisen etuuden käyttäjiä ja eri sosiaaliryhmiä keskenään, mutta ei hallitus eikä valiokunta näytä täysin ymmärtävän sitä tosiasiaa, että toiset menettävät vain osan yhdestä tai kahdesta heille taloudellisesti vähäpätöisestä etuudesta, kun taas toiset kaikista, ehkäpä viidestä kuudesta heille pääasiallisen toimeentulon antavasta etuudesta. Kun tähän liitetään vielä veropolitiikassa suoritettu omaisuustuloveroale, tullaan mainitsemani hallituksen väittämästä tasapuolisuudesta täysin poikkeavaan lopputulokseen.

Arvoisa puhemies! Kansalaiset ovat jakautumassa kiihtyvällä vauhdilla sosiaalisesti ja elintasollisesti toisistaan jyrkästi poikkeaviin luokkiin. Suomeen muodostuu vielä tällä vuosikymmenellä kolme kansalaisryhmää, a-, b- ja c-luokan suomalaiset. A-luokkaan pääsevät jatkuvan ja tulo- tasoltaan hyvän työpaikan omaavat, koulutetut ja usein myös omaisuustuloja saavat ihmiset, joilla elintaso nousee koko ajan.

B-luokkaan tulevat kuulumaan niin kutsutut keskivertosuomalaiset, jotka ovat välillä pienipalkkaisessa työssä ja välillä työttöminä, tarvitsevat kipeästi lapsilisansä, kotihoidon tukensa sekä asumistukensa ja jotka asuntovelkaisina ovat riippuvaisia korkojen veropoliittisista tukitoimista. He elävät joka päivä kuin veitsi kurkulla elintasokuilun reunalla heiluen.

C-luokkaan ovat tippuneet ja tippuvat pitkäaikaistyöttömät, suurperheet, velkaongelmaiset, pieneläkeläiset ja muut pitkäaikaisista taloudellisista ongelmista kärsivät kansalaiset. Kaiken huippuna on vielä se, että joka c-luokkaan tippuu, ei sieltä hevin ylös enää nouse, jopa heidän lapsensa tulevat tutkimusten mukaan jäämään joko c- tai b-luokkaan isiensä perintönä. Se johtuu niistä monista sosiaalisista ongelmista, joita perheisiin köyhyyden takia muodostuu, ja siitä, ettei heitä ole enää varaa rikkaiden perheiden tapaan korkeasti kouluttaa.

Perussuomalaiset vastustavat jyrkästi tätä suomalaisten suurjakoa. Meidän mielestämme niukentuvat yhteiset sosiaaliset tukivarat on käy-

tettava eriarvoistamisen sijasta entistä tasapuolisemmin. Sen sijaan, että toistuvasti leikataan vuoroin yhtä, väliin toista sosiaalietuutta, tulisi luoda kaikille kansalaisille yhtäläinen ja riittävän korkea perustoimeentulo, sanottakoon sitä vaikka kansalaispalkaksi.

Sen olisi oltava suuruudeltaan sellainen, että se mahdollistaisi kaikille kansalaisille ja perheille kohtuullisen ja vaatimattoman, mutta turvatu elintason. Tällöin ei olisi yhtä kohtalokasta joutua työttömäksi, saada lisää lapsia, joutua tai päästä eläkkeelle, opiskella, sairastua tai vaikkapa olla maanviljelijänä kuin nykyisin. Tämän verottoman perustulon lisäksi tulevista tuloista, olivatpa ne palkka-, osinko- tai omaisuustuloja, perittäisiin hieman tämänhetkistä korkeampi vero. Sen progressio olisi nykyistä jyrkemmin nouseva. Tämä järjestelmä pitäisi sisällään myös eläkkeellä olevat kansalaiset. Toisin sanoen tulisi luoda myös yhtenäinen, nykyistä kansaneläkkeen perustasoa korkeampi peruseläke, ja toisaalta ylisuuret eläkkeet tulisi estää. Eläkkeen tulisi olla myös tulovähenteinen eli palkka-, omaisuus- ja osinkotulot pienentäisivät merkittävästi eläkettä.

Mikäli hyvätuloiset eivät katsoisi voivansa tyytyä luotavaan perustuloon työttömäksi joutuessaan tai eläkkeelle päästessään, voisivat he maksaa itselleen täydentävän vakuutusturvan. Näin menetellen saataisiin kaikki kansalaiset mukaan ihmisarvoiseen elämään ja säästytettäisiin monilta nykyisen eriarvoisuusyhteiskunnan tuomilta ongelmilta. Tämä on mielestäni tulevaisuudessa jopa väistämätöntä, koska työ näyttää jatkossa keskittyvän yhä harvempien etuoikeudeksi ja olevan samalla yhä paremmin palkattua lukuun ottamatta tietysti perinteisiä matalapalkka-aloja ja -toita.

Vaihtoehtokin tietysti on. Päästetään kansakuntamme jakaantumaan pysyvästi eriarvoiseksi niin kansalaisten kesken kuin alueellisestikin ja otetaan vastaan siitä koituvat seuraukset. Niitä ovat muun muassa yhteiskuntarauhan rikkoutuminen, räjähtävästi lisääntyvä sosiaalisten ongelmien vyöry jne. Riski tästä kehityssuunnasta on suuri, sillä hyväosaisuus poikii yhteiskunnallista aktiivisuutta ja vastaavasti huono-osaisuus passivoi. Tästä seuraa puolestaan se, että päätäntäkoneisto eduskunta etunenässä tulee tämän kehityssuunnan vallitessa koostumaan valtaosaltaan a-luokan kansalaisten edustajista ja puolestapuhujista muiden alempien kansalaisryhmien äänestessä vaikenemalla.

Arvoisa puhemies! Samanlainen perusteelli-

nen muutos kuin sosiaalipolitiikassa on väistämätön myös yhteiskunnan varojen keräämisessä eli työnantajamaksuissakin. Tällä hetkellä työnantajien sosiaaliturvamaksut määräytyvät maksettujen palkkojen perusteella eli paljon työllistävä maksaa myös suuret yhteiskunnalliset elatusmaksut. Tämä puolestaan on aiheuttanut sen, että yritykset pyrkivät yhteiskunnan siinä heitä vielä avustuksin tukiessa korvaamaan työntekijät sosiaaliturvamaksuttomilla koneilla. Siitä puolestaan on seurannut ja yhä seuraa työpaikkojen katoamista ja työttömyyden korkeana pysyminen. Jatkuessaan tämä kierre johtaa väistämättä sosiaaliturvan rahoituskriisiin, josta olemme jo viime vuosina saaneet esimakua.

Ainoa vaihtoehto on käytännössä ryhtyä perimään yrityksiltä maksut muuten kuin palkkaperusteisina. Nykyinen järjestelmä sopi hyvin 40-, 50-, 60- ja 70-luvuille, mutta 90-luvulla ja varsinkin 2000-luvulle siirryttäessä ei enää ole yrityksiä, joihin työväki aamulla marssii portista sisään sankoin joukoin. Tulevaisuudessa yhteiskunnan tulee määrätä yrityksille niiden sosiaaliturvamaksujen maksuosuus tuotannon arvon ja liikevaihdon mukaan laskettuna, jolloin ne yritykset, joissa suuri raha liikkuu, joutuvat myös maksamaan niille oikeudenmukaisesti kuuluvan osuuden kansakunnan hyvinvoinnin turvaamisesta.

Arvoisa puhemies! Hallituksen sosiaaliturvaselonteko ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan siitä antama mietintö ovat molemmat silmien ummistamista tosiasiailta ja edustavat valtaapitäville puolueille tyypillistä täydellistä näköalattomuutta. Toisaalta hyssytellään tämän päivän ilmeisiä ongelmia poliittista syistä ja toisaalta ei haluta keskustella tarpeellista ja perustavaa laatua olevista muutosvaihtoehdoista nykyisille sosiaaliturvajärjestelmille. Syyllistytään siis pikkupoliitointiin, kun tarvittaisiin perusteellisinta ja syvällisintä sosiaalipoliittista muutosta ehkäpä siten 50—60-lukujen nykyisen järjestelmän rakentamisen jälkeen. Suomella ei vielä ole todellista 2000-luvun sosiaalipoliittista linjausta, vaikka sen laatimisella olisi jo kova kiire.

Mielestäni esittämäni, ehkäpä mullistavilta tuntuvat ajatukset tulevat olemaan jatkossa jossain vaiheessa vielä väistämättömiä. Hienosäädöllä, kuten hallituksen selonteko on, päästään vielä vuosikymmen eteenpäin, mutta sitten ollaankin jo seinän edessä niin sosiaaliturvan rahoituksen kuin sen riittävyyden ja oikeudenmukaisen jakautumisenkin suhteen.

Ed. Virtanen: Arvoisa puhemies! Tällä kertaa hyvin lyhyt kommentti lähinnä selonteosta, sosiaaliturvasta ja muutamia laajempia suuntaviivoja.

Yleensäkin yhdyn tähän, että tarkastelutapa on yleisluontoinen, aivan kuten tässä sanotaankin. Analyttisempi tarkastelu ja vaihtoehtoiset tulevaisuuden näkymät sekä yksilön näkökulma jäävät selonteossa vähemmälle huomiolle. Minusta tämä on jo kyllä aika rankkaa tekstiä heti alkuun, että ikään kuin ei olisikaan vaihtoehtoisia tulevaisuuden näkymiä. Täällä loppupuolella sitten kyllä tavallaan hivenen spekuloidaan tai ehkä voisi sanoa analyttisemmin varsin varovasti arvioidaan, mitä Emu saattaa merkitä lämpäineen sosiaaliturvan rahoitukseen. Eli kun on ollut semmoisiakin tietoja olemassa Ranskan, Saksan ja näiden isompien valtioiden omien sosiaaliturvarahastojen, jos voisi käyttää semmoista sanaa, varantojen riittämättömyydestä, niin on aikamoisia laskelmia esitetty siitä, että sitten kun Eurooppa on todella yhtenäinen, mitä Suomikin joutuu maksamaan tästä hyvin hoidetusta sosiaalipolitiikastaan näiden muiden huonosti hoidettuja juttuja. Jos ei ole tarpeeksi vaihtoehtoja, niin kuin tässä sanottiin, siis että vaihtoehtoiset tulevaisuudennäkymät puuttuvat, niin mitä me sitten teemme, jos esimerkiksi Emu ja muut vastaavat jutut sosiaaliturvan kohdalta ajavat Suomen kestävämmään tilanteeseen. Tästä tosiaan puuttuvat kaikennäköiset analyysit.

Täällä toivotaan erilaisia asioita, niin kuin esimerkiksi: "Uhkaavaa kehitystä ei voida kuitenkaan estää vain sosiaali- ja terveyspolitiikan keinoin, vaan yhteiskunnan on puututtava myös markkinavoiimien hallitsemattomaan kehitykseen." Tässä on taas tälle ja yleensäkin poliittiselle kielenkäytölle tyypillistä ilmaisua. Minä haluaisin vain yhdenkin keinon kuulla, kun täällä on kaiken näköistä fiksua valtiovarainministeriä — ja niitä on ollut pari hallitusta taaksepäinkin — jotka ovat vapauttaneet ja päästäneet tämän temmellyksen alulle, että mikä on sitten tällaisen valtiovallan puuttuminen tähän vapaaseen markkinavoiiman temmellykseen.

Nimittäin tämä suomalais-ugrilaisten rahoituskummisetä Soroshan on sanonut aika vähän aikaa sitten sen, että hillitsemätön ja hallitsematon suurryrittäjä eli kapitalismi tulee olemaan paljon vaarallisempaa kuin perversoitunut sosialismi, josta meillä on esimerkkejä sille rahankäytölle. Siis joku Bulgarian tilanne tulee olemaan pientä sitten, kun meidän omat rahastajamme oikein ärtyvät tai innostuvat.

Tästä puuttuu kokonaan nimittäin syvempi analyysi siitä, mikä lopettaa ennen kaikkea edellisen hallituksen mahdollistaman kiristysuhteen. Kun vasemmiston puolella ei muuten sitä yleensäkaan kansa tunnu ymmärtävän ja tiedotusvälineet siihen sopan sotkemiseen vielä osallistuvat mukavasti, niin nyt tämä vasemmistovetoinenkin hallitus on tavallaan täysin ainutkertaisessa tilanteessa. On satoja miljardeja velkaa ja työttömiä ennätysmäärä, jolloin voidaan hiostaa työntekijöitä sosiaalialalla ja kaikkialla muuallakin. Siis kertakaikkiaan ainutkertainen tilanne.

Mutta kuka tai mikä tämän sitten lopettaa? Minulle tulee ainoana mieleen tässä vanhana kunnan alan ammattilaisena, jos käyttäisi vanhoja sanoja, kapitalisti, porvari tai markkinavoi-mailija tai -voimistelija. Eli täytyykö hänen yhtäkkiä tulla uskoon vai mihin hemputtiin hänen täytyy tulla, että hän sitten yhtäkkiä pidättäisikin viemästä rahojaan ulkomaille, Ahvenanmaalle tai mitä Man-saaria tai Seychellejä niitä on?

Kiltit pojat ja työt ovat kirjoittaneet sepitelmän, että kyllä se varmaan sitten menee hyvin, kun ei vielääkään mitään pahaa sanota eikä epäilläkään, että voisi olla mitään pahoja tarkoituksia, vaan toivotaan ja sanotaan, että "on puututtava myös markkinavoiimien hallitsemattomaan kehitykseen". Minun mielestäni se on kyllä harvinaisen vaarallisesti sanottu, jos rupeaa joku analysoidaan, mitä se saattaisi merkitä. Siinä hän on kyllä uhkaus selvästi, että markkinavoiimille voi käydä huonosti Suomessa vielä.

Minä olen odottanut koko ajan sitä suurta oivallusta, mikä täältä on puuttunut kaikesta uudelleenopetuksesta. Kaikki työttömät ja ns. syrjäytyneet — joista olen sanonut "syrjäytetyt" — saavat kaiken näköistä jatkokoulutusta, ihmiskasvatusta, joustavuuskasvatusta, kaikkea monitoimitouhua, mitä ikinä löytyykään. Milloin esimerkiksi laman aikana ja vähän aikaisempaan rikastuneiden ja kaikkien pelureiden kasvatus alkaa, ja kuka kasvattaa ja mikä on se, mikä pakottaa, jos nyt jätetään uskoontuleminen tai muu hurahtaminen pois laskuista. Eli minä haluaisin jotain konkreettista, jotain kouriintuntuvaa, jotain käsitettävää nähdä joskus, kuinka edetään muuten kuin tällaisilla hyväntuulisilla toivomuksilla, että markkinavoimat saadaan kuriin, ja saadaan joku vahvempi tuki sille, että meillä myös tulevaisuudessa on, voisiko sanoa, ison rahan puolelta odotettavissa sosiaalialueelle tukea.

Oikeastaan yksinkertaisena alkuesimerkinä voisi ajatella sitä, että kun isot firmat nyt ovat

saaneet Viinasen valtiovarainministeriaikojen jälkeisenä perintönä rahaa hullun lailla ja niillä menee hyvin, etteivätkö ne voisi lunastaa sitä yhteistä henkistä, puoluepoliittistakin perintönsä ja ruveta kehittämään omaehtoista tukirahastoa pienille ja keskisuurille firmoille. Voisi ajatella, että suomalais-ugrilaiset juuret tai joku skandinaavinen henki elävöittäisi siellä sikäli, että meillä on tätä rahaa jo niin paljon ja meillä on kaikkea valtaa ja muuta. Kun ajatellaan hyvinvointia, mitä tässä metsätetään koko ajan ja sitä, mikä on hyvinvoinnin salaisuus, on niin miljoonan monta kertaa todistettu, että raha ja tämä jatkuva oravanpyörässä juokseminen, vaikka olisivat mitkä juoksupojat pörssissä tai pankeissa ja muualla vahtimassa sitä rahantuloa, ei kerta kaikkiaan tee onnelliseksi eikä takaa mielenrauhaa eikä mitään muutakaan.

Toivoisi, että nämä isommat firmat todella joskus näyttäisivät esimerkkiä siitä, edes yhden sen kaltaisen suuremman shown, että me tulemme huolehtimaan tästä kotimaastamme ja olemme kiitollisia kodille, uskonnolle ja isänmaalle siitä, että olemme saaneet kasvaa ja tulla jättiläisiksi, ja todella tulemme olemaan tämän asian takuumiehinä sitten varsinkin, jos muu Eurooppa vielä riistäytyy tai alkaa oikein Suomea kurmoottamaan tässä.

Minä luin Kauppa-lehteä, kun tulin aamulla Tampereelta. Siinä oli mielenkiintoinen haastattelu siitä, miksei esimerkiksi Tradeka voisi hoitaa Ekan, oliko nyt 15:tä miljoonaa, mitä oikeuden päätöksellä, taisi olla korkein oikeus jälleen kerran, ei sitten makseta näille muutamalle, oliko se nyt 200 ihmistä. Siinä oli uskomaton taivartelu siitä, kun se ei ole laillista ja läpä läpä. Kuitenkin Tradekan voitto viime vuonnakin oli joku 350 miljoonaa ja siis ei makseta näille muutamalle, joitten sydän itki kuulemma verta, niitten muutaman ihmisen, jotka häviävät kaiken näköiset säästönsä ja muut. On käsittämätöntä, että suomalaisessa lainsäädännössä eikä edes missään muualla löydy semmoista porsaanreikää. Kyllä te tiedätte, että kun firmat viedään alta ja tehdään kaiken näköisiä konkeloita; siinä on niin monta lakimiestä, mutta ei Eka-asiaa esimerkiksi.

Esimerkiksi, niin kuin minä sanoin, kukaan näistä ei näytä mitään semmoista, että pelastettaisiin sen kaltaiset suomalaiset, joilta säästöt on viety. Tosiaan pankinjohtajat olivat se suurin jumala, joka petti tavallaan, ja on näitä taustoja. Mutta että jostain sieltä tulisi takaisin, ilman että valtion täytyy lainsäädännöllään pakottaa tai

verottaa, jolloin siis karkotetaan nämä, koska sehän on osa tätä kiristystä. Tietysti ei saa huolimattomasti kai puhua verotuksesta edes kansanedustaja, ettei vain markkinat heilahda pahan kerran, niin kuin taas taisi markka mennä jonkun kymmenen penniä verrattuna ecuun, kun ministeri Alho päästeli jotain suustaan lehtien mukaan.

Mutta se siis liittyy oikeastaan tähän samantyyppiseen terveeseen skitsofreniaan, mitä täällä ilmenee muutenkin. Esimerkiksi tässä ei sanota avohoidon surkeasta hoitamisesta oikeastaan mitään, vaan sanotaan että epävarmuutta on ja syrjäyteneisyyden määrä maassamme lisääntyy, on lasten ja nuorten pahoinvointia, niukat hoitoressit, "psykoottisten nuorten hoitoon ei ole riittävästi resursseja" ja myös "mielenterveyshuollon avohoito ja tukipalvelut ovat edelleen riittämättömiä". Ovat siis edelleen riittämättömiä edelleen — ovat edelleen riittämättömiä.

Edellinen hallitus aikoinaan, kun se "vapautti" mielisairaaloista osan kansalaisista avohoittoon, se oli ehkä törkein kielenkäyttöpäätös, mitä tässä maassa on tehty. Minä olen aina oman alueeni ihmisenä ajatellut, että kukaan ei ole heikompi, kukaan ei ole pienempi, jos käyttäisi raamatullista ilmaisua, kun ihminen, joka on mielisairas ja joka on niin heikoilla kuin on. Minun mielestäni koko suomalaista politiikkaa myrkyttää edellisen hallituksen törkeilyn perinne siinä, että se ajoi näitä heikoimpia tuhansittain ulos mielisairaaloista ja kehtasi nimittää sitä "avohoidon kehittämiseksi". (Ed. Antvuori: Ei se edellisen hallituksen aikana ollut! — Ed. Kekkonen: Se oli pitkä prosessi!) — Kiitos, antaa tulla. Se on jatkunut pitkää aikaa, että avohoittoon vain kaikki, kyllä.

Mutta mitä se sitten tarkoittaa? Menkää katsomaan niitä perheitä, joissa niitä avohoitohimisiä sitten hoidetaan. Siellä on useasti eläkeläisvanhemmat paljon pahemmassa tilassa kuin jonkun alkoholisoituneen, työttömän tai nuoren tai puolinuoren tai keski-ikäisen kanssa, koska mielisairas on mielisairas, ei ole mikään sen tavallisempi, vaan mielisairas.

Sitten täällä kehdataan väittää, että myönteisenä kehityksenä mielenterveyspotilaiden hoidossa valiokunta pitää hoitomaksujen alentamista. Se on ihan okei. Mutta entä sitten, kun skitsofrenian ja kaiken tällaisen lääkkeisiin ollaan puuhamassa aika rankkaa "prosenttikorjausta". Ikivanha juttu on, että kun syödään skitsofrenialääkkeitä tai psyykenlääkkeitä yleensäkin, niin hammashuoltoa ei ole hoidettu miten-

kään, vaikka on varmaan 15—20 vuotta ollut todisteita ja aina vain on enemmän, että juuri psyykenlääkkeet ovat hampaille harvinaisen, voisiko sanoa, sokeria. Eli sieltä kyllä näkyy aika huonoja asioita.

Siis muuten on kaiken näköistä törkeätä heitteillejättöä ja juuri, niin kuin sanoin, mielenterveyden alalla. Oikeastaan tällainen ”psykootisten nuorten hoitoon ei ole riittävästi resursseja” on aika semmoinen ympäripyöreä lausunto, varsinkin kun täällä sanotaan, että ”lasten ja nuorten pahoinvointi on lisääntynyt”.

Eilen tuli juuri ohjelma, jossa todisteltiin, että suomalainen nuori on Euroopan sairain tai oi-rehtivin. Sanotaan nyt näin kauniisti. On kaiken näköistä monivammaisuutta liittyen siis tietysti perheyhteisöön ja lamaan ja työttömyyteen ja kaikkeen muuhun. Ja sitten täällä sanotaan, siis mietintö toteaa, että ”huumausaineongelma on onnistuttu pitämään hallinnassa”. Ehkä se on onnistuttu joskus pitämään. Mutta ei tarvitse paljon kierrellä Helsingin katuja, niin näkee, että se ei ole kyllä ollut enää moneen aikaan hallinnassa, vaan se liittyy siihen eilen mainitsemaani vapauden väärinkäsittämiseen.

Samaan aikaan, kun on luovuttu kaiken näköisestä kansalaisten valvonnasta ja sosiaalivaltiosta ja muusta vastaavasta idän pakkopaidasta ja vähennetty poliiseja kunnon töistä ja muuta, niin samaan aikaan tällainen vapauden ideologia oikeiston puolelta on sallinut sitten vapauden ihmisille, joita ei ole vielä mitenkään kasvatettu, kehitetty semmoiseen yhteiskuntaan, jossa se vastuu on heillä, puhumattakaan meidän opettajistamme. On nyt vasta alettu hie-man valitsemaan sen kaltaisia opettajia, että olisi taipumuksia opetustyöhön. En tarkoita kaikkia opettajia, että kaikilta olisi puuttunut taipumusta opetustyöhön. On jopa lakimiehiä, jotka on rehellisiä.

Mutta yleisestikin tämä suomalaisen vastuul-lisen, itseisarvoisen, itsetuntoisen ihmisen kasva-tus on retuperällä aika pahasti ollut pitkän aikaa ja se sitten näkyy nuorison, kansan kasuavan kaiken näköisessä sairaudessa.

Tässä on sitten vielä käsitelty kolmatta sekto-ria. Taisi ed. Skinnari kehuakin sitä, että kolmas sektori saa hyvin huomiota. Tämä on tässä vii-meinen kommentti selonteon aiheisiin.

Kolmas sektori saa tätä Ray-tukea ja kaikkea tällamoista. Mutta kolmas sektori on paljon enemmänkin kuin sitä puuhastelua, ja siellä, oli-ko se nyt, ed. Skinnarin mukaan 20 000 ihmistä saa jonkunlaista rahoitusta. Mutta kuunnelkaa-

pa nyt; suomalainenhan ajattelee kuitenkin työ-ministeriötä myöten, että se on eräänlaista puu-hastelua, mutta täällä sanotaan näin: ”Ongelma-na kolmannen sektorin työssä on järjestöjen mu-kaan työn selkiytymätön asema, toimintojen ha-janaisuus ja koordinaation puute sekä niukat taloudelliset voimavarat.”

Jos tämä olisi esimerkiksi työasiainvaliokun-nassa ja katselisi, mitä haluaa taas työnantaja ja kaikkea muuta, niin voisi sanoa siitä määritelmistä, että on ”joustavia työsuhteita”. ”Toimin-tojen hajanaisuus” olisi monimuotoisuutta, ”toi-mintojen joustavuutta” tai ”koordinaation puu-te” olisi ”sisältä ohjautuvaa itsensä työstämistä” ja ”selkiytymätön asema” olisi enemmänkin ”de-mokraattis-solidaarinen työasema”.

Eli oikeastaan tämä kolmas sektori, kun sitä ajattelee myönteisesti, jollei se ole se, millä voitai-siin työllistää satojatuhansia ihmisiä, niin aina-kin se on yllättävän tärkeä mielenvirkeyden ja yhteiskunnassa mukana olemisen, toiminnan muoto. Enemmän se on niin kuin harrastelua tai harrastusta. Ja ”harrastaa” tulee ”harras”-sanas-ta, ja se tarkoittaa hartautta, siis sitä, että menee ja saa tehdä jotakin sellaista, jossa näkee oman kökkähenkensä tai talkoohenkensä merkityk-sen.

Mielestäni on vastuutonta tavallaan vallanpi-täjien taholta käyttää huonoa kieltä siitä, että jotkut alkavat toteuttaa jotain omaehtoisesti ja tuoda sellaisia näkemyksiä, että halutaan paran-taa työllisyyttä sisältäpäin. On todella jotenkin jakomielistä suoraan sanoen vallanpitäjän ja sen armeliaan työnantajan, sen ison työnantajan, puolelta käyttää tällaista kökkö- ja suoraan sa-noen halveksivaa kieltä siitä, mitä tuollainen tou-hu oikeastaan onkaan.

Se on vähän samanlaista kuin lehdistön kieli, joka on tarttunut tänne ja on sellaista kuin on. Esimerkiksi todetaan legendaarisesti: ”Selonte-on mukaan sosiaaliturvan kannustavuutta on li-sätty siten, että se tukee paremmin työntekoa ja työllistymistä, koulutusta sekä työ- ja toiminta-kyvyn ylläpitoa ja kuntoutusta.” Yleensä näen tämän aina politiikkojen tai ministerien suusta tai lehdistön suusta, että tämä on se keppi ja porkkana -menetelmä.

Jos ajatellaan Aisoposta — tai kuka kirjoitte-likaan näitä tarinoita — niin eihän se totuus tässä ollut loppujen lopuksi se, että sitten, kun vähän vedetään tuolta ja tuolta, niin ihmiset hakeutuvat nopeammin töihin ja tajuaa ammattiyhdistysliik-keessäkin joku, että kun on työttömänä, voi omaehtoisesti toimia ja läpä läpä.

Minun mielestäni on homman ydin kokonaan se, että kun käytetään keppi ja porkkana -ilmaisua, silloin se, jota lyödään kepillä tai jolle annetaan porkkanaa, on aasi. Siis jos nyt ottaa tällaisen valtioneuvoston jutun todesta tai yleensäkin kuuntelee, mitä tarjotaan Suomen työllistämiseen, niin koko ajan käytetään vertausta siitä, että tällaiset aasit tai oikeastaan muulit ovat linnnoittautuneet johonkin ammattiyhdistysliikkeen ja pitävät siellä viimeisillään puoliaan. Mutta sitten fiksut, uudet, kekseliäät työn tarjoajat ovat tämän porkkanan sijasta antamassa keppiä. Mutta se tyyppi, joka liikkuu sillä tavalla, on aasi. Senkö takia se sitten innostuisi siitä, kun ei aasina lähtenyt porkkanan perään, että annetaan sitten oikein kunnolla keppiä? Tätä käyttää siis ylin vallanpitäjä rikkaassa Suomenmaassamme, jossa on kuulemma maailman laajin ja ilmaisuvoimaisin kieli monella taholla ja muuta vastavaa — tai oikeastaan siis vallanpitäjien tiedotusvälineet, koska itsehan se olette ne tyyppinne sinne pistäneet hommiin.

Mutta nyt ehkä kommentointi saa riittää. Toivon, että avohoito tästä nyt alkaisi lopultakin kehittyä ja muutenkin Ray:n varoja käytettäisiin vieläkin tehokkaammin kuin tähän mennessä on käytetty ja ennen kaikkea kolmannen sektorin puolelle.

Eläkeläisistä sanoisin sen, että kun kaikille muille nyt on annettu jo jotakin, niin voisi eläkeläisillekin vähän antaa. Heitä on tuolla aika paljon itkemässä, kun katsovat kaikkia tilastoja, että näin paljon tuli taas työtä tekeville: 4,5 prosenttia tänä vuonna ja kaikkea muuta. Koska he ovat itse eläkkeensä maksaneet, voisi hoitaa senkin kuntoon. Tämä on vain toivomus niille, jotka saavat vielä hallita vähän aikaa.

Ed. T. P o h j o l a : Arvoisa rouva puhemies! Hyvinvointiyhteiskuntamme perusrakenne on säilynyt lamasta ja ikävistä säästöpäätöksistä huolimatta. Sosiaaliturvamenot kasvoivat yli 35 miljardia vuosina 90—94. Laman aikainen räjähdysmäinen menojen kasvu aiheutui työttömyydestä. Valtiontalouden tasapainottamiseksi sosiaaliturvaankin kohdistuneet säästöt oli pakko hyväksyä. Säästöpäätöksiä tehtiin tasaisesti kaikkiin etuuksiin, jotta mikään ryhmä ei olisi joutunut liiaksi menettämään. On myönnettävä, että säästöjen vuoksi osa ihmisistä on joutunut taloudellisiin vaikeuksiin, ja niihin ongelmiin on uskallettava puuttua nopeassa tahdissa.

Eräs ryhmä, joka epäilemättä joutui laman uhriksi, oli mielenterveyspotilaat. Laitoshoitoa

ajettiin alas eikä avohoidon palveluita saatu samaa tahtia käyntiin. Mielenterveyspotilaat joutuivat lähes heitteille. Samanaikaisesti laitoshoidon maksut aiheuttivat laitoshoidossa olleille potilaille suuria ongelmia. Tähän ongelmaan hallitus onkin reagoinut nopeasti alentamalla hoitopäivämaksuja.

Toinen kansalaisryhmä, jonka asemaan toivon parannusta, on kotonaan asuvat kansaneläkeläiset ja pientä työeläkettä saavat ihmiset. He maksavat itse elämisen, lääkkeet ja palvelumaksut. Laitoksissa asuvilla pientä eläkettä saavilla on eläkkeen suojaosa, joka jätetään eläkeläiselle laitospäivänsä jälkeen joka tapauksessa omiin menoihin käytettäväksi. Kotona asuvalla suojaosaa ei ole. Tämä käytäntö on suuressa ristiriidassa omatoimisuutta ja kotona asumista ajavien tavoitteiden kanssa. Tämä ongelma on hallituksen sisällä tiedostettu ja siihen on tulossa parannuksia.

Nuorten työ- ja koulutustakuu koskettaa yli 20-vuotiaita. Lapsiin kohdistuvat tuet lakkaavat ennen 17:ää ikävuotta. Nuorten etuuksien välinpUTOajaryhmäksi on jäänyt 17-vuotiaat, joilla ei vielä ole opintotukea, mutta ei oikeutta myöskään lapsilisään. Nämä nuoret kuluttavat paljon ja asuvat kotona. Etenkin työttömät vanhemmat ovat taloudellisesti ahtaalla yrittäessään kouluttaa nuorisoa. Koulutusmahdollisuudet ovat selkeästi eriarvoiset niillä maaseudun ja taajamien nuorilla, jotka joutuvat lähtemään kotipaikkakunnalta opiskelupaikan perään. Tähän toivoin jatkossa muutosta.

On hyvä, että hallitus on paneutunut lähiöissä itäviin ongelmiin. Lähiöihin on uhkana kasautua suuria ongelmia, kun pitkäaikaistyöttömyys yhdistyy ympäristöön, jossa ei ole mitään hyödyllistä tekemistä. Lähiöprojektit ovat tärkeä vastaus tähän monisyiseen ongelmaan. Kaupunkien ja taajamien kehittämisessä on tarpeen huolehtia järkevästä täydennysrakentamisesta. Se säästää voimavaroja tärkeisiin peruspalveluihin.

Valiokunnan ponsi työttömyysturvan peruspäivärahan tason nostamisesta osuu toimeentulotuen ja asumistuen yhteensovittamisen ongelman ytimeen. Suurin osa toimeentulotukea hakeneista pitkäaikaistyöttömistä tarvitsee toimeentulotukea nimenomaan asumismenoihin. Työttömyysturva on ensisijainen etuus eikä voi olla oikein, että siihen on jatkuvasti haettava täydennystä toimeentulotuesta. Eräiden arvioiden mukaan lähivuotina voidaan olla tilanteessa, jossa jopa 70 000 henkilöä voi olla ollut yhtäjaksoisesti toimeentulotuen varassa 10 vuotta.

Yli 50-vuotiaille pitkäaikaistyöttömille on vaikea löytää työtä avoimelta sektorilta. Läikkäiden pitkäaikaistyöttömien seulonnessa on löytynyt ihmisiä, jotka ovat olleet työttöminä yhtäjaksoisesti jopa 22 vuotta. Näille pitkään työttöminä olleille ihmisille on löydettävä ihmisarvoisia keinoja poistua työmarkkinoilta esimerkiksi yksilöllisillä eläkeratkaisuilla. Monien pitkäaikaistyöttömien työllistymismahdollisuudet löytyvät kolmannelta sektorilta. Tätä työllistymistä on tuettava.

Arvoisa puhemies! Voimme myös kysyä, mitä yhteiskunnan tilasta kertoo tutkimus, jossa kansalaiset luottavat eniten poliisiin ja Puolustusvoimiin. Yhteiskunnan arvot kovenevat ja hyvinvointi haluavat vahvaa suojaa. Parasta yhteiskunta- rauhalle on kuitenkin korkeatasoinen sosiaaliturva ja mahdollisuus työhön. Kattava sosiaaliturva saavutetaan parhaiten työttömyyden pienemisellä. Tulevaisuuden hyvinvointiyhteiskunnassa ei sallita vapaamatkustajia, mutta hyvinvointiyhteiskunta ei salli myöskään ihmisten heitteille jättöä.

Sosiaali- ja terveysministeri Mönkäre: Arvoisa puhemies! Selonteon laatimisen jälkeen on valmistunut tai on vireillä monia sosiaaliturvaa koskevia kokonaisuuksia, joihin selonteossa viitattiin ja joihin on viitattu myös keskustelussa.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti viime vuoden lopulla selvitysmiehen selvittämään toimeentuloturvan selkeyttämistä ja yksinkertaistamismahdollisuuksia. Toimeentulotuen kokonaisuutta koskeva selvitys on liitetty samaan tehtäväkokonaisuuteen. Sosiaaliturvamaksujen porastuksen mahdollistavasta muutoksesta on valmistunut ehdotus. Vammaistuen kokonaisuudesta valmistui juuri äskettäin työryhmän esitys, sekä Euroopan talous- ja rahaliiton vaikutuksia sosiaaliturvaan ollaan selvittämässä osana professori Pekkarisen vetämää selvityskokonaisuutta. Ikääntyvien työntekijöiden kuntoutusta koskeva laaja toimenpidekokonaisuus on myös käynnistymässä asiaa selvitelleen komitean esitysten mukaisesti. Niinpä selonteossa esiin nostetut kysymykset ja täällä esillä olleet kysymykset ovat työn alla ja tulevat myös eduskunnan päättäväiksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on selontekoa käsitellessään tehnyt mielestäni perusteellista ja ansiokasta työtä.

Valiokunta nostaa mietinnössään esiin kysymyksiä, jotka toki on tuotu esiin selonteossa,

mutta ei sen suhteellisen yleiselle tasolle pitäytyneen luonteen mukaisesti niin perusteellisesti kuin valiokunta olisi toivonut laajan asiantuntijakuulemisen pohjalta. Pidän perusteltuna sitä, että valiokunta nostaa mietinnössään vahvasti esille hallitusmuotomme 15 a §:n sisällön. Selonteossaan hallitus totesi tämän yhdeksi keskeiseksi sosiaaliturvan lähtökohdaksi.

Valiokunnan mietinnössä on käsitelty perusteellisesti sosiaaliturvan rahoitusta ja koko sosiaalimenojen kokonaisuutta, muun muassa etuuksien kohdentumista elinkaarella. Elinkaarinakökökulma on hyvin tärkeä, koska se kiinnittää huomiota väestörakenteen ikääntymisen mukanaan tuomiin ongelmiin. Samalla se osoittaa, miten tärkeitä eläkejärjestelmän rahoituksen pitkän aikavälin vakauttamista koskeneet uudistukset ovat olleet. Nämä uudistukset tulivat voimaan vuoden 1996 alusta ja ne alkavat vaikuttaa vähitellen. Sosiaali- ja terveysministeriö aikoo panostaa myös jatkossa sosiaalimenojen pitkän aikavälin laskelmien ja erilaisten vaihtoehtojen valmisteluun.

Valiokunta kiinnittää huomiota eri etuuksien erityisesti työttömyysturvan peruspäivärahan ja toimeentulotuen väliseen problematiikkaan. Työttömyysturvan peruspäivärahan korottaminen on kysymys, jota on syytä selvittää. Kyse on ensi sijassa käytettävissä olevien taloudellisten resurssien niukkuudesta. Toimeentulotuen rooli muun etuuden tason paikkaajana ei luonnollisesti ole tyydyttävä tilanne. Selvitysmies Arajärven työn yhteydessä tämäkin kysymys nousee esille.

Ikääntyvän työvoiman työssä pysyminen on lähivuosien keskeinen kysymys. Hallitus on hyvin tietoinen tästä haasteesta. Tällä viikolla on tarkoitus asettaa kansallinen ikä-ohjelmakokonaisuuden johtoryhmänä toimiva laaja, eri tahoista koostuva neuvottelukunta. Edelleen syrjäytyminen ja mielenterveysongelmat on nostettu valiokunnan mietinnössä vahvasti esille. Syrjäytymisen ehkäisy ja katkaiseminen on hyvin vakavasti otettava kokonaisuus.

Alueellista kahtiajakoa ei ole pelätyssä mielessä tapahtunut. Meillä on silti alueita, muun muassa joitakin lähiöitä, joissa työttömyys saat- taan nousta hyvin korkeaksi. Tällä hetkellä on menossa eri ministeriöiden sektoreilla useita toimenpiteitä ja projekteja, jotka tähtäävät syrjäytymiskiirteen katkaisuun.

Vakavin kysymys on pitkäaikaistyöttömyys. Sen kasvu on saatu pysäytettyä ja jopa lievään laskuun. Sekä työministeriö että sosiaali- ja ter-

veysministeriö aikovat panostaa pitkäaikaistyöttömyyden hoitoon. Meillä on projekteja: ikään-tyneitten pitkäaikaistyöttömien palveluprojekti, myös koulutusvakuutuksen ensimmäinen osaehdotus on jo valtioneuvostossa hyväksytty, muutamia mainitakseni.

Mielenterveyskysymysten osalta sosiaali- ja terveysministeriö toteuttaa Vappu Taipaleen ehdotusten mukaisia toimenpiteitä.

Valiokunta on käsitellyt laajasti Emun vaikutuksia sosiaaliturvaan. Selonteon antamisen jälkeen on valmistunut tätä aluetta koskevaa materiaalia. Uuden tiedon pohjalta on voitu käynnistää keskustelu. Myös sosiaali- ja terveysministeriö on panostanut Rahaliiton kolmannen vaiheen ja sosiaaliturvan rahoituksen välisen yhteyden selvittämiseen. Lisätietoa saadaan päätöksenteon tueksi muun muassa yhteistyössä muiden EU-maiden kanssa toteutettavissa tutkimus- ja selvitysprojekteissa.

Arvoisa puhemies! Keskustapuolueen kansanedustajien valiokunnan mietintöön esittämä vastalause on puhdasta oppositiopolitiikkaa. Hallitus on hyvin tietoinen sosiaaliturvan merkityksestä kansalaisten toimeentulon ja palvelujen turvaajana. Toki olemme tietoisia myös tämän hetken ongelmista ja haasteista. Valtiontalouden vakauttamisen edellyttämät sosiaaliturvan säästöt ovat olleet kipeitä, mutta niille ei ole ollut vaihtoehtoa. (Ed. Kemppainen: On!)

Talouden vakauttamisen tulokset alkavat näkyä, kun työttömyys on vähitellen taipumassa selvään laskuun eikä ole niin kuin ed. Huuhtanen väitti, että työttömyyden puolittamisuralla olisi pysyvästi pudottu ja syy olisi se, että kotiaidit valitsevat tällä hetkellä työttömyysturvan. (Ed. Kemppainen: Muun muassa sen takia!) Pidin sitä kyllä aika merkillisenä huomautuksena. (Ed. Kemppainen: Se on yksi syy!) Se ei varmasti ole vaikuttanut sillä tavalla kuin tässä väitetään, ja työttömyysluvut ovat laskussa. (Ed. Kemppainen: Pohjoisessa ne ovat kasvussa!)

Kuten edellä totesin, hallitus on myös tietoinen työttömyys- ja syrjäytymisongelman vakavuudesta. Sen vuoksi niiden hoitoon on panostettu sekä määrärahoja että eri hallinnonalojen toimenpiteitä. Kansalaisten perusoikeuksien turvaaminen eri elämänvaiheissa on sosiaaliturvan kehittämisen ja uudistuksen perustana edelleen. Parhaillaan on vireillä lukuisia sosiaaliturvan rakenteiden uudistamiseen tähtääviä toimenpiteitä. Tämän vuoksi kritiikki rakenteellisen uudistustyön puutteesta perustuu enemmän mielipiteeseen kuin todelliseen tietoon.

Ed. Huuhtanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministerin puheenvuoro oli jälleen todistus vaihtoehdottoman politiikan puolesta. Hän ei näe kerta kaikkiaan, että oppositiollakin on hyvin perusteltu ja rakenteita uudistava politiikka, jolla voitaisiin Suomessa hoitaa parempaa sosiaaliturvaa.

Kuitenkin haluaisin kysyä ministeriltä, kun hän kehui valiokunnan mietintöä, mitä hän ajattelee, kun mietinnössä sanotaan: "Sosiaali- ja terveysvaliokunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin työttömyysturvan peruspäivärahan tason korottamiseksi ja verotuksen muuttamiseksi siten, etteivät peruspäivärahalla elävät työttömät joutuisi turvautumaan toimeentulotukeen kuin poikkeustapauksessa." Minkä vuoksi tässä on jätetty työmarkkinatukea saavat edunsaajat kokonaan syrjään?

Keskustan ponsi lähtee siitä, että myös työmarkkinatukea saavat henkilöt pääsevät korotuksen piiriin, ja välittömästi tähän antaa tarpeen oikeuskanslerin arvio siitä, että hallitus kulkee nyt rajamailla, kun se jättää korottamatta nämä kaikkein matalimmat työttömyyden perusturvaan kuuluvat etuudet. Onko tämä ponsi mielestänne asiallinen vai ei?

Ed. Tulonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Mönkäre ihan ansiokkaasti kertoi sen, missä mennään, nimenomaan siinä kohdassa, että sosiaaliturvan erilaisiin rakenteisiin on pakko tehdä muutoksia. Mielestäni on oikein hyvä, että ne perusteellisesti selvitetään työryhmissä. Muuten saattaisi tulla hätköityjä päätöksiä.

Kuitenkin olen aika levoton ainakin erään työryhmän työstä, ja se on vammaistuen työryhmä. Tietysti siinä, kun olen sen läpi lukenut, on paljon hyviä asioita. Mutta pettynyt olen siitä, että sieltä puuttuu eräitä uusia ryhmiä kuten keuhakkot, joiden voisi ajatella kuuluvan ryhmään. Kysyisinkin ministeriltä, onko tässä odotettavissa mitään parempaa sitten, kun työryhmä lähtee asiaa eteenpäin viemään.

Toinen kysymys siltä osin, että mielestäni on ihan oikein tämä valiokunnan ponsiesitys, joka muun muassa kokoomuksen eduskuntaryhmän lähetekeskustelussa nousi esille, eli peruspäivärahan ja työmarkkinatuen tason nostaminen. Tietysti tämä on taloudellinen kysymys. Miten ministeri ajattelee tämän ponnin velvoittavan eteenpäin? Mistä sitä rahaa otetaan? Onko se ansiosidonnainen työttömyysturva? Onko se taso vai aika?

Sitten ennalta ehkäisevästä, mistä ministerikin mainitsi, ja syrjäytyneisyyttä estävästä toiminnasta. Muistuttaisin vain sen, että esimerkiksi kouluterveydenhuolto tänä päivänä on todella ongelmallinen. Jos ajatellaan Matti Rimpelän tutkimusta, niin se on hyvin hälyttävä siltä osin, että kouluterveydenhuoltopalveluita leikattaessa nämä asiat nousevat pintaan, koululaisten psyykkiset ja myös somaattiset sairaudet.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Jos sallitte, niin on ensin syytä kiittää ed. T. Pohjolaa siitä, että tapasin tässä oikeastaan pitkään aikaan ensimmäisen rehellisen kansanedustajan sosialidemokraateista, kun hän mainitsi, että vuosina 91—94 leikkaukset toteutettiin tasapuolisesti kaikkia kansalaisryhmiä koskien, nimenomaan Ahon hallituksen aikana, ja hän on ihan oikeassa tässä. Sen jälkeen hän leikkausten epäoikeudenmukaisuus Lipposen hallituksen aikana vasta on toteutunut.

Mutta mitä tulee ministeri Mönkäreeseen, te puhutte jatkuvasti, että ikääntyneitä, pitkäaikaistyöttömiä pitää kouluttaa ja kuntouttaa. Kyllä te varsin hyvin tiedätte sen, että heistä korkeintaan yksi sadasta työllistyy minkäänlaisen kuntoutuksen ja koulutuksen kautta. Eikö olisi hyvä tunnustaa tosiasiat ja lähteä johonkin muuhun järjestelmään, on se sitten eläkejärjestelmä tai muu, koska nämä toimenpiteet heidän työllistämisekseen ovat toistuvasti osoittautuneet perusteettomiksi?

Lopuksi, rouva puhemies, totean, että mitä tulee työttömyyslukujen alenemiseen, niin kyllä se on pelkkää kosmetiikkaa. Se on pakkokoulutuksesta johtuvaa, mikä on näkynyt kosmeettisesti työttömyyslukuissa. Sekin on hyvä, että koulutetaan, mutta ei saa sekoittaa sitä siihen, että työllisyys on tämän hallituksen aikana parantunut. Se on todella surkeassa kunnossa, jos katsotaan, mikä on todellinen tilanne pakkokoulutetut listoihin liittäen.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän ministeri Mönkärettä erittäin asiallisesta puheenvuorosta ennen näitä populistisia kannanottoja täällä salissa.

Kerroitte eri työryhmistä, jotka ovat työskennelleet ja on laitettu työskentelemään täällä ryhmäpuheenvuoroissa esiintulleiden ongelmien ratkaisemiseksi. Samastan huoleni ed. Tulosen huoleen vammaistyöryhmän osalta, mutta en niinkään erityisesti jonkin yhden diagnoosin vuoksi, vaan kauttaaltaan, että kun joudumme

verovähennysoikeutta poistamaan, niin kohdistuuko tämä kaikkiin vammaisryhmiin tasaisesti. Tämä ehkä tulee herättämään ja on jo herättänyt pelkoja vammaisissa, että tämä ei ehkä oikeudenmukaisesti toteudu.

Kun puhuitte kolmannelta sektorista, toivon, että voisitte vastata, onko teillä tietoa siitä, kun valtioneuvoston päätöksellä raha-automaattivaroja on jäädytetty, ovatko ne mahdollisesti siirtymässä kolmannen sektorin eduksi vai onko vaarana, että ne tulisivat, kuten valtionyhtiöitten myyntitulot, suoraan yleiskatteeksi.

Samalla, arvoisa puhemies, vastaisin ed. Aittoniemelle ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien kouluttamisesta. Voi olla, että he eivät mahdollisesti työllisty, mutta näen tärkeänä, että ihmisille tarjotaan elämisen arvoista elämää, itsensä virkeänä pitämistä. Minusta vähän yli 50-vuotiaat eivät ole eläkeikäisiä, jotka pitäisi siirtää yhteiskunnassa syrjään. Vastaavaa ennalta ehkäisevää työtä toivoisin kautta linjan vahvistettavan.

Ed. A n t v u o r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erittäin hyvä, että ministeri Mönkäre tuli mukaan tähän keskusteluun ja kertoi näistä suurista kokonaisuudistuksista, jotka ovat tekeillä, koska tässä keskustelussa on nyt jo noussut hyvin suuri tarve tällaisiin suuriin muutoksiin. On nähty, mitä murros maassamme tuo tullessaan. Siksi tällaiset suuremman linjan muutokset ovat välttämättömiä, kun välillä tuntuu, että edetään jotenkin liian pienin askelin. Kun näkee kuitenkin kaikki tarpeet, niin sellainen olotila tuntuu turhauttavalla, että jokainen pienikin narahdus täytyy käydä kysymässä etujärjestöiltä. Siitä olen myös tyytyväinen, että ministeri Mönkäre viittasi hallitusmuotoon, koska itsekin ajattelen, että totta kai kolmikanta on ihan hyvä silloin, kun se toimii, mutta jos ei päästä toivottuun tulokseen, kyllä silloin eduskunnan täytyy käyttää sille kuuluvaa lainsäädäntövaltaa ja ottaa vastuu näistä asioista.

Ed. S o i n i n v a r a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Huuhtanen oli huolissaan siitä, että valiokunnan ponnella todellakin tarkoitettiin vain työttömyysturvan peruspäivärahaa mutta ei työmarkkinatukea. Se on valiokunnalta selvä lipsahdus. Tarkoitus oli tarkoittaa molempia. Mistään pahan hallituksen juonesta ei tällä kertaa ole kysymys, vaan tämän ponnien on muotoillut valiokunta, jossa myös ed. Huuhtanen oli läsnä. Tämä lipsahdus jäi meiltä kaikilta huomaamatta. (Ed. Huuhtanen: En ollut

läsnä, en kuulu valiokuntaan!) — Anteeksi, se on totta, edustaja ei enää kuulu siihen. Siellä oli edustajan puoluetovereita kyllä iso pino. (Ed. Huuhtanen: He jättivät vastalauseen!) — He eivät tähän asiaan tehneet mitään muutosehdotusta.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä on mahdollisuus kommentoida ryhmäpuheenvuoroja, koska debattia aikaisemmassa vaiheessa ei ole käyty. Ed. Räsänen otti minusta merkittävän asian esille, eli sen, pitäisikö Suomessa varsinkin nyt, kun työllisyystilanne ei ole hyvä, palata takaisin perheverotukseen. Minusta se on asia, jota kannattaa kiihottomasti pohtia, koska meidän verojärjestelmämme on tehty sellaiseksi, että se edellyttää, suorastaan pakottaa molempien puolisoitten työssäoloon. Se saattoi olla perusteltua silloin, kun molemmille puolisoille oli työtä tarjolla, mutta nyt se saattaa kyllä perheitä aika kohtuuttomaan tilanteeseen ja vaikeuttaa myös verotuksen ja sosiaaliturvan yhteensovitusta, koska monet sosiaaliturvan edut taas ovat perhekohtaisia. Sen takia tästä ei tule oikein hyvää kohtaantoa.

Ed. Penttilä kehui perusturvajärjestelmää niin paljon, että suorastaan lämmitti sydäntä, mutta täytyy sanoa, että vaikka perusturvajärjestelmä on hyvä, ei se aivan niin hyvä ole kuin ed. Penttilä sanoi. Jos hän esimerkiksi kuvittelee, että sillä tavoin voidaan kaikkien väestönosien nettoansioita parantaa, silloin tarvitaan jo enemmän taituutta kuin varsinaista sosiaalipoliittista järjestelmää.

Ed. Ihmämäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Mönkärekin totesi, että selonteko on tehty niin sanotusti yleisellä tasolla. Ei selonteko mielestäni juuri muuta voi ollakaan, niin laajan alueen itse asiassa sosiaaliturva pitää sisällään. Valiokuntakin on voinut puuttua vain muutamiin esille tuleviin mutta sinänsä tärkeisiin asioihin.

Yleisenä piirteenä voi todeta, että sosiaaliturvajärjestelmämme monialaisuus ja pirstoutuneisuus häiritsevät kokonaisuutta. Sosiaaliturvajärjestelmäämme on rakennettu vuosikymmeniä pala palalta, ilman että sen eri osien keskinäistä vaikutusta olisi riittävästi arvioitu. Lopputuloksena on varsin vaikeaselkoinen ja vaikeatulkintainen järjestelmä, joka itse asiassa tuntuu olevan vain muutamien asiantuntijojen hanskassa. Itse asiassa hajallaan olevat säädökset olisikin koottava tarkoituksenmukaisiksi kokonaisuuksiksi.

Johdonmukaisuuden ja ymmärrettävyyden li-

säminen parantaa kansalaisten oikeusturvaa ja tasa-arvoa. Itse asiassa on hyvä, että esimerkiksi Kela on saanut yhä enemmän tehtävää etuuksien jakamisessa. Kelan hoitaessa homman on olemassa sama tulkinta, sama tietokonejärjestelmä eli itse asiassa yhden luokun periaate kaikilla kansalaisille.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Mönkärein puheenvuoron johdosta: Missä on, ministeri Mönkäre, poliittinen rehellisyys vai onko sitä, kun te yhä väitätte, että kahtiajakoa ei olisi lisätty? Esimerkiksi Kainuussa työttömyys on jatkanut kasvuaan näihin päiviin asti huolimatta siitä, että hallitus toisin väittää ja on yrittänyt vaikka minkälaista temppua tehdä. Sama on kehitys Lapissa ja Pohjois-Karjalassa, vaikka muuttoliike sieltä on etelään suurempi kuin 20 vuoteen. Miten te voitte väittää, että sosiaalisesti kahtiajakoa ei ole tehty, jos 5 miljardin verohelpotukset annetaan suurituloisille ja samanaikaisesti minimipäivärahoja on leikattu, eikä työttömyysturvaan ja muihin sosiaaliturviin tehdä edes indeksikorotuksia?

Onko tällainen poliittinen retoriikka populismia, josta te meistä syytätte? Tiedot, joita me esitämme, perustuvat ihan puhtaasti tilastoihin, joita on jo nyt saatavissa. On hieman kohtuutonta, että te selviätte tässä sosiaaliturvan selonteossa niillä vastauksilla, joita edellinen Ahon hallitus teki, kun nojaatte tilastoihin vain vuoden 1995 loppuun.

Ed. Liikkane (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun tänään on kuunnellut ryhmäpuheenvuoroja, niin täytyy sanoa, että olen ihmetellen kuunnellut sitä, että täällä aika paljon keskitytään siihen, mitä edellinen hallitus teki. Minusta yksinkertaisesti pitäisi lopettaa sellainen vanhojen katsominen taaksepäin. Meillä on todella tällä hetkellä Suomessa sellainen sosiaaliturvajärjestelmä kuin ed. Ihmämäki sanoi. Olen samaa mieltä kuin hän, että ei enää riitä, että selvitetään ja selvitetään. Totta kai ennen kuin tehdään päätöksiä, pitää selvittää.

Ministeri Mönkäre toi esille monia ansiokkaita selvitysryhmiä, mutta kyllä meidän poliitikkojen pitäisi uskaltaa pikkuhiljaa lähteä siihen, että me tämä vanha, monimutkainen järjestelmä uudistettaisiin, saataisiin selkeämpi, josta ihmiset jotain tajuavat. On todella näin, että monikaan ihminen ei enää hallitse meidän sosiaaliturvajärjestelmäämme. Valtaosa järjestelmästä on laadit-

tu aikana, jolloin maassa oli alle 100 000 työtöntä. Esimerkiksi tältä sektorilta tämä tarvitsee uudistamisen.

Ed. Puistolle toteaisin työllisyydestä, että luvut puhuvat puolestaan, mutta sanoisin työllisyyskoulutuksestakin, että tiettyyn rajaan asti se on hyvä asia. Mutta kun tuntee ihmisiä, jotka käyvät viidettä tai kuudetta kurssia eikä minäkäänlaista pysyvää työpaikkaa ole näköpiirissä, ei tällainenkaan koulutus ole mistään kotoisin.

Ed. T. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi ymmärsi puheeni aivan tahallaan väärin. Totesin, että edellisen hallituksen aikana sosiaaliturvamenot kasvoivat 35 miljardia, työttömyys moninkertaistui ja valtion velka viisinkertaistui. Tästä syystä tämän hallituksen aikana meidän on pakko ollut toteuttaa myös sosiaaliturvan leikkauksia. Tästä oli kyse.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Ed. Huuhtanen kysyi valiokunnan pöytäkirjasta, onko se hyvä vai ei. Nyt jäi hieman kysymyksenmerkiksi se, oliko se lipsahdus, että työmarkkinatukea ei siellä ole mainittu. Ed. Soininvaara totesi, että näin olisi ollut. Onhan itsestäänselvää, että jos peruspäivärahan tasoa lähdetään korottamaan, työmarkkinatukea tarkastellaan siinä samalla. Työmarkkinatuki sinänsä on ollut mielestäni keinotekoinen järjestelmä. Tietysti tavoite on se, että työmarkkinatukea mahdollisimman harvat tarvitsisivat ja että meillä tässä mielessä selviydyttäisiin siitä kaikkein hankalimmasta tilanteesta. Mutta kuten sanoin, selvitysmies Arajärvi tulee tarkastelemaan tätä asiaa kokonaisuutena. Silloin saamme varmasti siitä toimenpide-ehdotuksia.

Sitten vammaistiryhmän mietintöön. Vammaistiryhmä teki historiaa siinä mielessä, että se teki ensimmäisen tällaisen mietinnön yksimielisesti. Siellä oli ainoastaan Kuntaliiton pieni varaus, joka on poistettavissa pienellä lisäyksellä. Mutta se, että sen jälkeen käynnistyneessä keskustelussa on tullut erilaisia kannanottoja ja ehkä väärinymmärryksiäkin, on ymmärrettävää.

Vammaistiryhmän mietinnössä ehdotetaan erityisesti lisättävän vammaisten etuuksia niiltä osin, että siellä on muun muassa henkilökohtaisiin avustajiin ja kaikkeen työssäkäynnin edistämiseen, voi sanoa, sadan ja satojen miljoonien panostuksia. Koko sen työryhmän ajatus on, että vammaisen selviytymistä elämässä helpotetaan, hänen oikeuttaan hankkia työllä itselleen parem-

paa toimeentuloa, myös eläketurvaa parannetaan. Se on kaiken kaikkiaan erittäin kannatettava asia.

Vaikeampi puoli työryhmän mietinnössä on rahoituspuoli, joka esitetään niin, että invalidivähennys poistettaisiin. Invalidivähennys on sellainen verovähennys, jonka saa automaattisesti, jos jää ennenaikaiselle työkyvyttömyyseläkkeelle. Se ei riipu vammaisuudesta, vaan tulotasosta. Täyden invalidivähennyksen saa silloin, kun ansaitsee 8 000 markkaa. Ihan niin kuin aikoinaan sairauskuluvähennys myös invalidivähennys tulee kaikkein eniten hyödyksi niille, joilla on parhaimmat tulot, eli kaikkein pienituloisimmat vammaiset eivät tietenkään invalidivähennyksestä ole hyöttyneet, kun se on verovähennys. Kaikki vammaistiryhmän vammaisjärjestöt olivat sitä mieltä, että tämä on vääristynyt järjestelmä ja se pitäisi korjata. Minä en mene nyt tässä vaiheessa sanomaan mitään, mitä tästä vammaistiryhmän mietinnöstä toteutetaan. Se pitää pohtia nyt tarkkaan ja katsoa, mikä on järkevää. Lausuntokierroshan tässä on vielä meillä.

Ed. Tulonen otti keliaakikot yhtenä vammaistiryhmän esille. Tässä voisi tietysti vähän miettiä, ovatko he sillä tavalla vammaisia. Viimeisin lääketieteellinen tieto on kertonut, että kotimaista kauraa keliaakikot voisivatkin syödä. Siinäkin tietysti on yksilöllisiä eroja. Me emme tiedä, miten tässä nyt lääketieteen tutkimuksen myötä tilanne kehittyy. Voi olla, että keliaakikkojen ruokavalio ei olekaan sanotaan kymmenen vuoden kuluttua enää niin hankala kuin tällä hetkellä. Nyt kunnat ovat maksaneet keliaakikoille joissakin kunnissa korvausta lisääntyneistä dieetikustannuksista. Me selvittelemme sitä, miten voitaisiin sairausvakuutuksen kautta tässä lähestyä. Omat ongelmansa asiaan liittyvät. Olen vastannut ainakin kolmeen neljään kirjalliseen kysymykseen asiasta tänne eduskuntaan, joissa olen kertonut ne ajattelut ja selvittelyt, jotka ovat käynnissä.

Keliakiaan liittyy hankalampi dermatiittimuoto, jonka ottamista sairausvakuutuskorvaukseen dieetin osalta olen pyytänyt selvittämään ainakin niiltä osin. Tämäkin työ on hieman kesken vielä. Päätöksenteko on siinä hieman hankala.

Ed. Aittoniemi puuttui ikääntyneiden työttömyyden ongelmiin. Meidän on huomattava yksi tärkeä asia, jonka valiokunta otti mietinnössään esille. Se oli elatussuhde ja se, miten Suomen työvoiman ikärakenne kehittyy. Joka päivä li-

sääntyy eläkeläisten määrä, ja sosiaaliturvan rahoitus on silloin suuri kysymys. Vuoteen 2000 mennessä 50—65-vuotiaiden työntekijöiden määrä lisääntyy noin 150 000:lla. Samana aikana 34—50-vuotiaiden työntekijöiden määrä vähennee saman verran.

Jos nyt jatketaan samaa eläkkeellesiirtymiskäytäntöä ilman, että mitään tämän kummempia lakeja tehdään lisää kuin tällä hetkellä on käytävissä, on selvää, että meiltä loppuu sosiaaliturvan maksajat. Tähän asiaan ed. Skinnari kiinnitti huomiota, ja valiokunta oli tähän paneutunut hyvin huolellisesti. Ikääntyneemmällä ihmisellä ei ole kysymys pelkästään siitä, mitkä ovat hänen oikeutensa ja velvollisuutensa. Kysymys on myöskin siitä, miten sosiaaliturvaa jatkossa rahoitetaan.

Erittäin tärkeä on se puoli, jonka ed. Puisto toi esille, että yli 50-vuotiaanakin ihmisellä on vielä sellainen arvo tässä yhteiskunnassa, että hänellä on oikeus saada koulutusta, jos sitä häneltä puuttuu, kuntoutusta, jos se auttaa häntä maksamaan itselleen vielä paremman työeläkkeen. Työeläkejärjestelmää, joka tuli vuoden 96 alusta voimaan, on muutettu vielä toukokuussa 95 sellaiseksi, että viimeiset työvuodet 60 ja 65 vuoden välillä ovat vielä erityisen palkitsevia eläkkeen kertymän kannalta. Näin on ollut pakko tehdä, koska tälläkin hetkellä 64-vuotiaista vain 10 prosenttia on enää työelämässä mukana. Ja niin kuin täällä useaan otteeseen on todettu, suomalaiset siirtyvät tosiasiaa Euroopassa kaikkein nuorimpina eläkkeelle, jo 59-vuotiaina. Meillä on kohta edessä sellainen tilanne, että tehdään työtä 30-vuotiaasta 50-vuotiaaksi todella lujaa ja maksetaan Euroopan kalleinta tuloveroa, jotta saadaan sosiaaliturva pidettyä rahoitettuna ja sitten jäädään liian varhaisessa vaiheessa eläkkeelle.

Joka ainoa yksilöllinen toimenpide, joka kohdistetaan näihin yli 50-vuotiaisiin ihmisiin, on kannattava. Kyllä se riittää, että sieltä vaikka 1,3 prosenttia lähtee takaisin työelämään koulutuksen kautta, kuntoutuksen kauttahan lähtee varmasti isompikin määrä.

Ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien palveluprojektin tulos on osoittanut, että 30 prosenttia haastatelluista on täysin työkykyisiä ja työhaluisia, 30 prosenttia on työttömyyseläkeputkessa odottamassa 60-vuotiaana eläkkeellepääsyä ja 30 prosenttia on näitä, joille pitää tehdä jotakin: kuntouttaa, kouluttaa. Tässä en kyllä anna periksi. Totta kai voi olla, että joidenkin mielestä on kiva olla eläkkeellä jo 50-vuotiaana, mutta voi olla, että aika iso osa ajattelee, että heillä on vielä

15 vuotta työelämää jäljellä. Jos ei pysty työhön, silloin asiaan kuuluu työkyvyttömyyseläke. Se järjestelmä on luotu.

Kyllä Suomessa varmasti on eläkkeellepääsyjärjestelmiä, kun näin iso osa suomalaisista on eläkkeellä. Kun mennään 55—60-vuotiaisiin, niin heistä jo 40 prosenttia on eläkkeellä. Se on huomattavasti enemmän kuin missään muualla. Ei tässä uusia lakeja tarvita. Nyt tarvitaan sitä, että ihmisten työelämä muuttuu sellaiseksi, että siellä jaksaa olla ja siellä haluaa olla. Siinä meillä on paljon tehtävää niin yksityisen ihmisen työkyvyn kannalta kuin työelämän ilmapiirin kannalta.

Edelleen kysyttiin, mitä tapahtuu kolmannen sektorin työllistämisajatusten puolella. Me selvittelemme sosiaali- ja terveysministeriössä sitä, miten näitä projekteja voitaisiin rahoittaa. Joku on esittänyt Raha-automaattiyhdistyksen jakamatta olevaa rahasummaa. Tämä kuuluu toisen ministerin alueeseen. En voi ottaa siihen kantaa, mutta sehän olisi ihan luontevaa, että sitä käytettäisiin tässä. Mutta toisaalta haluan korostaa, että jos kerran tätä työtä tarvitaan, toivoisin, että kunnat ihan ensiksi katsoisivat, mitä työpaikkoja kannattaa vakituisesti luoda, ennen kuin lähdetään suoraan jostakin kolmannelta sektorilta sitä työtä ostamaan.

Ed. Kemppainen puhui kahtiajaosta. En minä ole sanonut, etteikö meillä olisi Suomessa tällä hetkellä ihmisiä, jotka ovat erittäin suuressa syrjäytymisvaarassa ja ovat jo syrjäytyneet. Heitä ovat nimenomaan pitkäaikaistyöttömät ja ylivelkaantuneet. Heidän kohdallaan tarvitaan erityistoimenpiteitä.

Kun ajatellaan alueellisia jakoja, meillä on sellaista tilastotietoa, että tällä hetkellä, vaikka työttömyys täällä pääkaupunkiseudulla laskee nopeammin kuin Kainuussa, toimeentulotuen tarve on täällä kasvanut, eli tänne on tullut pysyvästi syrjäytyneitä enemmän kuin Kainuuseen. Voi olla, että Kainuussa on pystytty selviytymään työllistämistukisysteemillä paremmin, niin että ihmiset eivät ole pudonneet peruspäivärahalle niin paljon kuin pääkaupunkiseudulla tapahtuu.

Alueellisia eroja on, mutta ne menevät osittain ristiin. Kyse ei olekaan alue-eroista niinkään paljon kuin yksilöitten välillä olevista eroista, ihmisten elämäntilanteesta olevista eroista, siitä, ollaanko pitkäaikaistyöttömiä, onko ylivelkaantunut. Hyvällä ansiosidonnaisellakin päivärahalla eläminen on tosi vaikeaa, jos on liian suuri määrä tulotasoon nähden velkaa.

En ole missään väittänyt, että Suomessa ei olisi syrjäytyneitä ja köyhiä ihmisiä. Päinvastoin olen sanonut, että makrotason leikkauslinjan jälkeen meillä on nyt mahdollisuus paneutua nimenomaan yksilöllisiin toimenpiteisiin, poimia sieltä ne ihmiset, jotka tarvitsevat kädestä pitäen talutusta, jotta heidän elämänsä tulisi valoa ja mahdollisuus päästä taas yhteiskuntaan kiinni.

Sitten vielä edustajat Liikkanen ja Ihmäki toivat esille, että sosiaaliturvajärjestelmä on hyvin monimuotoinen, monimutkainen, tällä hetkellä ei niin läpinäkyvä kuin sen pitäisi olla ja sitä on vaikea hallita. Juuri siksi me teemme kaikkia näitä selvityksiä ja rakenteita on uudistettava, mutta kyllä siinä täytyy olla joku selvitys ennen kuin rakenteita pystytään uudistamaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. L i n d é n : Arvoisa puhemies! Taloudellinen lama ja suurtyöttömyys ovat vähentäneet verotuloja ja lisänneet julkisia menoja sekä toimeentuloturvan ja työttömyyden hoitokuluja. Valtio ja kunnat ovat joutuneet säästämään ja siten sopeuttamaan sekä etuisuuksia että palvelujen tuottamista. Kattava sosiaalinen turvaverkko on merkinnyt sitä, että köyhyydestä ei ole tullut maahamme laajamittaista ongelmaa.

Sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen saataavuus ja laatu on pääsääntöisesti kyetty turvaamaan. Taloudellisten voimavarojen vähenemisen myötä sekä valtio että kunnat ovat joutuneet leikkaamaan monistakin itsestäänselvyytenä pidetyistä etuisuuksista. Erityisesti kunnat ovat joutuneet hyvinkin ahtaalle sosiaali- ja terveys-toimen budjettien pienenemisen myötä. On jouduttu arvioimaan aivan uudella tavalla palvelutuotannon kustannuksia. Vaatimukset taloudellisuudesta ja tehokkuudesta ovat lisääntyneet.

Palvelurakennetta on kehitetty avopalvelujen suuntaan. Kun nopeassa tahdissa palvelutuotannon kokonaisuutta jouduttiin tarkastelemaan, ihmekanaksi muodostui avohoito, avohuolto ja avopalvelut. Usein kuitenkin siirtyminen avopalveluihin tapahtui liian nopeasti. Julkisen sektorin viisautta olisi oikealla tavalla järjestöjen, ns. kolmannen sektorin, mukaan ottaminen kehittämään yhteistyössä avohuoltoa ja avopalveluja. Sitä erityisosaamista, jota eri sosiaali- ja terveydenhuoltoalan järjestöillä on, kannattaisi hyödyntää ottamalla mukaan mukaan aktiivisiksi

toimijoiksi vapaaehtoistoiminnassa mukana olevat sadat kuntalaiset.

80-luvulla nopeassa tahdissa luotiin lainsäädäntöä, jolla kansalaisille tarjottiin uusia etuisuuksia, ja uskoimme siihen, että yhteiskuntamme selviää näistä velvoitteista taloudellisesti. Järjestöt elivät pitkälti omaa elämänsä ja julkinen palvelutarjonta omaansa. Tällöin ei ollut tarvetta edes pohtia kansalaisjärjestöjen tuomaa lisäarvoa ja monimuotoisuutta palvelujärjestelmäämme ja sosiaaliverkkoomme. Uskoimme vain, että raha ratkaisee. Nyt aivan uudella tavalla katse suunnataan kansalaisjärjestöjen suuntaan.

Selonteossa hyvin lyhyesti todetaan kolmannelta sektorilta, että se on ollut Euroopassa yksi harvoja dynaamisesti kasvavia alueita. Tulevaisuuden haasteeksi selonteko toteaa palvelutuotannon uusien mallien toteuttamisen. Todella toivon, että järjestöjen mahdollisuudet tuoda lisäarvoa sosiaaliturvaverkkomme hoitoon ja ylläpitoon otetaan tosissaan.

Haluankin keskittyä puheenvuorossani tarkastelemaan kansalaisjärjestöjen tuomaa lisäarvoa sosiaaliturvaverkkoomme ja palvelujen järjestämiseen.

Sosiaali- ja terveysjärjestöt toimivat julkisen ja yksityisen sektorin välimaastossa. Järjestöjen vahvuus perustuu vapaaehtoistoimintaan, ihmisten palvelumiseen ja heidän toimintakykynsä vahvistamiseen. Lähes aina järjestöillä on vahva erityisosaaminen, joskus hyvinkin kaapealta sektorilta. Liian vähän mielestäni julkinen sektori hyväksikäyttää tätä erityisosaamista. Järjestötoiminnassa mukana olevat ovat usein aktiivisia kansalaisyhteiskunnan toimijoita. Kansalaistoiminnan kautta voidaan rakentaa inhimillisempää yhteiskuntaa. Kansalaisista tulee osallistujia ja vaikuttajia. Sitä kautta he hallitsevat paremmin asiansa tai ainakin keräävät niistä tietoa ja mieltävät sen arkiseen selviytymisvalmiuteensa.

Sosiaali- ja terveysjärjestöillä on julkishallinnon ja muidenkin toimijoiden lisäksi tärkeä tehtävä ihmisten perusturvallisuuden tukijoina ja vahvistajina. Järjestöt ovat parhaimmillaan julkista ja yksityistä palvelua täydentävä voimavara, joskus jopa joissakin erityispalveluissa ainoita tuottajia. Välttämätöntä mielestäni on se, että julkinen valta, valtio ja kunnat vastaavat pääosin sosiaali- ja terveyspalveluista sekä koulutuspalveluista. Julkinen sektori tarjoaa peruspalvelut joko itse ne tuottaen tai yksityisiltä palvelun tuottajilta ostaen. Järjestöjen rooli täydentämässä näitä palveluja tuo mielestäni monia mahdolli-

suuksia ja ennen kaikkea lisäarvoa sosiaaliturva-verkkoomme.

Sosiaali- ja terveyslautakunnat eivät useinkaan ole syvällisesti pohtineet järjestöjen roolia antamassa tätä lisäosaamista ja lisäarvoa. Hyvin lyhytnäköisesti on vain tiukkaan talouteen perustuen leikattu järjestöavustuksia. Kuitenkin usein satsaus aktiiviseen järjestötoimintaan tuo sellaista lisäpanostusta kunnassa tapahtuvaan vapaaehtoistoimintaan, jota julkinen sektori ei voi niin halutessaankaan tuottaa kuntalaisille.

Järjestöjen rooli korostuu erityisesti, kun suomalainen yhteiskunta ja sen mukana sosiaali- ja terveydenhuolto elävät suurta muutosta. Hyvinvointiajattelumme muuttuessa enemmän elämänhallintaa painottavaksi ovat ihmisten itsenäinen suoriutuminen ja omatoimisuus sekä itse organisoidut tuet muodostumassa entistä tärkeämmiksi. Tästä avautuvat sosiaali- ja terveysjärjestöjen uudet tehtävät ja mahdollisuudet muuttuvassa ja uudelleen muotoutuvassa hyvinvointiyhteiskunnassamme.

Palvelujen saatavuudessa, rakenteessa ja kustannuksissa on eroja kuntien välillä. Ongelmia on erityisesti avopalveluiden riittävydessä sekä perus- ja erityispalvelujen linkittymisessä. Epäkohtia on erityisryhmien kuten päihde- ja mielen-terveysongelmaisten, lasten psykiatrisen hoidon sekä lastensuojelun palvelujen saannissa. Terveystieteiden sektorilla erityisesti tutkinnan alla on, miten perusterveydenhuollosta ja erikoissairaanhoidosta luodaan joustava kokonaisuus. Palveluverkostoajattelussa on yksityinen sektori nähtävänä palvelujen täydentäjänä, yhteistyötahojen ja terveen kilpailun ylläpitäjänä.

Arvoisa puhemies! Kansalaisjärjestöjen voimavarat on huomioitava siten, että ne muodostavat koko palvelujärjestelmän kanssa toimivan kokonaisuuden. Avoin ja tiivis yhteistyö julkisen sektorin ja kansalaisjärjestöjen välillä luo perustuksen tulevaisuuden laadukkaalle palvelujärjestelmälle. On otettava käyttöön sosiaaliturva-verkkomme vahvistamiseksi kolmannen sektorin kasvavat voimavarat.

Ed. R e h u l a : Arvoisa rouva puhemies! Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisvastuu on maassamme kunnilla. Sosiaali- ja terveysministeriön laskelman mukaan kuntien osuus kaikkien sosiaalimenojen rahoituksesta on hieman yli 15 prosenttia. Kun otetaan huomioon kuntien budjettien kautta kulkevat valtionosuudet, kuntien osuus nousee yli viidennekseen.

Voi hyvällä syyllä kysyä, millaisessa toiminta-

ympäristössä kunnat tällä hetkellä toimivat sosiaaliturvaan liittyvän palvelutuotantonsa kanssa. Kuntien luottamus valtioon ei ole viimeisimpien vuosien aikana ainakaan lisääntynyt. Merkitävien valtionosuusleikkausten lisäksi yleisemmät yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset lähinnä työttömyyden lisääntymisen kautta ovat lisänneet osaltaan kuntien taloudellista taakkaa. Samanaikaisesti ei ole kuitenkaan millään tavoin helpotettu kuntien velvoitteita tehtävistään suoriutumiseksi. Onneksi sentään toimintavapauksia on tullut lisää.

Kunnallisesta toimeentulotuesta on tullut osalle kansalaisistamme oleellinen osa henkilökohtaisen elämän ylläpitoa. Kuntien sosiaalitoimen viranhaltijat ovat päivittäin kasvotusten ihmisten inhimillisen hädän ja avun tarpeen kanssa. Mikäli resurssien puitteissa olisi mahdollisuus keskittyä nykyistä enemmän ennaltaehkäisyyn, kaikki osapuolet ja ennen kaikkea ihminen voitaisivat. Ongelmien monimutkaistuessa työ jää kuitenkin valitettavan usein ensiavun antamiseksi ja tilanteen paikkaamiseksi. Edes korjaamiseen ei välttämättä ole mahdollisuuksia. Ollaan tilanteessa, jossa asioiden tunnistaminen ja tosiasioiden hyväksyminen auttaisi etsimään ratkaisuja olemassa oleviin ongelmiin.

Toiseksi ihmiset elävät tilanteissa, joissa perinteisten ryhmäluokiteltujen sisälle tarvitaan raskaiden järjestelmien sijaan täsmäsuunnattua auttamista, aivan niin kuin ministeri Mönkäre äsken totesi; auttavaa kättä sinne, missä sitä kiipeimmin tarvitaan, oli sitten kyse työttömistä, lapsiperheistä, eläkeläisistä, opiskelijoista jne.

Sosiaaliturvan alaisuuteen kuuluvien palvelujen järjestäminen on kunnille ongelma sinänsä, joskin kuntakohtaiset erot ovat huomattavia. Kiitos valtion vetäytymisen rahoitusvastuusta, ollaan tilanteessa, jossa vähintäänkin tämän tosiasian tunnustaminen on välttämätöntä ennen suurempaa kriisiä. Varoituksen sanoja kunnallistalouden merkittävästä vaikeutumisesta on jo aivan riittävästi. Säästöjä on toki jouduttu ja joudutaan tekemään siellä, missä massat ovat suurimmat — mutta.

Selonteossa esitetään, että pitkän tähtäimen sisällöllisenä uudistamisen osana on alueellisten ja kunnallisten vaihtelujen kaventaminen. Valiokunta toteaa mietinnössään aivan oikein, että valtioneuvoston selonteko käsittelee varsin vähän kuntien osuutta sosiaaliturvan toteuttajana, vaikka vastuu palvelutuotannon järjestämisestä kunnilla onkin. Kuntien lakisääteiset tehtävät ja voimavarat alkavat olla jo lähitulevaisuudessa

liian kaukana toisistaan, viimeisimpänä hyvänä esimerkkinä lähinnä suurten kaupunkien ongelmat järjestää alle kouluikäisten lasten päivähoito. Tätäkö me haluamme?

Huomion arvioista on myös se, että valiokunta yksimielisesti totesi, että kansalaisten yhdenvertaisuus ei aina toteudu. Alueittain on merkittäviä eroja etuuksien ja palvelujen saannissa. Selonteko — onhan se tehty jo aiemmin viime syksynä — ei tätä asiaa tunnista, melkein päinvastoin. Samoin, mikäli muistellaan parin viikon takaista aluepoliittisen selonteon lähetekeskustelua, tämä opposition esille nostama kysymys kiistettiin kerta toisensa jälkeen.

Nyt sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa: ”Mikäli alueellisen kehityksen edellytyksiä ei voida turvata, johtaa se olosuhteiden huononemiseen muuttotappioalueilla ja ongelmien kertaantumiseen kasvukeskuksissa, joille muuttoliike suuntautuu.” Voiko tätäkään asiaa tämän selvemmin sanoa? Ongelmat siis kärjistyvät, ja samalla jo valmiiksi vaikeuksissa olevilla alueilla palvelujen järjestämismahdollisuuksien heikkenemisestä tulee kierre, jonka katkaiseminen ei ilman tehokkaita toimenpiteitä ole mahdollista.

Ohjelmassaan hallitus toteaa, että palvelurakenteen muutosta edistetään avohoidon ja väliuotoisia palveluja kehittämällä. Erityisesti kiinnitetään huomiota syrjäytymisen ehkäisemiseen ja heikoimmassa asemassa oleviin ryhmiin. Palvelujärjestelmän kehittämisessä edistetään asiakasnäkökulmaa sekä kustannustehokkuutta. Saman sisältöisesti asian toistaa myös selonteko.

Käytännössä tämä kehittäminen ja edistäminen on vain liiaksi ollut talouden kurjistamista, joka on pakottanut toimimaan. Taloudellisuus, päällekkäisten toimintojen purkaminen ja rakenteelliset muutokset ovat toki erinomaisia ja kannatettavia asioita, joissakin tapauksissa jopa välttämättömiä, mutta samalla on kysyttävä, kenen ehdoilla tämä on tapahtunut. Kunnat ovat olleet pakotettuja lähentämään tielle, jolla ei välttämättä löydetä optimaalisia ratkaisuja, saati sitten kunnollisia lopputuloksia. Tuloksena on ollut irtisanomisia, palvelujen leikkauksia, vastaanottojonoja jne. Ainakaan kuntien toimijoiden kannustamisesta ei voi puhua mitään, päinvastoin.

Julkisen vallan taloudellisten resurssien vähentyessä on alettu yhä enemmän vannota ns. kolmannen sektorin nimiin. Tosiasia on, että nämä oman rahoituksensa lisäksi lähinnä Raha-automaattiyhdistyksen tuella toimivat järjestöt

ja yhteisöt kantavat jo nyt oman merkittävän vastuunsa ja osansa esimerkiksi vanhustenhuollon palvelutuotannosta eikä organisaatioiden työllistävääkään vaikutusta voida pitää aivan vähäisenä.

On hyvä, että näin on, mutta samanaikaisesti eräs peruskysymyksistä on, mikä on julkisen sektorin rooli jatkossa. Tällöin joutuu myös kysymään, miten valtion ja kuntien välisessä tehtäväjaossa jatkossa edetään. Yhtä tärkeän kysymyksen voi asettaa siihen, millainen on julkisen ja yksityisen sektorin välinen työnjako. Kysymys odottaa vastaustaan vielä tämän vuosituhannen aikana. Samalla on arvioitava se, mikä on itse kunkin vastuu omasta elämästään.

Kuntien velvoite on järjestää päivähoitopaikka kaikille alle kouluikäisille lapsille. Mainitseehan selontekokin tämän erääksi merkittävimmistä sosiaalipalvelujen uudistuksista. Miten on käytännössä? Miten tämä hyvää tarkoittanut uudistus on toteutunut ja toteutumassa? Varsinkin suurimmissa kaupungeissa päivähoitojonot ovat useiden kuukausien mittaisia.

Selonteonkin mukaan hoitojärjestelmän voimakas kehittäminen on mahdollistanut naisten laajan osallistumisen työhön. Tänä suurtyöttömyyden aikana on käytännössä kuitenkin niin, että tarjotunkin työpaikan ottamisen esteenä suurissa kaupungeissa on ollut päivähoitopaikan järjestymisen ongelma perheen lapsille. Tämäkö on ollut lainsäätäjän tarkoitus? Kyse ei ole yksittäisistä tapauksista, onhan päivähoitajonoissa satoja lapsia.

Tilanne ei tule jatkossakaan ainakaan parantumaan, vaikka 1.8. voimaan tulevan pienten lasten hoitojärjestelyjen muutoksen piti taata todellinen valinnanvapaus lasten vanhemmille. Jo esille tulleiden päivähoitomaksujen epäoikeudenmukaisten muutosten lisäksi voi kysyä, missä on tulevan lainmuutoksen todellinen vapaus.

Sosiaali- ja terveysministeriöstä vakuutetaan, että valintaoikeus kunnan järjestämän hoidon ja lasten kotihoidon tuen välillä säilyy nykyisen kaltaisena. Päinvastoin väitetään, että valinnan mahdollisuudet lisääntyvät lasten yksityisen hoidon tukijärjestelmän kautta. Kotihoidon tuki ei ole kuitenkaan jatkossa enää houkutteleva eikä kilpailukykyinenkään vaihtoehto. Tässä yhteydessä ideologisista perusteista joudutaan maksamaan liian kallis hinta. Tulevana syksynä odottaa pommi, päivähoitojonot eivät ainakaan lyhene. Niukkenevien taloudellisten mahdollisuuksien aikana voi myös kysyä, mistä löytyvät tarvittavat markat esimerkiksi päiväkotirakentami-

seen. Tässäkin asiassa paljon parjatut pienkunnat ovat selviytyneet paremmin.

Emu lähestyy. Juna etenee, halusimme tai emme. Kun maatamme on Emu-kuntoon ajettu, on valtiontalouden alijäämän paikkaaminen tehty kaikkien hyvin tuntemilla tavoilla. Mitä sitten, jos Emun aikana taloudellinen taantuma iskee? Pelkämpä, että mahdollisuutemme ovat entisen kaltaiset, puututaan tulonsiirtoihin ja mennään kuntien kukkaroille. Palvelut ovat kuitenkin ihmisiä eivätkä organisaatioita ja hallintoa varten.

Lopuksi kannatan ed. Huuhtasen puheenvuorossaan tekemiä lausumaehdotuksia.

Ed. L i n d é n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rehula mielestäni yleisti suurien kaupunkien päivähoito-ongelmaa. Hän mainitsi, että suurissa kaupungeissa ei pystytä tarjoamaan päivähoitopaikkaa. Näin varmasti pääkaupunkiseudulla onkin, jossa muuttoliike on ollut ennakoitua suurempi. Vuosittain tuhansia uusia asukkaita tulee pääkaupunkiseudulle ja on vailla palveluita.

Itse edustan Oulua, joka on yli 100 000 asukkaan kaupunki. Siellä ainakin on pystytty tarjoamaan kahden viikon sisällä päivähoitopaikka niille, jotka ovat työllistyneet, eli tällaista ongelmaa ei ainakaan Oulussa ole ollut. Ymmärsin ed. Tulosen puheesta, että myös Tampereella on pystytty päivähoitopaikat tarjoamaan.

Epäselväksi jäi myös ed. Rehulan maininta syksyllä laukeavasta päivähoitopommista. Päivähoitolakihan on subjektiivisena oikeutena alle 7-vuotiaille astunut jo voimaan, ja olisinkin kysynyt, mitä ed. Rehula laukeavalla päivähoitopomilla tarkoitti.

Ed. R e h u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lyhyesti: Tarkoitan sitä, että kuntien päivähoitoviranomaiset eivät tällä hetkellä tiedä, mitä elokuun alussa tapahtuu. Kotihoidon tuen jäädessä todellisten vaihtoehtojen ulkopuolelle perheet tekevät valintoja ja hakeutuvat kunnallisen päivähoidon piiriin. Parastaikaa ovat hakuajat käynnissä, ja muutaman viikon kuluttua pystymme ainakin jollakin lailla ennustamaan, mikä tilanne syksyllä tulee olemaan. Tällaista viestiä olen ainakin oman kotikuntani kohdalla saanut.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Hyvinvointijärjestelmän tavoitteena on ennen muuta pitää huolta siitä, että yhteiskunta takaa jäsenilleen tyydyttävän vähimmäistoimeentulon. Yhtä

tärkeää on, että järjestelmä on kauttaaltaan kannustava. Jos järjestelmä ei ole kannustava, ei se pitkän päälle voi olla turvaavakaan.

Sosiaalimenoja on kasvatettu surutta menneinä vuosikymmeninä. Hyvinvointivaltion hyvinvointipolitiikassa on monia pyhiä asioita. Rakenteelliset uudistukset ovatkin hankalia, koska niissä puututaan olemassa oleviin etuihin. Näin on ollut kuitenkin tehtävä. Viisasta on ollut tehdä ratkaisuja ajoissa, sillä jos ratkaisuja ei tehdä ajoissa, muutaman vuoden päästä ratkaisut ja leikkaukset ovat vielä kovempia.

Enää ei toimi vanha sananpars: Kahta en vaihda, hyvinvointia ja saavutettuja etuja. On välttämätöntä ollut puuttua asioihin, jotta työllisyyden ja hyvinvoinnin perusta voidaan turvata. Tosin vieläkin löytyy kansalaisia, jotka ihmettelevät, miksi leikkaus- ja säästöpäätöksiä on pitänyt tehdä, hyvinvointivaltiohan heidän mukaansa huolehtii kaikista kansalaisistaan. Kysymys onkin riman korkeudesta. Valtio velkaantuu vieläkin 30 miljardia markkaa vuodessa eli puolesta yhteen miljardiin markkaan viikossa, ja pahinta on, että tämä jatkuva velan otto on mennyt kuluutukseen. Kaikki tietävät, että loputtomiin ei voida tällä linjalla jatkaa, ei voida syödä enemmän kuin tienataan.

Selkeä lähtökohta tilanteen parantamiseen on siinä, että työnteon on aina oltava kannattavampaa kuin joutenolon. Tuloloukkuongelman ratkaisemisella on pyrittykin tähän päämäärään. Jokaisella ihmisellä ja perheellä on oltava mahdollisuus tehdä itse jotain oman asemansa hyväksi. Verotukseen ja tulotasoon sidottujen sosiaalisten etujen yhteisvaikutuksena satojatuhanisia perheitä on ollut tilanteessa, jossa huomattavakaan omin neuvoin hankittu tulonlisäys ei kohenna käytettävissä olevia tuloja. Esimerkiksi useimmat työttömät ja monen monet lapsiperheet ovat olleet usein juuri tällaisessa tilanteessa, jälkimmäiset useimmiten tietämättään. Probleemahan syntyy juuri siitä, että perheen kohentaessa asemaansa omin ponnistuksin, yhteiskunta rankaisee sitä supistamalla tukeaan niin, että taloudellinen asema jääkin entiselleen.

Vähimmäistoimeentulon takaaminen on sosiaalipolitiikan perustavoite. Yhteiskunta kykenee takaamaan sitä tyydyttävämmän vähimmäistoimeentulon, mitä paremmat vaikuttimet taloudellisen panoksensa antamiseen se tarjoaa jokaiselle. Hyvätuloistenkaan verotus ei saa olla niin korkea, että yrittämistä ja työntekoa tukahdutetaan ja siten kiihdytetään verokertymää. Ei-kannustava verottaminen on tuhoavaa

taloudenpitoa juuri myös vähäosaisten näkökulmasta.

Menneinä hyvinä vuosina meidät yksinkertaisesti opetettiin siihen, että jos ongelmia ilmaantuu millä tahansa elämäntilanteella, yhteiskunta kyllä huolehtii niistä. Suomalainen yhteiskunta onkin rakennettu merkilliseen suuntaan. Valtaosa työssään olevista ihmisistä tai heidän perheistään saa erilaisia tukia ja tulonsiirtoja. Monenkaan toimeentulo ei perustu pelkkään palkkaan. Palkkaa taas verotetaan voimakkaasti. Valtio kierrättää saamansa verotulot byrokraattiansa kautta takaisin erilaisina tukina ja tulonsiirtoina. Ihmiset ovat tottuneet tähän ja pitävät systeemiä ilman muuta oikeana.

Kokonaisuuden ymmärtäminen on ratkaisevasti hämartyntä. Asialla on tietysti puolensa ja puolensa. Kaikki saattaisi olla hyvin, kunhan vain rahat riittäisivät. Ongelma onkin siinä, että valtion rahat eivät riitä.

Eduskunnan valiokunnassa kuultiin leikkausasioita käsiteltäessä monia eri intressiryhmiä asiantuntijoina. Kaikki ymmärsivät valtiontalouden tilan. Kaikki ymmärsivät, että pitää leikata, mutta lähes kaikki olivat sitä mieltä, että heidän kohdaltaan ei voi leikata, ainoastaan muilta. Niinpä hallitus lähti leikkauksissaan siitä, että kaikista valtion tulonsiirroista ja etuuksista nipistettiin osa pois. Kuinka oikeudenmukaisesti se meni, siitä voidaan aina keskustella.

Keskustella voisi myös sellaisesta systeemistä, että jokainen ihminen tulisi toimeen mahdollisimman paljon ja pitkään omillaan. Sosiaalinen turvallisuus perustuisi siihen, että työkykyinen ihminen kykenisi omalla työllään pitämään huolta itsestään ja perheestään. Tällöin työ olisi parasta sosiaalipolitiikkaa ja perusturvaa. Toki nykyaikaisessa yhteiskunnassa tulee huolehtia riittävällä sosiaaliturvalla niistä, jotka oman elämäntilanteensa takia tukea tarvitsevat.

Suuri työttömyys on pahin pullonkaula. Työttömyyden vähentämiseksi tulisi tehdä kaikki mahdollinen. Nyt näyttää siltä, että yksikin tehokas uusi keino on tässä tilanteessa parempi kuin pussillinen vanhoja. Hallituksen tavoitteleva työttömyyden puolittaminen edellyttää nyt työllistämisen ja työllistymisen kynnysten madaltamista. Työnantajalle täytyy olla kannattavaa palkata uusi työntekijä, ja työntekijälle on oltava kannattavaa ottaa työ vastaan. Näinhän ei tänä päivänä valitettavasti ole. Lisäksi on korjattava se virhekäsitys, että työpaikkoja voitaisiin luoda julkisin päätöksin. Ei eduskunta voi päättää äänten enemmistöllään, että ensi vuoden alussa ei ole

työttömyyttä. Sitä asiaa säätelee aivan muut lait kuin julkiset päätökset.

Hoito-, koulutus-, terveys- ja muita palveluja tarvitaan, mutta niiden tuotantokustannukset on pantava kuriin. Nyt saman tasoisia palveluja tuotetaan eri paikoissa kovin erilaisin kustannuksin, kun ei ole markkinalähtöistä tarvetta toimia taloudellisesti. Onkin merkillistä, että julkisten palvelujen tuotantokustannuksista ja niiden eroista on keskusteltu todella vähän. Niin ikään kuvitellaan, että hyvinvointivaltio voi jatkkaa suurin piirtein ennallaan, menipä elinkeinoelämällä tai yksityisellä sektorilla miten huonosti tahansa.

Eläkejärjestelmiä ja koko hyvinvointivaltiota 60-luvulla luotaessa tajuttiin vielä, että kaikki perustuu työhön ja sen tuloksiin. Nyt sellainen kytky on kadonnut kokonaan ihmisten päästä. Viime aikoina on puhuttu hyvinvointivaltion kriisistä ja tulevaisuudesta. Monin paikoin kysytään, miksi sairaslomilla ollaan yhä useammin ja miksi niin monet pyrkivät varhaiseläkkeelle, vaikka kansa on terveempää kuin koskaan, ja miksi joka viides perhe saa toimeentulotukea, vaikka elintaso on pääsääntöisesti noussut.

Vastaus kuuluu: Kun yhteiskunta tarjoaa jotakin, se luo kysyntää. Kun yhteiskunta luo uusia etuuksia, ihmiset voittopuolisesti käyttävät niitä hyväkseen. Täydellinen sosiaalinen turvaverkko suorastaan houkuttelee jäämään sen varaan. Eipä ihme, että kaikkia viime aikoina julkaistuja puheenvuoroja sävyttääkin suuttumus sosiaaliturvien väärästä ohjaavasta vaikutuksesta.

Vasta toisena, vaikkakin vähäisempänä, tekijänä on nähty järjestelmän välittämät kustannukset. Totta on, että talouden ajautuminen syvään kriisiin ei oikeastaan johtunut julkisesta sektorista, mutta nyt moni kulutettu markka on velkaa. On pakko arvioida kaikki asiat uudestaan. Koko hyvinvointivaltio on arvioitava uudelleen. Mitä oikeastaan odotetaan valtiolta ja kunnilta ja mikä on kansalaisten oma vastuu? Onkin esitetty, että ihmisillä pitää olla myös perusvelvollisuuksia eikä pelkästään perusoikeuksia. Loputon paapominen on entisen kansanedustaja Paloheimon mielestä väärää politiikkaa.

Viime aikoina on todettu, että hyvinvointivaltion tehtäväpiiri on määriteltävä uudelleen. Sen ytimenä ovat peruspalvelut, koulutus, terveys, päivähoido ja vanhustenhoito. Sen mukaan yhteiskunta huolehtii jäsenistään, mutta ei tee tuen varassa elämistä houkuttelevaksi vaihtoehdoksi. Ensimmäinen askel on palkita ihmisten oma-

aloitteisuutta. Nyt, jos kansalainen ryhtyy kehittämään ponnekkaasti itseään, hän voi olla varma työttömyysturvan menettämisestä. Eikö asian pitäisi olla päinvastoin? Jos ei tee mitään aseman-
sa eteen, avustukset vähenevät asteittain.

Ed. Huotari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ihamäki mainitsi puheensa alkuosassa, että lähestulkoon kaikki saavat jo-
tain tukea, että enää ei ole niin, että palkkatulolla hankittaisiin tulot. Mutta kysymyksen on lähin-
nä perheistä. Ei kai yksinäiset saa kovinkaan paljon tukia? Yksinäiset ovat niitä, jotka maksavat, yksinäiset palkkatyössä olevat. Ni-
menomaan perheitä on haluttu tukea, että ne pystyisivät elämään myös ihmisarvoista elämää. Onko tämä jotenkin väärin?

Sitten ed. Ihamäki sanoi myös, että turvaverk-
ko houkuttelee käyttämään etuja. Mehän voi-
simme kaikki sitten jäädä esimerkiksi ansiosi-
donnaishelle työttömyysturvalle tai mennä toi-
meentuloluukulle, jos se on niin hauskaa ja jos se
hirveästi houkuttelee. Kysynkin, niin kuin tuossa
omassa puheenvuorossani sanoin, onko ed. Iha-
mäen mielestä ihmisistä tullut laiskoja. Kysyn
vielä, kun hän päivitteli tätä, että perusturvaan
kuuluvat vain terveydenhuolto ja mitähän siihen
nyt kuului, minä en muista enää niitä kaikkia,
kuuluuko lentokone, jolla kansanedustajat len-
tävät, tähän perusturvaan samoin kuin maantiet.

Ed. Tulonen (vastauspuheenvuoro): Ar-
voisa puhemies! Minusta oli oikein hyvä asia,
että ed. Ihamäki otti esille nimenomaan työttö-
myyden hoitokulut ja mitä se merkitsee. Täällä
kun on kuunnellut koko iltapäivän tätä keskuste-
lua, niin tuntuu, että realismi kyllä tästä unohtuu
siitä huolimatta, että selonteko, mikä valiokun-
nasta on tullut, on erittäin hyvä. Pidän sitä ihan
oikean suuntaisena.

Mutta jos ajatellaan kuitenkin sitä, pysähdy-
tään miettimään, mitä esimerkiksi valtionvelan
pelkät koronhoitomenot maksavat meille, ja toi-
saalta sitä, että jos me emme maksaisi näitä vel-
koja niin nopeasti kuin maksetaan, niin mihinkä
tämä väljyys käytetään. Mutta kun on tällaisia
laskelmia nähnyt, ne ovat aika hurjia. Jos ajatel-
laan, että me voisimme esimerkiksi sosiaalitur-
vaan ja terveydenhuoltoon käyttää valtion ve-
lanhoidon korkotulomenot, niin kyllähän se olisi
aika iso summa, jonka me voisimme tänne levi-
tellä ja monta asiaa sillä muuttaa. Mutta asia on
kerta kaikkiaan niin, että mitä nopeammin val-
tionvelkaa pystytään lyhentämään, sitä järke-

vämpää toiminta on, sitä varmemmalla pohjalla
me pystymme säilyttämään tämän pohjoismai-
sen hyvinvoinnin. Se on minusta aika olennainen
asia. Minusta oli hyvä asia, että ed. Ihamäki toi
tämän asian tässä esille.

Ed. Ihamäki (vastauspuheenvuoro): Ar-
voisa puhemies! Ed. Huotarin kysymyksiin ha-
luaisin sen verran vastata, että nimenomaan tar-
koitin sitä, että ihmiset ja perheet tulisivat mah-
dollisimman paljon toimeen omillaan eikä tukien
varassa. Yhteiskunnalliset olot pitäisi järjestää
niin, että tämä olisi mahdollista.

Sitten toiseen kysymykseen, että kun yhteis-
kunta tarjoaa jotakin etuuksia, se luo kysyntää.
Jos tarjotaan erittäin hyvät etuudet, on paljon
kysyjä, ja se houkuttelee kenties monia jäämään
sosiaaliverkon varaan.

Ed. Huotarin lentokonetarinan minä kyllä
hyvin ymmärsin, mutta totean vain, että Kajaa-
niin lento on aika monimutkaista.

Ed. Lindqvist: Arvoisa rouva puhemies!
Valtioneuvoston selonteko sosiaaliturvan peri-
aatteeksi on oikean suuntainen, mutta jos vertaa
periaatteita hallituksen harjoittamaan sosiaali-
politiikkaan, voi todeta näiden olevan syvästi
ristiriitaisia. Tämä hallitusohjelmassaan yhteis-
vastuun hallitukseksi julistautunut hallitus on
kyllä varsin ristiriitainen näissä toiminnoissaan.

Lipposen hallitus harjoittaa varsin kovaa,
kansaa kahtia jakavaa politiikkaa. Heikompi-
osaisten perusturva on leikattu ja monet halli-
tuksen toimet ovat kohdistuneet samoihin väes-
töryhmiin. Monet pitkäaikaistyöttömät ovat pu-
donneet viimeisen perusturvan varaan ja talou-
dellinen ahdinko aiheuttaa kasvavia lisäongel-
mia, jotka varmasti löydämme edestämme. Täs-
sä yhteydessä varmaankin ovat varsin tervetullei-
ta kaikki ne ajatukset ja esitykset, joita on iäk-
käämpien tai keski-ikäisten pitkäaikaistyöttö-
mien työllistämiseksi esitetty. Haluan ainakin
itse olla lämpimästi kannattamassa niitä esityk-
siä, joissa yli 50-vuotiailla näitä välillisiä kustan-
nuksia saataisiin alenemaan ja sitä kautta työllis-
yysmahdollisuuksia parannettua.

Lipposen hallituksen toimia arvioidessa tulee
väkisin mieleen tunne, onko hallitus menettänyt
täysin kosketuspintansa elävään elämään. Halli-
tus ei tällä hetkellä tunnista yhteiskunnassamme
kasvavaa pahoinvointia, ongelmien kasautumis-
ta samojen viiteryhmien kannettavaksi. Hyvin
toimeentulevien enemmistön rinnalle meillä on
kasvanut toimeentulo-ongelmista kärsivä haja-

nainen vähemmistö. On tapahtumassa hiljainen kahtiajako. Tämä kahtiajako ei noudata näitä perinteisiä kehitysaluepoliittisia ajatteluja, vaan etelästä, pohjoisesta, idästä, lännestä löytyy kuntia, jotka ovat hyvin erilaisia taloudellisilta voimavaroiltaan johtuen hyvin pitkälle erilaisista työllisyysmahdollisuuksista.

Laman aikana köyhyyden luonne ja syyt ovat muuttuneet. Aikaisemman huono-osaisuuden rinnalle on tullut myös usköhyys. Perheen rahat eivät riitä välttämättömiin, erityisesti asumisen aiheuttamiin menoihin. Usköhyys ei aina aiheudu bruttotulojen puutteesta vaan verotuksen ja tulonsiirtojen haittavaikutuksista. Tämä usköhyys tulee tuottamaan tulevana vuosina meille kustannuksia moninkertaisesti, mikäli emme löydä ratkaisuja, miten heikommassa asemassa olevien ihmisten toimeentuloa helpotetaan.

Kouluista kuuluu varsin hälyttäviä viestejä. Opettajat kertovat oppilaiden rauhattomuudesta, joka johtaa oppimishäiriöihin. Kaikki tietävät, mihin puolestaan tämä johtaa. Se johtaa syrjäytymiseen ja sitä kautta yhteiskunnan eri tahojen, sosiaaliviranomaisten toimenpiteiden varaan. Monet lapset eivät myöskään voi harrastaa niitä harrastuksia, joita olisi tarjolla tänä päivänä johtuen vanhempien työttömyydestä tai yleisestä heikosta taloudellisesta tilanteesta. Silloin nämä lapset hakeutuvat sinne, missä ovat hyväksytyt, ja he ovat silloin jo syrjäytymässä monesta toiminnasta, jota yhteiskunta tarjoaa.

Hallitus ei ole halunnut puuttua köyhyyden vähentämiseen eikä lisääntyvään kansan kahtiajakoon. Hallituksen toimet ovat päinvastoin heikentäneet heikommassa asemassa olevien toimeentulomahdollisuuksia. Viittaa muun muassa työmarkkinatukeen, kansaneläkkeeseen ja kotihoidon tukeen tehtyihin leikkauksiin. Lipposen hallituksen veronkevennykset kohdentuvat markkamääräisesti eniten suurituloisille, kun pienituloiset saivat vain ropoja osakseen.

Järjestelmien toimivuutta pitäisi tarkastella kotitalouksien eikä järjestelmien kannalta. Kotitalouksien näkökulmasta järjestelmien uudistamisen tärkeimpinä tavoitteina olisi uudistaa verotuksen ja sosiaaliturvan työnjakoa. Verotuksen rakenteen tulisi olla sellainen, että tulovero alkaisi vasta minimitoimeentulon yläpuolelta. Tämä varmasti merkitsee suunnilleen samaa, mitä ed. Ihmäkikin tarkoitti: Meillä on tämä tukiviidakkoo paisunut sellaiseksi, että melkein kaikki keskituloisetkin perheet jonkin kaltaista tukea tällä hetkellä joutuvat hakemaan. Se joh-

tuu osittain verotuksen rakenteesta pieni- ja keskituloisten osalta. Toimeentulotukijärjestelmästä on tullut kunnallisverotuksen korvausjärjestelmä. Tämä on kuntatalouden kannalta täysin kestämaton tie.

Verotusta, tulonsiirtoja ja kuntien valtionosuusjärjestelmiä olisi tarkasteltava kokonaisuutena ja tehtävä uudistus, jossa poistetaan moninkertaista byrokratiaa ja jossa heikommista todel- la pidetään huolta ja annetaan suurelle enemmistölle mahdollisuus selviytyä ilman monelta luukulta haettuja avustuksia. Tärkeä yhteiskuntapolitiittinen kysymys onkin, mitkä ongelmat hyväksytään mukaan tarkasteluun, kun näitä tuloloukkuja katsellaan, ja mitkä ongelmat jätetään tarkastelun ulkopuolelle.

Hallituksen tälläkin hetkellä toteuttamat ja suunnittelemat valtionosuusleikkaukset vaikeuttavat monen kunnan mahdollisuuksia selviytyä velvoitteistaan järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Heikennykset kohdistuvat siis jälleen heikompiin. Tästä on tullut hälyttäviä tietoja monesta suurestakin kaupungista ja useista kunnista, joissa on kärsitty suuresta työttömyydestä ja joissa budjetit ovat alijäämisiä. Yksi tällainen on oma kotikaupunkini Lahti.

Sosiaalipuolen virkoihin pitäisi löytyä varaa, jotta laki tulisi toteutettua muun muassa päivähoidon osalta. On aika omistua, jos tässä työttömyystilanteessa tehdään päinvastoin, että pitääkin karsia virkoja ja tehdä lisää työttömiä vain sen tähden, että valtionosuusleikkaukset heikentävät kunnan taloutta tässä vaikeassa työttömyystilanteessa.

Olisin toivonut sosiaali- ja terveysvaliokunnan ottavan selkeitä kannanottoja muun muassa toimenpiteiksi syrjäytymisen, mielenterveysongelmien ja päihteiden väärinkäytön ongelmien purkamiseksi. Asiantuntijavaliokunnan mietintö ei tuo riittävästi esille huolta eriarvoisuuden kasvamisesta, joka pudottaa osan kansalaisista yhteiskunnan valtavirran nopeasta kehityksestä. Kuitenkin ennalta ehkäisevä työ on parasta sosiaalipolitiikkaa ja yhteiskunnalle edullisinta.

Arvoisa puhemies! Talouden kuntoon saattaminen on tärkeää, jotta voidaan harjoittaa hyvä-tasoista sosiaalipolitiikkaa, mutta talouskehityksen rinnalla pitäisi olla mittari ihmisyyden, hengen ja fyysisen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Markkinavoimat eivät kanna huolta heikompi-osaisista. Se linjaus ja vastuu on politiikan päättäjillä.

Vaikka kaikki tavoittelemme turvallista hyvää elämää, on turvattomuus lisääntyvä olotila

yhä useamman kohdalla. Emun kolmanteen vaiheeseen liittymisellä hallituksen tavoittelemalla kiireellä on myös turvattomuutta lisäävä vaikutus, sillä varsin monet tekijät kansalaisten perusturvan kannalta ovat vielä avoimia. Olisi tärkeää tietää muun muassa: Miten reuna-alueena olosta Suomelle aiheutuva kielteinen talouskehitys kytetään torjumaan yhteisen valuutan olosuhteissa? Kuinka suuri lisäsäästöjen tarve valtiontalouden kohdentuu, kun suuret ikäluokat laajamittaisesti siirtyvät eläkkeelle? Käytetäänkö eläke-rahastoja joustopuskureina, jos valtiontaloudessa ei pystytä Emun vaatimiin uusiin säästöihin? Mikäli lamaolosuhteissa tuotanto ja työvoimakustannukset eivät jouta, leikataan perusturvaa jälleen? Miten kunnat selviytyvät peruspalveluiden tuottajina, mikäli valtionosuuksia jatkuvasti leikataan?

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä jo tässä yhtäkkiä luulin, että ed. Lindqvist on myös Kansaneläkelaitoksen valtuutettuja niin kuin ed. Huuhtanenkin, jonka puheet olivat lievästi saman tyypisiä sikäli, että huolta kannettiin yli 50-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömien työllistämisestä, ei niinkään siitä, että annettaisiin heille mahdollisuus valita eläke.

Nyt näitä 50-vuotiaita pitkäaikaistyöttömiä ensinnäkään kukaan ei valitettavasti enää halua töihin, ei koulutuksen jälkeenkään, koska nykyaikaisessa työelämässä ei sen ikäisille ihmisille pystytä enää antamaan sellaista elvyttävää koulutusta, joka tekisi heistä ammattitaitoisia pitkän työttömyysjakson jälkeen. Toisekseen pitkään työttömänä olleet ovat menettäneet, jos eivät työhalujaan, ovat menettäneet työkykynsä. Sen vuoksi yli 50-vuotiaissa pitkäaikaistyöttömissä pitäisi lähteä siitä — tiedän kyllä ne taloudelliset ongelmat, mitkä siinä ovat, mutta maksaa heidän pitämisenä työttöminäkin — että annetaan heille mahdollisuus esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeeseen eikä sillä tavalla kuin nykyisin Kansaneläkelaitos ja muut eläkelaitokset: Vaikka ei olisi päättäkään, sanotaan vain, että kyllä se on vielä työkykyinen eikä anneta minkäänlaista eläkettä. Jos esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen valtuutetut edustavat myöskin tätä suuntausta, en enää yhtään ihmettele, että täältä ei tämä viesti mene Kansaneläkelaitokseen, mitä on esitetty.

Vähän nyt sivusin Kansaneläkelaitoksen valtuutettujakin, mutta puheenvuoro oli tietenkin tarkoitettu ed. Lindqvistille juuri siitä syystä, että ei yli 50-vuotiaisiin kannata enää kohdistaa val-

tavan suuria ponnisteluja, koska he eivät halua tehdä työtä, koska he eivät enää koulutuksellaan kykene siihen. Tämä on elämän realismia. Minä kunnioitan näitä ihmisiä, mutta tämä on elämän realismia.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lindqvistin mielestä hallitus ei tunnista yhteiskunnassa kehittyvää pahoinvointia. Ed. Lindqvistin puheenvuorossa ja tässä sosiaaliturvakeskustelussa yleisemminkin käytetyissä puheenvuoroissa minua on häirinnyt se varsin reipasotteinen moittiminen, mitä sosiaaliturvassa viime vuosina tapahtuneet leikkaukset ovat aiheuttaneet. Kuitenkin sosiaaliturvan taso Suomessa on edelleen korkea ja kuitenkin hyvinvointivaltio Suomi kesti laman jalat pystyssä.

Keskustelussa pitäisikin ottaa tarkasteluun vähänkin pitempi perspektiivi: 10, 20 tai 50 vuotta. Siinä ajassa ja perspektiivissä sosiaaliturva on paljon paljon Suomessa kehittynyt. 40-luvun ihminen hämmästelisi nykypäivän tasoa.

Hyvää tarkoittavat ja hyvinä vuosina tehdyt lait eivät ole kestäneet huonoina vuosina eikä niitä ole voitu kustantaa huonoina aikoina. Kun ajat sittemmin paranevat, voidaan myös sosiaaliturvalainsäädäntöä ja etuuksia tarkastella uudestaan.

Ed. P e l t o m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lindqvist kertoi puheenvuorossaan, että verotus aiheuttaa toimeentulotuen tarvetta. Varmasti näin onkin, että osin näin tapahtuu. Mutta tilastot kertovat toista.

Suomessa tehdään nimittäin vajaan kaksi miljoonaa toimeentulotukipäätöstä vuodessa. Puolet hakijoista on työttömiä, joiden työttömyysurvaetuudet jäävät niin alhaiseksi, että niitä täydennetään toimeentulotuella. Peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea saaneiden toimeentulotukiasiakkaiden määrä ja suhteellinen osuus on todella nopeasti kasvanut. Vuonna 90 heitä oli vain 14 prosenttia toimeentulotuen saajista, nyt jo yli 50 prosenttia. Täydentävän tuen hakijat ovat pääosin keski-ikäisiä pitkäaikaistyöttömiä, joilla jo muutenkin on työttömyydestä aiheutuvia henkisiä paineita, eli suurin toimeentulotuen saajien ryhmä on nimenomaan työttömät.

Ed. A n t v u o r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lindqvist kantoi huolta siitä, ettei hallitus ole tarpeeksi kantanut huolta päihde-, huume- ym. ongelmien ennaltaehkäisystä. On, ihan totta, näinkin. Tämä ennaltaehkäisy

on vain kovasti vaikeaa, koska sen pitäisi olla hyvin kokonaisvaltaista, koska ongelmat ovat usein hyvin laaja-alaisia ja hyvin syvässä.

Esimerkiksi nyt, kun on tullut tilastoja nuorten päihteiden ja huumeiden käytöstä, niin ne ovat todella vakavia ja huolestuttavia, mutta taustalla on usein kodin ongelmat ja siellä ehkä työttömyys ja alkoholiongelmat. Vanhemmat eivät jaksa syystä tai toisesta panna rajoja nuorille. Se on vaarallista, koska nuoruuteen kuitenkin kuuluu se, että joku asettaa ne rajat. Jos ei niitä kotona eikä ehkä päiväkodissa tai koulussa aseta, niitä esitään eri tavalla muun muassa käyttämällä päihteitä ja huumeita. Sitten viime kädessä rajat etsitään vaikka vankilan seinistä.

Ed. Lindqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluaisin ensin ed. Aittomiellemme sanoa, että olen aivan samaa mieltä siitä, että on paljon yli 50-vuotiaita, jotka ovat siinä kunnossa joko henkisesti tai fyysiseltä olemukseltaan, että eivät ole enää työkykyisiä, mutta on erittäin paljon työttömyyskortistossa vielä niitä, jotka ovat erittäin hyväkuntoisia, työhaluisia. Pienellä lisäkoulutuksella heistä monista saadaan erittäin hyviä työntekijöitä. Kaikki eivät tarvitse edes lisäkoulutusta. Tässä pitäisi olla silällä omalla halulla hyvin suuri merkitys. Toisaalta pitäisi helpottaa näiden eläkkeellepääsyä, jotka ovat vaikeasti jo sairaita, ettei se ole todella niin vaikeaa kuin tällä hetkellä.

Ed. Peltomolle haluaisin sanoa, että tarkoitan myös työttömien verotusta tällä verotuksella, juuri pieni- ja keskituloisten verotusta. Jos heillä ei olisi veroa siitä pienestäkin työttömyysturvasta, niin kaikkien ei pitäisi sitä toimeentulotukea juosta hakemassa, eli tämä monen luukun periaate meillä on hiukan järjetön.

Ed. Ihmälle sanon, että olen edelleen sitä mieltä, että hallitus ei riittävästi tunnista näitä ongelmia. Meillä on sosiaaliturvassa väärinkäytöksiä, joihin pitäisi puuttua. Pitäisi olla esimerkiksi toimeentulotuessa selkeät rajat. Eivät monet työssäkäyvätkään saa sellaisia asioita, mitä jotkut toimeentulotuella hankkivat. Se on taas sitten tässä meidän systeemissämme vika, mutta niistä, jotka ovat kaikkein vähimmällä toimeentuloturvalle ja perusturvalle, on pidettävä huolta.

Ed. Rasak (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Lindqvistin varsinaisesta puheenvuorosta tuli aika masentunut olo, kun hän sanoi, että hallitus ei tunnista yhteiskunnan pa-

hoinvointia, ja ettei mitään ole tehty. Minusta syytökset ovat kohtuuttomia, jos ajatellaan sitä, että hallitus kuitenkin on tärkeimmäksi tavoitteekseen asettanut sen, että työttömyyttä alennetaan. On puhuttu siitäkin, että se pyritään puolittamaan. Tämän tavoitteen eteen on pitkä toimenpiteiden sarja tehty. Tulokset, kuten kaikki tiedämme, eivät ole sitä, mitä olemme odottaneet, mutta joka tapauksessa on edes pyritty työttömyyttä puolittamaan, ja me tiedämme, että kaikkein vaikeimmassa asemassa ovat peruspäivärahalla ja työmarkkinatuella elävät ihmiset. Se on tiedossa ja se on otettu huomioon. Valiokunnan mietinnössään todetaan, että peruspäivärahaa tulee nostaa niin pian kuin se on mahdollista.

Ed. Lindqvistin kanssa olen samaa mieltä siitä, että ehkäisevän työn merkitys on hyvin suuri ja sillä jos millä saadaan säästöjä, on sitten kyse terveydenhuollosta tai sosiaalihuollosta. Tässä asiassa mielestäni kunnat ovat aika merkittävässä tilanteessa juuri palkatessaan työntekijöitä. Tällä hetkellä kunnat hyvin pitkälle käyttäneet valtion työllistämismäärärahoja. Terveystaloudenhuollossa ja sosiaalihuollossa on väliaikaisesti työllistettyä käytetty suorittamaan vakituksia töitä ja tästä pitäisi päästä eroon sen tähden, että semmoinen ammattikunta, joka tietää, että saa tehdä työtä pitempään kuin puoli vuotta, varmasti pystyy sitä huomattavasti paremmin ihmisten hyväksi tekemään.

Ed. Lämssä: Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnitti aivan oikein huomiot siihen, että hallituksen selonteko sosiaaliturvasta on yleisluontoinen ja jättää moniakin sosiaaliturvan osa-alueita liian vähälle huomiolle. Valitettavasti mietinnöstä jäi puuttumaan monta tärkeääkin näkökohtaa, joita keskustan edustajina olemme tuoneet esille vastalauseissamme. Keskustan edustajina emme myöskään voi yhtyä kaikkiin mietinnön kannanottoihin, koska ne antavat tilanteesta liian siloitellun kuvan.

Viime viikolla käydyssä aluepoliittisen selonteon lähete keskustelussa monissakin puheenvuoroissa käsiteltiin väestön siirtymisestä aiheutuvia sosiaalisia ongelmia. Selonteossa tuli selkeästi esille se, että väestö siirtyy yhä kiihtyvällä vauhdilla syvältä maaseudulta alueellisiin kasvukeskuksiin ja Etelä-Suomeen Helsingin seudulle.

Tässä selonteossa todetaan, että sosiaali-, terveys- ja aluepolitiikan kehittämisessä on syrjäytymistä ehkäistävä tehokkaammin. On pidettävä huolta siitä, etteivät tietyt alueet leimaudu työt-

tömyyden ja ylisukupolvisen sosiaaliturvalla elämisen alueeksi. Jo nyt on asutuskeskuksissa havaittavissa hälyttäviä merkkejä niin sanotusta slummiutumiskehityksestä. Aluepolitiikalla on merkittävä osuus sosiaalipoliittisten tavoitteiden toteutumisessa. Mikäli alueellisen kehityksen edellytyksiä ei voida turvata, johtaa se olosuhteitten huononemiseen muuttotappioalueilla ja ongelmien kasautumiseen ja kertaantumiseen kasvukeskuksissa, joihin muuttoliike suuntautuu.

On erittäin tärkeää, että maaseutua kehitetään kokonaisvaltaisesti. Maaseudun kehittämistä ei saa jättää vain alueellisten kasvukeskusten kehittämisen varaan. Jos näin käy, seurauksena olisi maaseudun autioituminen, josta alkaisi myös kasvukeskuksien kuihtuminen ja väestön siirtyminen Etelä-Suomeen ja jopa Keski-Eurooppaan. Maan asuttuna pitämisessä on aina mukana sosiaalipoliittinen näkökulma. Koko laajan maaseudun kehittämisessä on hyvin tärkeällä sijalla se, kuinka viljelijäväestö selviää EU-jäsenyyden tuomasta muutoksesta, joka koettelee viljelijöitä niin henkisesti kuin fyysisesti.

Maaseudun henkistä tilaa on tutkinut muun muassa maatalous- ja metsätieteiden maisteri Vesa Kallio. Tutkimuksen mukaan maatalousväestön ilmapiiri on masentunut ja epävarma. Puolet suomalaisista viljelijöistä tutkimuksen mukaan kokee itsensä yhteiskunnan pettäviksi eikä usko, että heillä itsellään on vaikutusmahdollisuuksia nykyiseen tai tulevaan tilanteeseensa.

Pettymyksestä kielii se, että ani harva suunnittelee tilan siirtämistä jatkajalle. Tutkimuksen mukaan puolet viljelijöistä on lopettanut tilojensa kehittämisen ja investoinnit. Lähes joka kymmenes viljelijä aikoo varmasti lopettaa tuotannon. Lopettajat ovat hieman keskimääräistä vanhempia, mutta joukossa on myös paljon 30–40-vuotiaita viljelijöitä. Laajentamista suunnittelee vain joka neljäs viljelijä ja ne, jotka ovat päättäneet tuotantoa tässä vaiheessa jatkaa, ovat keskimääräistä nuorempia. Myöskin tilakoko on keskimääräistä suurempi. Kotieläintiloilla henkiset paineet havaittiin tutkimuksen mukaan voimakkaammiksi. Naiset ovat stressaantuneempia kuin miehet, miniät ja vävyt kuormittuneempia kuin kotitilalleen jääneet.

Eniten viljelijöitä masentavat yhteiskunnalliset tekijät, etunenässä maan hallituksen harjoittama maatalous- ja maaseutupoliittikka sekä maatalouspoliittisen päätöksenteon suuri epävarmuus. Riippuvuus ulkopuolisista päätöksistä ja tuista koetaan tutkimuksen mukaan hyvin

nöyryyttävänä. Viljelijät kantavat huolta myös hallinto- ja palvelusjärjestelmien lisääntymisestä sekä omasta sosiaaliturvasta ja lomaoikeudesta. Tutkimuksen mukaan raskaasta fyysisestä työstä aiheutuvat rasitukset eivät huoleta viljelijöitä samassa määrin kuin ulkopuolelta tulevat muutospaineet.

Erittäin suurena epäkohtana viljelijät kokevat lomituspalvelujen heikennykset. Selonteossa todetaan, että pienissä kunnissa toteutetut palveluiden supistukset ovat tuntuneet myös viljelijäväestön elämässä erityisesti lomituspalveluiden niukkuudesta johtuvina käytännön ongelmoina. Lomituspalvelujen muutokset ovat johtaneet lomitajien määrän merkittävään vähenemiseen. Ongelmia on erityisesti sijaisavun saannissa. Se on johtanut siihen, että töitä joudutaan tiloilla tekemään sairainakin. Kun hoitoonohjausjärjestelmää ei ole ja sairaudessa joutuu umpikujaan, on vaarana muodostua ryhmä, joka ei enää osaa hakea tarvitsemaansa apua.

Kokonaisuutena viljelijäväestön henkistä tilaa arvioitaessa näyttää siltä, että viljelijäväestö on jakautumassa kahtia: selviäjiin ja syrjäytyviin. On olemassa todennäköisiä menestyjiä muutoksesta huolimatta, mutta löytyy myös syrjäytyneitä. Tutkija Vesa Kallio puhuu odottajista, joihin hän lukee lähes puolet viljelijöistä. Näiden odottajien selviytyminen henkisestä ahdingosta saattaa olla kiinni hyvin pienestä. Käden ojennus yhteiskunnalta saattaisi tuoda sen tulevaisuuden uskon, joka nyt on hukassa.

Kun hallitus on kohdistanut voimakkaitakin säästötoimenpiteitä maatalouteen, kansalliseen tukipakettiin ja maatalouden sosiaaliturvaan, niin ne ovat tuntuneet viljelijäväestön taloudessa, mutta ne on koettu myös henkisesti hyvin raskaina. Viljelijä kokee ammattilypeyttä saada toimia viljelijänä, toteuttaa elintärkeää yhteiskunnallista tehtävää, tuottaa suomalaisille puhdasta ruokaa. Toisaalta hän kokee olevansa maatalouteen kohdistuvan tukijärjestelmän syntipukki. Suurien muutoshasteiden edessä viljelijä kokee olevansa yksin. Luottamus niihin tahoihin, joihin ennen luotettiin, on horjunut. Tunne siitä, että haasteellisen EU-sopeutuksen kanssa samaan aikaan tulleet sosiaaliturvan leikkaukset eivät ole kansalaisten tasapuolista kohtelua, on viljelijäväestön mielestä todella vahva.

Nuorten viljelijäperheiden huolta lisää myös se, ettei päivähoitopaikkojen järjestämisessä huomioida riittävästi maatilojen erityistarpeita. Vuoden 96 alusta voimaan tullut subjektiivinen oikeus korostaa erityisesti lapsen oikeutta var-

haiskasvatukseen riippumatta perheiden elämäntilanteesta tai asuinpaikasta. Subjektiiivinen oikeus luo mahdollisuudet alle kouluikäisiä lapsia koskevan hoidon ja kasvatuksen tasa-arvon toteutumiseen. Maatilahan on lapsille parhaimmillaan hyvä ja virikkeellinen kasvuympäristö. Toisaalta se myös sisältää paljon vaaran paikkoja ja on tapaturmille altis. Lasten tapaturmaaltius onkin maatiloilla suuri, mitä myös asiasta tehdyt tutkimukset osoittavat. Tätä tilannetta vaikeuttaa lasten hoitojärjestelyjen hankaluus ja viljelijöiden työpaineiden lisääntyminen tilakoon suureutuessa ja tuotannon tehokkuuden kasvaessa.

Ongelmia päivähoidon järjestämisessä ovat muun muassa maaseudun harva asutus ja siitä johtuva hoitopaikan pitkä etäisyys maatilasta ja hoitoajan poikkeuksellisuus, joka karjatilastoilla on aikaisin aamulla ja myöhään illalla, pääosin normaalin hoitopäiväajan ulkopuolella. Maatiloilla olevia lapsia koskevan hoidon ja kasvatuksen tasa-arvon toteutuminen vaatii erityistoimia.

Sosiaali- ja terveysministeriö on parhaillaan asettamassa varhaiskasvatustyöryhmää, jonka tavoitteena on tarkastella päivähoidon tämänhetkistä yhteiskunnallista asemaa ja tehtävää ja laatia ehdotus varhaiskasvatuksen sisällön ja laadun kehittämiseksi. Lisäksi tavoitteena on tarkastella päivähoidon toimintamuotoja, minkä yhteydessä olisi arvioitava myös maaseutuolojen lasten päivähoidon kehittämistarve.

Arvoisa puhemies! Selonteossa ei käsitelty juuri ollenkaan yrittäjien, ennen kaikkea pienyrittäjien sosiaaliturvaongelmia. Pienyrittäjien sosiaaliturvaongelmat ovat oma lukunsa, joka vaatisi laajankin selvityksen. Monien pienyrittäjien eläketurva jää hyvin matalaksi, esimerkiksi kun eläkekertymää ei ole taloudellisista seikoista johtuen riittävästi voitu kartuttaa. Monet varsinkin yhden hengen yritykset esittävät toiveita, että heille mahdollistettaisiin lomaoikeus, koska yrityksestä on muutoin vaikeaa irrottautua vapaalle.

Hallitus esitti hallitusohjelmassaan, että yrittäjien lomaoikeusjärjestelmäksi kumotaan. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ei kuitenkaan tätä silloin hyväksynyt, vaan edellytti mietinnössään: "... ettei pienyrittäjien vuosilomarahasta kokonaisuudessaan luovuta. Järjestelmää tulee selvittää yhteistyössä yrittäjäjärjestöjen kanssa. Tavoitteena tulee olla käyttökelpoinen yrittäjille kohtuullisen loman takaava järjestelmä. Samassa yhteydessä voidaan selvittää myös pienyrittäjien vuosilomarahaan rahoituksen uudistamisen

mahdollisuudet." Mietinnön mukaan selvitystyö tulisi tehdä seuraavan kahden vuoden aikana yhdessä hallituksen ja yrittäjäjärjestöjen kanssa. Tästä työryhmän perustamisesta en ole kyllä kuullut hiiskaustakaan.

Sosiaaliturvajärjestelmässämme on heikkous, joka nostaa yrittäjäksi ryhtymisen kynnyistä. Jos työttömyyskorvausta saava henkilö ryhtyy yrittäjäksi, menettää yrittäjä korvauksensa, vaikka yrityksestä ei muodostuisikaan tuloja. Jos seurauksena on yrityksen epäonnistuminen ja konkurssi, yrittäjällä ei ole enää paluuta siihen taloudelliseen turvaverkkoon, mistä hän yrittäjäksi lähti.

Arvoisa puhemies! Meidän keskustalaisten valiokunnan jäsenten mielestä valiokunnan olisi ollut perusteltua todeta, että sosiaaliturvajärjestelmämme ei enää huolehdi kaikilta osin kattavasti kansalaisten perusturvasta eikä takaa riittävä turvaa elinkaaren vaihtelevissa elämän tilanteissa. Tätä arvioita valiokunnan enemmistö ei kuitenkaan hyväksynyt.

Yksi esimerkki siitä, ettei sosiaaliturvajärjestelmämme ole kattava kansalaisten perusturvan suhteen, on viime vuosina esille noussut nälkäongelma. On arvioitu, että Suomessa elää reilusti yli 100 000 ihmistä ruoka-avun piirissä. Periaatteessa heidän tulisi jotenkuten tulla toimeen työttömyyskorvauksella ja toimeentulotuella, mutta näin ei kuitenkaan käytännössä tapahdu, sillä korvauksina ja tukensa saatu raha menee luke-mattomiin pakollisiin velvoitteisiin, esimerkiksi asunnon maksamiseen, yllättäviin sairastumistilanteisiin jne. Kun raha ei riitä, niin pihistetään ruoasta. Kun tästä nälkäongelmasta keskusteleekin ihmisten kanssa, niin heidän on todella vaikea ymmärtää ja tajuta sitä, että meillä on ryhmä ihmisiä, joille huomien päivän ruoka ei ole itsestään selvyyttä.

Muutama viikko sitten ilmestyneessä Suomen Kuvalehdessä sanottiinkin osuvasti: "100 000 ruokajonossa olevaa suomalaista on vaiettu nälkäongelma. Poliitikot eivät halua tietää koko ongelmasta, sillä heidän mielestään sosiaaliturva toimii ja kenenkään ei tarvitse turvautua hätäapuun. Kirkon ja kansalaisjärjestöjen silmien edessä elää kuitenkin hiljainen kansa, joka ei vielä hypi silmille, mutta kuinka kauan ihmiset jaksavat?"

Lehti jatkaa myös: "Vaikenevat poliitikot ovat saaneet seurakseen vaikenevan median. 100 000 päivittäisen hädän kanssa kamppailevaa suomalaista ei mediaa kiinnosta. Toimittajat näyttävät pikemminkin sisäistäneen tämän päi-

vän iskulauseen 'kannattaa antaa rikkaille, silloin köyhäkin saa'."

Tiedämme, että monissa korkean elintason maissa nälkäongelma on yleinen. Esimerkiksi USA:ssa tilastojen mukaan 30 miljoonaa ihmistä näkee nälkää. Joka viides lapsi Yhdysvalloissa elää mainitun tutkimuksen mukaan nälkärajalla. Englannissa yli 1,5 miljoonaa perhettä ei voi ruokkia lapsiaan tyydyttävästi. Meille nämä tulokset eivät sinällään ole yllätys, mutta joutuu pohtimaan olemmeko mekin hyväksymässä nälkäongelman hyvinvointiyhteiskuntaamme kuuluvana asiana. Näin ei saisi olla, vaan nälkäongelmaan olisi puututtava nopeasti niin, että seurakunnat voisivat ruokapankkinsa sulkea.

Arvoisa puhemies! Päätän puheenvuoroni ranskalaisen historioitsijan Fernand Braudelin sanoihin: "Tämän päivän yhteiskunta, toisin kuin eilisen, pystyy huolehtimaan köyhistään. Mikäli näin ei käy, vika on hallitusten."

Ed. K n a p i : Arvoisa puhemies! Kaikessa yleisluonteisuudessaan käsittelyssä oleva valtioneuvoston selonteko on käyttökelpoinen keskustelupohja sosiaaliturvasta. Selonteon peruslinjaukset sosiaali- ja terveystalouden tulevaisuuden kehittämisen lähtökohdiksi ovat oikeita. Me haluamme säilyttää sosiaaliturvan kattavuuden hyvänä ja tason kohtuullisena. Omaehtoisuuden tukemista pidämme ensisijaisena. Sosiaaliturvan järjestämisen ja rahoituksen vastuutahojen on oltava selkeät ja toimivat, ja sosiaaliturvan rahoituksen kestävällä pohjalla.

Tulevaisuuden kannalta selonteon keskeisin anti on näissä linjauksissa. Toimintaympäristön analyysi sosiaaliturvasta heikkouksista ja vahvuuksista tarvitaan linjausten karttapohjaksi, vaikka ne helposti varastavat päähuomion niin selonteossa kuin keskustelussa. Selonteko kuvaa, miten sosiaaliturvajärjestelmämme on selviytynyt meneillään olevassa yhteiskunnan murroksessa. Järjestelmä on toistaiseksi selvinnyt hyvin siinä mielessä, että se on kyennyt täyttämään perustehtävänsä. Laajamittainen köyhyys on torjuttu ja järjestelmä toimii sen takaamiseksi, että yhteiskuntamme säilyy kiinteänä, oikeudenmukaisena ja tasa-arvoisena.

Haastavaa on sen pohtiminen, millaisia johtopäätöksiä on vedettävissä järjestelmän nykytilan analyysin pohjalta, kun otetaan huomioon se, ettei yhteiskunnallinen murroskausi ole vielä läheskään ohi, liekö edes huipussaan. Millainen on sosiaaliturvajärjestelmämme, ja miten säilytetään sen mukautuvuus ja toimivuus, kun huolto-

suhde, joka jo nyt on työttömyyden vuoksi voimakkaasti huonontunut, heikkenee väestön ikääntymisen seurauksena?

Arvoisa puhemies! Bkt-kasvu ei tuo uutta jaettavaa. Se kuluu kilpajuoksuun kasvavien haasteiden ja lisääntyvien palvelutarpeiden kanssa. Samoin kuin työttömyyden hoidossa talouskasvu on sosiaaliturvajärjestelmämme kohentamisen kannalta ehdottoman välttämätön, mutta yksinään täysin riittämätön ehto. On tunnustettava, että sosiaaliturvajärjestelmässämme tarvitaan uudistustyötä, ei pelkästään säästöjä, niin kattavan perusturvajärjestelmän kuin sosiaali- ja terveyspalvelujenkin osalta. Tämä työ ei ehkä etene kokonaisvaltaisten toimintaohjelmien kautta, mutta sitäkin paremmin suuntaamalla yksittäiset uudistukset tämän tavoitteen mukaisesti.

Täällä on jo keskusteltu laajasti erilaisten tulonsiirtojen asemasta ja merkityksestä, ja sosiaali- ja terveysvaliokunta on mietinnössään halunnut aivan oikeutetusti nostaa esille peruspäivärahalla olevien työttömien aseman. Mielestäni yksittäisten etuuskien tarkastelun ohella on erittäin tärkeää keskustella myös siitä, miten toimeentuloturvajärjestelmämme tulee kokonaisuutena kehittää. Järjestelmän puutteet, ongelmat ja epäselvyys tunnustetaan yleisesti.

Selvitysmies Arajärven työhön, jossa selvitetään mahdollisuudet selkeyttää nykyistä toimeentuloturvalainsäädäntöämme, kohdistuu mittavia odotuksia. Vaikka työ on jo varmasti lähtökohtaisesti muutoinkin haastava, toivon että selvitystyöhön tulee sisällyttämään myös ainakin vakavasti otettavia keskustelualoitteita siitä, millaisia mahdollisuuksia ja kehityskulkuja olisi hahmoteltavissa toimeentuloturvajärjestelmämme perustavammanlaatuiseksi uudistamiseksi.

Myös sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisessä olisi ajatuksia tuuletettava. Kuntien järjestämien sosiaali- ja terveyspalvelujen osuus sosiaalimenoista on reilu neljännes. Kunnat aloittivat sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannusten karsinnan vuonna 92, suhteellisesti suurimmat säästöt toteutettiin ensin terveydenhuollossa. Silti terveydenhuollon suuret kustannukset aiheuttavat edelleen päänvaivaa kunnissa.

Väitän, että erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon avohuollon palvelujen tuotantomenetelmien kehittämiseksi on huutava tilaus. Palveluja voitaisiin tuottaa nykyistä tehokkaammin ja jopa vähemmällä julkisella rahoituksella, jos palvelujen tuotekehitykselle annettaisiin ajatuksel-

lista ja asenteellista liikkumavaraa. Palveluissa on aloitettava tulevaisuussuuntautunut tuotekehitys, eikä tavoitetasoa pidä laskea sen enempää palvelujen määrän kuin laadunkaan suhteen, päinvastoin.

Muun muassa ikääntyvä väestörakenteemme ja avohuoltoa painottava palvelujärjestelmäme edellyttävät ymmärrystä siitä, että tulevaisuudessa kodit ovat yhä useammin myös hoito- ja palveluympäristöjä. Luutuneet käsitykset palvelutarpeesta ja odotuksista pitävät palvelujen kehittämisen lähtökuopissa. Tulevaisuuden vanhusenhuollon palvelut eivät ole tai niiden ei tulisi olla nykyisten kaltaisia. Ihmisten huolenpito- tarpeet tuskin paljon muuttuvat, mutta palvelujen järjestämisen toimintatapoja ja sisältöjä on muutettava sitä mukaa kuin toimintaympäristö antaa siihen mahdollisuuden.

Yhdistämällä ehkäisevän sosiaali- ja terveydenhuollon lähestymistapa asuinympäristöjen suunnittelussa uuden teknologian hyödyntämismahdollisuuksiin ja totuttujen toimintatapojen tarkistamiseen palvelutuotantoa voitaisiin tarkastella aivan uusista lähtökohdista, joka sitä paitsi vastaisi paremmin palvelujen tarvitsijoiden toiveita. Selonteko kyllä viittaa pinnallisesti tähän suuntaan, mutta yleisen tason käsittelytapa jättää asian ilmaan.

Julkinen valta ei ole juuri pystynyt säästöjen karsintapyörytyksessä tekemään palvelujen tuotantorakenteen uudistamista. Avohuoltopainotteisuus saattaa tarkoittaa yksittäisten potilaiden tai asukkaiden siirtoja hoidettaviksi tai palveltavaksi kylläkin kustannuksiltaan kevyempään yksikköön, kun tavoitteena voisi olla kotien mukauttaminen asukkaidensa elämäntilanteeseen ja siihen liitetty palvelujen yksilökohtainen järjestäminen.

Yleishyödylliset järjestöt, yhdistykset ja yritykset hoitavat nykyisellään osan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista. Raha-automaattiyhdistyksen tuella yhdistykset ovat voineet kokeilla ja kehittää uusia menetelmiä tulevaisuuden palveluiksi ja toimia alan innovaattoreina. Myös tätä Raha-automaattiyhdistyksen tekemää julkisen sektorin toimia tukevaa työtä on selkeästi rohkaistava. Tämä työ hyödyntää varmasti myös julkisia palveluja, koska hyväksi havaitut toimintamallit voidaan siirtää myös julkiseen palvelutuotantoon. Tätä asetelmaa ei tule kehittää kilpailutilanteeksi sen enempää julkisen sektorin ja järjestöjen välillä kuin järjestöjen välisekään kilpailuksi, vaan on syytä kriittisesti tarkastella, mikä on toimiva, asiakasta parhaiten

palveleva ja tarkoituksenmukainen työnjako palvelujen järjestäjien välillä.

Kuntien ja julkisen vallan tehtävä on koordinoita toimintoja siten, että kansalaisten yhdenvertaisuus palvelujen saatavuuden ja laadun suhteen toteutuu. Erityinen ongelma palveluissa on juuri se, että palvelujen saantimahdollisuudet vaihtelevat kunnasta toiseen. Palveluja ei tule tasapäistää palvelujen tuotantotavan suhteen, vaan sensuhteen, että kansalaisille on turvattava yhtäläiset mahdollisuudet saada tarvitsemiaan palveluja. Tämän vastuun kantaminen sopii julkiselle sektorille.

Selonteko sisältää avauksia sosiaaliturvan tulevaisuuteen. Järjestelmän tarkastelu ei voi olla kovin lämminhenkinen, mutta ymmärrän kyllä, ettei yksilön näkökulma olisi sopinut tähän käsittelytapaan.

Pohjoismaiseen hyvinvointivaltioomme on istunut ns. resurssipohjainen hyvinvoinnin käsite, joka suuntaa huomion perustoimeentulovaatimusten tyydyttämiseen ja toimeentuloerojen tasaamiseen eri väestöryhmien välillä. Nyt on alettu korostaa elämän hallintaa. Ihmisten ja perheiden hyvinvoinnin kannalta peruskysymys on, miten ne pysyvät nykyisessä murroksessa oman elämänsä herroina. Elämänhallinta on tullut 90-luvulla osaksi hyvinvointikeskustelua ja elämänhallinta on juuri muutoksen hallintaa.

Parhaimmillaan sosiaaliturva löytää tasapainon yksilön ja yhteiskunnan, oikeuksien ja velvollisuuksien, vastuun ja vapauksien välillä. Kokoomuslainen sosiaaliturvajärjestelmä painottaa yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia, vapautta ja vastuuta. Valtioneuvoston selonteon linjaukset eivät ole tämän näkemyksen kanssa ristiriidassa. Uudistustyötä on jatkettava painottaen toimia sinne, missä on eniten etenemismahdollisuuksia.

Arvoisa puhemies! Rakenteellista uudistustyötä on jatkettava, sillä uutta jaettavaa ei ole sosiaali- ja terveydenhuollon sektorillekaan odotettavissa.

Ed. R a s k (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Halusin vastata ed. Lämsän aikaisempaan puheenvuoroon. Mielestäni hänen puheensa maaseutuväestön henkisestä jaksamisesta on todellakin otettava vakavasti. On tärkeitä kysyä, kenen on sitten syy, että maaseudulla jaksetaan henkisesti niin huonosti. Pelkästään Lipposen hallitusta syyttämällä ei päästä oikeastaan paljon mihinkään tulokseen, koska kaikkien etuuksia on leikattu, myös viljelijöiden

etuuksia. Mutta meille, jotka olemme lukeneet sellaista lehteä kuin Maaseudun Tulevaisuus, siitä tulee kyllä aika masentunut olo. Todella tuntuu, että se on yhtä valitusvirttä ja epävarmuuden lietsomista. Minusta se on jollakin tavalla edesvastuutonta kirjoitusta. Minun mielestäni olisi tärkeätä huolehtia maanviljelijäväestön työterveyshuollon laajentamisesta koskemaan kaikkia. Toisaalta, kun eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnassa oli asiantuntijana Sini Peltola, diakoniaemäntä Rymättylästä, hän erityisesti toi esille sen, että on tarpeen tukea henkistä jaksamista. Ilman tulevaisuudenuskoa ei selvitä ei sen kummemmin kaupungeissa kuin maaseudullakaan.

Olin eilen Savukosken kunnassa. Tuntui, että siellä on oivallettu se, millä tavalla maaseudulla selvittää. Siellä asuu 1 600 ihmistä, Suomen harvaanasutuinen kunta, ja siellä tuntui, että on usko tulevaisuuteen. Siellä on lähdetty niistä valmiuksista ja niiden vahvuuksien hyödyntämisestä, mitä Savukoskella on, ja on saatu semmoinen tuntu siihen toimintaan, että täällä selvittää. Ilman sitä tuntua ei selvitä missään, vaikka olisi kuinka hyvät olosuhteet, jos ei itse uskota tulevaisuuteen.

Ed. Puhjo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kokoomuksen linjana näyttää olevan, niin kuin ed. Knaapi sanoi, että yksilön oikeuksia korostetaan ja ilmeisesti yksilön pitäisi itse pystyä työllistämään itsensä. Hän mainitsi myös, että talouskasvu on tärkeä sosiaaliturvan kehittämisen kannalta, mutta yksittäisenä asiana se ei riitä. Näyttää siltä, että kokoomuksen linja on ylipäättensä sellainen, että varjellaan sellaisia rahälähteitä, joita voitaisiin meidän kansanedustajien toimesta järjestää työllisyyden sekä myös sosiaaliturvan parantamiseen. Viitataan tässä vain siihen, mitä ed. Ihmäki aikaisemmin mainitsi, että aikaisemmin yhteiskunnan kehittäminen, sosiaaliturvan kehittäminen oli paljon riippuvaista työstä ja työn tuloksista. Olen tästä kylä mieltä. Meillä on kehitetty viimeisen kymmenen vuoden aikana systeemi, jossa kymmeniä miljardeja puhtaita voittoja käytetään erilaisiin spekulatioihin ja ohitse yhteiskunnan kontrollin, ei työllisyyden hoitamiseen. Meidän pitäisi ottaa uutta ajattelua, koska maassa on varallisuutta talouskasvun myötä kerätä rahaa julkisen puolen palveluiden järjestämiseen. Olen samaa mieltä ed. Ihmäen kanssa siitä, että parasta sosiaaliturvaa on työpaikan järjestäminen. Maassa on rahaa. Miksemme tee sitä?

Ed. Ihmäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Knaapi ja aikaisemmin ed. Rask varsin ansiokkaasti puhuivat ehkäisevän sosiaali- ja terveyspolitiikan puolesta. Koska se on tärkeä alue, niin sitä painottaa myös tässä keskustelussa.

Ehkäisevän terveyspolitiikan ja sosiaalipolitiikan perustahan on oltava yleisessä yhteiskuntapolitiikassa. Haluan todetakin, että terveys on edelleen ihmisen tärkein voimavara, ja terveysajattelu olisikin integroitava kaikkeen yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Ehkäisevä terveys- ja sosiaalipolitiikka on taloudellista ja siksi kannattavaa. Ainoa hankala puoli siinä on, että sen tulokset näkyvät vasta vuosien kuluttua.

Ed. Puhjolle haluan todeta, että minä sanoin varsinaisessa puheenvuorossani, että hyvinvointivaltio ei voi jakaa etuuksia suurin piirtein entisenlaisina ottamatta huomioon, miten elinkeinoelämällä tai yksityisellä sektorilla menee. Totesin sitten, että eläkejärjestelmiä ja koko hyvinvointivaltiota 60-luvulla luotaessa tajuttiin vielä, että kaikki perustuu työhön ja sen tuloksiin. Nyt sellainen kytky on kadonnut kokonaan ihmisten mielestä.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Hallituksen selonteko ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö sosiaalipolitiikasta eivät anna kovinkaan paljon mitään uutta eikä sellaista, mihin voisi voimakkaasti tarttua ja mikä loisi kansakunnalle uskoa tulevaisuuteen, erityisesti sille kansakunnan osalle, joka on tänä päivänä vaikeuksissa. Meidän yhteiskunnassamme on karkeasti arvioiden ehkä 2/3:n väestöosuus, jolla menee hyvin, hyväosalla heistä ehkä vielä jatkuvasti entistäkin paremmin. Toisaalta on ehkä 1/3:n verran Suomen kansasta sitä osaa, jolla menee entistäkin heikommin. Tätä jakoa hallituksen politiikka on syventänyt viime vuosina ja tämän kahden vuoden aikana entisestään. Hallitus selkeästi näyttää ottaneen lähtökohdakseenkin sen, että kunhan se nauttii tämän 2/3:n, onnistuneiden, hyväosaisten luottamusta ja täyttää tämän väestönosan tarpeet, niin hyvin menee, valta säilyy, gallupit osoittavat tukevaa pohjaa tulevaisuudelle poliittiselta kannalta, ja silloin voidaan tehdä sellaista politiikkaa kuin nyt on noudatettu.

Pääministeri Lipposen hallitus täytti kymmenen päivää sitten tasan kaksi vuotta, eli on tietynlaisen välitarkastelun aika, ja se sopii ehkä juuri tähän hetkeen varsin hyvin ja nimenomaan sosiaalipoliittiselta näkökulmalta tarkasteltuna.

Kaksi vuotta sitten täällä viiden puolueen hyväksynnän saaman hallitusohjelman lisäpöytäkirjan mukaan hallitus on toiminut niin, että se on leikannut perusturvan kaikkia osia hyvin voimakkaasti. Muistamme vain hallitusohjelman lisäpöytäkirjasta ne kohdat, joissa perusturvaan kajotaan. Ensinnä oli opintotuen leikkaaminen 300 miljoonalla markalla heti ensimmäisenä vuonna jo kesken vuoden, maatalouden kansallisen tukipaketin leikkaus 750 miljoonaa markkaa. Ed. Rask lähti juuri pois, mutta tämä oli yksi keskeinen asia, joka iski suoraan viljelijäväestön muutoinkin vaikeutuneeseen tilanteeseen niitten vaikeuksien lisäksi, jotka Euroopan unioniin sopeutuminen aiheutti viljelijöille ja koko maaseudulle. Hallitus siis veti maton alta leikkaamalla heti näitä varoja, jotka ovat sitten ajaneet huomattavan osan, ei toki kaikkia viljelijöitä mutta huomattavan osan, viljelijöistä entistä syvempään ahdinkoon. Ehkä se ahdinko on pahin juuri velkaisilla nuorilla viljelijöillä, jotka ovat turpeeseen sidottuja velkojensa kautta. Ammatinvaihto- ja muut mahdollisuudet lisäänsioihin varsinkin tällaisen työttömyystilanteen vallitessa ovat todella olemattomat, ja se merkitsee suuria vaikeuksia.

Edelleen hallitus leikkasi lapsilisiä 750 miljoonalla markalla lisäpöytäkirjan mukaan. Edelleen kansaneläkkeen pohjaosa saatettiin eläkevähenteiseksi. Kansaneläkkeen pohjaosaa leikattiin. Edelleen sairausvakuutuksen päivärahassa tehtiin uudistus, joka merkitsi 300 miljoonan markan leikkausta. Kansaneläkelaitoksen eräitä etuuksia, muun muassa kuntoutusvaroja, leikattiin 300 miljoonalla markalla. Siis lisäpöytäkirjassa on tällaiset luvut. Todelliset luvut ovat tästä hieman saattaneet muuttua.

Mikä erikoisinta, tämä vasemmistovetoinen oikeistolaishallitus tarttui voimakkain ottein heti myös työttömyysturvan perusturvaosuuksiin, ei niinkään ansiosidonnaiseen puoleen vaan perusturvaan, niin että indeksikorotukset leikattiin eikä niitä luvata koskaan antaaakaan, ja edelleen työmarkkinatukea, joka on kaikkein heikoin osa tässä järjestelmässä, leikattiin 500 miljoonalla markalla. Eli vasemmisto iski ensimmäiseksi kyntensä työttömien etuuksiin muiden ohella.

Maatalouden lomituksesta leikattiin 250 miljoonaa markkaa. Raha-automaattiyhdistyksen varoja, joilla on järjestöjen työlle merkitystä, leikattiin. Asumistukea hallitus leikkasi välittömästi 250 miljoonalla markalla.

Näin hallitus menetteli heti lisäpöytäkirjan mukaan, ja sen jälkeen sitten vielä tulivat muuta-

man miljardin markan lisäleikkaukset, ja nekin ohjattiin heikoimmassa asemassa olevien rasitteeksi siitä huolimatta, että hallitusohjelman sosiaali- ja terveystaloutta koskevassa pääkapaleessa sanotaan nimenomaan: "ei heikennetä kaikkein heikko-osaisimpien turvaa". Eli hallituksen sanat ja teot olivat alusta lähtien täysin ristiriidassa, ja se on noudattanut tähän asti sitä linjaa, mikä on ollut heikompiosaisten kansalaisten kannalta hyvin murheellinen.

Tähän listaan voidaan lisätä kuntien valtionosuuksien erittäin rajut leikkaukset, jotka ovat sosiaali- ja terveystalouteen sitten iskeytyneet aika merkittävästi, osin myös koulutukseen, ja toisaalta työllisyyttä heikentäen ovat iskenet kuntien talouteen, eli kunnat ovat joutuneet vähentämään työvoimaa, luopumaan työllistämistoimenpiteistä jne., mikä on sitten merkinnyt, että hallituksen päätaavoite, työllisyyden parantaminen ja työttömyyden puolittaminen, ei ole onnistunut vaan se on surkeasti epäonnistunut.

Kun näitä hallitusohjelman ja sen lisäpöytäkirjan sisältämiä toimenpiteitä katsoo, niin hallitus on todella onnistunut siinä, että se on kaikkea tätä perusturvaa leikannut, kaikkein heikompiosailta hyvin selkeästi sen mukaan, mitä se lupasi lisäpöytäkirjassa, vastoin tietysti varsinaisen ohjelmansa lupauksia.

Mitä sitten toisaalta on tapahtunut, niin samanaikaisesti hallitus on kuitenkin keventänyt hyvätuloisten verotusta merkittävästi, ja muun muassa viimeinen päivähoitomaksujen uudistus suosii hyvätulaisia. Eli toisaalta, vaikka hallitus on nähnyt tarvetta ilmeisesti leikata heikompiosailta, niin samanaikaisesti hyvätuloisille on ollut varaa ja mahdollisuus antaa entistä enemmän käteen kulutettavaa ja ulkomaillekin tuhlattavaa.

Tämä on siis ollut se peruslinja, mielestäni täysin väärä linja. Kohdentaminen olisi pitänyt tehdä toisin. Kaikki varmasti tunnustavat sen, että leikkauksia on tarvittu, koska valtiontalouden tila ei ole ollut hyvä, mutta leikkaukset olisi pitänyt tehdä työllisyyttä tukevasti. Se olisi tapahtunut sillä tavalla, että perusturva olisi kehitetty, ei leikattu (Ed. Aittoniemi: Ihan niin kuin edellisen hallituksen aikana!) ja näin olisi lisätty heikoimmassa asemassa olevien kulutusmahdollisuuksia, ostovoimaa, mikä olisi sitten johtanut myös kulutuskysynnän kasvuun ja kulutuskysynnän kasvu olisi tuonut työpaikkoja Suomen kansalle. Näin olisi ollut mahdollisuus tehdä nimenomaan tämän hallituksen aikana, ed. Aittoniemi, kun talous ... (Ed. Aittoniemen välihuuto)

— Niin, tehtiin edellisen hallituksen aikana, perusturvaa ei leikattu, mutta nyt olisi siihen vielä parempi mahdollisuus sen tähden, että ulkomainen velkaantuminen ei ole ollut ongelma niin kuin oli edellisen hallituksen aikana. Tämä on johtanut siihen, että köyhyys on osan väestöstä, ehkä entistä suuremman osan entistä syvempi ongelma tänä päivänä. Siihen liittyvät syrjäytyminen, masennus, päihteiden käyttö, mielenterveysongelmat, eriarvoisuuden kasvu, tällaiset ongelmat, jotka ovat sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia tässä yhteiskunnassa tänä päivänä.

Kansalaisjärjestöt ja seurakunnat ovat astuneet korvaamaan tätä valtion ja kuntien vetäytymistä vastuusta. Kiitos näille, että ne ovat pitäneet yllä omalta osaltaan tätä pohjoismaista, ihmisarvoon perustuvaa järjestelmää, jonka hallitus näyttää olevan valmis unohtamaan ajaessaan Suomea emukuntoon. Senhän se on jo saanutkin aikaan. Emu on määrännyt tahdin, ja vastuu on siirtynyt vapaaehtoisin käsiin.

Valtiontalous on siis kääntynyt terveempään suuntaan tässä tilanteessa, mutta se on tapahtunut sillä, että perusturvan varassa elävät ovat ajaneet entistä syvempään ahdinkoon. Hallituksen sosiaalipolitiikka ja talouspolitiikka ovat käänteiset toisilleen. Nuoret, pitkäaikaistyöttömät ja ikääntyvät ovat joutuneet suurimpiin vaikeuksiin. Siksi ja vielä kun työllisyyspolitiikka on epäonnistunut, katsoisin, että erityisesti näiden ryhmien kohdalla ongelmat ovat kasautuneet.

Tällä on esitetty tämän päivän keskustelussa työttömyysturvan indeksikorotusten palauttamista eli niiden surkeiden päätösten korjaamista, mitkä hallitus vasemmiston johdolla viime syksynä teki. Hallitushan esitti ja valitettavasti eduskunta hyväksyi indeksikorotusten leikkauksen aina vuoteen 99 asti, mikä osoitti sitä, että hallitus ei itsekään usko työllisyyden paranemiseen, ei itsekään usko valtiontalouden korjaantumiseen eli on menettänyt tavallaan uskonsa itseensä, kun se leikkasi noin kauas tulevaisuuteen indeksikorotukset noista hyvin pienistä etuuksista, jotka ovat monelle kansalaiselle tänä päivänä ainoa tulonlähde. Nämä indeksikorotukset pitää palauttaa ja tehdä se heti ja myös taannehtivasti antaa takaisin ne leikkaukset, mitkä on tehty, näille väestöryhmille, jotka ovat todella vaikeassa asemassa, eivät ollenkaan, niin kuin ehkä ed. Ihmäen puheenvuorosta sai ymmärtää, kadettavassa asemassa. Tuolla maakunnissa on aivan totisesti työttöminä olevia ihmisiä, ei ole työtä. Jos heidän perusturvaansa, työttömyys-

turvan alinta tasoa, leikataan tällä tavalla, ei voi puhua, että he olisivat laiskoja. Kyllä siinä on silloin jo jostain muusta kysymys. Työtä ei kerta kaikkiaan ole. Tällä tavalla siihen voidaan sitten vastata, että heille annetaan edes kohtuullinen toimeentulo, jonka he voivat kuluttaa ja sillä tavalla luoda osaltaan työpaikkoja itselleen ja toinen toisilleen.

Arvoisa puhemies! Ed. Skinnari, sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja, vaati joulun edellä Aamulehdessä haastattelussaan hallitukselta nimenomaan vuonna 1997 eli tänä vuonna köyhyydentorjuntaohjelman laatimista. Selonteen mietinnöstä olisi toivonut, että siitä näkyisi valiokunnan puheenjohtajan vaatimus, mutta ei sitä sieltä löydy eikä näy. Luulen, että ainakin oppositio olisi tullut vasemmiston rinnalle tätä vaatimusta tukemaan, jolloin se olisi voinut tulla valiokunnassa hyväksytyksi. Mutta näköjään sekin oli sitten vain tällaista köyhän väestönsos kosimista lehdistön kautta, mikä on aika murheellista tällaisessa tilanteessa.

Oikeastaan on tässä syytä todeta, että Lipposen hallitus näyttää olevan eväänsä syönyt. Se on ohjelmansa leikkaukset toteuttanut. Työttömyyden suhteen se on epäonnistunut, ja mitään uusia esityksiä ei ole aikoihin tullut työllisyyden parantamiseksi, eikä niitä varmaan tulekaan, koska hallituksen kokoonpano on ainakin muodollisesti sellainen äärivasemmalla äärioikealle, että ei sieltä mitään järkeviä esityksiä voi ehkä edes odottaa.

Toisaalta tietysti ed. Kuisman siirtyminen vasemmalla äärioikealle antaa ehkä viitteitä siihen, että tällaista liikehdintää on laajemminkin tapahtumassa, eli koko vasemmisto näyttää ehkä olevan suuntautumassa äärioikealle. Sitä hallituksen politiikkakin on jo pitkään kyllä osoittanut, että tällainen kehitys ehkä on olemassa. Ehkä sitten kolmen hengen vasemmistoryhmä voi jäädä tuonne vasemmalle, kun sosialidemokraatit ja vasemmistoliitto siirtyvät oikealle. No niin, se siitä.

Hallituksen määrätietoinen EU — Emu -nöyrä politiikka kurjistaa köyhiä ja on hyvin oikeistolaista politiikkaa, jota siis tämä vasemmistojohdoinen hallitus maassa harjoittaa. Se on hämmästyttävää, mutta kaikkeen täytyy näköjään tottua.

Arvoisa puhemies! Rikkailla näyttää menevän taas lähes yhtä hyvin taikka ehkä pian paremminkin kuin meni joskus kymmenen vuotta sitten, kun rahamarkkinoita vapautettiin ja kasinopeli avattiin. Nyt ollaan siinä samassa tilanteessa.

Nyt hallituksen pitäisi hyvin nopeasti ryhdistäytyä ja katsoa, ettei päästetä kehitystä siihen, että muutamat taas pääsevät tuhoamaan talouden perustan, niin kuin Holkerin hallituksen aikana päästettiin tapahtumaan. Siitä tuli murheellinen lasku Suomen kansalle, jonka laskun nyt erityisesti Lipposen hallitus on siirtänyt kaikkein heikoimmassa asemassa olevan väestönosan maksettavaksi eikä näytä lupaavan mitään positiivista tässäkin yhteydessä tämän suunnan korjaamiseksi.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Räsänen teemiä lausumaehdotuksia.

Ed. Peltomäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kovin oli synkkää ed. Kankaanniemen puheenvuoro. Olisin odottanut jonkin verran rehellisyyttä kuitenkin tähän keskusteluun. Te muistatte hyvin sen, minkä perinnön Lipposen hallitus sai, kun se tehtävänsä tuli kaksi vuotta sitten: 500 000 työttöntä ja lähes 400 miljardiin kohoavan valtion velan. Kaksi vuotta nyt Lipposen hallitus on ollut tehtävässään ja saanut talouden hallintaan. Koko ajan ollaan menossa parempaan suuntaan. Myöskin työttömyys on lähdössä laskuun. Jokainen meistä tietää, että kunnossa oleva talous on nimenomaan juuri se paras turva, jolla myös sosiaalista hyvinvointia voidaan jakaa.

Edelleenkin toteaisin, että kun, ed. Kankaanniemi, sanoitte, että on niin ja niin paljon leikattu sieltä ja täältä, tuntuu siltä, että teillä on sama povitaskulista joka kerta mukana, kun asioista keskustellaan.

Tukijärjestelmät ovat edelleen 1990-luvun alun tasossa, eli ei meillä ole hyvinvointivaltiota romutettu. Sen sijaan, kuten alussa sanoin, jättityöttömyys ja jättivaltionvelka, joka jäi perintönä, ovat aiheuttaneet sen, että on tarvinnut tehdä leikkauksia.

Jotta pääsemme keskustelemaan useammin näistä asioista, muistutan siitä, että ed. Rask toi esille ryhmäpuheenvuorossa sen, että on syytä joka toinen vuosi antaa kansanterveyskertomus, jolloin voimme enemmän puhua terveydestä, ja joka toinen vuosi sosiaaliturvakertomus, niin voimme sitten katsoa, vaihtuvatko povitaskulistat ollenkaan.

Ed. Ihmäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan korjata ed. Kankaanniemen kuuleman virheen, että olisin puheenvuorossani sanonut joitakuista työttömiä laiskoiksi. En ole niin sanonut enkä edes tuota sanaa käyttä-

nyt. Ed. Kankaanniemen tulkinta puheenvuorostani oli varsin vapaasti tulkittu.

Päinvastoin sanoin sanatarkasti: ”Toki nykyaikaisessa yhteiskunnassa tulee huolehtia riittäväällä sosiaaliturvalla niistä, jotka oman elämäntilanteensa takia tukea tarvitsevat.” Se tarkoittaa myös työttömiä. Toki toivon, että yhteiskunnalliset olot järjestyisivät niin, että työ voisi olla parasta sosiaalipolitiikkaa ja parasta perusturvaa.

Ed. Huhtanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kommentoin ed. Peltomon puheenvuoroa, kun hän peräänkuulutti rehellisyyttä ja puhui huonosta perinnöstä. Koko 90-luvun ikävä kehitys on lähtenyt sosialidemokraattien ja kokoomuksen pääministeri Holkerin johtaman sinipunahallituksen huonosta perinnöstä. Silloin kansantalous lähti niin synkään laskuun, että syntyivät kaikki nämä vaikutukset. Se oli perimmäinen syy.

Minua huvittaa se, että kun me rehellisesti kerroimme, että Suomen valtiontalous oli niin huonossa kunnossa edellisellä vaalikaudella, sosialidemokraateille tämä tieto ei kelvannut. He olivat joka ikistä säästöä vastaan niin kuin muikin poliittinen vasemmisto, ja siitä 10 miljardista markasta, joka säästettiin, varmaan syntyi kuva kansalaisille, että kaikki palautuu ennalleen, kun vaalien jälkeen demarit palaavat hallitukseen. No, oli heti ensimmäinen kierros, jossa todettiin, että pannaan kaikki nämä säästöt heidän toimestaan voimaan, ja sitten 96—99 te pistätte 9 miljardia lisää säästöjä, joka 9 miljardia kohdistuu kaikkein köyhimpään väestönsaahan.

Nyt, kun kansantalous on kasvanut lamaa edeltävälle tasolle, tämä köyhä väestö ei pääse millään tavoin uudelleenjaolle kasvaneesta kansantaloudesta. Se menee rikkaille, ja siinä sosialidemokraatit ovat vasemmistoliiton kanssa mukana.

Ed. R. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin ed. Huuhtaselle heti perään myös sanoisin, että kyllähän pulmat johtuvat pitkälti siitä, että edellisen hallituksen aikana annettiin työttömyyden aivan tarkoituksellisesti ja tahallisesti kasvaa. Silloin kesällä 92 oli hyviä esityksiä, mitä muuta voisi tehdä, mutta niihin toimenpiteisiin ei ryhdytty, ja sen takia työttömyys on näissä luvuissa.

Ed. Kankaanniemelle muutama kommentti rehellisyyden nimissä, kun hän siteeraa ainakin

kymmenennen kerran ed. Skinnarin vanhaa haastattelua Aamulehdessä. Voisi todeta, että se ehkä menisi paremmin, jos näyttäisitte sen kirjoituksen ed. Skinnarille ja koettaisitte puhua ettekä aina kaivaisi täällä sitä silloin, kun mies on itse poissa.

Mitä tulee ed. Kuismen puolueen vaihtoon, johon myös sosiaalipoliittinen selonteko ilmeisesti otti kantaa, siinä asiassa ed. Kankaanniemi on varmasti tämän salin paras asiantuntija. Nimitän hän on varmaan muistanut tarkkaan sitä aikaa, kun ed. Ryhänen oli edellinen, joka muutti puolueesta toiseen. Tämä muutoshan johtuu, vaikka ed. Kankaanniemi sanoi, että vasemmisto siirtyy oikealle, nimenomaan siitä, että ed. Kuismen ajatukset eivät enää sopineet työväenliikkeen ajatusmaailmaan ja sen takia hän katsoi tarpeelliseksi siirtyä toiselle laidalle. Tämä on aivan oikea johtopäätös, jos mies näkee, että ajatukset eivät tänne enää sovi.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Peltomo voi panna tietysti Ahon hallituksen syyksi punapäätöksen kaatumisen, Neuvostoliiton sosialismin romahtamisen, pankkien ongelmat ja muut, mutta tosiasia on se, että ne syntyivät 80-luvulla. Holkerin hallitus on kantamassa niistä suurimman vastuun ja sosialidemokraatit sen osana, jos halutaan menneitä kaivella.

Mutta se lista, jota ed. Peltomo sanoi minun povitaskulistakseni, on, ed. Peltomo, Paavo Lipposen hallituksen ohjelma. En minä tätä povitaskussa kannan mutta laatikossa pidän ja käyn aina läpi tätä listaa silloin tällöin, kun katson, mitä hallitus on tehnyt, mitä se aikoo tehdä, ja näin se on menetellyt. Nämä ovat tosiasioita, joita te olette vieneet yhdessä kokoomuksen kanssa läpi. Se on yksi yhteen hallitusohjelman kanssa, ja mielestäni se on johtanut siihen, että köyhät köyhtyvät, syrjäytyvät ja vaikeudet kasvavat pienemmällä osalla kansaa, kun samanaikaisesti annatte hyvätuloiselle osalle verokevennyksiä, maksuhelpotuksia ja annatte erojen tällä tavalla kasvaa. Se on sitä, mistä halusin nostaa ongelmat esille ja todeta, että en voi tätä pitää oikeudenmukaisena, en järkevänä, en vastuullisena, enkä ymmärrä, että tämä olisi sosialidemokraattista tai vasemmiston tarkoittamaa politiikkaa, mutta tätä te nyt noudatatte.

Mitä tulee ed. Kuismen, ehkä hän on tullut uusiin ajatuksiin, mutta vasemmisto voi lähteä miettimään ihan perusteellisesti nyt politiikkansa linjauksia.

Ed. V i l j a m a a : Arvoisa rouva puhemies! Puheenvuorossani haluan poimia joitakin yksittäisiä asioita laajasta sosiaaliturvan selonteosta, ja huomaa, että ne yksittäiset asiat ovat useasti jo kertautuneet. Mutta uskonpa, että kun minäkin ne esitän, niille tulee painoarvoa enemmän ja sitä kautta pääsemme puheista tekoihin.

On varsin hyvä, että selonteon jättämisen jälkeen on eräs pieni mutta merkittävä asia saanut hyvän käänteen. Psykiatristen potilaiden lyhytaikaisen laitoshoidon maksu on maksuasetuksella alennettu 125 markasta 70 markkaan. Nälkäloilla piti tätä vauhdittaa. Mutta kiitos ministeri Huttu-Juntuselle, joka toimi aktiivisesti ja vei asiaa eteenpäin, eli 70 markkaa on nyt kattomaksu. Siitäkin kunnat voivat vielä käyttää tarveharkintaa. Maksutonkin hoito on mahdollinen. (Ed. Huuhtanen: Samasta tarveharkinnasta oli kyse, 125 markasta!) — Totta, tarveharkintaa olisi järkevästi ajattelevien kuntayhtymien ja kuntien kannattanut käyttää, jolloin he olisivat voineet ottaa maksun sieltä, missä on maksukykyä, mutta sitten antaa helpotuksia sinne, missä ei kyetä maksamaan. (Ed. Huuhtanen: Taitaa olla demarijohtoisissa kaupungeissa!) — Kyllä se taitaa tuo sama ongelma koskettaa ihan pieniä keskustalaisia kuntiakin. Nämä ratkaisut ovat olleet kautta maan sellaisia, että on otettu korkea hoitomaksu ja sitä kautta psykiatrinen potilas on joutunut toimeentulotukiasiakkaaksi, jopa velkarahalla hoitojansa hoitanut.

Toinen asia, jossa odottaisin myös nopeita ratkaisuja, on toimeentulotuen ns. normitettavissa olevan osan siirtäminen kunnilta Kelan hoitettavaksi, valtion rahoittamaksi, kuten selvitysmies Heikki Koski on esittänyt. Kun tarkastellaan toimeentulotuen saajia, on hyvä havaita, että yli 50 prosenttia heistä on työttömiä, työttömyysturvalla eläviä, pääasiassa silloin peruspäivärahalla ja työmarkkinatuella. Kela maksaa työttömyysturvan peruspäivärahan ja työmarkkinatuen, ja Kelalla on myös riittävät tiedostot. Kokeilut, joita nyt on ollut, osoittavat, että maksuajat ovat varsin lyhyet. Suurien kaupunkien toimeentulotukijonotus on edelleen useiden viikkojen pituinen. Viimesijaisessa toimeentuloturvassa näin ei voi olla. Myös tämä toimimattomuus tuo osaltaan leipäjonon. Ilman rahaa ei viikkoja kukaan selviä. Uskoisinpa, että kuntien sosiaalityölle, sosiaalipalveluille jää tilaa tehdä todella ammattitaidon mukaista todellista sosiaalityötä, kun tästä rahan jaosta päästään niin suuressa mittakaavassa, kuin sitä nyt on kuntien sosiaalilukuilla tehty.

Kaikki me tiedämme, että varsin pienellä rahalla ei selviä. Ei selviä yksittäinen ihminen, vaikka yleinen sosiaali- ja aluepolitiikka olisi miten fiksu tahansa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on minusta todella vakavasti halunnut nostaa esille mietinnössään peruspäivärahan tason. Ei ole viisasta, että peruspäiväraha on niin pieni ja että sitä verotetaan niin ankarasti, että toimeentulotuen tarve on sääntö eikä poikkeus, ja tätä köyhyyselämää elää karkeasti arvioiden noin 250 000 suomalaista.

Joko verotuksellisin keinoin tai päivärahan tasoa nostaen on asia ratkaistava. Joidenkin kaupunkien sosiaalijohtajat esittivät Helsingin Sanomien mielipidekirjoituksensa 17.4., että sosiaaliturvatuen verotuksesta on luovuttava. Sehän on kaksinkertaista byrokratiaa. Tosin se tietenkin vähentää kuntien verotuloja. Mutta miksi tehdä asioita niin mutkikkaiksi ja lisätä pelkkää byrokratiaa, jos sama raha pitää sitten muussa muodossa antaa?

Sosiaaliturvan rahoitus on aina mielenkiintoinen asia. Maksaahan koko sosiaaliturvamme eläkkeineen, palveluineen ja muine maksuineen kaikkineen pyöreästi 200 miljardia. Paraikaa kiistellään työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen osoitteesta ja porrastuksesta. Mielestäni on aika jo pääomavaltaisen teollisuuden tulla mukaan yhteiskunnallisiin kustannuksiin mittavammin kuin tähän asti. Sosiaali- ja terveysministeriön selvitysmies Risto Suominen mukaan työnantajan sosiaaliturvamaksuun ja työttömyysvakuutusmaksuun pitäisi soveltaa sellaista porrastusta, joka tukisi parhaiten matalapalkkalojen ja pk-sektorin työllisyyttä. Kun työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen nykyisen poistoporrastuksen tai palkkasummaporrastuksen yhteyteen liitetään tasasuuri vähennys, olisi tuloksena arviolta 2 000—3 000 työpaikkaa lisää. Sen on jotakin.

Työllisyysnäkökulma on hyvä pitää mielessä kaiken aikaa, ja toivottavasti malli selkenee viimeistään hallituksen budjettiriiheen mennessä. Työllisyys on todella osa sosiaaliturvaa, ja työllisyysluvut ovat onneksi nuorten kohdalta varsinakin paranemaan päin.

Mielenkiintoista oli havaita sosiaaliturvan selontekoa ja mietintöä tarkkaankin selailtaessa, että kukaan meistä, jotka Suomessa asumme ja elämme, emme ole ilmaisia. Kaikki me maksamme. Olemme osa tätä sosiaaliturvaa, kuten Vattin tutkija Pekka Parkkisen kuviot tässä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössämme sivulla 3 osoittavat. Elikkä saamme enemmän sosiaalisina

tulonsiirtoina ikävuosina 0:sta 20:een joka ikinen. Ei tarvitse sosiaaliturvan yhteydessä puhua pelkästä köyhäin hoidosta, vaan sitä tulee monessa muodossa tätä yhteiskunnan palvelua. Ja toisaalta sitten 60 ikävuoden jälkeen myös tilanne on sama. Saamme enemmän kuin mitä välittöminä veroina, työntekijän sotumaksuina, työnantajan sotumaksuina ja välillisinä veroina yhteiskunnalle maksamme. Ja todellakin, on hyvä tiedostaa, että yhteiskunnalta ottaminen ei ole ainoastaan toimeentulotuen muodossa ottamista, vaan me otamme näinä palveluina ja muina tulonsiirtoina samaa sosiaaliturvaa ihan jokainen.

Professorityöryhmä esittää, että veroilla, tulonsiirroilla ja tukijärjestelmillä on saatu kansainvälisesti poikkeuksellisen tasainen tulonjako Suomeen siten, että isoja alue-eroja ei ole kotitalouksille käteenjäävässä tulossa. Tosiasia on todellakin, että palvelut ovat varsin pitkälti samanarvoisuutta lisäävä tekijä. Pohjois-Suomi nousi vertailussa Helsingin tasoon, kun tarkasteluun lisättiin palvelut. Eli perheet voivat voida hyvin hyvällä sosiaalipolitiikalla, hyvillä palveluilla niin pohjoisessa, itäisessä kuin eteläisessä Suomessa.

Oleellista on, miten laajat ja laadukkaat ja toisaalta kustannuksiltaan kohtuulliset palvelut kunnat pystyvät tuottamaan. Nyt kannattaa tamperelaisten olla todella ylpeitä, sillä Helinin ja Jantusen tutkimuksessa ”Kallis, kalliimpi, kotikaupunki” osoittautuu, että Tampere oli halvin lapsiperheiden asumispaikka isoista kaupungeista. Se oli siinä mielessä halvempi, että asumisen ja verotuksen jälkeen käteenjäävä tulo oli suurin. Kysyttäväksi jää tietenkin sitten vielä, mikä on palvelujen taso missäkin paikassa, minkälaiset palvelut tulevat vastaan, onko päivähoitopaikkoja jne. Kotikaupunkini Jyväskylä osoittautui keskivaiheilla olevaksi. Liekö Kajaani ollut aika kallis kaupunki.

On hyvä, että tällaista hyvin laajaa vertailevaa tutkimusta tulee, koska sitä kautta myös venytetään penniä oikealla tavalla ja kunnat oppivat järkevällä tavalla rakentamaan palveluverkkoa.

Näillä ajatuksilla haluan sanoa samalla, että sosiaaliturvan ja sen rahoituksen tarvetta ja toisaalta sen tasoa säätelevät hyvin monet asiat. Meidän pitää varmasti kaikessa palvelurakenteessa tuoda esille myös kustannusnäkökulma ja sitä kautta yrittää ihmisten elämää parantaa.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Ed. Viljamaa puuttui työttö-

myysturvan peruspäivärahaongelmaan. Kun valtiokunnan puheenjohtaja on nyt paikalla, niin kysyisin: Mitä valiokunta nyt tässä tarkoittaa, kun se ilmoittaa, että hallituksen tulisi ryhtyä toimenpiteisiin työttömyysturvan peruspäivärahan tason korottamiseksi? Tässä suhteessa keskustan eduskuntaryhmän ponsi on selkeä. Se toteaa, että hallituksen tulee ryhtyä välittömiin toimenpiteisiin työmarkkinatuen ja työttömyysturvan peruspäivärahatason korottamiseksi jne.

Kuuntelin ministerin puheenvuoroa, ja hän totesi, että työmarkkinatuki järjestelmänä on huono ja olisi kaikein selvintä, jos työmarkkinatukea mahdollisimman harva saisi. Tilanne on kuitenkin tällä hetkellä se, että vuoden 96 aikana 314 900 henkilöä on saanut työmarkkinatukea. Sen sijaan työttömyysturvan peruspäivärahaa vain 93 600 henkilöä, eli puhumme todella aivan eri mittasuhteissa olevista asioista. Työmarkkinatuen kustannukset ovat 5,3 miljardia ja työttömyysturvan peruspäivärahan 943 miljoonaa markkaa. Onko hallitus tässäkin nyt säästämässä siten, että hoitaa toisen osan tästä asiasta ja jättää työmarkkinatuen hoitamatta?

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan kannattaa ed. Viljamaan puheenvuorossaan esittämää kantaa, että toimeentulotuki tulisi siirtää Kelalle ainakin siltä osin, kun se ei ole erityisesti sosiaalityön harkintaa vaativaa, jolta osin tietysti osa toimeentulotuesta voisi jäädä edelleen kunnille. Kun etuudet jaettaisiin pääosin Kelan kautta, toimisi yhden luukun periaate, joka olisi tässä hyvä asia.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Viljamaa tunnusti, hieman poiketen monista muista hallituspuolueiden edustajista, kasvavan köyhyysongelman ja kannatti työttömyysturvan indeksikorotusten palauttamista. On hyvin myönteistä, että tällainen esitys tuli.

Se, mitä jäin hieman ihmettelemään, oli kuntien palveluvarustuksen tärkeyden korostaminen, joka sinänsä on aivan oikein, mutta siinä suhteessa kuntien taloudellisiin edellytyksiin eri osissa maata jäi kyllä ikävä aukko. Nimittäin nyt on todella vakava uhka valtionosuusleikkausten suuruuden ja suuntautumisen osalta siinä, että

kuntien palveluvarustus nimenomaan niiden ihmisten kannalta, jotka palveluvarustusta erityisimmin tarvitsevat, esimerkiksi vammaiset, muut sairaat ja tällaiset ryhmät, tilanne ajautuu yhä heikommaksi. Silloin ongelmat kasautuvat. Tähän olisin toivonut voimakkaampaa otetta ja kantaa ed. Viljamaalta.

Mitä tulee toimeentulotuen normitetun osan siirtämiseen Kansaneläkelaitokselle, niin se voi olla sinänsä ihan paikallaan, mutta kunnissa pelätään, että se liukuva osa eli määrä, joka tarvitaan normitetun osan yli perheissä ja yksilöiden kohdalla, kasvaa ja jää ehkä yksin kuntien kustannettavaksi. Tällainen kehitys on kyllä huoletuttava.

Ed. H u o t a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huuhtanen ihmetteli, miksi työmarkkinatukea ei ole huomioitu. Ed. Huuhtanenhan hyvin tuntee työmarkkinatukilainsäädännön, koska hän on ollut itse sitä viime hallituskaudella tekemässä, eli työmarkkinatuki määräytyy peruspäivärahan mukaan. Peruspäiväraha on se perustaso, josta ansiosidonnainen työttömyysturva ja myös työmarkkinatuki määräytyvät, eli jos peruspäivärahaa korotetaan, niin työmarkkinatuki korottuu automaattisesti. Hän myös vertasi peruspäivärahan ja työmarkkinatuen tilastoja. Työmarkkinatuen kasvun johtuu nimenomaan siitä, että edellisen hallituksen aikana työssäoloehto laitettiin myös peruspäivärahalle, jolloin peruspäivärahalla rupesi tippumaan ihmisiä työmarkkinatuelle.

Kannattaisi aina muistaa, mistä lait ovat tulleet, ettei tarvitse sitä itse ihmetellä.

Ed. S k i n n a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puuttumatta siihen, kuka mitään on laatinut, niin tarkoitus on kuitenkin työttömien kannalta nostaa peruspäivärahan tasoa sillä tavoin, että työtön, joka on ainoastaan työttömyysturvan peruspäivärahan tai työmarkkinatuen varassa, ei joutuisi turvautumaan toimeentulotukeen. Ponneshan todetaan, että päivärahan tasoa ja verotusta tulee muuttaa niin, että työtön ei joudu turvautumaan toimeentulotukeen.

Se on mielestäni asia, joka pitäisi toteuttaa. Se pitäisi irrottaa ansiosidonnaisesta turvasta sen takia, että jos nämä kaikki nousevat, silloin kustannukset ovat hyvin paljon suuremmat. Tässä ei puhuta mistään indeksitarkistuksen palauttamisesta, niin kuin näytti ainakin olevan teksti tv:ssä, että eduskunta vaatisi, että indeksitarkis-

tusten pitäisi tulla uudelleen. Siitä ei ole kysymys, vaan siitä, että tulisi markkamääräinen, täsmäohjattu korotus 118 markan peruspäivärahaan ja tämä mahdollistaisi verotuksen jälkeen, kun tämä on 94 markkaa, sen, että työtön ei joutuisi käymään vielä toimeentulotukiluukulla. Tämä niveltäisiin siihen, että syyperusteinen, eli tässä tapauksessa työttömyyden perusteella tapahtuva sosiaalietuuden saaminen ei johtaisi siihen, että yhtäkkiä onkin toisessa sosiaalietuudessa eli toimeentulotuessa, vaikka kuuluu työttömyysturvapiiriin.

Ed. Viljamaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä tulikin hyvät ja perusteelliset vastaukset työmarkkinatukeen ja peruspäivärahaan sekä myös ed. Kankaanniemen valitettavaan väärinkäsitykseen. En tarkoittanut peruspäivärahan korottamisella todellakaan indeksikorotusta, vaan ihan niin kuin valiokunnan puheenjohtaja Skinnari sanoi, markkamääräistä peruspäivärahan korotusta ja vielä, niin kuin myös korostin, verotuksen muuttamista niin, että käteenjäävä osuus on suurempi.

Mitä tulee kuntien palvelurakenteen järjestämiseen, niin kyllähän me kaikki tiedämme, ettei velkainen valtio voi antaa. Ei valtio, jolla on 400 miljardia velkaa, voi antaa enempää valtionapua kunnille. Sillä, mikä nyt on tiedossa, on pärjättävä. Se on tilanne, joka on tiedossa jokaisella kunnalla. Luulen, että se motivoi enemmän yhteistyöhön ja löytämään sellaisia palvelurakenteita, joilla voidaan taata ihmisille edelleen samat palvelut. Luulen, että Jyväskylän seudullakin voitaisiin Uraisten kunnankin kanssa pitää vähän enemmän yhteyttä.

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! Olin ajatellut omassa puheenvuorossani käsitellä keskustelun pohjana olevaa valiokunnan mietintöä ensinnäkin perustuslain 15 a §:n, toiseksi vähän vammaispolitiikan ja kolmanneksi alkoholi- ja päihdepolitiikan valossa, mutta ennen näihin asioihin siirtymistä olen varautunut hieman kommentoimaan eräitä ryhmäpuheenvuoroja ja muutenkin käytyä keskustelua. Tämän kokoomisen teen siinä hengessä ja sillä ajatuksella, että eduskunnassa löytyisi jotain yhteistä niin tärkeän asian kuin sosiaaliturvan kehittämisessä. Moni edustaja on kuullut minun aikaisemminkin valittavan poliittisen keskustelun syytelevää sävyä, enkä ole oppinut sitä vieläkään hyväksymään ja vika on tietysti vain minussa. Jatkukoon se minun puolestani, mutta itse yritän sen lisäksi,

että tietysti aina on minunkin mielestäni puheenvuoroissa puutteita, löytää sellaista yhteistä, mikä voisi kansakuntaa rakentaa.

Oman ryhmäni keskustan ryhmäpuheenvuorossa minusta on yksi paha puute, ja se on se, että siinä on vain pelkkää pahaa. Minä löydän tästä kaksi myönteistä kohtaa, ja ne ovat, kun kahdesti sanotaan, että arvoisa puhemies. Kaikki muu on synkkää ja ikävää yksinpuhelua. Tietysti tällaista puhetta saa meistä kuka tahansa aikaan, kun unohtaa historian.

Täällä syytetään muun muassa Lipposen hallitusta markkinavoimien vapautumisesta. Kuka sellaista puhetta uskoo? En ainakaan minä, joka olin myös Ahon—Viinasen hallituksen aikana eduskunnassa ja usein tältä paikalta kävin juuri sosiaalipolitiikan takia valittamassa sitä, että raha ratkaisee kaiken ja sitä, että Iiro, ministeri Viinanen, häärrää liikaa ministeri Huuhtasenkin tontilla. Antoi kyllä karsinan, mutta meni itse aina sinne määräämään, mitä rajojen sisällä saadaan tehdä, mihin rahaa budjetissa voidaan osoittaa. Mitä kehysbudjetointia se sellainen on?

Keskustan ryhmäpuheenvuoro toi mieleeni — anteeksi vain ed. Huuhtanen, tiedän että ette ole yksin tätä laatinut, uskallan sen takia tätä arvostella — työministeri Jaakonsaaren erään puheenvuoron, josta minulla on lehti uutinen mukana. Hän oli vihkimässä kehitysvammaisten palvelukotia nimeltä Pohjantähti ed. Raskin kotikunnassa Kemissä. Ministeri Jaakonsaari lainasi puheessa entistä työministeri Ilmo Paanasta, joka on tehnyt paljon työtä kehitysvammaisten eteen. Kun häneltä kerran kysyttiin, miten hän jaksoi, Ilmo Paananen oli vastannut, että jaksaa, kun katsoo siihen, mitä on, eikä siihen, mitä ei ole. Ministeri Jaakonsaari on todennut, että tämä sopii elämänohjeeksi.

Tämä sopii elämänohjeeksi politiikassakin, ja tarkoitan tällä kertaa sitä, että me voisimme keskustalaisinakin poliitikkoina rakentaa yhteistyötä oppositiostakin istuvaan hallitukseen ja siihen tulevaisuuteen, johon tässä jo tähdätään, kun tulevan hallituksen ministerisalkkuja jaetaan ja ohjelmaa meillä kirjoitetaan, rakentaa sillä, että me etsisimme näitä yhteisiä tekijöitä. Minä istun tuossa sosialidemokraattisen ryhmän erittäin miellyttävän jäsenen ed. Sinikka Hurskaisen vieressä, ja minun on helppo siinäkin istuen aina ajatella sitä, että pitäisi olla tätä yhteyttä. Eihän muuten synny yhteistyötä, ei nyt eikä tulevaisuudessaakaan.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän puheenvuorossa on minusta paljon kannatettavia ja hy-

viä yksityiskohtia, enkä niitä nyt paljon kertaa. Mutta ilolla mainitsen täältä kohdan, jossa ryhmän kannanottona todetaan, että sosiaalipoliittinen keskustelu on jäänyt liikaa talouspolitiikan jalkoihin. Viittasin jo siihen äsken edellisen hallituksen ajalta. Näinhän se on nytkin, ja ei niin pitäisi olla, jos halutaan hoitaa köyhien, syrjäytyvien ja syrjäytyneitten ihmisten asioita.

Kannatan myös esitystä, mitä monet muutkin ovat kannattaneet, että toimeentulotuen normiosa voitaisiin siirtää Kelalle. Siinä yhteydessä haluan vain todeta erään toisen julkisuudessa olleen kannanoton, joka tähän liittyy. Omalla kotiseudullani eli Oulun läänin eteläosassa on vasta valmistunut ehkäisevän lastensuojelutyön avoimuusmallinen kokeiluprojekti, jolla on kaunis nimi "Elsa". Tässä projektissa on kannettu huolta siitä, että mikäli näin käy, että Kela saa toimeentulotuen normiosan maksatuksen tehtäväkseen, saattaa olla vaarana, että sosiaalitoimintakijät siirretään kuntien sosiaalitoimistoista työttömyyskortistoon. Miten käy ehkäisevän lastensuojelutyön, muun muassa sitä huolta on tässä projektissa kannettu. Toivoisin, että ainakin tuo asia nyt muistettaisiin, koska hyvin yleinen ja yksimielinen käsitys lienee se, että nämä laskut ovat sitä pienempiä, mitä varhaisemmin nämä ongelmat voidaan hoitaa. Jos ne jätetään hoitamatta, laskut vain koko ajan kasvavat.

Tuossa yhteydessä kiinnittyi huomio kyllä siihen, että minä en löytänyt vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuorosta yhtään kertaa mainintaa lapsista, en kertaakaan sanaa lapsi. Sekään ei ole ed. Huotarin syytä, koska hän on lapsiystävällinen kansanedustaja, mutta ehkä taustavoimat ovat sen unohtaneet. Sen takia haluan palauttaa mieleen, mitä tasavallan presidentti sanoi, kun avasi tämän vuoden valtiopäivät täällä istuntosalissa. Hänhän puhui 1990-luvun voimakkaasta köyhyyksilmiöstä ja otti siinä yhteydessä erikoisesti esille lapsiperheet, sitaatti: "Tiedot lapsiperheiden ahdingosta osoittavat, että tarvitsemme myönteisempää paneutumista tähän ongelmaan. Meille ei saa syntyä ilottomien lasten sukupolvea." Toivottavasti tuo on tarpeeksi arvokas taho tässä lainattuna, että tämä puhe voisi kantaa ylempiin kammareihin.

Kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa huomio kiinnittyi sivulla 2 olevaan korostukseen sosiaalipoliitikassa omatoimisuudesta ja omavastuusta. Keskustankin ryhmän monissa keskusteluissa tämä on aina vilahtanut, ja minulla syttyy joku lamppu päässä aina, kun puhutaan sosiaalipoliittikan yhteydessä omavastuusta

ja omatoimisuudesta. Ymmärrän kyllä, mitä täällä tarkoitetaan tässä puheessa ja niissä keskusteluissa, joissa olen ollut mukana. Totta kai se on hyvä periaate. Mutta minusta aina seuraavassa virkkeessä pitäisi muistaa, että on ihmisiä, niin kuin tässä keskustelussa on todettu moneen kertaan, jotka eivät voi kantaa omaa vastuuta. Se ainakin tässä puheenvuorossa jäi nyt mainitsematta. Mutta erittäin hieno on mielestäni kokoomuksen ryhmäpuheenvuoron päätös: "Eduskunnalla on vastuu siitä, että äänensä eivät saa kuuluvuuden vain vahvat ja ahneet, vaan myös heikot ja syrjäytyneet." Tämä on hyvin epäkokoomuslainen lause, mutta se johtuu varmaan siitä, että puhujana oli ed. Antvuori.

Suurella ihastuksella kuuntelin suurimman hallituspuolueen edustajan ed. Raskin pitämää ryhmäpuheenvuoroa. Sitä ei voi laajasti kommentoida käytettävissä olevan ajan puitteissa, mutta siinä kiinnitän huomiota erityisesti vammaispolitiikkaan.

Tässä viitataan vammaistyöryhmän äskettäin ilmestyneeseen mietintöön, josta on ollut lehti uutisia. Tuossa työryhmässä, niin kuin näissä uutisissakin, on kovasti korostettu omatoimisuutta, josta äsken mainitsin, ja sitä, mikä tässä keskustelussa on myös ollut paljon esillä, eli sitä hokemaa, että työ on parasta sosiaaliturvaa. Se on viisas ja hyvä ajatus ja varmasti monessa suhteessa paikallaan. Mutta jälleen syttyy varoituslamppu silloin, kun vammaispolitiikan yhteydessä puhutaan työn tekemisestä, koska meillä on paljon esimerkiksi kehitysvammaisia, jotka eivät koskaan pysty tekemään työtä. Jos puhutaan siitä, että vammaispolitiikan parasta turvaa on työn tekeminen, pitäisi aina muistaa kyllä erottaa siitä sellaiset vammaisryhmät, joita se ei voi koskea. Niinpä vammaisjärjestöt ovatkin olleet hiekan ällikällä lyötyjä ja hämmästyneitä tämän työryhmän sinänsä yksimielisestä lopputuloksesta, jossa ei ole eriäviä mielipiteitä muistaakseni, mutta jonka tiedottamisen yhteydessä eräät vammaisjärjestöt kyllä kertoivat julki omat epäilyksensä siitä, mihin omaksuttu periaate, että työ on parasta sosiaaliturvaa vammaisillekin, saattaa pahimmillaan johtaa.

Aikaisemman vaalikauden sosiaali- ja terveysvaliokunnassa muistan, että me kannoimme huolta siitä, omaksutaanko Suomen sosiaalipoliittikkaan EU:sta lähtökohta, joka voidaan pukea myös näihin sanoihin, että työ on parasta sosiaaliturvaa eli että sosiaaliturva perustuu työn tekemiseen eikä tällaiseen universaalisuuden periaatteeseen, mikä pohjoismaisissa hyvinvointiyhteis-

kunnissa ja meillä Suomessa on omaksuttu, eli että yhteiskunta on niin vahva kuin sen heikoin lenkki eli yritetään aina huolehtia myös niistä, jotka eivät omatoimisesti ja esimerkiksi työelämässä pysty toimeentuloa tai turvaa itselleen hankkimaan.

On tietysti hyvä, että vammaispolitiikan puolelle etsitään aktivointikeinoja ja on työelämään perehdyttämistä ja kouluttamista, mutta se ei saa kyllä tapahtua heikoimpien kustannuksella. Toivon, että sosiaali- ja terveystieteissä, jossa tätä asiaa valmistellaan, myöskin tähän huomiota kiinnitettäisiin. Meillä on ollut jo pitkään, puolikymmentä vuotta, Kehitysvammaliiton projekti työelämään tutustuttamisesta, perehdyttämisestä ja kouluttamisesta, ja varmaan sieltä saadaan hyviä keinoja ja ohjeita, miten menimme eteenpäin.

Tapasin itse viime maanantaina oman kyläni koulun keittolassa alle 20-vuotiaan Down-pojan, kehitysvammaisen pojan, joka oli siellä erään kurssin yhteyteen kuuluvassa työharjoittelussa. Siellä hän leikkeli tuoretta kurkkua ruokatuntia varten, pilkkoi sitä ja teki muitakin töitä ja oli erittäin mielissään siitä, että saa olla tällaisen lyhyen jakson työelämässä. Yleensä Down-lapset ovat hyväntahtoisia kehitysvammaisia ja varmasti soveltuvakin tähän, mutta niin kuin tiedetään, on paljon kehitysvammaisia lapsia, nuoria ja aikuisia, jotka eivät pysty omatoimiseen työelämään ja joiden sosiaaliturva ei voi sen tähden rakentua työn periaatteen varaan. Minä haluan uskoa, että ne, jotka tätä asiaa jollakin tavalla tuntevat, myös näistä kaikkein heikoimmista haluavat huolehtia.

Arvoisa puhemies! Lyhyesti kommentoisin valiokunnan mietinnössä olevaa perustuslain 15 a §:ää, joka on hyvä pykälä, jota olen itse ollut sorvaamassa perusoikeuskomitean jäsenenä ja joka sorvattiin aikana, jolloin ei tiedetty näistä taloudellisista ongelmista siinä määrin kuin niistä nyt laman jäljiltä tiedetään. Silloin oltiin sitä mieltä, niin kuin valiokunnan mietinnössä todetaan tämä pykälä: "Jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon." Tämä on tietysti hyvä periaate vaikeinakin aikoina, mutta niin kuin tiedetään, jo 2 momentti, jonka huomasin valiokunnan puheenjohtajan ed. Skinnarin jättäneen lukematta, kun hän esittelypuheenvuorossaan mietintöä esitteli, ontuu käytännössä pahasti. Täällä sanotaan: "Lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden,

sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella."

Siis tässä kohden me olemme jo poikenneet tästä kauniista, hienosta periaatteesta, että jokaisella olisi eri elämäntilanteissa tämä perustoimeentulon turva, ja nyt tarkoitan sitä yksityiskohtaa, jota täällä keskustelussa on käsitelty, eli sairausvakuutuksen minimipäivärahan poistamista.

Ne edustajat, jotka ovat asiasta kiinnostuneita perusoikeusnäkökulmasta, voisivat lukea lakimiesaiakauskirjassa 5—6/1996 olevan Suomen Akatemian tutkijan, oikeustieteen tohtori Liisa Niemisen artikkelin, jossa hän käsittelee juuri sairausvakuutuksen minimipäivärahan leikkamista perusoikeusnäkökulmasta. Hän tulee siinä aivan päinvastaiseen tulokseen kuin maan hallitus, siis nykyinen hallitus, ja eduskunnan enemmistö, jotka leikkasivat pois sairausvakuutuksen minimipäivärahan. Niin kuin muistetaan, siinä keskustelussa hyvin usein viitattiin siihen, että esimerkiksi perheenäiti — he ovat yksi tällainen kansalaisryhmä — on itse valinnut elämänsänsä. Monet edustajat tässä salissa toistivat tätä lausetta, joka oli muuten myös Margaret Thatcherin peruste, kun hän Englannissa teki vastaavan leikkauksen: äiti on itse valinnut elämänsänsä. Niinhän kansanedustajakin on kyllä valinnut äänestäjien myötävaikutuksella, mutta ei ole menettänyt etuuksiaan.

Tässä tohtori Niemisen perusteellisessa artikkelissa, joka on raskasta luettavaa mutta siksi hyvin mielenkiintoista, on tarkasti selostettu, että tässä tehtiin virhe. Perustuslakivaliokunta oli empivällä kannalla ja teki poliittisen valinnan, ja eduskunnan enemmistö sen sitten hyväksyi. Näin tuo tärkeä periaate tuli kumotuksi. Minä en siihen tässä ehdi enempää kajota mutta annan vain pienen vihjeen niille, jotka haluavat asiaan tarkemmin perehtyä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi ihan muutama sana vielä alkoholipolitiikasta, joka on tässä valiokunnan mietinnössä saanut oman sijansa. Tosin en ymmärrä jakoa, mitä täällä käytetään, kun puhutaan "alkoholista" ja "päihteistä". "Päihdehän" on yläkäsite ja "alkoholi" alakäsite. Ehkä siinä on jotakin syvempää viisautta, joka ei ole minulle auennut. Oli miten oli, samasta asiasta tässä tietysti puhutaan.

Tästäkin on, niin kuin täällä kuultiin, ministeri Mönkärekin sen totesi, nyt vasta valmistunut työryhmämietintö, jolla on vitsikäs nimi "Onks tietoo -ohjelmajulistus" toimikunnassa, jonka

puheenjohtajana on kansanedustaja Esko Helle. Monissa lehtiartikkeleissa on käsitelty mielenkiintoisesti tätä vaikeaa ongelmaa, johon työryhmä on paneutunut, suomalaista alkoholipolitiikkaa, ja sen vaikeudethan kansanedustajat kyllä hyvin tietävät. Tavoitteena on, että kulutusta voitaisiin vähentää, mutta näyttää siltä, että se kaikista ohjelmista huolimatta lisääntyy.

Tässäkin työryhmässä tultiin siihen tulokseen, että ei vain yksilötasolla tätä ongelmaa ratkaista vaan myös yhteiskunnan tasolla. Itse olen kyllä taipuvainen ajattelemaan, että se ratkaistaan yksilötasolla. Jokainen ihminen tekee päätöksen, tarttuuko lasiin tai tarttuuko pulloon ja millaiseen tarttuu ja mitä suustansa alas panee. Ei siitä voi syyttää yhteiskuntaa eikä vaikeita oloja. Se on jokaisen yksilön ratkaisu. Mutta tietysti yhteiskunta voi päätöksillään ja toimenpiteillään tukea raitista elämäntapaa ja sillä tavalla olla tässä asiassa mukana.

Minä olin ajatellut lukea vähän markkamääriä siitä, mitä tämä huvi Suomen kansalle maksaa, mutta se voi pilata joittenkin edustajien koko illan, joten jätän sen nyt tekemättä.

Arvoisa puhemies! Minä olen yrittänyt tätä asiaa lähestyä siinä tarkoituksessa, että me löytäisimme yhteisiä tekijöitä sosiaalipolitiikasta ja myös näistä konkreettisista toimenpiteistä, näistä ohjelmista, joita meillä jatkuvasti tehdään, että me voisimme toteuttaa sitä politiikkaa, jota sanotaan heikoimman kansalaisen ehdoilla tapahtuvaksi politiikaksi.

Täällä on lainattu monia suuria ajattelijoina. Minäkin lainaan lopuksi tasavallan presidentti Martti Ahtisaarta, joka vuorostaan lainasi tämän vuoden uudenvuoden puheessa kirjailija Frans Eemil Sillanpäättä. Lainaus oli tällainen: ”Meidän on rakastettava isänmaatamme siten, että kunnioitamme jokaisen kansalaisen osuutta siihen.” — Siis niittenkin, jotka eivät itse pysty omaa elämäänsä turvaamaan.

Ed. Vehkaoja merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täytyy oikein kiittää ed. Alarantaa siitä, että hän palautti keskustelun jotensakin arvokkaalle tasolle.

Mielestäni on asioita, joista voi ilkeillä, ja on asioita, joista ei voi ilkeillä. Sosiaalipolitiikka sanan laajimmassa merkityksessä kuuluu siihen inhimillisen elämän, yhteiskunnallisen päätök-

sen alueeseen, josta ei voi mielestäni ilkeillä. Kun me puhumme lapsiperheistä, kun me puhumme vammaisista, ne ovat niin arkoja, niin syviä, niin pyhiä asioita, että minua on vaivannut kaiken aikaa tämä aggressiivinen paatos, jota nimenomaan oppositio — tarkoitan lähinnä keskustaa, kristillisiä — on tässä harjoittanut.

Minua on vaivannut sekin asia, johon ed. Alaranta puuttui ja joka tuli jossain määrin myös kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa esiin, omavastuisuus kontra sosiaalipolitiikka. En oikein ymmärrä sellaista ajatuksenkulkua, koska kun omavastuisuus toimii, sosiaalipolitiikkaahan ei tarvita. Kun näin on, on minusta hyvin sanoisinko epä-älyllistä pohtia sitä seikkaa, miten tässä sosiaalipolitiikan raamissa itse kukin voisi olla oman onnensa seppä, kun sosiaalipolitiikan peruseriaatteet kuitenkin lähtevät niistä pulmista, joihin ed. Alaranta viittasi.

Mitä tulee alkoholiin, sekin oli tärkeätä ottaa keskustelussa huomioon. Totta kai se on yksilön ratkaisu, mutta kyllä yleisellä yhteiskunnallisella ilmapiirilläkin on sen kanssa tekemisensä. Se yleinen huvittuneisuus, millä siihen suhtaudutaan, on hankala asia.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Alaranta arvosteli esimerkiksi omaa tyyliäni siitä, että tämä estää yhteistyötä eikä löydä yhteistekijöitä, haluaisin vain omalta puoleltani sanoa sen verran, että jos kertoo omat ajatuksensa selkeästi ja tietää, että omista ajatuksista poikkeavia ajatuksia on olemassa, eikä se ole parasta yhteistyötä tulevaisuudessa, että tiedetään, mihin suuntaan mennään? Te, ed. Alaranta, lainasitte kuitenkin puhettani monelta osin.

Muun muassa minimisairauspäivärahan poisto oli yksi niistä asioista. Mielestäni perusturvan säästöistä, jotka ovat todella miljardiluokissa ja jotka ovat kaikkein suurimmassa tarpeessa ja vaikeuksissa oleville ihmisille, on syytä tällaisissa keskusteluissa mainita, erityisesti kun selonteosakin todetaan, että edellisen hallituksen aikana päästiin kohtalaiseen yhtäläisyyteen säästöissä. Kaikki menettivät, mutta edellisen hallituksen periaate oli, että talouden antaessa myötä kaikki saisivat myös jotain takaisin. Nyt on vain käynyt niin, että kaikkein köyhin osa ei ole saanut mitään. Se säästää edelleen. Paremmiin toimeentulevat saavat sitä kasvanutta kansankakkaa, joka meille onneksi nyt on tullut Ahon hallituksen ajoilta harjoitetusta talouspolitiikasta. Mutta talous- ja sosiaalipolitiikan yhdistäminen on aina

vaikea asia. Tässä meidän eromme edelliseen hallitukseen on tullut vain esille. Me edelleenkin painotamme perusturvan asioita ja ...

Puhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Huotari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin kiitän ed. Alarantaa harvinaisen rakentavasta ja kohteliaasta puheenvuorosta. Minua on vaivannut jo pitemmän aikaa täällä se, että ikään kuin mielipide vaihtuu aina sen mukaan, millä puolella istuu, hallituksessa tai oppositiossa. Minun mielestäni esimerkiksi työttömyysturvan indeksikorotuksen leikkaukset ovat aina huono asia, olisipa kummalla puolella tahansa.

Ed. Alaranta puuttui ryhmäpuheenvuoroni toimeentulotuen osuuteen. Huomaatan, että seuraava lause oli juuri sellainen, että samanaikaisesti on kuitenkin huolehdittava siitä, että lainsäädännöllä turvataan sosiaalityön asema kunnissa.

Ed. Alaranta ihmetteli, miksi ei ole yhtään ainutta lapsi-sanaa puheenvuorossani. Se johtui siitä, että ei ole kovinkaan kauan siitä, kun oli lapsipoliittinen selonteko, jossa minulla oli myös puheenvuoro, ryhmäpuheenvuoro. Keskityin silloin siihen asiaan ja tässä ryhmäpuheenvuorossani keskityin lähinnä köyhyyteen ja sen aiheuttamiin ongelmiin ja sosiaaliturvan tulevaisuuden rakenteisiin ja siihen, miten pystymme tätä jatkossa rahoittamaan. Huomaatan vielä, että olen itse kirjoittanut puheenvuoroni sanasta sanaan.

Ed. Peltomäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos todellakin ed. Alarannalle rehellisestä puheenvuorosta. Näitä kaivattaisiin lisää.

Haluaisin kiinnittää huomion siihen, kun puhuitte päihdeongelmista. Kun sosiaali- ja terveysvaliokunta antoi kansanterveydestä kertomuksen, silloin laajemmin käsitelimme päihdeongelmia. Siksi se on jäänyt tässä selonteossa vähemmälle.

Myös haluaisin kommentoida sitä, kun toitte esille ja moni muu on tuonut esille, että toimeentuloturvan normitettu osa voitaisiin siirtää Kelalle. Tässä on sekä hyvää että huonoa. Jos siirrettään pelkkä maksatusosa, silloinhan ollaan yhdellä luukulla. Mutta itse näen siinä myös ongelmana sen, että nyt ne henkilöt, jotka tarvitsevat toimeentuloturvaa, tarvitsevat myös sosiaalityötä. Kun he ovat menneet rahaa pyytämään, samalla he tavallaan joutuvat myös tekemisiin so-

siaalityöntekijän kanssa eli siinä saadaan ensimmäinen kontakti siihen henkilöön ja ehkä sen jälkeen koko perheeseen, jotta voidaan hoitaa sitä perhettä kokonaisvaltaisesti. Jos nyt rahanjako siirtyy Kelalle, pelkään todellakin sitä, miten sitten tavoitetaan nämä henkilöt ja perheet, jotka tarvitsisivat sosiaalityötä. Se on yksi ongelma, mihin toivon myös ministeriössä etsittävän ratkaisuja ennen kuin päätös siirrosta Kelalle tehdään.

Ed. Saarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Alarannan upean puheenvuoron johdosta haluan kommentoida sitä lähinnä oman siviilivirkani näkökulmasta. Kun olen toiminut pitkään koulutuskuntayhtymän talousjohtajana, sellaisen kuntayhtymän, jossa on myös erityisryhmille tarkoitettuja opintolinjoja, ja ed. Alaranta jotenkin antoi puheenvuorossaan ymmärtää, että vammaisia ei pitäisi ehkä niin kovin aktiivisesti koettaa työllistääkään ja että pitäisi hyväksyä se, että he eivät tee työtä, niin omasta kokemuspohjastani kertoen toteaisin, että on kuitenkin erittäin upeata, kun voimme kouluttaa ja työllistää vammaisia. Se on inhimillistä, se on toivottavaa ja se on myös jopa kamreerin näkökulmasta erittäin taloudellista. Siinä jos missä saadaan sijoitetulle pääomalle aivan valtava kate.

Suurimpana esteenä on työelämässä työnantajien ja muiden asenteet, että me jotenkin vierastamme. On hyvin paljon työtehtäviä, joihin vammaiset voitaisiin sijoittaa, jos vastaanottavalla puolella jotenkin olisi inhimillisempi ote.

Toivon, että asioita voitaisiin siihen suuntaan myös eduskunnan taholta kuljettaa.

Ed. Rask (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Alarannan puheenvuorot yleensä hiljentävät salin kuuntelemaan, hän on todellinen vallankäyttäjä. Minua miellyttää hänen tapansa etsiä olemassaolevista poliittisista olosuhteista rakennuspuita yhteisen hyvän aikaansaamiseksi ja vielä näin hyvissä ajoin ennen seuraavia eduskuntavaaleja.

Politiikassa on aika vaikeata olla toistelematta aikaisemmin tehtyjä huonoja päätöksiä ja olla syyttelemättä edellisiä hallituksia. Minä koin tämän itse hyvin henkilökohtaisesti edellisten käytösten kunnallisvaalien alla, jolloin päätin, että koetan välttää sanomasta missään puheessani ”edellisen hallituksen aikana”, koska se jo sisältää moitteen, vaikka mitä sitten sen jälkeen sanoisi. Tähän päätökseen minä tulin, koska mi-

nulla on itsesuojaus ja minä tiedän, että omalla alueellani olen vähemmistön edustaja ja olisin kyllä aina tappiolle jäänyt näissä puheissa, mutta ed. Alaranta hyvin hyvällä tavalla meitä edustajatovereita opastaa ja hänen viitoittamalaan tiellä on hyvä edetä.

P u h e m i e s : Näin varmasti on, mutta pyydän edustajaa muistamaan vastauspuheenvuoron peruskaavan ja etenemään myös sen myötä. Meillä on vielä jäljellä mielestäni kiintoisia vastauspuheenvuoroja, mutta mieluusti vastauspuheenvuoroja. Me emme käytä kannatuspuheenvuoroja, ja se ei tarkoita, että puheenvuoro on silti kielteinen.

Ed. A n t v u o r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On kuitenkin ihan pakko kiittää ed. Alarantaa niin rakentavasta kritiikistä.

Kokoomuksen ryhmäpuheenvuoron osalta on sanottava, että omavastuisuus ja omatoimisuus on kuitenkin hyvään pyrkivä ajatus, ajatus siitä, että meillä olisi sellaiset rakenteet, jotka kannustavat ihmisiä selviytymään itse ja pärjäämään itse, koska ne ovat kuitenkin tärkeitä asioita ja antavat voimaa ja kantavat elämässä. Toisaalta elämä on pääasiassa aika vaikeaa. Elämänilo ja onnistuminen aika vähän. Työ on yksi suuri elämänilo ja on kauhean surullista, kun se ilon on viety kovin monelta pois.

Ihan totta on myös se, että on paljon ihmisiä, jotka eivät syystä tai toisesta pärjää eivätkä pysty omavastuisuuteen ja omatoimisuuteen. Tässä kohden tarvitaan sitä hyvinvointiyhteiskuntaa, joka pitää näistä ihmisistä huolen.

Ed. V i l j a m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Puutun vain eräseen itseäni kiinnostavaan kohtaan, joka ed. Alarannan puheenvuorossa oli.

Työ on parasta sosiaaliturvaa. Tätä mottoa ei voi varmasti kehitysvammaisen kohdalla käyttää silloin, kun kehitysvammainen on erittäin huonotasoinen. Mutta toisaalta luulin, että meillä olisi mahdollisuus tässä eduskunnassa edistää kuitenkin kehitysvammaisten kohdalla sitä projektia, että heille yhä laajemmin järjestettäisiin sosiaalihuollollista työtä taikka että he voisivat eläkkeensä rinnalla tehdä sen määrän työtä, mikä heidän tasolleen sopii. Olen kuullut, että käytännössä on todella isoja ongelmia siinä, että kehitysvammaiselle ei voida maksaa palkkaa. Pelkkä pieni ahkeruusraha ei tyydytä ja kuitenkin on työkykyä jonkin ver-

ran, eli tässäkin on lainsäädännön muuttamistarvetta.

Mitä tulee ed. Alarannan kritiikkiin omaa ryhmää kohtaan, niin kyllä minun pitää sanoa, että kun kuuntelin ed. Huuhtasen puhetta, niin ihastelin sitä asiantuntemusta, mikä siinä puheessa oli, ja tiiviyyttä, millä asiat ilmaistiin. Se oli myös yksi merkittävä osa puhetta, joskin siinä tietenkin tuli vähän opposition asennetta.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Alaranta otti puheensa johtoteemaksi selonteon myönteisten puolien etsimisen ja kiitosta on tullut. En tiedä palautanko keskustelun maanpinnalle, mutta minusta tuntui kuitenkin, että ed. Alaranta aitona gentlemanina kehui naispuoliset hallituspuolueiden ryhmäpuheenvuorojen pitäjät ja kansanedustajat, mutta moitteen sana löytyi oman puolueen miespuolista ryhmäpuhujaa kohti. Liekö syynä hänen arvelunsa, että tulevan hallituksen ministeripaikat ovat jaossa?

Asiallisesti ottaen ed. Alaranta kritisoi ansiokkaasti vammaisasiaa viitaten useiden täällä lausumaan, että työ on parasta perusturvaa ja sosiaalipolitiikkaa. Mikäli ed. Alarannan kritiikki kohdistui minuun, haluan todeta, että itse sanoin, että ideaalista olisi, jos sosiaalinen turvallisuus perustuisi siihen, että työkykyinen ihminen kykenisi omalla työllään pitämään huolta itsestään ja perheestään. Työkykyinen tarkoittaa jostain muuta kuin vammaista.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Alaranta puhui sairaspäivärahalakauksesta perusoikeuden näkökulmasta ja se on varmasti kovin tärkeä aihe. Tietysti se on jossain määrin kuitenkin jälkiviisas aihe, kun kannanotto on perustuslakivaliokunnassa jo kauan sitten otettu.

Mehän olemme täällä näiden leikkausten aikana joutuneet, ehkä oikeastaan voimme kai sanoa, että hallituspuolueessa jopa aina toivoneet, että perustuslakivaliokunta ottaisi hyvin tiukkaa ja niukkaa kantaa siinä suhteessa, mitä leikkauksia ylipäätään voidaan ajatella. Itsekin voin sanoa, että minulle oli suuri pettymys, että täällä kohdalla mahdollistettiin leikkaus myöskin perustuslakivaliokunnan kannanoton avulla, johon ei ole kuitenkaan valitusoikeutta täällä suuressa salissa, niin kuin tiedämme. Ainoastaan voidaan ajatella, että ratkaisu tehdään poliittisella ja asiallisella puolella. Mutta kun ratkaisua tämmöisessä perustuslaillisessa mielessä ei ole,

niin monen vuoden ajan itse asiassa eduskunnalle on riittänyt että jos perustuslakivaliokunta näyttää vihreätä valoa ja se mahtuu raameihin, niin silloin myöskin näihin ikäviin toimenpiteisiin on menty.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näissä kaikissa vastauspuheenvuoroissa on tullut sanotuksi se, mitä ajattelin sanoa.

Ed. A. Ojala: Arvoisa rouva puhemies! Kuuntelen yleensä ed. Alarannan puheen hyvin tarkasti, sillä hän kantaa huolta vähän niistä samoista asioista, joista itse myöskin tietysti ammattini vuoksi olen ollut huolissani. Myöskin hänen puheenvuoronsa ovat hyvin rehellisiä ja puuttuvat hyvin kipeisiin kohtiin. Niin minusta oli nytkin, mutta haluaisin hänelle todeta, kun hän puuttui mahdollomuuteen, että kehitysvammainen voisi olla töissä, niin tietysti osa kehitysvammaisista pystyy erittäin hyvin työskentelemään ja tästä työskentelystä on saatu hyviä kokemuksia. Kun hän oli huolissaan, onko vammaistiryhmän muistiossa tästä, minulla on tämä muistio edessäni ja luen sieltä ihan suoran lainauksen, joka varmasti rauhoittaa hänen huolen aihettaan:

”Työkyvyn edistämisen rinnalla tavoitteena on yleisen toimintakyvyn ylläpitäminen. Niiden iäkkäiden vammaisten ja vaikeavammaisten ihmisten kohdalla, jotka eivät pysty osallistumaan työelämään, tavoitteena on ensisijaisesti toimintakyvyn ylläpitäminen siten, että mahdollisimman moni selviytyisi pääasiassa avo- ja välimuotoisten palvelujen avulla eikä tarvitsisi pitkäaikaista laitoshuoltoa.”

Tiedämme kuitenkin, että osa kehitysvammaisista tarvitsee jatkuvaa laitoshuoltoa. Ehkä tämä osuus sitten tässä korjaantuu matkan varrella.

Haluaisin myöskin kiittää ed. Raskia meidän ryhmämme puheenvuorosta. Hän on sen todella tehnyt itse ja se oli minusta äärettömän monipuolista ja syvällisesti laadittu puheenvuoro.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön ja siinä lausuttuun voi hyvin yhtyä. Se oli erittäin laajasti laadittu. Erittäin iloinen olin työttömyys-turvan peruspäivärahaopinnasta, koska siinä on selkeästi todettu, että nyt on menty tässä kohdin liian pitkälle. Se on rehellisesti tunnustettu. Edellytän ilman muuta omaltakin osuudeltani, että hallitus ryhtyy tässä asiassa toimenpiteisiin.

Omassa puheenvuorossani puuttuisin yhteen pieneen kohtaan, tähän vammaisten asemaan,

joka minusta kuitenkin valiokunnan mietinnössä oli jäänyt hyvin vähälle käsittelylle. Minä epäilen, että se johtuu siitä, että vammaistiryhmä 96:n muistio oli juuri valmistumassa, eikä ehkä haluttu astua tämän työryhmän varpaille. Mutta kun mietintö on valmis ja luovutettu ministerille, niin sitä voi hieman kommentoida tulevaisuutta ajatellen.

Vammaistiryhmä painotti sitä, että ”vammaisia ei tule pitää passiivisina tulonsiirtojen ja palvelujen kohteina, vaan aktiivisina henkilöinä, joilla on oikeus ja velvollisuus vaikuttaa selviytymisedellytystensä suunnitteluun ja elämänsä ohjautumiseen. Vammaisten syrjäytymisen ehkäisemiseen kuuluu sosiaaliturvan lisäksi olennaisena myös asuin- ja elinympäristö, liikenteen, kommunikoinnin ja tiedonvälityksen esteettömyys. Vammaisten sosiaaliturvaa olisi ajanmukaistettava ja voimavarat kohdennettava niin, että ne kannustavat vammaisia aktiivisuuteen, kuten opiskeluun, työssäkäyntiin tai kuntoutukseen. Sosiaaliturvan olisi kohdeltava eri vammaisryhmiä tasapuolisesti.”

Näin ei nyt kuitenkaan ole. Valiokuntakin on kiinnittänyt huomiota maksupolitiikkaan, johon tulee tehdä muutoksia. Suuri osa vammaisista ihmisistä tarvitsee vamma- tai sairauden vuoksi runsaasti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Maksupolitiikka on lamavuosina ja erityisesti valtionosuusuudistuksen jälkeen muuttunut ja lisännyt kansalaisten maksuosuutta. Myös osa kunnista on kummallisesti keksinyt uusia erillisiä maksuja, jotka lisäävät palveluja tarvitsevien maksurasitusta. Terveys- ja elämäntilanteen huollon asiakaskustannusten ja sairauskustannusten lisääntyminen on saanut aikaan sen, ettei esimerkiksi eläkkeensaajien hoitotuki riitä edes suorien vamma- tai sairauden aiheuttamien kustannusten korvaamiseen. Koska terveydenhuollon maksut ovat lisääntyneet, on moni vamma- tai eläkeläinen ja pitkäaikaissairas joutunut toimeentuloluukulle. Nyt kuitenkin kunnat ovat evänneet osan näistä toimeentulotukihakemuksista ja perustelleet päätöstään sillä, että terveydenhuollon yksikkö voi alentaa tai jättää perimättä kyseisen maksun. Mutta tietysti kokemus elävästä elämästä osoittaa, ettei näin tapahdu, vaan maksut saattavat mennä jopa suoraan ulosottoon.

Kustannukset vamma- ja eläkeläisten saattavat olla hyvin suuria, on jopa väitetty, että 28 000 markkaa vuodessa. Tähän tietysti on sitten luotu avuksi vammaistuki ja eläkkeensaajien hoitotukijärjestelmä, mutta se ei valitettavasti määrältään enää vastaa tätä hetkeä. Vuoden 94 alusta

on välittömiin kustannuksiin ja pakollisiin maksuihin menevä tuki otettu huomioon kotipalvelumaksua määrättäessä tulona, ja tähän vääristää tilannetta. Hoitotukikaan eri riitä edes välttämättömiin terveydenhuollon kustannuksiin. Tämä käytäntö kyllä kaipaakaan todella remonttia, jotta ihmisten ei ole pakko hakea toimeentulotukea, vaan tilanteeseen tarkoitettu tuki riittäisi.

Vammaislakia uudistettaessa tulisi kiinnittää huomiota myös lain hengen noudattamiseen ja tulkintoihin jo ennakolta. Olemme täällä käyneet keskustelua kansalaisten oikeusturvasta ja yhdenvertaisuudesta lain edessä. Ihmeekseni olen nyt lueskellut korkeimman hallinto-oikeuden ja korkeimman oikeuden päätöksiä. Yleensä niitä ei ole kuulemma kovin sopivaa moittia, mutta ei mahda mitään sille, että jos on osoitettavissa selkeää tulkinnan epäoikeudenmukaisuus, niin kyllä sitä pitää hieman ihmetellä.

Antaisin tästä ihan pienen käytännön esimerkin. Korkeimman hallinto-oikeuden päätös, taltiointinumero 01040, on annettu aviopuolisoille, joista toinen on täysin sokea ja toisella on melkein näkö poissa. Siinä korkein hallinto-oikeus on katsonut, että aviopuolisoilla, jotka molemmat ovat vaikeavammaisia, voidaan vähentää matkoja siten, että heille on molemmille myönnetty lain mukaiset 18 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa, mutta heidän tulee käyttää puolet matkoista yhteisesti. Aika merkillinen päätös.

Minusta peruseriaate on se, että vammaisen tietää itse parhaiten, mikä on hänelle parasta. Vammaisia on kohdeltava ensisijaisesti kansalaisina ja kuntalaisina ja vasta toissijaisesti vammaisina. Kaikki kuntien tarjoamat palvelut kuuluvat tietyksi myös vammaisille, mutta lisäpalvelut kuuluvat vammaispolvelulain mukaisesti yleisten palvelujen lisäksi. Tästä peruseriaatteesta voi todeta osan kuntia lipsuneen. Palautus asianmukaiseen tarkasteluun olisi minusta paikallaan. Valiokunnan kannanotot tästä asiasta ovat erittäin hyviä ja kannatettavia.

Rouva puhemies! Yhdyn myös valiokunnan huoleen lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen riittämättömyydestä. Voimakkaasti oireilevien lasten määrä on lisääntynyt, eivätkä hoidon resurssit vastaa alkuunkaan kysyntää. Mutta huoli tästä ei yksin riitä. Pidän tärkeänä, että hallitus ottaa tämän ongelman vakavasti ja korjaa asian.

Myös vanhusten mielenterveysongelmat ovat lisääntymässä. On erittäin välttämätöntä käynnistää sosiaalisesti kuntouttavia palveluja ja etsiä masentuneita vanhuksia hoidon ja tuen piiriin.

Tukitoimilla kyetään lisäämään heidän omatoimisuuttaan ja arkipäivän askareista selviytymistään. Juuri tässä työssä ovat paljon puhutut ja keskustelua aiheuttaneet kolmannen sektorin toimijat avainasemassa. Heidän asiantuntemustaan minusta kannattaisi käyttää hyväksi.

Kasvavan vanhusväestön toimintakyvyn ylläpitäminen omassa asunnossa selviytymiseksi ja omatoimisuuden säilyttämiseksi mahdollisimman pitkään on perusteltavissa niin yksilöllisistä kuin yhteiskunnallisista näkökohdista. Myös sosiaaliseen kanssakäymiseen on annettava riittävästi tukea. Erityisesti elämän laadun parantamiseen ja toimintakyvyn ylläpitämiseen perustuen tulee selvittää 65 vuotta täyttäneiden vammaistukea saavien vammaisten henkilöiden erilaisten tukien johdosta kuntoutuksen ulkopuolelle jäävien kuntoutuksen järjestelyn parantaminen.

Puhemies! Arvokeskustelua tullaan varmasti jatkamaan myös vammaistyöryhmän mietinnön pohjalta. Valiokunnan mietinnössä todetaan: "Arvokeskustelussa on keskeistä harkita sitä, mikä osa sosiaaliturvasta on tarkoituksenmukaista hoitaa yhteiskunnan toimesta ja mikä osa voidaan jättää vapaaehtoisten järjestelyjen varaan". — Eli sen kolmannen sektorin varaan. — "Sosiaalipolitiikka ei ole mahdollisimman runsaiden etujen tarjoamista, vaan harkittua yhteiskunnan tukea niin, että ihmisellinen elämä on vaikeissakin oloissa mahdollista." Tähän voin täysin sydämestäni yhtyä.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Sosiaaliturvaselonteosta käyty keskustelu on osoittanut selkeästi hallituksen ja keskustan väliset erot sosiaali- ja terveyspolitiikassa. Hallitus, vasemmistoliitto mukaan lukien, on siirtynyt kansalaisia kohtaan kylmän uusliberalismin linjalle. Monet ryhmän jäsenistä ovat tosin kapinoineet, mutta taipuneet, toivottavasti eivät lopullisesti taittuneet.

Nämä erot ovat tulleet selkeästi esiin niin monissa puheenvuoroissa, että en ryhdy niitä toistamaan. En myöskään käsittele aihetta yleisesti, vaan keskityn vain yhteen ainoaan näkökulmaan lähinnä siksi, että se tulisi laaja-alaisemmin valotetuksi. Tuo näkökulma on alkoholipolitiikka ja siihen suhtautuminen ja sen merkitys maassamme. Tiedän hyvin, että kannanotot alkoholipolitiikkaan eivät määräydy puoluetustaan mukaan. Siitä huolimatta eri puolueidenkin välillä päälinjauksissa on tiettyjä eroja. Puheenvuoroni perustuu kuitenkin vain ja yksinomaan omaan henkilökohtaiseen näkemykseeni.

Arvoisa puhemies! Päihteiden käyttö ja siitä johtuvat ongelmat ovat kasvussa, kuten selonteossa perustellusti todetaan. Mielestäni päihdekysymykseen tulee kuitenkin kiinnittää nykyistä suurempi huomio. Nopeimmin on vaikeutunut huume tilanne. Vuosina 1990—96 huume takavarikkojen määrä nousi 5,5-kertaiseksi. Samoin vuosina huumerikosilmoitusten määrä ja tutkittujen henkilöiden määrä kolminkertaistui. Muutosten suuruutta ei voida selittää valvonnan ja tutkinnan tehostamisella, vaikka sillakin on osuutensa todettavissa olevaan kehitykseen.

Huumeiden käytön nopea yleistyminen tulee ilmi myös oikeustoksikologisissa tutkimuksissa. Vuosina 88—89 eli kahdeksan vuotta sitten keskimäärin 18:ssa kuolemantapauksessa löydöksessä tuli ilmi jokin huume aine. Toissavuoden luku oli 76 eli yli nelinkertainen. Ennakkotiedon mukaan huume löydösten määrä kasvoi viime vuonna edelleen selvästi.

Huumeiden tarjonta on tällä vuosikymmenellä olennaisesti lisääntynyt. Tämä käy selvästi ilmi joka toinen vuosi toteutettavan laajan nuorten terveystapatutkimuksen tuloksista. Vuonna 1995 tytöistä 46 prosenttia ja 37 prosenttia pojista ikäryhmässä 14—18-vuotiaat ilmoitti tuntevansa vähintään yhden, joka on viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeillut huumeita. Osuudet ovat kaksinkertaiset kevään 1987 lukuihin verrattuna. Niiden osuus, joille huume tta oli tarjottu viimeksi kuluneen vuoden aikana, on noussut viimeisten viiden vuoden aikana 30 prosenttille.

Tilastoimaton alkoholin kulutus on muuttamassa vuodessa kaksinkertaistunut. Todellinen kokonaiskulutus on 100-prosenttiseksi alkoholiksi muutettuna asukasta kohden noin 8,7 litraa vuodessa. Tämä on alle EU-maiden keskitason, mutta huomattavasti korkeampi kuin esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa. Kasvusuuntainen kehitys tulee jatkumaan myös tänä vuonna Stakesin juuri valmistuneen tilaston mukaan. 100-prosenttiseksi alkoholiksi laskettu myynti kasvoi tammi-maaliskuussa noin 2,5 prosenttia ja väkivien myynti nousi 4,4 prosenttia.

Vakavimmat alkoholihaitat ovat kasvaneet viime vuosina tuntuvasti. Kuolemansyytilaston mukaan vuonna 1995 alkoholimyrkytyskuolemien määrä nousi kolmanneksen eli 424 tapaukseen. Dramaattisinta on kuitenkin ollut maksa-irroosikuolleisuuden yleistyminen. Tapausten määrä on viimeisten 20 vuoden aikana noussut lähes viisinkertaiseksi. Alkoholitutkijat arvioivat, että kaiken kaikkiaan alkoholikuolemien

määrä on vuodessa vähintään 3 000 henkeä. Se on lähes kahdeksan kertaa niin paljon kuin tie-liikennekuolemien määrä.

Välittömät alkoholin haittakustannukset olivat vuoden 92 osalta tehdyn tutkimuksen mukaan arviolta 3—4 miljardia markkaa. Välilliset kustannukset arvioitiin taas keskiarvolaskelman mukaan noin 14 miljardiksi markaksi. Kysymys on siten myös suuresta kansantaloudellisesta ongelmasta, harva tulee sitä vain ajatelleeksi.

Hiljattain 101 kansanedustajaa allekirjoitti kirjallisen kysymyksen, jonka keskeisiin sisältö on vaatimus vapauttaa mietojen alkoholijuomien vähittäismyynti samaan tapaan kuin tapahtui keskioluen osalta vuoden 1969 alussa. Jos kaikki enintään 22-tilavuusprosenttiset alkoholijuomat tulisivat elintarvikeliikkeisiin, alkoholin kokonaiskulutus, haitat ja myös haittakustannukset nousisivat tuntuvasti. Osuva esimerkki ovat siiderit. Kun 4,7-prosenttiset siiderit tulivat myyntiin elintarvikeliikkeisiin, huoltoasemille ja jopa kioskeihin vuoden 1995 alussa, niiden menekki kolminkertaistui vuodessa.

Ed. Kokkosen ensimmäisenä allekirjoittamassa kysymyksessä jotkut sen perustelut ovat virheellisiä ja kansanterveyden näkökulmasta kestämättömiä. Esimerkiksi alkoholijuomaveron tuotto ei ole jatkuvasti alentunut. Vuoden 1996 määrä, runsaat 7 miljardia markkaa, oli jopa budjetoitua suurempi ja 200 miljoonaa markkaa enemmän kuin edellisenä vuotena.

Kysymyksen perusteluissa väitetään myös, että viinit ja muut miedot alkoholijuomat ovat tulleet pysyväksi osaksi suomalaista ruokakultuuria. Väite on karkeaa liioittelua. Suomen Galupin tammikuussa 1996 tekemän tutkimuksen mukaan 2 prosenttia vastanneista käytti viiniä aterijuomana sunnuntain pääaterialla, arkiaterialla ei yksikään. Keskiolutta käytti aterijuomana sunnuntaina 3 ja arkiaterialla 1 prosentti. Oluen käyttö ruokajuomana on hieman vähentynyt ja viinin pysynyt ennallaan vuoteen 1990 verrattuna.

Kaiken kaikkiaan on syytä huomata, että mitään viinibuumia ei Suomessa ole. Viime vuonna mietojen viinien myynti laski 7 prosenttia. Muistutettakoon myös siitä, että juomatapatutkimuksen mukaan vain joka viides viininnauttimiskerta liittyi ateriointiin. Viinistä ja oluesta ei koskaan tule Suomessa ruokakulttuurin pysyvää osaa siinä mielessä kuin on laita Keski- ja Etelä-Euroopassa. Viinit ovat meillä suurelta osin hyvin pienen, pitkälle koulutetun, hyvätuloisen väestön harrastus. Tätä kuvaa myös se, että noin 45 pro-

senttia miedoista viineistä myydään Uudella-
maalla.

Alkoholijuomien korkea verotus on edelleenkin keskeinen alkoholin kokonaiskulutusta rajoittava tekijä. Suomen ei tule enempää valtiontaloudellisista kuin kansanterveydellisistäkään syistä lähteä alentamaan alkoholiverotusta, ellei ole suoranaisten pakko. Tällaista pakkoa ei ainkaan toistaiseksi ole olemassa. Euroopan unioni ei pakota Suomea eikä muitakaan korkean verotason jäsenmaita alkoholiverotuksen lieventämiseen. Euroopan unionin ministerineuvosto on hyväksynyt ns. minimiverotasot, joita jäsenvaltiot eivät saa alittaa, sekä suositustasot, joihin jäsenmaiden tulee pyrkiä. Suomen ei siis tarvitse tässäkin asiassa olla rähmällään Brysseliin tai muuhunkaan suuntaan.

On tosiasia, niin kuin ed. Kokkosen kysymyksessä todetaan, että viina- ja ennen kaikkea olutralli Venäjältä ja Virosta vähentää kotimaista myyntiä ja näin ollen valtion alkoholituloja. On kuitenkin muistettava, että alkoholijuomien hintaerot Suomen ja noiden maiden välillä ovat niin suuret, että Suomen keskimääräinen hintataso tulisi pudottaa vähintään puoleen, jotta turistiviinatulvaa voitaisiin todella merkittävästi vähentää verotuksen ja hintapolitiikan avulla. Tällainen veroremontti olisi tragedia koko Suomen alkoholipoliitikalle. Se vähentäisi valtion tuloja miljardimitassa. Tämä aukko olisi jotenkin täytettävä esimerkiksi muuta verotusta kiristämällä. Tällöin maksu-
miehiksi joutuisivat entistä enemmän ne, jotka käyttävät vähän ja haitattomasti, ja ne, jotka eivät käytä lainkaan. Nähdäkseni on terve periaate, että kuluttajat sekä alkoholin että tupakan osalta korkeina veroina maksavat mahdollisimman suuren osan niistä viime kädessä julkiselle vallalle koituvista kustannuksista, joita tupakointi ja alkoholin käyttö aiheuttavat.

On myös syytä muistaa, että etenkin terveyshaittojen kannalta olennaisinta on alkoholin kokonaiskulutus, ei se, mikä on valtajuoma. Myös juomistavat vaikuttavat haittojen määrään ja laatuun. Tässä suhteessa meillä on tietysti paljon tehtävää, sillä suomalaisten alkoholin käyttötavat ovat juomatapatutkimusten mukaan säilyneet vuosikymmenestä toiseen hyvin humalakeskeisinä. Puheet juomistapojen eurooppalaistumisesta ovat ainakin toistaiseksi vain alkoholi-
poliittista unta.

Suomella on täysi syy jatkaa suunnilleen nykyisenlaista terveys- ja sosiaalipoliittisia näkökohtia painottavaa alkoholipoliittikkaa. Lieha-

kointi markkinavoimien edessä ei auta ketään. Tässä yhteydessä muistutan ed. Kokkosta ja hänen hengenheimolaisiaan myös nykyisen hallituksen iltakoulussa 27.3.1996 tekemästä päätöksestä, joka merkitsee maamme alkoholijärjestelmän pysyttämistä pääperustaltaan nykyisenlaisena tämän vaalikauden loppuun.

Jatkossa tuleekin panostaa ehkäisevän päihdetyön ja päihdehuollon voimavarojen turvaamiseen. Hyvän ohjenuorana tässä työssä ovat hiljattain valmistunut kansallinen alkoholiohjelma sekä esillä olevassa selonteossa ja sitä koskevassa sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä esitetyt näkökohdat.

On valitettavaa, että hallitus on raunioittamassa maamme kuntatalouden. Sen seurauksena päihdehuollon määrärahat ovat joutuneet kohtuuttoman karsinnan kohteeksi. Se on väärää säästämistä ja aiheuttaa pitemmällä tähtäyksellä yhteiskunnalle entistä suurempia kustannuksia. Päihdeongelmia ei voida kuitenkaan ratkaista vain viranomaisten käytössä olevilla keinoilla, ei myöskään yksin rahalla. Todellinen ongelmiin puuttuminen edellyttää sen tosiasian tunnustamista, että perheillä ja yksilöillä itsellään on keskeinen vastuu asiasta. Lasten vanhempien olisi pysähdyttävä miettimään omia arvoja, tapoja ja esimerkin voimaa. Sosiaalisia ongelmia ei voida ratkaista ilman normaaleja toimivia ihmissuhteita niin perheen sisällä kuin niiden välilläkin. Me kaikki tarvitsemme inhimillistä vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä.

Päihdeongelma onkin osa laajempaa ongelmavyöhytää. Kysymykseen, mikä on syy ja onko se syy vai seuraus, ei ole saatavissa vastausta. Ongelmien syiden ja seurausten välillä on ilmeisesti monimutkainen vuorovaikutusverkosto. Siksi elämisen laadulla, elinolosuhteilla, perhesuhteilla, työ- ja asuinympäristöllä ja kunnan palveluverkostolla on merkitystä ongelman ehkäisyssä kannalta.

Asuinympäristön viihtyisyyteen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Asuntopolitiikan tulee vastata mahdollisuuksien mukaan kansalaisten toiveita ja paikkakunnan luontaisia olosuhteita. Aukkaiden viihtyisyyteen vaikuttavat merkittävästi harrastus- ja itsensä kehittämismahdollisuudet. Erityisen tärkeitä ne ovat lasten ja nuorten osalta. Liikunnan, kulttuurin ja nuorisotyön osuutta on tässä suhteessa vaikea yliarvioida. Paikkakunnan historialla ja kulttuuritraditiolla on myös huomattava merkitys ongelman esiintymiselle. Koko yhdyskunnan palveluverkoston ja työllisyystilanteeseen vaikuttamalla voidaan

välillisesti vaikuttaa ongelmaan ennalta ehkäisevästi.

Päihdekysymys edellyttää siten yhteiskunnan toimenpiteiden lisäksi yleistä arvojen ja asenteiden muutosta. Tässäkin kysymyksessä yhteiskunnan on oltava heikomman puolella. Sen avulla voidaan lievittää paljolti sitä tuskaa, hätää ja ahdistusta, jota ihmiset kokevat. Toteankin lopuksi, että viina on edelleen viisasten juoma. Valitettavasti vain liian monet näyttävät tässä suhteessa yliarvioivan oman viisautensa.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Manninen oli oikeassa kertoessaan, että alkoholiveron tuotto oli viime vuonna, yllättävää kyllä, korkeampi kuin aikaisemmin, vaikka toisenlaista tulosta oltiin odottelemassa. Syynä tähän ilmeisesti on se, että itärajan olutrallia onnistuttiin lainsäädännöllä vähentämään. Tuo lainsäädäntö oli ensi sijassa valtiontalouden kannalta tärkeä. Kansanterveyden tosiasia on myös, että alkoholi aiheuttaa kaikkineen noin 5 000 ennen aikaista kuolemaa Suomessa. Vielä tosiasia näyttää olevan se, että alkoholin kulutusta voidaan rajoittaa vain hintapolitiikalla ja saatavuuden vaikeuttamisella.

Ed. Manniseen voi yhtyä myös siinä, että tutkimusten mukaan ei näytä olevan perää siinä, että suomalaisten juomatavat eurooppalaisuivat, kun otetaan huomioon koko kansa.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Manninen on oikeassa siinä, että hän nostaa alkoholikysymyksen vähän vuosisadan alun tyyliin tällaiseksi sosiaalisiksi kysymyksenä. Tietysti tällainen toteamus on mukava esittää sen takia, että itsekin olen ajatellut aivan samaan suuntaan jo usean vuoden ajan, että me emme ole tunnustaneet riittävästi tätä seikkaa ääneen, että siitä on noussut samaan tapaan sosiaalinen kysymys uudelleen.

Mutta eri mieltä olen siinä, kun ed. Manninen väitti, että valtionosuusleikkaukset olisivat olleet syynä siihen, että kunnat ovat jättäneet päihdehuollon vähemmälle. Minä esitän tässä sellaisen vastaväitteen, että kunnat eivät ole koskaan olleet kiinnostuneita päihdehuollosta, pakon edessä sitä ovat lähinnä tehneet ja vetäytyivät pois laadukkaammasta pavi-huollosta välittömästi, kun tuli mahdollisuus sosiaali- ja terveydenhuoltoa toteuttaa itsenäisemmin. Tämähän on vasta toista aaltoa, että vietiin myös valtionosuuksia. Huomaatan, että toimintavapaus annettiin jo paljon tätä aikaisemmin, ja siltä aikakaudelta

periytyy toteamus, että lakkautettiin erityishoitolaitoksia esimerkiksi päihdehuollon puolelta. Pidän sitä todella valitettavana, koska lapsi on saattanut mennä pesuveiden mukana, toisin sanoen sille asiantuntemukselle, jota ehdittiin kehittää, ei löytynyt jatkoa peruskuntien luullessa, että ne voivat ottaa hoitaakseen päihdehuollon. Kunnat ottivat omiin hoteisiinsa tämän toiminnan, jolloin laatu putosi noin yleisesti sanottuna.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En vähättele alkoholin aiheuttamia haittoja, mutta ed. Mannisen puheenvuoro oli suunnilleen samanlainen kuin esitettiin silloin raittiusintoilijoiden taholta, kun keskioluen myyntiä vapautettiin. Jos raittiusintoilijoiden puheet olisivat pitäneet paikkansa, koko Suomi olisi juonut keskioluella itsensä kuoliaaksi. Meitä on jonkin verran vielä elossakin. Ei Suomi ole sen kummempi maa kuin ovat muutkaan maat Euroopassa, missä tiettyjen viinalaaturujen myynti on vapautettu. Minä olen sitä mieltä, että jos näin tapahtuu, sillä ei ole kovin suurta merkitystä suomalaisiin juomatapoihin. Me pysymme sen vastuun yhteiskunnassa kantamaan.

Minua vain ärsyttää — en tiedä, onko ed. Manninen absolutisti ja intoilija tällä alueella — ja minua raivostuttaa, kun he ovat niin mahdotoman tietäväisiä kaikista näistä asioista. Siinä ei ole minkäänlaista saumaa muilla näkemyksillä ja mahdollisuuksilla, vaan heidän näkemyksensä on ehdoton, niin kuin aikoinaan oli keskioluen suhteen käydyssä taistelussa. En yhdy ed. Mannisen näkemyksiin käytännön pohjalta, mutta myönnän haitat, totta kai, eihän niitä voi kukaan kiistää.

Ed. M a n n i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin ed. Vehkaojan puheen johdosta totean, että selkeästi kuntien taloudellisen tilanteen kiristymisen, joka johtuu valtionosuusleikkauksista, vaikutti siihen, että kunnat lopettivat ensimmäisinä niitä palveluja, joiden käyttäjät itse eivät pystyneet puolustamaan etuuksiaan, ja päihdeiden käyttäjät ovat yksi niistä. Nämä palvelujen leikkaukset ovat tapahtuneet 1990-luvulla. Tietenkin siihen vaikutti lain muutoskin, koska eihän niitä olisi voitu lakkauttaa, jos lailla olisi määrätty, että ne on hoidettava.

Mitä tulee keskioluen vapauttamiseen, kyllähän se todellisuudessa on aiheuttanut ja aiheuttaa edelleenkin erittäin suuria sosiaalisia ongelmia. Se on lisännyt meidän alkoholin kulutuk-

semme moninkertaiseksi, lisää maksakirroosia ja muita kuolemia, se on ihan selvä asia.

Mitä tulee Keski-Eurooppaan, meillä on yleensä väärä käsitys. Keski-Euroopassa koko ajan laskee oleellisesti alkoholin kulutuksen kokonaismäärä. Se on tosin ollut tietysti erittäin korkea, ja esimerkiksi Ranskassa maksakirroosikuolleisuus on erittäin korkealla ja siitä aiheutuvat kustannukset yhteiskunnalle ovat erittäin suuria.

Niin kuin sanoin, tietysti puhun omiin nimiini ja omaan laskuuni, ja jos ed. Aittoniemiä helpottaa ymmärtää minua, olen absolutisti.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Sanon ed. Manniselle sen, että kun kyttäily lopetetaan suomalaisessa yhteiskunnassa, meilläkin alkoholin kulutus alkaa laskea. Mutta itse puheenvuoroni oli tietyllä tavalla pyydetty vastauspuheenvuoroksi ed. Raskin puheenvuoroon, kun hän totesi, että Lipposen hallituksen aikana ei maaseudulla ole kuljettu alakuloiseen suuntaan eikä toivottomaan suuntaan, ja hän esitti esimerkiksi, että kun hän oli hiljattain Savukoskella jossakin Samperin savotan juhliissa, siellä olivat ihmiset niin tulevaisuudenuskoisia, etteivät olleet housuissaan pysyä ja tällä tavalla. Minä nyt hiukan, rouva puhemies, kärjistän puheissani, kun ed. Rask ei ole paikalla, jotta hän lähtisi huoneestaan tulemaan tänne.

Ed. Rask osoittaa asiantuntemattomuutta, kun hän lähtee hakemaan Savukoskelta vertausta siihen, onko maaseudulla tulevaisuuden näkymiä vai ei. Ei maatalous ole koskaan Savukoskella näytellyt merkittävää osaa. Siellähän kasvatetaan puikulaperunoita, pikkuisen ohran länttiä ja porotaloutta. Näin ollen Savukoskesta ei voida vetää vertoja, mutta kun mennään kysymään Somerolta, Loimaalta tai jostakin Vaasan läänistä ja kysytään sieltä, miltä näyttävät maaseudun näkymät, maaseudun alakuloisuus tai tulevaisuudenusko tänä päivänä, vastaukset ovat toisenlaisia kuin Savukoskella. Tämän haluan ed. Raskille todeta.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa rouva puhemies! Ensiksi haluaisin kommentoida ed. Aittoniemiä, että kyllähän maaseudun väkeä kovasti peljätettiin muutoksien edellä mutta loppujen lopuksi, kun nähtiin, ettei elämä niin synkäksi tullutkaan, juhliakin maltetaan. Minusta on oikein hyvä kiinnittää huomiota siihen, että on myös ilonaiheita olemassa.

Arvoisa rouva puhemies! Keskustelua hyvin-

vointiyhteiskunnan tulevaisuudesta käydään ahkerasti kovin monilla areenoilla. Itse tulin juuri pohjoismaisten kansanedustajien työryhmän kokouksesta, jossa yritämme saada aikaan Pohjoismaiden neuvoston puitteissa pohdiskelua siitä, minkälainen hyvinvointipolitiikan tulevaisuus voisi Pohjolan näkökulmasta olla. Tavallaan siinä otti vähän päähänkin, että ei voinut olla yhtä aikaa molemmissa päissä, mutta koko päivä on saman teeman ympärillä pohdiskelua harrastettu.

Mielestäni on tärkeää havaita se, että tässä asiassa ei tule valmista. Kysymys on koko ajan prosessista, jonka täytyykin olla päällä, koska asiat muuttuvat kovin nopeasti. Tärkeätä on se, että uskalletaan tulla julkisuuteen erilaisten koottujen ajatusten kanssa sen takia, että syntyisi vuorovaikutuksellista keskustelua siitä, mihin suuntaan näitä asioita tulisi kehittää. Olemme oikeastaan enemmänkin tällaisten kysymysten kuin valmiitten vastausten äärellä. On ensiarvoisen hieno asia, jos pystytään edes muotoilemaan sellaisia kysymyksiä, jotka lähtevät ihan ytimiltään tästä ajasta ja ihmisten huolesta, siitä huolesta ja toiveesta, jota he juuri tällä hetkellä kokevat.

Meillä on esitettävänä esimerkiksi monenlaisia ja perustavaa laatua olevia kysymyksiä, joihin ei ole yhtä ainoata vastausta, kun mietimme esimerkiksi sairaanhoidon tulevaisuutta. Meidän on kysyttävä, kun kustannukset nousevat kovasti, mihin tämä tulee johtamaan, tuleeko se johtamaan esimerkiksi siihen, että julkisen sektorin palvelut laadultaan heikkenevät ja ihmiset ainakin henkisesti kuvittelevat, että laatua saa ainoastaan ylimääräisten vakuutusten tai henkilökohtaisten yksityisten lisäpanostusten, muiden panostusten kautta. On kysymys yhtä aikaa siitä, miltä asiat näyttävät ja miten ne tosiasiallisesti ovat.

Myös hoidon priorisointikysymys, kuka ottaa päättäväksen siitä, miten hoitoa priorisoidaan silloin, jos resurssit eivät riitä kaikkeen, on erinomaisten tärkeä kysymys eettisestäkin ottaen, eli kuka saa hoitoa, kuka ei. Jos me ajattelemme köyhien ihmisten, vähävaraisten ihmisten kannalta, silloin tullaan tähän kysymykseen myös, koska meillähän on esimerkkejä siitä, että ihmiset eivät ole viimesijaisesta toimeentulotuestaan aina saaneet välttämätöntä hoitoa viimesijaisesti kustannetuksi, jos sitä hoitoa ei ole pystytty antamaan julkisella sektorilla.

Heitin tähän esimerkkinä Invalidisäätiön käytön eräissä hyvin valikoiduissa tapauksissa. Nykyisestä Ortonista on kerrottu, että liian usein

he saavat hoitaakseen erittäin vaikeita vammoja vasta siinä vaiheessa, kun julkinen sektori on luullut pystyvänsä ne hoitamaan eikä sitten ole kuitenkaan asian laadun johdosta — ehkä ei ole asiantuntemusta päässyt kehittymään tapausten harvalukuisuuden takia — selviytynyt tehtävästään. Tietoisuus siitä, että kaikki tavoittelisivat ensisijaisesti hyvää hoitoa, voisi poistaa vähän etäämmälle kysymyksen, että jos ei kunnan hoito kelpaa, ei ole muutakaan tarjolla yhteisin varoin. Siinä pitää minusta tarkistaa suhtautumistapaa.

Me joudumme myös toteamaan, jos ajatellaan köyhyyden poistoa, ettemme ole omilla systeemeillämme köyhyyden poistamistavoitetta saavuttaneet. Tietysti sitten kysymys on, pystymmekö me millään järjestelmällä sitä kokonaan poistamaan, koska sillä varmasti on muitakin kuin materiaalisia ilmenemismuotoja. Hälyttävää mielestäni on se, että vaikka mittaisimme yhtenäisellä tavallakin köyhyyttä eri aikoina ja eri maissa, kiistattomasti köyhyys on lisääntynyt yhteiskunnassamme viime aikoina. Se ei varmasti ole ollut meidän hyvinvointijärjestelmämme tarkoitus, eli se on myös tuottanut tässä mielessä pahoinvointia.

Siitä on luonnollisesti erilaisia käsityksiä, mikä on siedettävä tilastoköyhien määrä eri vuosisatoina tai aikoina, mutta luku on heilunut korkeintaan 5 prosentin haarukassa. Tänä päivänä me löydämme kuitenkin kehitysmaiden ulkopuolelta lukuja, jotka ovat 10—15 prosenttia. Kehitysmaissa tulee varmaan 30 prosentinakin osuuksia, ehkä sitäkin suurempia vastaan. Se ei tietystikään ole meidän järjestelmällemme kunniaksi, että köyhien ihmisten osuus on lisääntynyt. Tietysti mittareita voidaan aina arvostella, mutta se ei muuta sitä tosiasiaa, että silmähavaintoja ei voi muuttaa muuksi eikä myöskään ihmisten omia kokemuksia. Yhä enemmän meidän on tietysti pakko tunnustaa, että me puhumme suhteellisesta köyhyydestä. Meillä periaatteessa on pystyssä kaikki tarvittavat apuneuvot, jotta ihmisten ei Suomessa tarvitsisi kuolla nälkään tai viluun, mutta jos ne rahat, jotka siihen on tarkoitettu, syystä tai toisesta käytetään toisin, niin silloin syntyy ongelmia.

Haluaisiin tässä yhteydessä kiinnittää juuri köyhien kannalta huomiota sellaiseen viimeaikaiseen esille otettuun asiaan kuin luottotietorekisterimerkinnot, joita ilmeisesti aivan liian holtittomasti harrastetaan. Meillä on syntynyt näköjään ilman, että siihen on kiinnitetty huomiota, uusi kansalaisluottamuksen menettämisen laji, jossa nimenomaan köyhät joutuvat ei vain

määrääjäksi, vaan kenties paljon pidemmäksi ajaksi elämässään ikään kuin vaille kansalaisluottamusta. Näitä tietoja käytetään siis muussakin kuin pelkästään talouden hoitoon liittyvissä yhteyksissä.

Esimerkiksi ihmettelen, kun luin erästä oikeudenpääöstä, jossa vastaanottotehtävissä oleva henkilö oli valittanut, että hän ei ollut saanut työpaikkaa sen takia, että häneltä oli löytynyt luottorekisterimerkintä. Tällaista luottorekisterimerkintää saadaan annettujen lakiohjeitten mukaan käyttää ainoastaan, mikäli työtehtävä liittyy taloudelliseen vastuuseen. Voidaan todellakin ihmetellä, mikä oikeus on se oikeus, joka puhelinvälittäjän taikka vastaanottotyön työtehtävässä näkee sellaisia piirteitä, että tällainen rekisteritiedon käyttö oli voitu siunata.

Se on erittäin suuri alue, joka minusta nyt täytyisi köyhien puolustukseksi ottaa koko eduskunnan voimin huolelliseen tutkintaan, että me saisimme tämän tyhjistä syntyneen uuden kansalaisluottamuksen menettämisyjärjestelmän aisoihin ja palautettua näille köyhille sen mahdollisuuden, että he voivat ruokaan tarkoitettua avun myös käyttää ruokaan ja asuntoon tarkoitettua avun käyttöä asuntoon.

Ennen kuin siirryn muihin yksityiskohtiin, haluaisin puhua muutaman sanan myös väkivallasta ja siitä, että kun me puhumme hyvinvointiyhteiskunnan ja sosiaaliturvan järjestelmistä, me unohdamme puhua kulttuurista ja opetuspuolen asioista ja kaikesta siitä, mitä tapahtuu ihmisten elämässä ennen kuin heistä tulee aikuisia ja itsevaltaisia kansalaisia. Minä näkisin, että esimerkiksi koulukiusausasiassa, vaikka me olemme jo tunnustaneet ongelman olemassaolon, me emme ole sittenkään päässeet vielä tekemään riittävästi näissä asioissa. Kysymys ei ole ainoastaan siitä, että oppilaat kiusaavat koulussa toisiaan, myös opettajat saattavat kiusata oppilaita ja miksei oppilaat opettajiakin, ja viimeksi tällä viikolla olen kuullut vakavista ongelmista, joissa kouluyhteisön aikuiset kiusaavat toisiaan.

Mutta minä haluaisin ennen kaikkea kiinnittää huomiota tähän asiaan kasvavan lapsen kannalta. Kuulin myös nimittäin aivan äskettäin psykiatrian alan erikoisasiantuntijoiden selvittäneen eräässä potilasryhmässä hyvinkin syvästi näiden ihmisten taustoja. Oli menty todella aikaa käyttäen läpi, mitä heille on oikeastaan tapahtunut, mikä on vienyt tavallaan vinoon näiden ihmisten elämän. Tässä 20 henkilön tutkimusjoukossa jokaisen taustalta löytyi koulukiusaaminen. Kysymyksessä oli siis tänä päivänä

psykiatrisista syistä eläkkeellä olevien nuorten aikuisten ryhmä. Tämä on todella myös sosiaaliturvaan ja sosiaaliseen hyvinvointiin liittyvä kysymys, että me saamme koulukiusauksen kuriin tässä maassa.

Sitten, arvoisa puhemies, haluaisin puhua muutaman sanan toimeentulotuesta. Minä en voi olla samaa mieltä kuin täällä nyt on monissa puheenvuoroissa esitetty, myös ilmeisesti meidän ryhmäpuheenvuorossamme oli otettu kanta sen puolesta, että toimeentulotuki siirrettäisiin Kansaneläkelaitoksen maksettavaksi siltä normitettavalta osuudeltaan. Ja miksi?

No, sen takia, että yhtä aikaa pitää katsoa myös sitä, mitä tapahtuu kunnallisen sosiaalitoimen puolella, jos tällainen liike suoritetaan. On hurskastelua kuvitella, että kunnat säilyttäisivät sosiaalityöntekijän virkansa, jos tehtävät pääosiltaan siirtyvät Kansaneläkelaitokselle. Ja kun ne eivät näitä virkoja säilytä, niin silloin ei myöskään se tavoite voi toteutua, että annettaisiin laadukkaampaa sosiaalityön palvelua kunnissa. Meillä ei ole mitään välineitä tänä päivänä eduskuntana, valtiovaltana, vaatia kuntia säilyttämään näitä vakansseja varsinkaan, kun laskennallisesti tullaan ilman muuta valtionosuuksissa huolehtimaan siitä, että ainakin sitten tehtävän siirrosta johtuva osuus valtionosuuksista tullaan kunnilta vähentämään.

Toinen seikka, joka siinä myös huolettaisi, jos näin menetettäisiin, olisi se, että sosiaalitoimen köyhyysleima ikään kuin uudelleenkorostuisi. Me olemme koko 70-luvun, 80-luvun ja vielä 90-luvunkin tehneet mielettömästi työtä, jotta me olisimme saaneet normalisoitua kunnallisen sosiaalitoimen kasvot, kirkastettua sen sanoman niin, että tuo palvelu on tarkoitettu kaikille kuntalaisille. Jos nyt sitten tämä harkinnanvarainen toimeentulotuki, ikään kuin tällainen tosiköyhien porukka jäisi enää kunnan kontolle, se olisi tässä suhteessa taka-askel.

Minun mielestäni olisi tärkeämpää nyt keskittää kaikki voimavarat siihen, että kaikkein vähätuloisimpien ihmisten elinolosuhteisiin uhrataan yhteisiä varoja nykyistä enemmän. Ei se raha lisäännä siitä, että tehtävät siirretään Kansaneläkelaitokselle. Ja siinä mielessä minusta on erinomaisen tärkeätä, että sosiaali- ja terveystalokunta on esittänyt, että esimerkiksi työttömyyspäivärahan, peruspäivärahan tasoa tulisi nyt nostaa.

Sitten mielestäni pitäisi ahkerasti keskustella siitä rakenteellisesta, etten sanoisi virheestä, jossa me olemme luoneet yhdelle ja samalle kapealle

tuloalueelle aivan liian monta järjestelmää. Ja sitten täällä taiteilemme tällaisia keinoitekaisia eroja, milloin ihminen saa työmarkkinatukea, milloin taas jotakin työttömyysturvan peruspäivärahaa, milloin taas sitten joutuu toimeentulotuelle. Nämä kaikki etuudet ovat erittäin kapealla alueella markallisesti ja niistä joutaisi kyllä otta-
maan ainakin yhden pois. Minä olen sitä mieltä, että työmarkkinatuki aikanaan oli täysi haaveri, sitä ei olisi pitänyt koskaan toteuttaakaan; ehkä se joutaisikin niistä ensimmäisenä pois.

Tietenkin tähän keskusteluun vähimmäistoimeentulosta liittyy nyt sitten muutakin pohdintaa. Myöskin muualla Pohjoismaissa esitettiin vastaavia kysymyksiä siitä, onko tulevaisuus sellainen, että terveeltä kansalaiselta, joka nyt sattuu syystä tai toisesta olemaan vailla työtä, tulee kuitenkin edellyttää jotakin vastapalvelusta yhteiskunnalle, mikäli hän saa yhteiskunnalta tällaista turvaa. Se kysymys on esitetty myöskin koulutuksen puolella. Tulisiko nuorten, jotka yhteiskunnan kustannuksella saavat koulutusta, joskus erittäin pitkällekin menevää koulutusta, sitoutua määrävuosiksi tekemään yhteiskunnallista palvelusta, ikään kuin maksamaan yhteiskunnalle jotakin myöskin takaisin?

Tämä täydentää keskustelua siinä mielessä, että me emme voi jatkaa niin, että me puhumme vain oikeuksista, saatavista, joita meillä on yhteiskunnalta. Kyllä minusta on korkea aika puhua siitä, että nämä asiat vaativat tasapainoa. Oikeuden tasapainoksi vaaditaan ehdottomasti myöskin velvollisuuksia. Toivon ja itse asiassa tämä rahallinen niukkuus on viimein käynnistänytkin tämän keskustelun pitkän tauon jälkeen. Mielestäni päättäjien velvollisuus on huolehtia siitä, että tämä keskustelu pysyy yllä. Tämä velvollisuuksista puhuminen on erittäin tärkeää myöskin tämän demokratian toimivuuden kannalta, jos mennään siinä puolella vähänkin syvällisempiin pohdintoihin.

Sitten, arvoisa puhemies, vielä tästä maksupolitiikasta. Siinä minusta täytyy edetä kyllä nopeasti ja vieläpä joudutaan minusta etenemään sillä tavalla, että siitä koituu joitakin lisäkustannuksia. Tällä kohdalla ei voida ajatella, että tavallaan sairast rupeavat taas keskenään tasamaan jotakin kuluja ja kustannuksia. Me tarvitsemme kerta kaikkiaan nyt lisää voimavaroja siihen, että ennen kaikkea avohoitoon siirrettyjen potilaiden omaa kustannustaakkaa voidaan kohtuullistaa. Eri selvitykset ovat osoittaneet, että meidän vähimmäisturvajärjestelmämme on-
tuvat silloin, kun ihmiset joutuvat sairastamaan

paljon. Lääkekustannukset ovat nousseet, avohoidon kustannukset ovat nousseet, on tullut monenlaista tammöistä lisäkustannusta, joita näillä vähillä tuloilla ei voida itselle suoda. Ja sitten kun kunnissa ei yhtä pitävällä tavalla suhtauduta näihin omakustannusosuuksiin, tulee tilanteita, että apteekista ei noudeta niitä lääkkeitä, jotka jonkun sairauden takia olisivat kuitenkin välttämättömiä.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Kajoan vain kahteen asiaan, niin varsinaisiin huumeisiin kuin tuohon alkoholiinkin. Ed. Vehkaoja vastauspuheenvuorossaan kiinnitti huomiotu erinomaisen hyvään asiaan, kun hän totesi, että kun alkoholistien hoitolakia silloin aikaan muutettiin, se on jäänyt aivan retuperälle. Näinhän se on. Tällä erään ei vaarallistakaan alkoholista saada oikeastaan käytännöllisesti katsoen pakkohoidolla hoitoon. Se on tehty niin monimutkaiseksi se pykälä, että jopa viidessä päivässä vanhenee se lääninhallituksen päätös; sinä aikana ei ehditä toteuttamaan tätä pakko-hoitoasiasa.

Sanoisinko ennen hyvään aikaan, kun aina silloin tällöin, sanon vain noin kuvaannollisesti, naapurista vietiin semmoinen juoppo mies, joka häiritsi perhettään ja oli vaarallinen, väkisten hoitoon, niin ei hän ehkä niinkään parantanut tapojansa, mutta oli sillä kuitenkin merkittävä merkitys niihin toisiin naapureihin, joilla oli samanlaisia, yhtä huonoja tapoja. Se ehkä vähän hillitsi: Nyt taas Kalle näkyi olevan kuukauden hukassa, heille voisi käydä ehkä samalla tavalla. Kyllä sillä olisi ollut tällainen ennakolta estävä vaikutus. Mutta siitä on jo pitkä aika, kun tämä laki kumottiin taikka muutettiin sellaiseksi kuin se tällä hetkellä on. Tämä on samaa linjaa kuin monessa muussakin asiassa. Katsotaan, että millään rangaistuksilla ja millään pakkotoimilla ei olisi mitään apua, mutta näin ei todellisuudessa ole.

Sitten huumausainetilanteeseen. Käsitykseni mukaan, en kerinnyt tarkistamaan tuossa, viime vuonna oli kai 10 000 huumausainerikosta. Se tarkoittaa lähinnä, että 10 000 eri henkilöä jäi kiinni huumausaineiden käytöstä taikka myynnistä taikka välittämistä. Siitä on hiljattain, kai tänä päivänä julkistettu mietintö, työryhmän mietintö. En kerinnyt vielä kuuntelemaan, mitä siellä oli. Siellä puhuttiin jotakin kuitenkin, että huumausaineiden käyttö taikka rikosten määrä olisi nelinkertaistunut lyhyessä aikavälissä. Se varmaan on vielä enemmän.

Toistakymmentä vuotta sitten tilastoitiin huumausainerikokset sillä tavalla, että kun poltiti nään piipullisen, huomenna kaksi, seuraavana päivänä kolme, näistä jokaisesta piipun polttamisesta, poltti hasista, marihuanaa tai mitä poltti, tuli yksi rikos tilastoon. Tällä erään tilastoidaan oikeastaan vain henkilöittäin. Vaikka sata kertaa käyttää huumetta, siitä tulee tilastoihin vain yksi rikos. Elikkätuo luku 10 000 pitäisi kertoa varmaan tällä hetkellä kymmenellä. Ainakin 100 000 huumausainerikosta on varmasti tullut poliisiin tietoon viime vuoden aikana. Se on varmasti kymmenkertainen määrä kuin kymmenen vuotta sitten. Meillä huumausainerikosasia on kerta kaikkiaan levinnyt käsiin. Jos siihen ei oteta kovaa kuria ja todellakin palauteta järjestystä, siitä tulee meille todellinen riesa.

Erikoista huumausainerikoksissa ja huumausaineasioissa on sinänsä se, en tiedä, kuka näitä toimikuntia ja komiteoita on nimittänyt, että siellä on hyvin huumeille ystävällismielisiä kansalaisia. Esimerkiksi professori Träskman esitti vielä muutama vuosi sitten, että huumausaineiden käyttö sallittaisiin. Täytyy ihmetellä, minkä vuoksi, kun hänen kannanotonsa oli etukäteen jo tiedossa, tämän tyyppisiin asioihin jopa puheenjohtajaksi valitaan tällaisia henkilöitä, häntä nyt enempiä tässä muuten moittimaan.

Nyt on ylijohtaja Lång tämän nykyisen komitean puheenjohtajana. Hän on tehnyt erinomaista työtä vankeinhoitoalalla sinänsä ja on varmasti asiantuntija huumausaineasioissa, mutta tuntuu aika erikoiselta kuitenkin hänenkin osallistumisensa tähän. En häntä siis todellakaan enempiä moiti, asiantuntija hän on, mutta kun nyt pyritään tekemään vankiloihin osastoja siten, että olisi edes jollakin taholla huumausaineita vapaita osastoja, niin hänen työnsä tällä alueella välttämättä ei ole kyllä parhaimmalla tavalla onnistunut.

Tiedän ihan varmasti — ja on väitetty, en nyt uskalla tietenkään nimetä henkilöitä — että Suomen vankiloissa on sellaisia tiloja, missä saa huumausainepiikkejä vapaasti puhdistaa. Se on tietenkin hyvä asia sinänsä, mutta on sovitettu vankilan henkilökunnan kanssa, että sinne ei mennä yhtä aikaa vangin kanssa, kun tiedetään, että hänellä on siellä ruiskut mukana ja hän saa ne siellä vapaasti puhdistaa. Onpa erinomaisen erikoista kyllä, että tällä tavalla voi menetellä.

Ihmisoikeuksia loukataan todellakin ja vahvasti vankilassa siinä mielessä, että niitä, jotka haluaisivat esimerkiksi opiskella, tavata omaisiansa ja menevät vankilan ulkopuolelle, nämä

pahimmat tekijät pakottavat tuomaan huumausaineita heille vankilaan. Jos ei näin menettele, sen jälkeen siitä seuraa hyvin ikäviä asioita. Sen vuoksi tällä hetkellä on kymmeniä tällaisia parannusta yrittäviä kansalaisia vankilan kaikkein huonoimmassa tilassa, ns. grundissa eli alakerrassa, vain sitä varten, että he eivät olisi missään yhteydessä tähän pahaan väkeen; he ovat siellä suojassa. Ei voi olla oikein, että niiden, jotka yrittävät tosiaan parannusta tehdä, pitää olla karkuteillä ja nämä kingit siellä sitten määräävät, miten tulee menetellä.

Siinä mielessä kritisaisin vähän, että ylijohtaja Lång ei välttämättä olisi ollut tässä tehtävässä paras. Mutta kun tulosta ei ole vielä saatavissa, niin ehkä sitä on turha moittia etukäteen. Voihan olla, että komitean mietintö on hyvinkin oikeaan osunut, mutta ennustan vain, että siellä entisestään lievennetään eräitä asioita.

Huumausainerikollisuuteen vaikuttavat myös rangaistukset, niin kuin kaikkeen rikollisuuteen. Suomessa vain oppi on ollut 20—30 vuotta sillä tavalla, että mikään ei ole mitään. Ei voi olla ihmettelemättä sitä, oliko Espoossa tai Vantaalla, kun merkittävä suomalainen musiikkimies käytti hyvin kovia huumausaineita ihan muutama kuukausi sitten ja syyttäjä katsoi, että ei ole aihetta syyttää. Tämähän on meidän nuorisollemme, tämä on nuorison idoli, aivan selvä osoitus: Kun tämäkään henkilö, vaikka käytti todella kovia aineita, ei saa rangaistusta ollenkaan, eipähän tuo varmasti ole paha asiakaan. Liekö suorastaan — olen aikaisemmin käyttänyt sitä sanaa — suorastaan suositeltavaa? Täytyy ihmetellä syyttäjän ajatuksenjuoksua tässä asiassa.

Porissa henkilö syyllistyi joka tapauksessa yli 100 kertaa huumausainerikokseen, oli useaan kertaan vankilassa. Syyttäjä nykyisen opin mukaisesti lähti siitä liikkeelle, että miksipä syyttää tätä henkilöä ja saattaa hänet vankilaan, koska hän ei ole siellä parantunut: jätetään syyttämättä kokonaan. Eikä myöskään syyttänyt, eikä tullut vankeustuomiotakaan. Tällä oli kumppani, joka oli syyllistynyt 50 huumausainerikokseen. Tietenkin aivan teorian mukaisesti, kun toinen oli 150 huumausainerikokseen syyllistynyt, niin miksipä syyttää tähän vähäisempään rikokseen syyllistynyttä? Jätettiin hänetkin syyttämättä. Kyllä nämä kaikki tällaiset päätökset johtavat siihen, että meillä nuoret ihmiset käsittävät tämän niin, että huumausainerikos ei olekaan mikään paha asia, vaan se on jopa suositeltavaa.

Oulun kaupungissa vielä 3—4 vuotta sitten, kun nuoria haastateltiin, he paheksuivat sitä, että

käytetään huumausaineita, että se kerta kaikkiaan ei ole oikein. Nyt ihan viimeisen parin vuoden aikana saman ikäiset nuoret eivät enää paheksu huumausaineiden käyttöä, vaan sanoivat, että mitä sitten, jos kaveri käyttää, sehän on hänen asiansa, ei se minulle kuulu, se käyttää, mutta enhän minä käytä. Siitä ei ole enää pitkä matka siihen, kun myös itse käyttää, koska tällä tavalla jo suhtautuu asiaan myönteisesti. Huumausainerikollisuuteen täytyy sinänsä pureutua todella erittäin suurella tarmolla.

Tässä samassa mietinnössä ja asiassa, mitä nyt ollaan käsittelemässä, on kiinnitetty huomiota poliisien määrään. 300 vakanssia on auki tällä hetkellä, kun ei ole palkkoja maksaa. Ehkä ne palkkarahat, 70 miljoonaa, olisi syytä jostakin löytää, jolloin osa voitaisiin käyttää myös huumausainerikollisuuden vastustamiseen.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! On varsin oikein, että valiokunta on lähtenyt hallitusmuodosta ja sen 15 a §:stä ja laittanut sen sosiaaliturvan lähtökohdaksi mietinnössään. Tietysti on erittäin tärkeätä eduskunnan kannalta, vielä tärkeämpää, että mainittu pykälä ei olisi kuollut kirjain eikä sellaiseksi kehittyisi, että sitä vain voidaan siteerata, mutta se ei kuitenkaan merkitse sitä, mitä se sanoo.

Tässä sinänsä informatiivisessa mietinnössä käydään myös keskustelua siitä, onko köyhtymistä tapahtunut yhteiskunnassamme. Itse selonteko toteaa, että laajamittaisen köyhyyden tulo suomalaiseen yhteiskuntaan on pystytty torjumaan. Kuitenkin aivan selvästi se on tunkeutunut lähiöihin, ehkä Suomen pohjoisiin ja itäisiin osiin reuna-alueille, ja yhä useammin ovi on käynyt, eli se on tullut myös isoihin mittasuhteisiin.

Kun se liittyy samalla syrjäytymiseen ja yhteiskunnallisen kiinnostuksen vähenemiseen, niin se näkyi myös — haluan sen toistaa — viime kunnallisvaalin äänestyskäyttäytymisessä eli matalassa äänestysprosentissa. Ihmiset ovat vetäneet myös yhteiskunnallisesti johtopäätöksiä. (Ed. Aittoniemen välihuuto) Aivan selkeästi on todellakin lähiöissä ja kaupungeissa äänestysalueita, joiden äänestysprosentti on 40, ja tiilitaloääänestysalueella naapurissa, kivenheiton päässä, äänestysprosentti on — ed. Aittoniemi — 80, niin että tällaista on, aivan oikein. Siis ei ole kuitenkaan voitu ehkäistä laajamittaistakaan köyhtymistä. Eli meidän indikaattorimme eivät tässä asiassa kuitenkaan toimi.

Köyhtymiseen liittyy luonnollisesti myös se, että kun kunnat ovat köyhtyneet ja niiden mah-

dollisuus tarjota palveluita on heikentynyt ja kun myös aluepolitiikka ontuu, niin tästä summautuu paljon suurempi köyhtymisen tilanne.

Sinänsä jo useaan kertaan todettu ponsi, minä valiokunta on kirjoittanut ulos, on positiivinen asia. Tietysti sen pitäisi myös mahdollisimman nopeasti astua ikään kuin käytäntöön, että sillä olisi merkitystä: Työttömyysturvan peruspäivärahaa nostettaisiin ja myös hyvin tärkeänä asiana siihen kohdistuva verotus helpottuisi ja vähenisi.

On mielenkiintoista sikäli että valiokunta on tähän ollut valmis ja tehnyt ponnin, kun tiedämme, että muutamia kuukausia takaperin viime vuoden loppupuolella haluttiin nimenomaan pienentää viimesijaista perusturvaa eli toimeentulotukea. Oli vahva tendenssi sen pienentämiseen. Tämäkin asia on tällä hetkellä kyllä jonkinlaisessa syväjäädytyksessä, ei tosin kovin syvässä, vaan sehän varmasti jossakin vaiheessa on jälleen edessä, mitä sille tosiasiaa tapahtuu, toivottavasti niin kuin valiokunta on asiassa todennut.

Edelleen tässä käsitellään Työelämä-otsakkeen alla tärkeää asiaa eli työkyvyttömyyseläkejärjestelmää. Todetaan epäkohtia nimenomaan eläkehakemusten hylkäämisessä niin, että perustelut eivät ole olleet läpinäkyviä ja asiakkaat ja potilaat ovat joutuneet kalliiseen ja monimutkaiseen valitusprosessiin. Tässä kohdin on jälleen todettava se, että laman myötä työkyvyttömyyseläkehakemukset ovat vähentyneet päinvastoin kuin luulisi mutta hylkäykset lisääntyneet, joten mielestäni on aivan loogista painottaa sitä tosiasiaa, että työkyvyttömiä potilaita on varsin paljon työttömyyskortistossa.

Mikä on myös tärkeä asia, on se, että sosiaalija terveysministeriön ohjeiden mukaan, jotta hylkäyksen kohteeksi joutunut työkyvytön ihminen saisi edes myöhemmin tulevan ajan eläkkeen eikä sitä pudotettaisi pois, hänen on todellakin ilmoitauduttava työttömäksi työnhakijaksi siitä huolimatta, että hän itse ja lisäksi häntä hoitaneet lääkärit ovat todenneet hänet työkyvyttömäksi, mutta eläkeratkaisua ei ole tullut, vaan se on hylätty. Tähän liittyy sellainen moraalinen ongelma, että henkilön tulee kuitenkin, siitä huolimatta että hän itse tietää tilanteensa — ettei hänestä ole työn vastaanottajaksi — mennä ja ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi. Tämä on mielestäni väärin ja tällaista käytäntöä ei pitäisi pitää virallisena oppina tässä valtakunnassa. Ei ole missään tapauksessa oikein, että ihmisen pitää työkyvyttömänä hakeutua virallisesti työn-

hakijaksi. Jos hän ei sitä tee, vaan pysyttelee tosiasioita vastaten pois työttömyyskortistosta, niin hän 360 vuorokautta viimeisen työsuhteen päättymisen jälkeen menettää tulevan ajan oikeuden, ja se on todella ongelmallinen ja taloudellisesti hyvin raskas tilanne.

Edelleenkin täällä käsitellään pitkäaikaissairaiden ja vammaisten asiaa ja aivan oikein todetaan terveydenhuollon asiakasmaksujen ja sairauskustannusten kasvun ongelma. Tässä mielestäni on erittäin tärkeä kohta. Nimittäin käytävissä olevat indikaattorimme, erilaiset indeksit ja muut eivät havainnoi kylliksi sitä, mitä on tapahtunut niille ihmisille, joilla on pienet tulot mutta joilla on pitkäaikaissairauksia, paljon lääkkeitä ja muita sairausmenoja ja ns. palvelumaksuja. Keitä nämä ihmiset ovat? He ovat eläkeläisiä, vanhoja ihmisiä, jotka ovat usein monisairaita ja yleensäkin joutuvat käyttämään koko ajan mainittuja palveluita.

Tässä kohtaa voisi — myös hyviä puolia sisältävää — mietintöä osoittaa syyttävällä sormella. Nimittäin tässä olisi pitänyt myös tuoda ponsi ja todeta aivan samoin kuin työttömien kohdalla, että pienituloisten eläkeläisten verotusta pitäisi oleellisesti helpottaa nimenomaan poistamalla sairausvakuutusmaksun 3 prosenttia, ylimääräinen raippaverot ja myös heti. Tiedämme, että eläkeläisten, vanhempien ihmisten kunniantunto ei salli heidän lähteä kovinkaan helposti hakemaan ylimääräistä apua, toimeentulotukea. On paljon opittu elämässä kärsimään ja mieluummin etsitään vaikka miten halpoja elintarvikkeita jne. ja koetetaan tulla toimeen ja pitää vaikka vielä sitten lapsista ja lastenlapsistakin pienillä eläkkeillä huolta. Heitä olisi pitänyt tällä ponnella auttaa. Mielestäni siinä valitettavasti tämä asia on jäänyt tällaiseksi.

Vielä tässä kohtaa myös leikatun indeksin ongelma olisi ollut hyvä käsitellä. Se liittyy toimeentulo-ongelmiin pitkäaikaissairaille, vanhemmille. Siis, arvoisa puhemies, valiokunta toteaa ongelman, mutta ei siinä kohdin patista hallitusta kuten aikaisemmin.

Edelleenkin, arvoisa puhemies, Emu-ongelmasta sivulla 9 todetaan, että sitä on ja siinä verotuksen harmonisointipainetta käsitellään kysymyksellä. Voiko syvenevä integraatio johtaa myös veropoliittiseen yhdentymiseen? Kun eduskunnassa viime vuoden aikana tavattiin Saksan Bundestagin valtiovarainvaliokunnan jäseniä ja on heitä tavattu vastavuoroisesti myös Bonnissa, niin kyllä heidän mielestään ainakin verotus samoin kuin sosiaaliturva pitäisi

harmonisoida EU-olosuhteissa, Emu-olosuhteissa erityisesti, ja näin ollen tämä kysymysmerkkiasettelu tässä on ehkä hiukan hienostelua. Kyllähän se niin sanotusti tiedetään.

Joka tapauksessa täällä hyvin monia asioita ja ajatuksia myös varsin rehellisesti tuodaan esiin, johtopäätösten terävyydessä on ehkä tylsyyden tuntua. Mutta kaiken kaikkiaan tämä mietintö sinänsä edustaa varmasti hyvää laatua verrattuna moniin muihin ja antaa meille tässä kohdin puutteineenkin hyvän työkalun.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa rouva puhemies! Sosiaalinen turvallisuus kuuluu meille kaikille. Yksilöiden vaihtelevat elämäntilanteet ja yhteiskunnan toimivuus edellyttävät kattavaa sosiaalista turvallisuutta. Sosiaalisen turvaverkon ylläpito on eettinen velvollisuutemme. Se lisää myös turvallisuutta, riskinottohalua, työntetoa ja yrittämistä. Jokaisen on pyrittävä omatoimisesti mahdollisimman pitkälle huolehtimaan omasta hyvinvoinnistaan. Meidän tulee puolustaa sekä perus- että ansioturvan kehittämistä olennaisena osana yksilön toimintakyvyn, kansanterveyden, tasa-arvoisten mahdollisuuksien ja taloudellisen toimeliaisuuden takaamista.

Perusturvan on katettava yleisimmät sosiaaliset ja yksilölliset elämäntilanteet, joissa ihminen tarvitsee yhteiskunnan tukea. Näitä ovat muun muassa sairaus, työttömyys, opiskelu, vanhuus, lapsuus, työkyvyttömyys, vanhemmuus, vammaisuus, huoltajan kuolema ja kotona tapahtuva hoitotyö. Perusturva on tärkeä kaikkien ihmisten vakuuttajana ja avustajana. Ansioturva tulee jatkossakin säilyttää lakisääteisenä, koska se on monille taloudellisesti ensisijainen sosiaalisen turvallisuuden takaaja.

Nykyinen sosiaaliturvajärjestelmämme on pitkälti rakentunut vuosikymmenten kuluessa lähes täystyöllisyyden oloihin. Sosiaaliturvan käyttäjien lukumäärä on kasvanut sadoillatuhansilla laman ja joukkotyöttömyyden myötä, mikä on korostanut sosiaaliturvan turvaverkko-oluetta. Verrattuna muihin EU-maihin suomalaisen sosiaaliturvajärjestelmän kansantaloudellinen taakka on erittäin raskas. Sosiaaliturvan rahoitus ei kaikilta osin ole riittävän kestävällä pohjalla. Työhön kohdistuva kohtuuttoman korkea verotus heikentää yritysten työllistämis-

mahdollisuuksia ja vaikuttaa sitä kautta sosiaaliturvan rahoitukseen. Sosiaaliturvajärjestelmämme ei ole rakennettu nykyisen kaltaisten työttömyystilanteitten varalta.

Keskeinen kysymys sosiaaliturvan näkökulmasta on työttömyyden ohella talouskasvun taso ja sen kesto. Talouskasvu on sidoksissa kansainvälisen talouden kehitykseen ja menestymiseemme kansainvälisessä kilpailussa. Euroopan talous- ja rahaunionin Emun kolmannen vaiheen toteuttamisella tähdätään talouden vakauttamiseen, joka vahvistaa sosiaaliturvan rahoituksen perusteita.

EU-mailla on edessään tiukan finanssi- ja rahapolitiikan aika. Tämä saattaa merkitä lisäpainetta sosiaaliturvan rahoitukselle. Sosiaaliturvajärjestelmämme rahoituspaineet ja sosiaaliturvajärjestelmän kustannusten kasvun hillintä tulevat korostumaan entisestään. Työttömyyden pienentyminen keventäisi rahoituspaineita pienentämällä työttömyysturvan menoja ja verotulojen kasvu vahvistaisi sosiaaliturvan rahoituspohjaa. Lisäksi väestörakenteemme ikääntyy ja suuret ikäluokat alkavat siirtyä eläkkeelle 10–15 vuoden kuluttua, mikä omalta osaltaan lisää rahoituspainetta.

Sosiaaliturvajärjestelmän on kannustettava työn tekemiseen ja omatoimisuuteen eikä sosiaalisten etuuksien piirissä olemiseen. Kannustamalla omatoimisuuteen ehkäistään myös sosiaalista syrjäytymistä yhteiskunnasta. Ainoa keino parempaan hyvinvointiin ja työllisyyteen on työnteon ja yrittämisen esteitten raivaaminen verotuksesta, sosiaaliturvasta, koulutuksesta ja työelämästä. Työttömyysturvaa kehitettäessä joudutaan tekemään valintoja turvan tasosta, kestosta, saamisedeltyksistä sekä turvan järjestämisperiaatteista. Lähivuosien haaste on vähentää pitkäaikaistyöttömyyttä sekä lisätä nuorten työllistämismahdollisuuksia.

Työvoiman koulutusta on korostettava. Yhä kansainvälistyvässä kaupassa koulutettu ammattitaitoinen henkilöstö on avaintekijä. Koulutusjärjestelmää on kehitettävä siten, että se reagoi herkemmin palvelutarpeen muutoksiin. Tavoitteena on alentaa työttömyyttä ja hillitä enenaikaiselle eläkkeelle siirtymistä lisäämällä koulutusta ja työkykyä ylläpitävää toimintaa, kuntouttamista ja terveellisten elämäntapojen vahvistamista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä niiden saatavuus on pääsääntöisesti kyetty turvaamaan, vaikka kuntien valtionosuuksia on jouduttu pienentämään. Palvelurakenteen tehos-

taminen ja palveluiden kohdentaminen merkitsee kuitenkin, että selvitetään entistä tehokkaammat ja taloudellisemmat keinot palvelujen järjestämiseksi ja puretaan päällekkäisiä toimintoja, muutetaan rakenteita, hoitokäytäntöjä sekä toimintatapoja. Kyseessä on siis pitkän tähtäimen sisällöllinen uudistaminen.

Arvoisa rouva puhemies! Lopuksi totean, että valtioneuvoston selonteko sosiaaliturvasta on mielestäni laadittu hyvin, painopisteet on valittu oikein ja reaalisesti sekä asiantuntevasti.

Ed. R i m m i : Rouva puhemies! Täällä on käyty varsin hyvää keskustelua sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnöstä ja sosiaaliturvaselonteosta. Ihan joitakin huomioita olisin halunnut myös itse tähän keskusteluun tuoda.

Ensinnäkin haluaisin todeta sen seikan, että meillä on ollut ja on vieläkin kohtuullisen hyvin toimiva sosiaaliturvajärjestelmä, vaikka siinäkin on tällä hetkellä aukkoja. Sanoisin kuitenkin mieluummin niin, että siinä on hetteikköjä, jotka voivat olla vaarallisia, jos ne pääsevät syvenemään ja pahenemaan. Yhteen tällaiseen hetteikköön kyllä myös sosiaali- ja terveysvaliokunta on onneksi kiinnittänyt huomiota, ja täällä on jo moneen kertaan korostettu sosiaali- ja terveysvaliokunnan pontta työttömyysturvasta ja nimenomaan työttömyysturvan peruspäivärahasta ja vaatimuksesta, että sen nostamiseen pitää kiireesti tarttua.

Todella vakavasti vetoan kansanedustajiin ja nimenomaan kaikkiin hallituspuolueisiin ennen kaikkea, että tämä valiokunnan ponsi otetaan todella vakavasti, ettei se jää tyhjäksi kirjaimeksi. Ennen kaikkea toivon kokoomuslaisilta valiokunnan jäsenille ja kokoomuksen ryhmälle voimia, koska tiedän sen, että monet asiat ovat jääneet valtiovarainministeriön nuijan alle eikä varmasti tämänkään asian kohdalta ole helppoa edetä, vaikka uskonkin valiokunnan jäsenten täysin vilpittömästi ja rehellisin mielin tätä asiaa olevan esittämässä. (Ed. Aittoniemi: Samassa hallituksessa te olette!) Mutta voimia tässä todella tarvitaan ja ed. Aittoniemi voi nyt vähän aikaa rauhoittua sieltä välihuudoiltaan, että kuulee edes äänensä, kun tässä yrittää jotakin sanoa. (Ed. Aittoniemi: Kyllä minä kuulen!)

Tässä on työttömien ja muiden pienituloisten kohdalla toisena asiana verotuksen keventäminen. Sitä veroratkaisua, mikä tehtiin tämän vuoden osalta, itse arvostelin ja sitä arvosteltiin voimakkaasti myös meillä vasemmistoliiton eduskuntaryhmässä. Se on nyt tehty, mikä on tehty,

sitä ei saa tekemättömäksi, mutta seuraavat ratkaisut mielestäni ovat erittäin suurta sosiaalipoliittikkaa, jos ne kyetään tekemään niin, että ne kohdennetaan pieni- ja keskituloisille ja verokevennykset myös työttömyysturvaan ja eläkeläisille. Ei pidä tarkastella esimerkiksi eläkeläisiä yhtenä ainoana kiinteänä ryhmänä, vaan siellä todella löytyy äärettömän heikosti toimeentulevia ihmisiä, joilla on myös hyvin paljon sairauskuluja. Ennen kaikkea vähintä, mitä tässä voitaisiin nyt heti tehdä jo ensi vuoden budjettiin liittyen, on se, että poistetaan heiltä tämä kolmen pennin sairausvakuutusmaksu. Sillä olisi jo varsin huomattava merkitys siihen, että eläkeläiset voisivat käyttää enemmän esimerkiksi virkistyspalveluita tai jonkinlaista kuntoutusta ja fysikaalista hoitoa ja muita tällaisia pieniä, heidän elämänsä elinpäiviä ja olotilaa helpottavia asioita. (Ed. Aittoniemi: Entäs kansaneläkkeen perusosa?)

Vielä työttömien osalta sellainen seikka, että ed. Vehkaoja puuttui puheenvuorossaan, ainakin ed. Vehkaoja, saattoi olla muitakin, siihen, että ihmisiä joutuu luottotietorekisteriin, siis hyvin pienistä asioista tulee merkintöjä luottotietorekisteriin ja niillä on huomattavia vaikutuksia monissa asioissa. Hän hämmästeli sitä ihan asiallisesti ja asiantuntevasti. Minä en tiedä, kuinka laajasti tässä talossa tunnetaan sellainen seikka, johon itse vasta ihan muutama viikko sitten törmäsin, että työttömän ihmisen ihmisoikeuksia riistetään muun muassa niin, että heillä ei ole oikeutta tehdä mitään ostoksia esimerkiksi vähittäismaksulla, ei edes sellaisella työttömällä, joka saa ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa. Jos mietimme sitten, että monet säännöissä työssäkin olevat kansalaiset tekevät ostoksia vähittäismaksulla ... (Ed. Aittoniemi: Missä laissa se kielto on?) — Sen on käytäntö osoittanut, ed. Aittoniemi. Te ette varmaan ole koskaan tällaisten ihmisten kanssa asioinut ja joutunut keskusteluun, mutta käytäntö on osoittanut, että ei onnistu.

Se on aika suuri seikka, jos ajatellaan sitä, että pitäisi jotakin vähän isompaa hankintaa tehdä. Kuitenkin esimerkiksi työttömyysturvasta määrätietoinen henkilö voisi pienillä osamaksuilla asian hoitaa, mutta häneltä on tällainenkin riistetty. (Ed. Huuhtasen välihuuto) — Ainakin huonekalukaupassa ja kyllä se on varmasti muisakin, koska se tulee rekistereistä. Mitä ne nyt ovat, jotka maksavat huonekaluliikkeille ja kaikille muillekin heti sen vähittäismaksupotin? Sieltä se on kielletty. (Ed. Aittoniemi: En kyllä

usko!) Se on ihan systemaattista ja se koskee myös ansiosidonnaisella, ei pelkästään peruspäivärahalla olevia henkilöitä. Se oli aika järkyttävä uutinen ainakin itselleni, kun tuon asian kuulin.

Sitten valiokunnan mietinnössä, näitä vähän sekaisesti täältä katselin, mutta esimerkiksi tässä kiinnitetään erittäin hyvin huomiota lasten ja nuorten mielenterveysongelmiin ja psykiatrisen hoidon kysyntään ja siihen, miten se on lisääntynyt valtavasti. Näidenkin asioiden hoidossa valitettavasti on suuria eroja kuntakohtaisesti riippuen siitä, miten kunnat katsovat heillä olevan taloudellisia resursseja näiden asioiden hoitamiseen. Mutta se on myöskin pitkälle arvokysymys, valintakysymys, miten näihin asioihin halutaan puuttua. Toivon todella, että valiokunnan kannanotollakin olisi tähänkin asiaan jotakin myönteistä merkitystä.

Tässä kiinnitetään ihan hyvin huomiota myöskin lasten alkoholin ja päihteiden käyttämiseen. Täällä todetaan kodin ja koulun yhteistyön tarve. Minua vain jäi askarruttamaan se seikka, mitä me teemme sellaisissa perheissä, joissa vanhemmat ovat valitettavasti yhä enemmän alkoholisoituneita. Hoitotoimenpiteiden saaminen näiden perheiden lapsille on vielä ongelmallisempaa.

Sitten sellainen seikka, johon en ole kuullut kiinnitettävän huomiota ja joka keskustelua kuunnelllessa tuli mieleeni, on se, että meidän pitäisi kyetä alkoholisoituneita ihmisiä ohjaamaan yhä enemmän hoitoon. Milloin ja missä selvitetään se seikka, miten voitaisiin alkoholismien hoitoa saada halvemmaksi? Onko siihen olemassa yleensä minkälaisia konsteja? Se on äärimmäisen kallista. Se tulee vastaan muun muassa kuntatasolla eri tilanteissa, kun yritetään saada sosiaalitoimessa päätöksiä alkoholismista kärsivien ihmisten ohjaamiseksi hoitoon. Vaikka siellä on sellaisia henkilöitä, että on suuria toiveita siitä, että tämä ihminen kyettäisiin saamaan terveeksi, palauttamaan niin sanotusti normaaliin elämänrytmiin, kunnista ei kovin helposti saada hoitotoimintapäätöksiä, koska esimerkiksi myllyhoidot ja moni muu vastaava alkoholismien hoito on hurjan kallista.

Toteaisin vielä lyhyesti sen, että meillä on todella suuria haasteita sosiaaliturvan kehittämässä huolimatta siitä, että se pääsääntöisesti toimii. En halua tässä yhteydessä puuttua enää esimerkiksi leipäjonoihin enkä onnettomiin työkyvyttömyys- ja yksilöllisen varhaiseläkkeen eläkepäätöksiin, jotka näyttävät olevan yhä vaikeammin saatavissa, kuten ed. Tiusanen aikaisemmin kertoi.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Olisin pyytänyt vastauspuheenvuoron ed. Kuosmasen puheenvuoroon, mutta vastauspuheenvuoropainike ei ollut käytettävissä.

Ensinnäkin ed. Kuosmanen oli huolestunut sosiaaliturvan rahoituksesta. Meillä on ihan yhteinen huoli, mutta toimenpiteet sen turvaamiseksi saattavat olla hieman erilaiset.

Ed. Kuosmanen puhui myös työttömyyden kuluista. Olen selvittänyt myös, että suorat työttömyyden kulut olisivat noin 20 miljardia eli työttömyysturvaan menevät, mutta muut siihen liittyvät etuudet mukaan laskien summa on 35—45 miljardia. Ekonomisti Hetemäen esittämä kokonaisarvio työttömyydestä, jos siihen lasketaan myös tuotannon menetys, on yli 100 miljardia. Se on aikamoinen raha. Jos kuluiksi lasketaan esimerkiksi vaikka tuo 45 miljardia, sillä varmaan voisi tehdä jo paljon muutakin, jos yhdessä sovittaisiin, että muuta tehdään, tai ainakin osalla siitä.

Sitten ed. Kuosmanen puuttui työttömyysturvan uudistamiseen. Hän ilmeisesti luetteli hallitusohjelmasta kohdat, miten työttömyysturvaa oli tarkoitus uudistaa, mutta ed. Kuosmanen muistaneen sen, että työttömyysturvauudistus tehtiin jo ja se on astunut voimaan 1.1.97. Osa tavoitteista ei toteutunut, mutta suuri osa toteutui. Antaa nyt rauhassa tämän uudistuksen ensin vaikuttaa ja katsotaan sitten, minkälaisia vaikutuksia sillä on.

Ed. Puhjo: Arvoisa puhemies! Haluan kannattaa ed. Kuopan lausumaehdotusta, minkä mukaan eduskunta edellyttää, että elokuun alussa voimaan tulevien päivähoitomaksujen epäkohdat poistettaisiin eli monilapsisten perheiden roimat maksunkorotukset poistettaisiin.

Totean vielä, kun keskustelun lomassa kuulin ed. Kuosmasen puheenvuoron alkuosan, että se oli ihan kunnan kommunistin tekstiä.

Ed. Manninen: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Rimmin puheenvuoro sinänsä oli erittäin hyvä, mutta se oli vain aika farisealainen, kun ajattelee sitä, millaista politiikkaa vasemmistoliitto on nykyisessä hallituksessa harjoittanut, hylännyt kaikki periaatteensa, nurinniskoin kääntänyt. Universaaliperiaate rikottiin heti välittömästi uuden hallituksen toimesta. Meidän sosiaaliturvajärjestelmältämme on selkeästi kavi vettu pohjaa pois.

On aivan turhaa vedota kansanedustajiin. Pankaa ministerinne kuriin! Kyllä täältä salista

löytyy tukea näille asioille. Se ei varmasti kansanedustajista jää kiinni, jos hallituksen piirissä teet te kunnon päätöksiä. Lienee vain niin, että kun veron korotuskin tuli pieneläkeläisille, niin eräs teidän ryhmänne kansanedustaja totesi, että eivät kai ne meidän ministerimme olleet edes kuulleet hallituksessa, että tällainen asia on siellä päätetty. Jos työskentely on tällaista, niin kyllä turha täällä salissa on sitten enää vedota.

Tosiasiaa hallitus on harjoittanut raakaa politiikkaa. Aivan niin kuin ed. Huuhtanen on selkeästi todennut, se on murtanut perusturva. Muutoinkin voi sanoa, että kyllä köyhällä on vähän ystäviä ja puolustajia tässä maassa tällä hetkellä.

Niin kuin sanoin alkupuheenvuorossa, vasemmisto on taipunut, mutta toivottavasti se ei ole lopullisesti katkennut.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! On tietysti hyvä asia, että olemme saaneet hallituksen sosiaaliturvaselonteon tänne käsittelyyn, vaikka siinä on tietysti monia puutteita, niin kuin olemme tuoneet täällä esille ja myös niihin puutteisiin kävimme käsiksi valiokunnassa. Valitettavasti hävisimme siellä ne äänestykset, joissa olimme saaneet siihen korjausta.

Tuntuu siltä, että täällä salissa ja valiokunnassakin käydyin keskustelun perustalta voi todeta, että enemmistön mielestä sosiaaliturvan nykytila on tyydyttävä. Hyvinvointivaltio on toiminut pahimman laman tasoittajana ja hallituksen esitykset ovat olleet oikeudenmukaisia. Me emme ole ihan tätä mieltä.

Nyt olisi voitu tietysti myös pohtia laajemmin hyvinvointivaltion peruskorjausta. Peruskorjaukselle olisi monia syitä. Työttömyys ei ole laskenut hallituksen toivomalla tavalla. Hyvinvointivaltio ei ole pystynyt riittävästi tunnistamaan köyhyyden ja syrjäytymisen uusia muotoja. Yhä enemmän ihmisiä putoaa ensisijaisten etuuksien piiristä toimeentulotuelle, palkansaa- jien verotus on liian korkea ja mahdollisen Suomen Emu-jäsenyyden vaikutukset kansalaisten hyvinvoinnille ja Suomen sosiaaliturvajärjestelmälle ovat arvaamattomat.

Pääministeri Paavo Lipposen hallituksen hallitusohjelman keskeisiä teemoja ovat julkisten menojen säästämisen ohella verotuksen ja tulonsiirtojen yhteisvaikutusten selvittäminen sekä työnteon, opiskelun ja yrittämisen kannattavuuden lisääminen. Nämä ovat tietenkin hyviä tavoitteita. Valitettavasti valtiovarainministeriövetoinen loukkujenpurkamisoperaatio päättyi

surkeasti. Yksi esimerkki tästä tietenkin on pienten lasten hoidon tukijärjestelmän uudistus, jossa suurituloisten kannustinloukkuja siirrettiin pieni- ja keskituloisille perheille.

Tässä toivon, että vasemmistoliitto, jonka edustajia vielä täällä salissa on, voisi tulla keskustan aloitteen taakse, koska vasemmistoliitosta on kuulunut äänenpainoja, että tämä uudistuksen nimellä kulkeva hanke on ollut epäonnistunut. Nyt on mahdollisuus vielä korjata sitä, jotta elokuun alussa voimaantuleva laki ei olisi niin epäoikeudenmukainen ja epäsosiaalinen vaikutuksiltaan kuin tiedämme sen nyt olevan. Eivät ole kovin suurituloisia ne perheet, joilla maksujen nousut tapahtuvat. Yksinhuoltajilla nousu on 10 000—15 000 markan tulotasolla. Kun lapsia on useampia, se on jo satoja markkoja.

Kun täällä on aikaisemmin jo verrattu sekä Ahon että Lipposen hallituksen tekemiä säästöjä, voi todeta tietysti, että keskeinen ero on siinä, että edellinen hallitus ei koskenut perusturvaan. Lipposen hallitus leikkaa sen sijaan sitä roimasti. Säästöjä on haettu ja saatu aikaan sieltä, missä vastarinta ja muutosten läpiviemisen vaikeudet ovat olleet vähäisimpiä. Työttömyystilannettakin enemmän toimeentulo on alentunut niillä, jotka ovat olleet sairauspäivärahasta riippuvaisia. Menetykset ovat olleet jopa 10—17 prosenttia. Erityisesti vuonna 96, edellisenä vuonna tehdyt leikkaukset kohdistuivat pienituloisiin voimakkaammin kuin suurituloisiin.

Mietinnössä kehutaan työmarkkinatukeen tehtyjä muutoksia. Työttömyysturvasäästöt tehtiin, jotta nuoria kannustettaisiin koulutukseen. Operaation yksi varjopuoli on ollut abiturienttien pakkohaku. Abiturientin, joka aikoo hakea yliopistoon, on haettava yhteishaussa keskiasteen opiskelupaikkaa saadakseen työmarkkinatukea tilanteessa, jossa hän ei ole päässyt minnekään opiskelemaan. Pakkohaku aiheuttaa oppilaitoksille työtä eikä tällä keinolla saada motivoitunutta opiskelija-ainesta.

Sosiaaliturvasta voidaan säästää puuttamalla etuuksien tasoon tai keston tai rajoittamalla saajien joukkoa. Säästöt on nyt tehty sulkemalla nuoria esimerkiksi työmarkkinatuen ulkopuolelle. Vaihtoehtona olisi ollut puuttuminen vaikkapa ansiosidonnaisen työttömyysturvan keston.

Jos ajatellaan erityisryhmiä, joiden kohtalo tällä hetkellä erityisesti huolestuttaa, niin ensimmäisenä näistä ryhmistä otan esille päihdeongelmaiset. He ovat kärsineet erittäin paljon, koska ovat niin heikossa asemassa, ovat kärsineet määrärahojen leikkauksista ehkä eniten. Laitoskun-

toutus korvataan yhä useammin katkaisuhoidolla terveyskeskuksissa, eli tärkeä kuntouttava puoli jää pois. Naisten osuus päihdeongelmaisista kasvaa jatkuvasti. Päihdeongelmat nivoutuvat yhteen lastensuojelun kanssa. Huumeita ja päihkeitä käyttävien lasten ja nuorten ongelmiin tarvittaisiin uusia palvelumuotoja.

Myöskin mielenterveyspotilaat otan erityisryhmänä. Avohoitoon ei ole lisätty resursseja asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Kuilu tarpeiden ja tarjonnan välillä on kasvanut nopeasti. Pitkäaikaispotilaiden kohdalla yhteiskuntaan siirtyminen epäonnistuu, ellei avohoidon palveluja ole riittävästi. Hoidon jatkuvuus on erittäin tärkeää.

Myöskään selonteko ei mielestäni riittävästi kiinnitä huomiota lastensuojeluun. Lastensuojelutoimenpiteitä tarvitsevien perheiden määrä kasvaa jatkuvasti ja osa heistä on riittävien palvelujen ulkopuolella. Lastensuojelun tarve lisääntyy, avohuollon perhetyö on vähentynyt ja lastensuojeluasiakkaat joudutaan valikoimaan siten, että kiireellisimmät hoidetaan, koska sosiaalitoimikijöillä ei kaikkialla ole riittävästi aikaa lastensuojelutyöhön.

Sitten erityisryhmänä vielä vammaiset. Vammaispalvelujen alueelliset erot ovat kasvaneet päätöksenteon hajauttamisen myötä. Iäkkäiden vaikeasti vammaisten asema on huonontunut. Vammaisten arkielämyksistä vaikeuttaa myös kunnallisten hoivapalvelujen riittämättömyys, ja tässä ovat luonnollisesti osasyynä isot valtionosuusleikkaukset.

Sosiaaliturvajärjestelmämme on rakennettu aikana, jolloin ihmisen elämä oli erilainen. Ensimmäin opiskeltiin tai ei opiskeltu, menttiin töihin, tehtiin lapset, menttiin töihin ja sitten eläkkeelle. Nyt ja tulevaisuudessa ihmisen elämä muodostuu päätöksistä, työn ja koulutuksen jaksot vuorottelevat. Monet ovat samaan aikaan työssä ja koulutuksessa. Silti perustulosta puhuminen on monille tabu. Nykyiset syyperusteiset etuudet eivät muodosta toimivaa perusturvaverkkoa muuttuvassa yhteiskunnassa. Verkko on erityisen hatarat niiden kohdalla, jotka yrittävät yhdistää pienipalkkaista työtä, sosiaaliturvaa, yrittämistä ja opiskelua.

Ed. Soininvaara puhui vihreiden ryhmäpuheenvuorossa perustulosta, ja moniin hänen ajatuksiinsa on helppo yhtyä. Perustuloon pystytään rakentamaan syyperusteisia lisiä. Uskon, että eduskunnasta saataisi löytyä riittävä määrä kansanedustajia, jotka olisivat valmiita edistämään perustulomallien kehittämistä. Se olisi yksi

osa laajempaa remonttia, jota meidän järjestelmämme tänä päivänä kaipaavat.

Ed. R i m m i : Rouva puhemies! Kun vastauspuheenvuorot ei ole käytössä, niin haluan lyhyesti ed. Manniselle todeta, että emme me vasemmistoliitossa ole luopuneet mistään tavoitteistamme. Jos olisimme luopuneet, en olisi täällä kertomassa huoliani näistä asioista ja avoimesti esittämässä toivomuksia siitä, mihin suuntaan nyt pitäisi asioita kyetä viemään.

Sitten te kerroitte siitä, että tällä kaudella on eläkeläisten verotusta nostettu. Minä en ainaakaan tiedä, ed. Manninen, että eläkeläisten verotusta olisi nostettu. Mutta eläkeläisiä ja työttömiä eivät kylläkään koskeneet verojen alennukset, näin asia todella on.

Sitten te kerroitte siitä, että eläkeläisillä on 3 pennin sairausvakuutusmaksu. Haluan muistuttaa tuoreelle kansanedustajalle Manniselle siitä, jos hän ei satu tietämään, että 3 pennin sairausvakuutusmaksu nimenomaan eläkeläisille säädettiin edellisellä hallituskaudella keskustalaisen sosiaaliministerin aikana. Kannattaa hivenen rehellisyyttä poliittisessa keskustelussakin harrastaa.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Kuosmanen on poistunut keskuudestamme, tarkoitan tästä salista, mutta sitä ennen myös ilmeisesti ed. Puhjo, joka myös on ehkä talossa ja kuulee tämän niin kuin ed. Kuosmanenkin.

Ed. Puhjo totesi ed. Kuosmaselle, että tuo on kunnan kommunistin puhetta. Itse toteaisin niin, että ed. Kuosmanen puheen alkuosa on todella sen tyyppinen, että sen luulisi siivittävän ajatuksia, että kokoomus ei todella ajaisi valtioneuvostossa ja muutenkaan sellaista linjausta, joka nimenomaan tähtää siihen, että pienituloiset ja köyhät ihmiset rahoittavat valtiontalouden ongelmia. Aivan hyvin ed. Kuosmanen puheenvuorosta voisi vetää sellaisen johtopäätöksen, että hän olisi tätä mieltä. Kun hän on vaikutusvaltainen, häntä kuunnellaan kokoomusryhmässä — ja hänhän nyt astuukin juuri saliin — niin toivoin, että ed. Kuosmanen puhuisi näitä ajatuksia, mitä puhui taannoin täällä, myös omassa ryhmässä. Niissä oli hyvää ytyä, ed. Kuosmanen, arvostan sitä.

Ed. Manniselle aivan samalla tavalla: Ei pitäisi tukkia vasemmiston suuta. Te varsin värikäästi kuvasitte vasemmistoliiton käyttäytymistä. Esimerkiksi ministeri Huttu-Juntusta kai on nimenomaan syyllistetty siitä, että hän on niin

härkämpäisesti ajanut tiettyjä asioita, jotka nimenomaan tähtäävät köyhän ihmisen aseman puolustamiseen. Nimenomaan päivähoitoasia on yksi esimerkki tästä.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Rimmi totesi, että vasemmistoliitto ei ole luopunut tavoitteistaan. Sitä on kyllä ollut kaksi vuotta vaikea havaita, että ei ole luopunut. Kun pienituloisten, vähävaraisten ihmisten asiaa on pitänyt puolustaa, oli se sitten valiokunnassa tai täällä salissa, niin kyllä ed. Kuoppa on ollut sillä kannalla, mutta vasemmistoliitto on mennyt kokoomuksen koukkuun kyllä pitkälti monissa asioissa.

Mitä tulee sitten eläkeläisten sv-maksuihin, niin, ed. Rimmi, 15.11. viime vuonna esitimme niiden poistamista, mutta te ette äänestäneet sen puolesta. On luonnollista, että silloin, kun lama oli syvimmillään, kaikki osallistuivat taloustaloksiin, myös eläkeläiset kaikkien muiden rinnalla, mutta nyt, kun on noususuhdanne, olisi aika tarkastella asiaa varmasti uudelleen. Olisimme toivoneet sille tukea.

Mitä tulee taas eläkeläisten verotuksen korottamiseen, esimerkiksi sähkövero on koskenut pienituloisia eläkeläisiä erittäin ankarasti, koska he ovat jo muutenkin erilaisten maksujen kärsimyksissä joutuneet runsaasti turvautumaan toimeentulotukeen, niin kuin hyvin varmasti tiedätte.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Eläkeläisten verotuksesta on todella syytä todeta, että helpotukset, joita hallitus antoi esimerkiksi kannustinvähennyksen muodossa, eivät koskeneet eläkeläisiä, mutta kuitenkin suurituloisten verohelpotuksia rahoitettiin energieverotuksen kiristämällä. Energiaverotus kyllä koski eläkeläisiä, eli eläkeläisten verorasitusta kokonaisuutena selkeästi kiristettiin. Tiettyjen työttömien osaltahan todellisuudessa, kun poistettiin tiettyjä vähennyksiä, suoranaisesti ihan verotaulukoidenkin perusteella tiettyjen työttömyyspäivärahojen verotus kiristyi.

Ed. Tiusasen salta toteaisin, kun te sanoitte, että ed. Kuosmanen puheenvuoron alkuosa tuntui kunnon kommunistin puheenvuorolta, että ed. Tiusasen puheenvuoron sekä alku että loppu tuntui kunnon oppositiomiehen puheenvuorolta, mutta kuitenkin se ei sitä todellisuudessa ole silloin, kun nappia pitää painaa.

Ed. S a a r n i o : Arvoisa rouva puhemies! Keskustelu saa loppuvaiheessa iltaa näköjään hyvinkin poliittisen luonteen. Tässä mielessä oli

suuri uutinen kuulla, että eläkeläisten sairausvakuutusmaksu olikin talkoopennit, jotka nyt voitaisiin poistaa. Jos näin olisi, tuntuu aika kummalliselta silloin, kun se päätettiin.

Haluaisin muistuttaa nyt arvoisia keskustan edustajia, että nämä taloustalkoot ovat olleet aika suuret vielä tänäkin päivänä ja valtiontalous ei ole ehkä seurannut ihan niitä tunnusmerkkejä, joita muutoin yhteiskuntataloudessa on näkyvissä. Tässä mielessä hallituksessa olo on ollut usein aika raskasta sosiaalipoliittisesti vasemmistolle, mutta olemme joutuneet kokonaisuutena joskus arvioimaan.

Muistuttaisin myös siitä, ettei Suomen sosiaaliturva ole niin erityisen hyvässä mallissa kuin usein annetaan kuva. Esimerkiksi viime hallituskaudella rokotettiin kyllä eläkeläisiä kaikkein pahiten sairausvakuutusmaksujärjestelmää, lääkekorvausmaksuja muuttamalla. Tässä mielessä kroonikkoja on kohdeltu tässä yhteiskunnassa varsin katkeralla tavalla. Toivoisinkin, kun puhumme kustannusvaikutuksista, että miettisimme myös sitä, mitä kaikkea Ahon hallitus sai ns. uudistuksilla aikaan.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Manniselle sanoisin, että tietty tarkkuus on tärkeää, vaikkei leikkaussalissa nyt ollakaan.

Ensinnäkään minä en sanonut, että ed. Kuosmanen puhui kommunistin tavoin, vaan ed. Puhjo sanoi niin. Minä viittasin vain siihen.

Ja kun puhuitte punaisen napin painamisesta, niin eiköhän me ed. Mannisen kanssa yhdessä painettu punaista nappia silloin, kun energiaverosta äänestettiin. En ole kyllä ihan varma, painoiko ed. Manninen, minä kyllä painoin. Mutta jos ette painanut, niin hyi häpeä!

Toinen asia, eläkeläisten verotus, mihin viittasitte. On vähän enemmän kuin liioittelua se, että sanotaan, että sitä on oleellisesti lisätty. Te puhuitte varsin mahtipontisesti sähköveroasiasta. Se on tietysti totta, että eläkeläisten verorasite lisääntyi sähköveron yhteydessä, mutta jos katsoimme sen todellista määrää, niin ei sitä tietenkään pitäisi lähteä liioittelemaan. Aivan kylliksi olisi, ed. Manninen, asiallisiakin esimerkkejä. Se merkitsee yksinäisen eläkeläisen taloudessa ehkä 20 markkaa kuukaudessa. En kiistä sitä, että ihmisillä, joilla on kaiken kaikkiaan vähän rahaa, 10 markkaaakin on paljon, mutta ei lähdetä sitä aivan ylipainottamaan. Parempiakin esimerkkejä olisi.

Kansaneläkemaksun tämä hallitus poisti eläkeläisiltä, joka oli edellisen hallituksen peruja.

Myös indeksikorotus palautettiin, tosin huonolla tavalla eli leikatussa muodossa. Mutta näitä asioita on. Eläkeläisten asioissa meillä on paljon yhteistä tekemistä, ed. Manninen.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Sen sijaan sosiaalietuusasioissa, työsuhteissa ja varsinkin pätkätoissa meillä ei kovinkaan paljon keskustan kanssa ole yhteistä. Nimittäin, kun sanotte olevanne pienen ihmisen asialla, minkä vuoksi ehdotitte epätyypillisissä työsuhteissa ja alle kuukauden työsuhteissa sairausajan palkkaan yhden päivän omavastuuta, kun hallitus nimenomaan esitti, että siihen tulee sairausajan palkka? Jotenkin tahtoisin selvityksen siihen, miten näissä asioissa sitten. Nämä pätkätyöläiset eivät ole kovinkaan hyvässä asemassa olevia ihmisiä, he ovat suuren osan ajasta työttömänä ja silloin tällöin pääsevät vähän töihin.

Sitten huomautan vielä, kun tämä nyt on poliittisen keskustelun osuus, että kun seuraavaa hallitusta keskusta on jo tässä muodostamassa ja puhuu siihen malliin, niin muistakaa vielä, että etsitte jostakin sen vähän yli miljardi markkaa. Koska valtiovarainministerinä todennäköisesti on joku kokoomuslainen tai keskustalainen tai sosialidemokraatti, joka tapauksessa tiukka tyyppi niin kuin on aina ollut, niin kuitenkin vaaditaan leikkauksia jostakin, että tämä 3 penniä voidaan poistaa. Ruvetkaa valmiiksi miettimään, mistä ne leikkaukset sitten otetaan.

Ed. Manninen: Arvoisa rouva puhemies! Me emme esittäneet vielä sitä koko 3 penniä, mutta vähemmäksi.

Kun ed. Saarnio totesi, että ollaan taloustalvoja, mistä ne rahat löytyvät, niin tämä hallituksen antoi useamman miljardin verohelpotukset; sillä oli jossakin rahaa, se vain kohdisti ne ennen kaikkea suurempituloisille. Sillä olisi pystytty myös eläkeläisten maksuja alentamaan.

Mitä tulee Ahon hallitukseen, niin Ahon hallituskin leikkasi sosiaaliturvaa, tosin kohdensi sen oikeudenmukaisemmalla tavalla kuin nykyinen hallitus. Mutta teidän on turha vetäytyä Ahon hallituksen selän taakse. Teillä on yksinkertaisella enemmistöllä täysi oikeus muuttaa kaikki Ahon hallituksen päätökset, mutta te ensimmäisenä, kun muodostitte hallituksen, kirjasitte ohjelmaan, että hyväksytään kaikki Ahon hallituksen leikkaukset. Olette ottaneet täyden vastuun kaikista Ahon hallituksen leikkauksista, eikä teillä ole pienintäkään mahdollisuutta mennä Ahon hallituksen selän taakse enää. Vastuu on

täysin teidän. Teillä on kaikki valta ja voima. Siltä osin kuin Ahon hallitus teki mielestänne väärin, oikaiskaa, teillä on siihen mahdollisuus!

Ed. Hysä: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Saarnio totesi, että olette joutuneet vasemmistoliitossa katsomaan kokonaisuutta. En tiedä, miten nämä yli 5 miljardin markan verohelpotukset suurituloisille vastaavat vasemmistoliiton käsitystä kokonaisedusta.

Ed. Saarnio totesi, että edellisellä hallituskaudella on muun muassa lääkekorvausmaksuja nostettu. Haluan todeta, kuten ed. Manninenkin, että nyt on kaksi vuotta ollut aikaa niitä muuttaa. Aivan vapaasti voitte muuttaa ne entiselle mallille.

Ed. Huotari peräänkuulutti, mistä se miljardi tulee. Samat sanat: yli 5 miljardia verohelpotuksia, jossakin täytyy olla rahaa. Miten se kohdistetaan, on arvovalinta, ja nyt arvovalinta on tullut kovien arvojen puolelle. Niille, joilla jo ennestään on, annetaan ja köyhimmiltä otetaan loputkin, mistä ovat osoituksena vähimmäissairauspäivärahan poisto ja työttömyysturvassa tapahtuneet heikennykset kaikkein pienituloisimpien kohdalla.

Ed. Mäly: Arvoisa puhemies! Ed. Saarnio puuttui, vähän huonosti tosin kuuntelin, oikeaan hyvään asiaan, että sairauskuluvähennykset — ilmeisesti sitä hän moitti — poistettiin edellisen hallituksen aikana. Se on todellakin hämmästyttävän suuri virhe, joka on tehty, erityisesti silloin, kun se on kohdistunut lapsiperheisiin ja miksei myös eläkeläisiin. Esimerkiksi niissä lapsiperheissä, joissa on ns. korvakierteessä olevia lapsia, joita jatkuvasti joudutaan sairaalassa ja lääkärissä käyttämään, siitä voi tulla tuhansien markkojen kustannukset kuukaudessa ja kuukaudesta toiseen. Ne pitäisi saada edelleenkin vähentää. Ehkä edellisen hallituksen tarkoituksena oli silloin, että monen suuntaista rahaliikennettä ei harrastettaisi vaan annettaisiin lapsiperheille parempaa tukea, mutta se tehtävä jäi kesken. Nyt tilanne pitäisi jollakin tavalla korjata.

Ed. Saarnio: Arvoisa rouva puhemies! Tuntuu löytyvän jo pikkuhiljaa yhteistä sävyä keskusteluun (Ed. Tiisanen: Punamultahallitus!) — Punamultahallitukseen, ja meillä on ilmeisesti seuraavalla vaalikaudella loistava tulevaisuus.

Haluaisin kuitenkin muistuttaa ed. Mannisel-

le, että me emme edusta todellakaan hallituksessa enemmistöä ja yksinkertaisiksi emme halua missään tapauksessa tulla emmekä tulla niin nimettyiksi. Kun te puhuitte yksinkertaisesta enemmistönä, emme ole kumpakaan valitettavasti hallituksessa ja joudumme pienehköllä hallitusryhmällä taistelemaan tietysti siitä linjasta, joka hallituksessa valitaan. Emme ole aina siinä onnistuneet, sen voimme avoimesti myöntää (Eduskunnasta: Missä olette onnistuneet?) — On myös asioita, joissa olemme onnistuneet, ja siinä mielessä uskon, että taistelu tältäkin osin jatkuu. Mutta tulemme pyytämään ed. Mannista avuksi, hän puhui niin vakuuttavasti meidän puolestamme, että varmasti siinä jo kokoomus ja sosialidemokraatitkin höltyvät.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! On aivan paikallaan, että keskustasta, oppositiosta tuodaan kritiikkiä, ja niin kuin aikaisemmin on todettu, sen paikkaahan on ja kukaan ei sitä kiellä. Mutta esimerkiksi ministeri Huttu-Juntusen avaus siitä, että sairauskuluille tehtäisiin selkeä katto, on nimenomaan sen tyyppistä vasemmistolaista työtä, jota ministerimme ovat tehneet ja tekevät. Tämä on varmasti sellainen asia, johon pitäisi löytyä myös kannatusta muualtakin kuin vasemmistoliitosta ja keskustasta. Toivoisin myös, että ed. Kuosmanen, joka on paikalla, välittäisi tätä muille kokoomuslaisille ja myös ruotsalaisen kansanpuolueen edustaja, niin meillä olisi tämän tyyppisiä avauksia. Sosialidemokraattejahan ei enää ole paikalla tähän aikaan paitsi tietysti arvoisa puhemies, mutta hänhän hoitaa arvoisaa tehtäväänsä.

Mutta varsin vakavista asioista on puhe, kun tiedämme, että monet pienituloiset ihmiset, jotka sairastavat kroonista sairautta, miettivät, onko tänään sellainen päivä, että voisi jättää lääkkeet ottamatta, koska rahaa niiden hankkimiseen on todella vähän. Tämä on aitoa todellisuutta, joka kohtaantuu tämän talon seinien ulkopuolella.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Hallitusyhteistyö voisi olla ihan mielenkiintoista keskustapuolueen kanssa, jos te ette olisi niin kovin kovalla linjalla työelämän uudistuksissa ja muutoksissa. En saanut vastausta päätkärtöitten sairaspäivärahaerimielisyyteen tai siihen, että te olitte leikkaamassa sitä, kun kaikki muut puolueet olivat sitä mieltä, että sairauspäiväraha kuuluu myös alle yhden kuukauden työsuhteissa oleville samoin kuin lomaoikeus. Sitäkään ette halunneet antaa näille ihmisille, jotka suuren

osan ajasta ovat työttöminä. Toivoisin, että muuttaisitte näissä asioissa linjaa sellaiseksi, että voisimme olla hieman samaa mieltä. Ihmettelen tätä keskustelua, että näissä asioissa ette voi olla pienen ihmisen puolella, ja kun oli puhetta siitä, että meidän aikanamme ei ole toimeentulotukea leikattu, edellisen hallituksen aikana useaan otteeseen leikattiin muun muassa nimenomaan lapsiperheiltä.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tiusasen puhetta on tervehdittävä kiitoksella. Hän lääkärinä pystyy näkemään pintaa syvemmälle ihmisten asioihin, mitä tulee lääkkeiden ostamiseen jne. Ministeri Huttu-Juntusen sairauksulukattoesitys on kannatettava. Sehän on ministeri Huuhtasen alulle panema jo, ja uusi ministeri nyt vain jatkaa siitä, mihin edellinen jäi, ja se on luonnollisesti yksi hyviä, suuria uudistuksia.

Toivottavasti ministeri Huttu-Juntunen näitten uudistusten sarjaan liittää myös uudistuksen päivähoitomaksuista, jotka ovat ikään kuin vahingossa, eihän tässä näin pitänyt käydä -tyyliin, tulleet kuitenkin hallituspuolueiden taholta hyväksytyiksi.

Ed. Huotari puuttui päätkätyöhön ja alle kuukauden mittaisissa töissä lomaoikeuteen. Nyt, kun on yrittäjä Kuosmanen paikalla, onko yrittäjä Kuosmanen sitä mieltä, että alle kuukauden työstä pitäisi jo päästä lomalle?

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Vasemmistoliitto etsii epätoivoisesti pieniä kiviä, joilla yrittää heitellä tähän suuntaan, ja pari kiveä he ovat löytäneet, nimenomaan eläkevakuutusmaksun alentamisen sekä indeksin käyttöön ottamisen kansaneläkkeissä. Älkää käyttäkö niitä kahteen tarkoitukseen. Kun katsotaan kansaneläkkeen pohjaosan poistoa, siellä nimenomaan mainitaan kompensoiviksi elementeiksi eläkevakuutuksen poistaminen ja indeksin käyttöönotto, eli laitetaan nämä yhteen ja lakataan puhumasta niistä. Varmaan tiedätte hyvin, että niistä ei kannata puhua.

Mitä tulee päätkätyökysymykseen, käytn siitä aikaisemmin puheenvuoron. Nyt on kysymys siitä, että te tilkitsette niillä laeilla, jotka eduskuntaan tuotiin, pieniä reikiä tässä järjestelmässä. Keskusta on ehdottanut työreformia, joka kokonaisuudessaan korjaa tämän asian, emmekä me lähde ollenkaan siihen, että tällaisia pieniä tilkeitä yritämme seinään ja rakoihin tehdä, vaan korjataan koko järjestelmä työreformisysteemil-

lä, niin kuin on mainittu tässä vastalauseessakin, jonka keskustalaiset ovat jättäneet. Se on aivan selkeästi sanottu. Tässä on kahdesta eri järjestelmästä kysymys. Te tilkitsette väliaikaisesti. Me olemme esittäneet työreformia, joka korjaa koko järjestelmän. Siinä on teille vastaus.

Lopuksi täytyy sanoa, että kun katselee vasemmistoliittoa ja edellisiä, ed. Rimmiäkin siihen aikaan, kun siellä oli ed. Outi Ojalakin, joka oli hyvin vihainen puhujakorokkeella ja puhui köyhän ihmisen puolesta, nyt te olette samalla tavalla kuin kävelisitte kokoomuslaisten käsipuolella ulkona, te olette niin kokoomuslaisia, niin kokoomuslaisia. Köyhän puolella ei ole enää kuin keskusta, jos se on ollakseen.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Mitä tulee sairausajan yhden päivän omavastuuseen, totean, että tähän hyväksyitte sairausvakuutuslain muutoksella tulottomille ihmisille kahden kuukauden omavastuun ilman minkäänlaista korvausta, nollapäivärahalla. Kaksi kuukautta pitää olla ennen kuin harkitaan vasta, voidaanko maksaa. Eikö tämä ole todellista haaskausta? Se yksi päivä ilmeisesti on liittynyt hallituksen niin puhumaan kannustavuuteen. Liekö se mennyt perille, että keskustakin on sen verran antanut periksi hallituksen kannustavuudessa, että yhden päivän?

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! On puhuttu edellisen hallituksen pahoista teoista sairauskuluvähennyksen poistamisen osalta. Myönnän, että teimme sen. Oli hyvä tarkoitus se, että sitten sairausvakuutuskorvauksia olisi vastaavasti nostettu, mutta tuli lama niin syvä ja pahana ja ulkomainen velkaantuminen, että sitä korjausta ei siltä osin saatu tehtyä. Sairausvakuutuksen kautta korvaaminen olisi paljon oikeudenmukaisempaa kuin sairaskuluvähennyksen antaminen verotuksessa, joka koi-tuu suurituloisille paljon suurempana. Mutta se virhe tehtiin. On ilo kuulla, että vasemmistoliitto ajaa sitä, toivottavasti jopa tekee hallituskysymyksen vihdoinkin jostakin asiasta.

Mutta toisaalta te ette mihinkään siitä pääse, että Lipposen hallituksen linja on tavattoman hyisen kylmä köyhän kansan kannalta, työttömien kannalta, sairaiden kannalta, pieneläkeläisten kannalta ja te olette tukeneet tätä linjaa yksiselitteisesti. Vasemmistoliiton tulokset ovat olleet lähinnä puhetta, hyvin vähän tekoja, ja niitä odottaisi. Mielenkiintoista olisi todella olla vasemmiston kanssa samassa hallituksessa ja ajaa

näitä asioita eteenpäin, mutta sitä ei nyt nähdä, että ne menisivät eteenpäin. Vain hyväosaiset ovat saaneet verokevennykset, ja päivähoitomaksut ja muut ovat rakennetut sillä lailla, että hyväosaiset ovat korjanneet sadon ja köyhät vähäosaiset ovat joutuneet maksujen ja leikkausten kohteiksi. Tämä on kylmää politiikkaa. Varoit-
tan, että vaaleissa voi käydä huonosti, jos tätä linjaa vielä jatkatte toiset kaksi vuotta.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Huotarille toteaisin työllisyysasiasta, että suomalaisen yhteiskunnan rakenteelliset työttömyysongelmat ovat todella erittäin vaikeasti voitettavissa. Päävastuu työllistymisestä on yrittämistä ja työntekoa kannustavalla talouspolitiikalla. Työllistämistä on tuettava mielestäni työvoima-, koulutus- ja sosiaalipoliittisin toimin. Työllisyyden parantaminen edellyttää edelleen työelämän joustoa ja työvoiman kysyntää lisääviä toimia, jotka mielestäni on työvoimatoimistojenkin kohdalla täysin laiminlyöty. Jos ajattelemme, että pystyisimme työllistämään vaikka 400 000 ihmistä, tuotannon arvo olisi noin 150 miljardia markkaa lisää vuositasolla, jos nämä ihmiset saataisiin töihin.

Toinen asia. Kun ed. Manninen on puhunut säästämisestä ja taloustalkoista, toteaisin, että kukaan ei ole puhunut sosiaali- ja terveystalouden laadusta eikä ole kerrottu yksilöllisiä vaihtoehtoja. Parhaiten tämä mielestäni toteutetaan julkisten ja yksityisten palvelujen välisellä kilpailulla ja lisäämällä kansalaisyhteiskunnan omaa palvelutarjontaa. Peruspalvelut sosiaali- ja terveydenhuollossa on tarjottava kaikille kansalaisille asuinpaikasta riippumatta. Käyttäjillä on oltava vastuuta myös palveluitten rahoituksesta, ja toisaalta heillä täytyy olla täysi oikeus valita palvelut.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Ajattelin, että illan viimeisen puheenvuoron olisi hyvin voinut käyttää keskusta, mutta huomaan, että ed. Huotari on vielä pyytännyt puheenvuoron. Ajattelin nimittäin sanoa lopuksi, että uskon, että vasemmistoliitolla ja keskustalla on kuitenkin hyvin paljon yhteistä. Haluan tällaiseen sovittelevaan sanontaan jättää, kun tässä on vähän sanailtakin illan mittaan.

Ed. Huotari on kotoisin Kainuusta, ja itse olen aika läheltä sieltä, niin muistamme hyvin, kun maalaisliitto ja kommunistit hoitivat 50- ja 60-luvun asioita yhdessä Kainuussa ja Pohjanmaalla, pohjoisessa. Hyvin sujui yhteistyö, hyvin

saatiin palvelut ja muut hyvälle tolalle, ja yhteinen asia oli vähävaraisen kansanosan etujen ajaminen. Uskon, että jatkossakin meillä on yhteistä pohjaa, voimme löytää yhteisiä asioita, vaikka sitten punamultayhteistyön merkeissä tai muuten, senhän näyttävät poliittiset kuviot myöhemmin. Mutta kaiken kaikkiaan olen ihan optimistisellä mielellä, tavoitteemme ovat monessa suhteessa hyvin samat.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Hyvin sujuu tämä yhteistyö vieläkin, paitsi niissä kunnissa, joissa keskustapuolueella on yksinkertainen enemmistö ja joissa he eivät haluakaan muita yhteistyökumppaneita. Meillä on Kainuussa kahdeksassa kunnassa kymmenestä on keskustapuolueella yksinkertainen enemmistö, ja juuri näissä kunnissa on kaikkein pahimmat työttömyysasteet, ikävä kyllä. Olenkin ehdottanut, että siellä voitaisiin kokeilla keskustapuolueen työreformia, jolloin nähtäisiin, miten suuret työllisyysvaikutukset sillä tulisi olemaan.

Kun ottaa huomioon vielä, että 70—80 prosenttia uusista työsuhteista on epätyypillisiä, kysymys ei ole ihan pienestä asiasta tässä sairauspäiväraha-asiassakaan. Toivoisin, että te tässä asiassa tulisitte meidän linjoillemme, niin varmasti olisi vieläkin enemmän yhteistyötä.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Minä en määräile keskustan yhteistyökumppaneita enkä linjaa, mutta minä katson henkilökohtaisena näkemyksenäni, että yhteistyö vasemmistoliiton kanssa on täysin mahdotonta. Keskusta on valtionhoitajapuolue samalla tavalla kuin sosiaalidemokraatit kieltämättä ovat olleet nämä vuosikymmenet. Keskusta on kansallinen puolue, joka katsoo kansallista etua ja tasaista etua kaikille Suomen kansalaisille. Me emme minun mielestäni voi olla tekemisissä sellaisen puolueen kanssa, joka heittelee tuollaisia kuperkeikkoja kuin te olette heittäneet kolmen vuoden aikana. Kolme voltia kierteellä ja jaloilleen ja samalla vielä takki ympäri. Teitä ei voi tuntea ollenkaan samaksi puolueeksi kuin te olitte muutama vuosi sitten, jolloin te olitte myös kansallinen puolue ja köyhän ihmisen asialla.

Mutta keskustan tuntee aina samaksi kun nianarvoisaksi puolueeksi, on se oppositiossa taikka hallituksessa. Se on tasainen, rauhallinen ja varma, vastuun tunteva puolue. Sellaisia kuperkeikkoja kuin te olette tehneet ei voi hyväksyä. Jos te katselette ja haette tuolta pari kolme vuotta vanhoja puheenvuoroja ja niitä puheen-

vuoroja, mitä te tänään puhuitte, niin ei voi olla mitenkään mahdollista, että kaksi näin erilaista puoluetta voisi sopia toisiinsa. Mutta kyllähän tietysti politiikka on politiikkaa, niin kuin sanottu, ja minähän en siihen asiaan puutu muuten kuin henkilökohtaisen näkemyksen pohjalta.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Ed. Kuosmanen puhui kauniisti siitä, että palvelut pitää järjestää kaikille asuinpaikasta riippumatta, ja tästä olen kyllä lämpimästi samaa mieltä. Mutta samalla hän mainitsi, että kentällä pitää järjestää kilpailu julkisten ja yksityisten järjestämien palvelujen välillä. Siinä tulee eteen se kysymys, miten tuolla syrjäisimmissä maaseutupaikajissa kilpailu saadaan aikaan, kun siellä ei ole enää minkäänlaista yksityistä toimintaa, joka voisi kilpailla julkisten kanssa. Ei ole varaa sellaiseen eikä väestöpohja riittävä, jolloin jää vain se vaihtoehto, että julkinen sektori hoitaa nämä tehtävät.

Se onkin nyt kova kysymys, säilyvätkö maaseutualueilla, maakunnissa, Kainuussa, Keski-Suomessa ja muualla, nämä julkiset terveys- ja sosiaalipalvelut, koulupalvelut. Siitä on syytä kantaa yhdessä huolta, ja uskoisin, että kristillinen liitto haluaisi olla samassa rintamassa vasemmiston ja keskustan kanssa tästä kantamassa huolta. Sosiaalidemokraatit ja kokoomus ovat tällaisia Helsinki-puolueita, jotka ajavat liian voimakkaasti vain näitten kasvukeskusten ja suurten keskusten asioita ja etuja, koska niiden kannatus lepää niiden varassa. Tämä kehitys on johtamassa erittäin eriarvoiseen tilanteeseen maaseudun ja taajamien välillä, eikä siihen, ed. Kuosmanen, kilpailu tuo mitään lisää, koska siellä ei ole kilpailun edellytyksiä.

Ed. Saarnio: Arvoisa rouva puhemies! Ajattelin puhua aivan muusta, mutta on kai ed. Kankaanniemen puheenvuoron jälkeen pakko muistuttaa siitä, että sosiaalinen hätä ja yhteiskunnallinen irtouaisuus koskevat erityisen paljon myös kaupunkiyhteisöä. Helsingissä esimerkiksi noin joka kuudes kansalainen saa toimeentulotukea lyhyemmän tai pitemmän aikaa vuodesta, ja se on minusta aika hälyttävä merkki.

Pyysin tämän puheenvuoron lähinnä todettakseni sen, että on tietysti mielenkiintoista todeta, että tässä salissa on sosiaalipolitiikasta keskustelemassa enemmän lakivaliokunnan kuin sosiaalivaliokunnan jäseniä, mutta se saattaa olla vain kuriositeettina mainittava.

Mutta haluaisin sanoa ed. Aittoniemelle, että nykyinen dynaaminen elämä vaatii kyllä dynaamisia liikkeitä puolueilta. Jos keskusta on jähmettynyt paikoilleen, me toivomme, että te nyt irtaannutte ja tulette mukaan tähän elämän rytmiin, joka vaatii kyllä uusia ratkaisuja joka päivä aivan niin kuin musiikkikin muuttuu. Aina ei soi Eldankajärven jää!

Ed. Manninen: Arvoisa puhemies! Minulla on kyllä pitkältä ajalta kokemusta yhteistyöstä erityisesti entisen SKDL:n kanssa ja voin sanoa, että kokemukset ovat suhteellisen hyvät. Sen sijaan vasemmistoliiton osalta voi todeta, että puolueen luonne on valitettavasti monella tavalla muuttunut ja sitä aatteellista perustaa ja yhtenäisyyttä ei enää ole siltä osin. Voi sanoa leikkisästi, että mihin nyt enää voi luottaa, kun ei kommunisteihinkaan voi luottaa.

Mutta minäkin haluan päättää tämän puheenvuoroni yhteistyön toivotukseen tulevaisuudessa, mutta toivon samalla, että harjoitatte nykyisessä hallituksessa sellaista politiikkaa, että teillä on edes jonkinmoinen ryhmä myös seuraavassa eduskunnassa, koska yhteistyötä on vaikea harjoittaa, jos ei ole kansanedustajia.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa rouva puhemies! Minua ihmetyttää keskustan puheenvuoro tästä punamultahallituksesta siinä mielessä, että kun keskusta on ollut vasta pari vuotta oppositiossa, he ovat minun mielestäni harjoittaneet oikein hyvää ja rakentavaa oppositiopolitiikkaa. Missään asioissa esimerkiksi oikeiston kanssa keskustalla ei ole ollut kovin suurta näkemyseroa, ja se on ihan positiivisesti merkillä pantava.

Ed. Kankaaniemelle kilpailupolitiikasta sen verran, että jos laajennetaan kilpailupolitiikkaa terveydenhuollossa niin, että sairaanhoitopiirin rajat esimerkiksi poistettaisiin Suomesta, monessa kunnassa terveydenhuoltopalvelujen hinnat radikaalisti laskisivat. Sairaanhoitopiirin rajat ovat kuin Berliinin muuri. Niiden yli ei voi kävellä. Jos otan Pohjois-Kymenlaaksosta esimerkin, kun olen Kouvolasta, niin jos meillä Kuusankosken aluesairaala palautettaisiin samaan arvoon kuin aikaisemminkin, me voisimme kilpailuttaa erikoisterveydenhuoltopalvelut esimerkiksi Lahden, Kotkan ja Lappeenrannan kanssa. Meillä

on ongelmana esimerkiksi, että meillä on tuhat ihmistä kaihijonossa ja Lappeenrannassa ei kaihijonoja ole ollenkaan.

Tämän tyyppin kilpailua minä muun muassa tarkoitin tällä, että laajennettaisiin, ed. Kankaaniemelle näin ystävällisesti sanottuna. Tämä on minun näköalani asiasta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi markkinatuomioistuinten lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 15/1997 vp
Lakivaliokunnan mietintö 4/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

2) Hallituksen esitys laiksi valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 24/1997 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 3/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on huomenna torstaina kello 18, kyselytunti huomenna kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 23.08.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen